

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA TĚLESNÉ VÝCHOVY A SPORTU

PROSTOROVÉ A MATERIÁLNÍ PODMÍNKY PRO
POHYBOVÉ AKTIVITY MLADŠÍCH
ADOLESCENTŮ VE STŘEDOČESKÉM KRAJI

Disertační práce v oboru kinantropologie

Zpracoval: Mgr. Libor Flemr

Školitelka: Doc. PhDr. Irena Slepíčková, CSc.

Praha 2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem disertační práci vypracoval samostatně a použil materiály které jsou uvedené v referenčním seznamu v závěru práce.

V Praze dne 22. února 2009

.....

Mgr. Libor Flemr

Na tomto místě se sluší poděkovat především mé školitelce Doc. PhDr. Ireně Slepíčkové, CSc. za trpělivé vedení a cenné připomínky při vývoji celé disertační práce a dále odborné konzultantce Doc. PhDr. Haně Dvořákové, CSc. z Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze.

Již od prvních fází přípravy disertační práce patří též zvláštní poděkování za přínosné rady zejména Prof. ing. Václavu Buncovi, CSc.; Prof. PhDr. Pavlu Slepíčkoví, DrSc.; Prof. PhDr. Zdeňku Teplému, DrSc.; Prof. ing. Františku Zichovi, DrSc.; Doc. MUDr. Janu Hellerovi, CSc.; Doc. PhDr. Petru Jansovi, CSc.; Doc. ing. Jiřímu Novotnému, CSc., a dalším kolegům.

Speciální poděkování náleží těm, bez nichž by nebylo možné celý výzkum uskutečnit, a sice vedení jednotlivých zúčastněných škol za velice vstřícný přístup k realizaci šetření. Další dík patří učitelům tělesné výchovy za jejich čas věnovaný interview a samozřejmě nelze opomenout samotné žáky/studenty, kterým děkuji za vyplnění velkého množství dotazníků.

Co se týče zpracování dat či designu výzkumu, náleží mé největší poděkování Prof. PhDr. Petru Blahušovi, CSc. a speciálně pak PhDr. Janu Štochlvi, Ph.D., bez kterého by se dokončení celé práce zdálo jen stěží představitelné.

V průběhu vzniku disertační práce pročetlo jednotlivé vývojové verze mnoho „recenzentů“, z nichž se sluší vyzdvihnout alespoň nejpilnější z nich: PhDr. Dina Numerata, Ph.D. a Mgr. Jiřího Kadlčíka, Ph.D., PaedDr. Tomáše Malého, kdy po často velmi kritických, avšak konstruktivních poznámkách prvně jmenovaného stoupla celá práce na kvalitě.

Zcela zvláštní poděkování patří za jazykovou a gramatickou korekturu sestře Magdě Flemrové, Dis v průběhu vzniku práce a za perfektní finální korekturu Mgr. Aleně Lejčarové, Ph.D.

V neposlední řadě děkuji za poskytnutí vhodných prostorových a materiálních podmínek v průběhu celého postgraduálního studia své rodině.

Prostorové a materiální podmínky pro pohybové aktivity mladších adolescentů ve Středočeském kraji

Hlavním cílem disertační práce bylo zjistit, jak souvisí prostorové a materiální podmínky s účastí 12–15letých jedinců, tj. mladších adolescentů, v pohybových aktivitách ve městech Středočeského kraje s počtem obyvatel 10 000–22 000 a jejich okolí. Studie má převážně charakter empirického asociačního výzkumu.

Výzkumný vzorek sestával z 2 660 mladších adolescentů (12–15 let) z pěti měst Středočeského kraje (Benešov, Beroun, Čelákovice, Kutná Hora a Neratovice) a jejich blízkého okolí, přičemž bylo analyzováno 2 564 řádně vyplněných dotazníků.

Přímá souvislost mezi vnímáním prostorových podmínek a vlastním materiálním vybavením mladších adolescentů s jejich participací v pohybových aktivitách nebyla prokázána. Prostorové podmínky pro lokomoci a lokomoční aktivita mladších adolescentů korelovaly na úrovni $-0,04$. Korelační koeficienty mezi prostorovými podmínkami pro sport a sportovní aktivitou mladších adolescentů v organizované formě nabývaly hodnot od $-0,10$ do $0,19$, resp. od $-0,17$ do $0,26$ u neorganizované formy. Materiální podmínky pro sport a sportovní aktivita mladších adolescentů v organizované formě (korelační koeficient $-0,13$), u neorganizované formy sportu ($-0,15$ a $-0,07$). Mezi spokojeností respondentů s materiálními podmínkami pro lokomoci a jejich lokomoční aktivitou byl zjištěn korelační koeficient nabývající hodnoty $-0,06$.

Ze socioekonomického rodinného zázemí mladších adolescentů nelze uspokojivě predikovat jejich účast v pohybových aktivitách. Nejvyšší korelační koeficient dosáhl pouze hodnoty $0,14$, a to mezi tím, jak respondenti vnímali svoji rodinu z ekonomického pohledu a mezi jejich sportováním doma v bytě nebo na zahradě.

Dotazníky určené mladším adolescentům byly doplněny o semistrukturovaná interview s učiteli tělesné výchovy ($n = 37$) na základních školách a víceletých gymnáziích ve městech, kde byl výzkum realizován. Z interview vyplynula složitá struktura problematiky prostorových a materiálních podmínek pro pohybové aktivity mladších adolescentů a do jisté míry i odlišné subjektivní vnímání každým

dotázaným učitelem tělesné výchovy. Jestliže byla v těchto městech, historicky centrech daných lokalit, vnímána úroveň podmínek pro organizovaný sport vcelku pozitivně, pro neorganizovaný sport platila situace opačná. Právě v souvislosti s veřejně přístupnými sportovišti (vstup zdarma) byl zcela jednoznačně jako největší problém pocíťován vandalizmus, následovaný právní zodpovědností za případné úrazy návštěvníků. Proto většina respondentů upozornila na nutnost dozoru sportovišť.

Další výzkumné záměry jsou v oblasti prostorových a materiálních podmínek pro pohybové aktivity potřebné, i vzhledem k tomu, že obě sledované skupiny respondentů poukázaly na prostorové podmínky pro pohybové aktivity jako na jeden z potenciálně limitujících faktorů větší účasti mladších adolescentů v pohybových aktivitách.

Klíčová slova: adolescence, děti a mládež, lokomoční aktivita, sport, sportovní aktivita, sportovní zařízení, sportovní vybavení.

Spatial and material conditions applicable to physical activities of young adolescents living in Central Bohemia Region

The major objective of dissertation thesis was to explore the continuity of spatial and material conditions and affiliation to physical activities of individuals aged 12–15 years, i.e. young adolescents, living in municipalities, around the area of Central Bohemia Region (population 10 000–22 000) and their surroundings. The presented study was conducted predominantly as an empirical association research.

The research sample consisted of 2 660 young adolescents living in five municipalities in the area of Central Bohemia Region (Benešov, Beroun, Čelákovice, Kutná Hora, Neratovice) and their close surroundings. However, 2 564 properly completed questionnaires were analyzed.

No direct relationship was found between the perceptions of spatial conditions, individual material equipment of young adolescents, and their attendance in physical activities. The correlation between spatial conditions applicable to locomotion activity and between locomotion activity of young adolescents reached $r = -0.04$. The correlation coefficients between spatial conditions applicable to sport and between organized sport activity in young adolescents were ranging from -0.10 to 0.19, and from -0.17 to 0.26 in non-organized sport activity respectively. Material conditions applicable to sport and organized sport activity in young adolescents correlated at $r = -0.13$, and $r = -0.15$, and -0.07 for non-organized sport activity. The satisfaction of respondents with the material conditions applicable to locomotion and their locomotion activity correlated at $r = -0.06$. The socioeconomic background of young adolescents was also addressed by several items of the questionnaires. However, this factor did not represent a good predictor of young adolescents' affiliation to physical activities, since the highest correlation coefficient reached only $r = 0.14$, namely between the perception of economic status of respondents' families and between sport activities performed at home or in garden.

The information obtained from questionnaires was extended by semi-structured interviews with basic school and secondary school PE teachers ($n = 37$) from monitored municipalities. The interviews implicated the complexity of these

issues and, into some degree, the differences in teachers' subjective perception of these issues. Overall, the conditions applicable to organized sport were perceived as quite positive, whereas the perception of the conditions applicable to non-organized sport was rather opposite. In terms of public sport areas (free of charge entrance), vandalism was the most reported problem and subsequent legal responsibility for potential risk of harm to visitors. Therefore, most of the interviewed teachers emphasized the need of surveillance around the sport areas.

Further research is needed in spatial and material conditions applicable to physical activities, with respect to the fact that both monitored groups - young adolescents and teachers - referred to the spatial conditions as to one of the potential limitations of stronger affiliation to physical activities in young adolescents.

Key words: adolescence; children and youth; locomotion activity; sport; sport activity; sports facility/equipment.

1 ÚVOD	12
1.1 Problém.....	13
2 TEORETICKÝ RÁMEC VÝZKUMNÉ PROBLEMATIKY	16
2.1 Vymezení základních pojmů.....	16
2.2 Adolescenti.....	18
2.2.1 Vývoj adolescence	18
2.2.2 Adolescence jako životní fáze.....	21
2.2.3 Současné pohledy na adolescenci.....	23
2.2.4 Adolescenti a sport	25
2.3 Pohybové a sportovní aktivity adolescentů.....	28
2.3.1 Volnočasové aktivity adolescentů s důrazem na pohybové a sportovní aktivity	28
2.3.2 Metody sledování pohybových aktivit	33
2.4 Vztah prostorových a materiálních podmínek s pohybovými aktivitami	36
2.4.1 Vztah prostorových a materiálních podmínek s pohybovými aktivitami v Evropě	40
2.4.2 Vztah prostorových a materiálních podmínek s pohybovými aktivitami v České republice	41
2.4.3 Prostorové podmínky jako limitující faktor účasti v pohybových aktivitách	43
2.4.4 Další limitující faktory účasti v pohybových aktivitách	46
2.4.5 Potřeba výzkumu prostorových podmínek pro pohybové aktivity.....	47
2.5 Prostorové podmínky - sportovní zařízení.....	48
2.5.1 Vývoj moderních sportovních zařízení	49
2.5.2 Územní plánování v období socialismu	51
2.5.3 Období demokratizace a decentralizace.....	57
2.5.4 Současnost.....	60
2.5.5 Evidence sportovních zařízení v České republice.....	63
2.6 Charakteristika Středočeského kraje.....	66
2.6.1 Demografie obyvatelstva Středočeského kraje.....	69
2.6.2 Urbanismus Středočeského kraje	70
3 VĚDECKÉ OTÁZKY, CÍLE, ÚKOLY A HYPOTÉZY	72
3.1 Cíle a úkoly práce	72
3.2 Hypotézy	73
4 METODY A ORGANIZACE VÝZKUMU	74
4.1 Charakteristika výzkumu	74
4.2 Metody sběru dat	74
4.2.1 Konstrukce dotazníku.....	76
4.2.1.1 Pilotní ověřování dotazníku.....	79
4.2.1.2 Reliabilita dotazníku	80

4.2.1.3 Metodologické problémy zjišťování sportovní a pohybové aktivity pomocí dotazníků.....	81
4.2.1.4 Analýza dat.....	83
4.2.2 Semistrukturované interview.....	84
4.2.2.1 Analýza dat.....	85
4.3 Výběr měst a respondentů.....	86
4.3.1 Omezení opory výběru.....	89
4.3.2 Stanovení rozsahu výběru.....	90
4.4 Organizace výzkumu.....	90
5 VÝSLEDKY.....	93
5.1 Sociodemografické charakteristiky výzkumného souboru.....	94
5.2 Rodinné zázemí respondentů.....	96
5.3 Prostorové a materiální podmínky pro pohybové aktivity.....	100
5.3.1 Vnímání prostorových podmínek pro lokomoční aktivity.....	100
5.3.2 Vnímání prostorových podmínek pro sportovní aktivity.....	105
5.3.3 Vnímání materiálních podmínek pro pohybové aktivity.....	113
5.4 Pohybové aktivity mladších adolescentů.....	117
5.4.1 Lokomoční aktivity.....	117
5.4.2 Sportovní aktivity.....	122
5.4.2.1 Sportovní a tělovýchovné aktivity organizované.....	125
5.4.2.2 Sportovní aktivity neorganizované.....	127
5.5 Vztahy mezi podmínkami a pohybovými aktivitami mladších adolescentů.....	130
5.5.1 Prostorové podmínky pro lokomoci a lokomoční aktivita.....	130
5.5.2 Prostorové podmínky pro sport a sportovní aktivita.....	135
5.5.2.1 Prostorové podmínky a organizovaný sport.....	135
5.5.2.2 Prostorové podmínky a neorganizovaný sport.....	136
5.5.3 Materiální podmínky pro sport a sportovní aktivita.....	137
5.5.4 Materiální podmínky pro lokomoci a lokomoční aktivita.....	140
5.5.5 Socioekonomické podmínky a sportovní aktivita.....	142
5.6 Města a oblasti.....	143
5.6.1 Urbanismus Benešova.....	143
5.6.1.1 Semistrukturovaná interview - Benešov.....	144
5.6.2 Urbanismus Berouna.....	146
5.6.2.1 Semistrukturovaná interview - Beroun.....	147
5.6.3 Urbanismus Čelákovice.....	149
5.6.3.1 Semistrukturovaná interview - Čelákovice.....	150
5.6.4 Urbanismus Kutné Hory.....	152
5.6.4.1 Semistrukturovaná interview - Kutná Hora.....	153
5.6.5 Urbanismus Neratovic.....	154
5.6.5.1 Semistrukturovaná interview - Neratovice.....	156
5.6.6 Souhrnné výsledky ze semistrukturovaných interview s pedagogy tělesné výchovy.....	157
5.7 Porovnání názorů pedagogů tělesné výchovy a mladších adolescentů.....	159
6 DISKUZE.....	163
6.1 Diskuze k interview s pedagogy tělesné výchovy.....	173

7 ZÁVĚRY	176
8 DOPORUČENÍ	178
8.1 Doporučení pro další výzkum	178
8.2 Doporučení do praxe	181
9 LITERATURA	184
10 SEZNAM GRAFŮ A TABULEK	198
10.1 Seznam grafů.....	198
10.2 Seznam tabulek	198
11 PŘÍLOHY	203

1 ÚVOD

Současný životní styl přináší celou řadu problémů. Jednou z nich je snižování pravidelné pohybové aktivity patrně všech věkových skupin populace. V této souvislosti zaznamenáváme snahy zainteresovaných institucí a odborníků, jak tomuto negativnímu trendu čelit. Zkušenosti ukazují, že jedním z nástrojů prevence hypokineze by mohly být i vhodné prostorové a materiální podmínky pro realizaci pohybových aktivit. K poodhalení potenciálu tohoto nástroje může napomoci i toto výzkumné šetření.

Všeobecně lze problematiku sportovních zařízení a prostorových a materiálních podmínek pro sport v České republice (ČR) označit za nedostatečně prozkoumanou. Neexistuje věrohodná pasportizace sportovních zařízení a ploch určených sportu, která by pokrývala všechny druhy sportovišť, např. z pohledu vlastníka či provozovatele zařízení. Existuje statistika a pasportizace sportovních zařízení spadajících pod Český svaz tělesné výchovy (ČSTV), školních zařízení, ale již téměř nemáme žádný ucelený přehled o podílu privátních zařízení, která mají postupem doby stále podstatnější význam v nabídce sportovního vyžití, především ve větších sídlech.

Další velmi aktuální otázkou současnosti je urbanistický charakter českých obcí, jež od roku 1989 prošly často dynamickým rozvojem. To se týká obzvláště okolí velkých českých měst, zejména pak širšího zázemí hlavního města Prahy - Středočeského kraje. Kvalita urbanistického řešení má spojitost např. s dostupností občanské vybavenosti, kam přirozeně patří i objekty a prostory pro sportovní aktivity. Geograficky bude studie vymezena hranicemi Středočeského kraje.

Cílovou skupinou výzkumu byly děti (12–15 let), resp. ze sociologického pohledu již mladší adolescenti. Zvláště v poslední době vyvolává tato věková skupina zájem médií a odborníků z mnoha oblastí - sociologů, psychologů, pedagogů, lékařů, politiků, atd. Adolescenti jsou „synonymem“ naděje, ale na druhé straně i nejistot, problémů a beznaděje společnosti. Probíhají o nich neustálé diskuze, píšou se odborné i populární texty. Často jsou hlavními aktéry ve filmech, reklamách apod.

Nejen proto byla tato část populace zkoumána. V souvislosti s výrazným úbytkem pohybové aktivity nezřídka označována jako riziková (Frömel et al., 1999;

Bradley et al., 2000; Sallis et al., 2000). Konkrétně jedinci navštěvující 2. stupeň základních škol či první čtyři ročníky 8letých gymnázií (12–15 let).

Prostorové a materiální podmínky pro pohybové aktivity mají dopad na velmi široké populační spektrum, nejen proto by bylo vhodné znát „sílu“ tohoto nástroje u mladších adolescentů. Výsledky předkládaného výzkumu by mohly přispět k systémovější koordinaci územní samosprávy v oblasti prostorové podpory sportu v obcích v době, kdy si většina z nich už začíná uvědomovat důležitost této oblasti pro aktivní či zdravý životní styl svých občanů, resp. kvalitu jejich života. Všeobecně totiž nemají představitelé veřejné správy v ČR dostatek podkladů a relevantních dat pro řízení sportu a to i na komunální úrovni.

1.1 Problém

Tendence úbytku pohybových aktivit (lokomočních a sportovních) mezi dětmi a adolescenty nás upozorňují na různé civilizační choroby, zejména nárůst nadváhy a obezity již v těchto životních obdobích. Právě pohybové aktivity jsou zmiňovány jako významná součást primární prevence civilizačních onemocnění (např. Teplý, 1990; Council of European Union, 2004). Aktivní životní styl se stává obzvláště u dětí a adolescentů jedním z nejefektivnějších nástrojů prevence negativních sociálních jevů, jako jsou kriminalita, alkoholismus či užívání drog apod. (např. Amis, 2000).

O významném a de facto nezastupitelném postavení pohybových, resp. sportovních aktivit pojednává řada dokumentů na mezinárodní úrovni - *Evropská charta sportu pro všechny* (1974, in Králík, 2001); *Mezinárodní charta tělesné výchovy a sportu* (1978, in Králík, 2001); *Evropská deklarace urbanistických práv* (MŠMT, 1992); *Evropská charta sportu* (MŠMT, 1994); *Evropský manifest o mladých lidech a sportu* (MŠMT, 1995); *Modifikovaný návrh směrnic pro sport dětí a mládeže* (ČSTV, 1998) Evropského sdružení národních nestátních sportovních zastřešujících organizací (European Non-Governmental Sports Organisations)¹; *Světový manifest tělesné výchovy 2000*²; *Bílá kniha o sportu* (MŠMT, 2008).

---

¹ Za Českou republiku je členem ENGSO Český svaz tělesné výchovy.

² World Manifesto of Physical Education (FIEP, 2000).

V českých podmínkách jde např. o různá vládní usnesení, která se stala základem pro *Zákon o podpoře sportu*³. Z dalších vládních dokumentů lze uvést především materiál Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) *Směry státní politiky na léta 2004–2006* aj.

Společným znakem těchto dokumentů je důraz na vytváření vhodného prostředí a podmínek pro realizaci sportu a tělovýchovy, zejména tedy péče o sportovní zařízení. Z těchto důvodů by měla být důležitou oblastí celospolečenského zájmu v ČR považována tvorba vhodných podmínek pro sportovní a pohybové aktivity co možná nejširšího spektra obyvatel, obdobně jako je tomu ve vyspělých evropských státech.

Především zahraniční studie poukazují na prostorové a materiální podmínky jako na jeden z fundamentálních faktorů pro realizaci sportu či pohybových aktivit (Morrow, 2001; Pikora et al., 2002; Jutras, 2003; Addy et al., 2004; Rütten and Abu-Omar, 2004; Timperio et al., 2004; Hume et al., 2005; Duncan et al., 2005; Trayers et al., 2006). Vnímání těchto podmínek naší adolescentní populací je všeobecně velmi málo známé, obdobně jako přístup obcí v ČR k zajišťování prostorových podmínek (např. Novotný, 2000), a to obzvláště pro neorganizovanou formu sportu. To vše navíc při vědomí, že význam a zodpovědnost obcí za podmínky pro sport v posledním období stoupají začleňováním naší republiky do evropských struktur, zejména Evropské Unie. V nejvyspělejších státech Evropy za podmínky pro sport primárně zodpovídají právě obce (např. Novotný, 2001; Slepíčková, 2001b), což vyplývá především z legislativy. Na nutnost vytváření podmínek pro sportovní aktivity v celospolečenském kontextu a potřebu výzkumu v ČR v této oblasti upozorňují zejména Novotný et al. (1992), Slepíčka (2000), Dohnal et al. (2004).

Hlavním problémem je tedy neznalost, popř. nedostatečná znalost souvislosti mezi prostorovými, resp. materiálními podmínkami a pohybovou aktivitou mladších adolescentů, tj. zda vnímaná kvalita a kvantita podmínek korespondují s jejich participací v pohybových aktivitách. K podhalení tohoto vztahu by měla napomoci předkládaná studie.

Jedním z nejzajímavějších regionů pro vědecké zkoumání této problematiky se ukázal být dynamicky se rozvíjející Středočeský kraj⁴, kdy zejména v okolí

---

³ Zákon č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu ve znění novely zákona č. 219/2005 Sb.

⁴ Dle statistik Českého statistického úřadu, Úřadu územního rozvoje atd.

hlavního města Prahy⁵ docházelo k velmi rychlému rozvoji urbanizace i suburbanizace a tím i ke změnám prostorových podmínek pro sportovní a pohybové aktivity. Sledování území Středočeského kraje může podhalit, jak se k problému přistoupilo v celé ČR v posledním desetiletí. Nezbytnost vědeckého přístupu k problematice prostorových podmínek pro sport adolescentů na komunální úrovni podtrhuje také proběhnuvší reforma veřejné správy. Další neznámou je porovnání, resp. vnímání výše zmíněných podmínek samotnými adolescenty v městských a venkovských sídlech.

---

⁵ Středočeský kraj má přímou hranici s hlavním městem Prahou.

2 TEORETICKÝ RÁMEC VÝZKUMNÉ PROBLEMATIKY

2.1 Vymezení základních pojmů

V této kapitole jsou definovány základní pojmy tak, jak jsou užívány v předkládané práci. Přehled pojmů je nezbytný, protože existuje mnoho různých náhledů a názorů na termíny, jakými jsou pohybová aktivita, lokomoční aktivita, sport, prostorové podmínky a materiální podmínky.

Pohybová aktivita (z latinského *activus* - činný). Teplý (1983, s. 8) uvádí, že „jde o obecný pojem, jehož rozsah a obsah je těžko ohraničitelný.“ Všeobecně se pohybovou aktivitou rozumí veškerá pohybová činnost - souhrn všech motorických aktivit jedince (Teplý, 1983; Sýkora et al., 1995; Bouchard and Malina, 1997 aj.). Pohybová aktivita se obvykle dělí na provozovanou ve volném čase, zaměstnání a jinde - v domácnosti (Bouchard and Shephard, 1994). Existuje i detailnější dělení pohybové aktivity/činnosti na základní činnost člověka (základní pohybový fond); pracovní (profesní) činnost; bojovou (vojenskou) činnost; kulturně-uměleckou činnost; tělocvičně-sportovní činnost (Kasa, 2000).

V této práci je pohybová aktivita chápána jako zastřešující termín pro veškerou zaznamenanou pohybovou činnost v námi realizovaném výzkumném šetření, tj. převážně ve volném čase a dále vzhledem k tomu, že zkoumanou populací jsou mladší adolescenti, i ve škole (v rámci tělesné výchovy, příp. sportovních her⁶) a doma (jedná-li se o pohybovou aktivitu sportovního charakteru). Pohybová aktivita je pro účely této práce členěna na dva podřadné termíny:

a) Lokomoční aktivita (aktivní pohyb organismu z místa na místo). Tímto pojmem jsou myšleny zpravidla cyklické pohyby (např. Kasa, 2000; Hájek, 2001) nebo též aktivní transport jako je chůze, jízda na kole / koloběžce / skateboardu / kolečkových bruslích ad. do školy, ze školy, ve volném čase a do sportovních zařízení, nikoli však v průběhu sportovních her apod.

b) Sport. Všeobecně ve světě existují dvě pojetí sportu (Slepičková, 2005, in Zakrajsek, 1991): První z nich akcentuje hru, soutěž a výkon. Toto pojetí sportu, které znamená soutěžní sport, se všemi jeho atributy (trénink, výkon, soutěž apod.) preferovali např. Choutka a Dovalil (1991), Dovalil (2002). Druhý přístup je

---

⁶ Každá škola užívá svůj název.

v souladu s etymologií slova sport, které je latinského původu (desportare) a znamená rozptylovat se, bavit se. V tomto širším pojetí je sport definován v Evropské chartě sportu (MŠMT, 1994; čl. 2a):

„Sportem se rozumí všechny formy tělesné činnosti, které ať již prostřednictvím organizované účasti či nikoli, si kladou za cíl projevení či zdokonalení tělesné i psychické kondice, rozvoj společenských vztahů nebo dosažení výsledků v soutěžích na všech úrovních.“

S diverzifikací sportu v posledních letech (vznik nových sportovních odvětví, často s prvky zábavy apod.) se zdá, že jeho širší pojetí nabývá více na platnosti.

V současnosti se lze v ČR opřít zejména o Zákon o podpoře sportu ze dne 28. února 2001 (ve znění novely č. 219/2005 Sb.). Sportu přisuzuje poměrně výsadní postavení ve společnosti, jelikož ho vymezuje jako veřejně prospěšnou činnost.

„Pro účely tohoto zákona představuje pojem sport všechny formy tělesné činnosti, které si prostřednictvím organizované i neorganizované účasti si kladou za cíl harmonický rozvoj tělesné i psychické kondice, upevňování zdraví a dosahování sportovních výkonů v soutěžích všech úrovní.“ (§ 2, odst. 1)

V tomto širším smyslu je sport chápán i v předkládané práci.

Prostorové podmínky, kterými jsou myšleny veškeré prostory (vnitřní, venkovní), kde lze provozovat pohybové aktivity a jsou dále děleny na dvě kategorie: pro lokomoční aktivity a pro sport. České výzkumy se soustřeďují zpravidla na to, kde respondenti sportují, a nijak prostorové podmínky pro pohybové aktivity souhrnně nedefinují. V zahraničních studiích se naproti tomu vyskytuje mnoho „zastřešujících“ termínů pro prostorové podmínky pohybových aktivit, z nichž patrně nejčastějším je „neighborhood/physical environment(s)“ (např. Sallis et al., 1997; Giles-Corti and Donovan, 2002a; Pikora et al., 2002; Hume et al., 2005; Mota et al., 2005; Trayers et al., 2006).

a) Prostorové podmínky pro lokomoční aktivity - jde především o chodníky, pěší zóny, parky, cyklostezky apod.

b) Prostorové podmínky pro sport - jedná se o sportovní infrastrukturu v nejširším slova smyslu, všechna sportovní zařízení (otevřená, krytá) a prostranství sloužící sportu či pro něj určená.

Materiální podmínky pro pohybové aktivity (sport a lokomoční aktivity) - jedná se téměř výlučně o materiální vybavení respondentů či jejich rodinných příslušníků sportovním náčiním, náradím, oblečením a pomůckami. V českých výzkumech se zpravidla hovoří o „sportovním vybavení“ (např. Slepíčka a Slepíčková, 2002b; Jansa et al., 2005).

2.2 Adolescenti

Hlavním cílem této části práce je vymezení adolescentů a jejich vztahu ke sportu, resp. co jim účast ve sportovních aktivitách může přinést. Je zapotřebí této specifické dynamické skupině věnovat patřičnou pozornost, neboť se jedná o podstatnou životní fázi i ve vztahu ke sportu. Hlavním informačním zdrojem byla metoda analýzy sekundárních pramenů z ČR i zahraničí.

2.2.1 Vývoj adolescence

Před nástupem průmyslové revoluce přecházelo období dětství zvolna do období dospělosti (Ariés, 1965). Od mladých jedinců se očekávalo, že náhle převezmou role obdobné rolím jejich rodičů. Termínu adolescence jakožto období mezi dětstvím a dospělostí se začalo všeobecně užívat až na přelomu 19. a 20. století.⁷ Jeho vytvoření souviselo i s nástupem industrializace společnosti, kdy spolu se složitější výrobou rostla potřeba kvalifikovanější pracovní síly a tím i nutnost vzdělávání ve školských institucích. Vytvořil se časový a sociální prostor, ve kterém by se tato příprava mohla realizovat (Možný, 1999). Život v rodině se počal postupně oddělovat od pracovní části dne a životní styl dospělých se začal odlišovat od životního stylu mladých lidí (volný čas, kultura, hodnotová orientace apod.). Změna podoby přechodu z dětství do dospělosti vedla ke vzniku „nového životního období“ (Ondrejko, 1997). Takže tím vlastně vznikla nová sociální skupina, a již nikoli pouze věková (Macek, 2003).

Od konce sedmdesátých let minulého století došlo v porovnání s poválečným obdobím k akceleraci tělesného, psychického a především sociálního dospívání dětí. V současné době již tento trend nepokračuje, avšak s postupným prodlužováním profesní přípravy jedinců dochází k oddalování jejich sociální zralosti. Období

---

⁷ Naproti tomu Muuss (1989, in Macek, 2003) uvádí, že adolescence jako termín označující určité období života člověka bylo poprvé použito v 15. století.

dospívání se tak stále rozpíná oběma směry: Zkracuje se doba dětství a zároveň se oddaluje nástup plné dospělosti (Macek, 2003).

V českých podmínkách byl velkým mezníkem pád komunistického režimu, čímž vznikl nový hodnotově a kulturně stimulativní aspekt socializace. Došlo mj. k otevření hranic, k možnosti cestování bez omezení, poznávání cizích kultur, jazyků apod. Došlo k proměnám vzorců trávení volného času, což souvisí i s pestrá nabídkou materiálních statků. I proto se čeští adolescenti začali přibližovat svým evropským vrstevníkům (Sak, 2000; Sak a Saková, 2004).

Všeobecný vývoj adolescence ukazuje na posun od pojetí tohoto stádia jako bouřlivého a krizového období k pojetí zdůrazňujícího aktivní přirozený proces sebeutváření.

Termín adolescence je odvozen z latinského slovesa *adolescere* (dorůstat, dospívat, mohutnět). Zejména v USA se již poměrně dlouhou dobu adolescencí označuje celé období mezi dětstvím a dospělostí, což lze konkretizovat na druhé desetiletí života (Macek, 2003). Názory na horní věkovou hranici se různí, nejčastěji se hovoří o věkovém rozmezí 20–22 let (u vysokoškoláků dochází k psychosociální a ekonomické nezávislosti většinou později než u absolventů učilišť). Dle Krause (2000) někteří autoři uvádějí, že adolescence končí dosažením sociální dospělosti, konkrétně ve věku 25–30 let. Pro stanovení horní hranice je podle nich rozhodující především délka přípravy na profesní dráhu. V případě studentů doktorských studijních programů se tak můžeme přiblížit až k hranici 30 let (více např. Kraus, 2000). Souhrnně lze konstatovat, že závěr adolescence nastává dosažením psychické a ekonomické nezávislosti - osamostatnění.

V současné době především sociologové (viz Macek⁸, 2003) upouštějí od dřívějšího rozlišování mezi pubescencí⁹ (11–15 let) a adolescencí (15 až 20–22 let), a termín adolescence používají jednotně pro obě vývojové fáze. Adolescence je tedy v tomto pojetí celé období mezi dětstvím a dospělostí (Kagan and Coles, 1972; Ben-Zur, 2003; Encyclopedia of Adolescence, 2006). Všeobecně se uvádí, že v současnosti je ve vyspělých zemích období adolescence nejdelší v celé historii lidstva (Habermas, 2000; Kraus, 2006).

---

⁸ Autor je sociální a vývojový psycholog.

⁹ Pubescenci neboli dospívání ještě někteří autoři vnitřně diferencovali na prepubertu a vlastní pubertu.

Období adolescence se vymezuje odlišně nejen dle jednotlivých kontinentů či států, ale i podle oborů. V našich podmínkách se termín adolescence, který je patrně nejtypičtější pro vývojovou psychologii, zaměňuje s pojmem „dorost“, typickým pro oblast medicíny. V medicínské kategorizaci se však i nadále uplatňuje termín puberta¹⁰. Nicméně do péče pediatra spadají jedinci ve věku do 18 let. Sociologové a pedagogové naproti tomu používají pro danou věkovou kategorii širší označení mládež (Taxová, 1985; Geist, 1992; Průcha et al., 2003).

V širším, modernějším pojetí adolescence můžeme rozlišovat tři fáze (Benzur, 2003; Macek, 2003):

1. Časná adolescence - 10 (11)–13 let;
2. Střední adolescence - mezi 14.–16. rokem;
3. Pozdní adolescence - nastává zhruba 17. rokem věku a výše.

Pro potřeby našeho výzkumu jsou adolescenti rozděleni na mladší (do 15 let) a starší (od 16 let výše) přičemž cílovou, resp. zkoumanou populací budou jen mladší adolescenti ve věku 12–15 let (viz celý název předkládané práce). Starší adolescenti budou představeni pouze v teoretické části práce.

Dle Organizace spojených národů (OSN) se všichni jedinci pod 18 let označují jako děti, populace mezi 10–19 roky je definována jako mladiství či dospívající. Mládeží se rozumí jedinci mezi 15–24 roky a jako mladí lidé jsou označovány osoby ve věkovém rozmezí 10–24 let (www.osn.cz/dokumenty-osn, 2007).

V ČR¹¹ se za děti považují též osoby do 18 let a za mládež 19–26letí jedinci (i když všeobecně jsou za mládež pokládáni i o něco mladší jedinci - např. středoškoláci, tzn. 15–19letí). Také česká jurisdikce má své specifické členění: do 15 let beztrestnost; do 18 let snížená zodpovědnost; nad 18 let plná zodpovědnost za spáchání trestného činu. Další podstatnou věkovou hranicí je v českém prostředí 26 let, protože v případě studií platí stát za tyto osoby zdravotní a sociální pojištění. Jako vhodné se jeví uvést ještě jeden pojem, zvláště v poslední době velmi užívaný v odborných i laických kruzích, a sice „teenager“, který je odvozen od koncovek anglických číslovek (13 „thirteen“ – 19 „nineteen“).

---

¹⁰ V evoluční fyziologii je jednou ze čtyř rizikových etap života (porod, odstav, puberta, klimakterium).

¹¹ Dle „Programů státní podpory práce s dětmi a mládeží pro nestátní neziskové organizace na léta 2007 až 2010“. Speciální zákon o dětech a mládeži v ČR neexistuje, i když se o něm uvažovalo.

V sociologii užívané širší označení adolescence, pojaté na celé druhé decennium života člověka, má nepochybně své opodstatnění; dle výše zmíněných autorů se totiž i konkrétní věkové vymezení různých životních etap alespoň drobně liší. Závisí na mnoha faktorech - sourozencích, kamarádech, kalendářním a biologickým věku atd. Dále se ze sociologického pohledu v posledních dekáдах podstatně změnilo postavení dětí ve společnosti. Na druhé straně v medicíně má své opodstatnění detailnější členění životních údobí, které je možné určitými metodami přesně ohraničit.

2.2.2 Adolescence jako životní fáze

Rodinná výchova se dnes již relativně slabě váže na zkušenosti a postupy předchozích generací. Nabývá multidimenzionální podstaty a dochází v ní i k výraznější zpětné socializaci (Sekot, 2008), kdy se rodiče učí od svých potomků; to je dáno zejména nebývalým rozvojem informačních a komunikačních technologií. V těchto oblastech mládež poměrně výrazně vyčnívá nad dospělou populací. Další doménou mladých je jednodušší a rychlejší osvojení cizích jazyků. Podle Pigeassou (2000, s. 20-21) může být socializace v podstatě chápána

„bud' jako přijetí pravidel pro dospělé mladými lidmi nebo jako budování norem mezi vrstevníky a nakonec také jako proces, kdy se dospělý jedinec a mladý jedinec navzájem socializují.“

Jakmile se děti blíží k adolescenci, jsou velice silně formovány vrstevnickými skupinami. Ty mají značný vliv na jejich hodnotovou orientaci, postoje a chování, které může být v rozporu s představami dospělých, což se ukazuje i ve vztahu ke sportovním aktivitám (viz Hogg and Abrams, 1988; Laušman, 1992, Jansa et al., 2005).

Dle Eriksona (2002) a dalších významných vývojových psychologů (Rogers, 1995; Řičan, 2004; Vágnerová, 2005) je hlavním úkolem období adolescence hledání a nalézání vlastní osobní identity, hledání sebe sama a svého místa ve světě. Identita neboli vědomí toho kdo jsme, ke komu patříme a kam směřujeme má své základy již v nejranějším dětství.

V průběhu adolescence opouští jedinec dětské role a začíná si osvojovat role dospělých, snaží se osamostatnit od rodiny, dospělí se stávají předmětem rozporných postojů. Erikson (2002) k tomuto období přiřadil konflikt intimity a izo-

lace a užívá pro něj termín psychosociální moratorium¹². V předcházející životní etapě měl jedinec „za cíl“ najít a zdůraznit svou identitu, aby byl v další fázi připraven na intimitu. Tou Erikson míní schopnost vstupovat do konkrétních partnerských vztahů, ve kterých je člověk nucen k řadě kompromisů a sebeobětování, což s sebou přináší strach ze ztráty vlastního ega. Adolescence je obdobím, kdy se vytvářejí nové interpersonální vztahy a začíná příprava na profesní život. U jedinců se začíná uplatňovat potřeba seberealizace a autonomie. Rozvíjejí se životní cíle a hodnotová orientace, která se již příliš neliší od hodnot dospělé populace (Buriánek, 2006). Adolescenti se také hodně zajímají o zdroje informací, jimiž se sebehodnotí. Tráví stále větší podíl disponibilního času s médii nebo v „kyberprostoru“ (Sak, 2006b). Sledovanému období odpovídá i specifický způsob trávení volného času, určitý způsob vyjadřování, oblékání, hudební vkus a lze již začít mluvit o životní filozofii. Stále ještě ovšem adolescenti potřebují určitou oporu, kterou představují rodiče.

Současná doba nabízí atraktivní příležitosti k trávení volného času - cestování, adrenalinové sporty, užívání moderních technologií atd. Spolu s rostoucími nároky společnosti na vzdělání jde o jedny z mnoha faktorů, které vedou k oddalování nástupu plné sociální dospělosti. Adolescenti využívají různých možností, např. studijních a pracovních stáží, zahraničních pobytů, prodlužují dobu studia na vysoké škole apod. Tento fenomén by ovšem neměl být chápán pouze jako důsledek těchto příčin - neochoty mladých lidí přijímat zodpovědnost, zdůraznění vlastní individuality, hédonismu apod. S oddalováním plné sociální dospělosti souvisí vznik nové životní etapy, tzv. post-adolescence (Heath and Cleaver, 2003), někdy též označované jako adolescentní moratorium (Ondrejko, 1997; Kraus, 2000), tj. období mezi mládím a plnou dospělostí. Právě toto mezidobí může mladým lidem napomoci při hledání životních hodnot a další životní cesty - studijní, profesní či osobní.

Adolescenti se mohou naučit velmi efektivně společně kooperovat, vytvářet si pro sebe role a je již možná skutečná týmová spolupráce. Jsou schopni pochopit požadavky na ni kladené a stát se spíše součástí týmu než jen plně využívat svého postavení. Skupiny se stávají součástí individuální identity; pokud jsou tedy aktivity

---

¹² Odklad, pozastavení.

skupiny důležité pro individuum, tvoří důležitou součást této identity (Hogg and Abrams, 1988). Také v oblasti sportovních aktivit jsou adolescenti dle pohlaví již vyprofilovaní (Frömel et al., 1999).

Celkově lze období adolescence shrnout jako dynamickou životní fázi, ve které dochází k významným změnám. Jedinci vymezují své „Já“ a snaží se definovat svou vlastní identitu - poznávají, kdo jsou, čím se odlišují od ostatních, vytvářejí si reálnou představu o sobě. Směřují k osamostatnění se od závislosti na autoritě a k nalezení partnerského vztahu k ní.

2.2.3 Současné pohledy na adolescenci

Dle psycholožky Gjuričové (2006) existují v současné společnosti různé přístupy k adolescenci. Autorka popsala několik modelů:

a) adolescence jako nemoc

Někteří odborníci nahlízejí na adolescenci především jako na rizikové období (Erikson, 2002). Z tohoto pohledu jsou adolescenti přecitlivělí, mnoho věcí je vyvádí z míry, trpí např. poruchami příjmu potravy, poruchami chování, experimentují s návykovými látkami apod. Avšak takto a priori vnímané období adolescence by mělo být považováno za přežité, jelikož je zcela přirozeným stadiem každého lidského jedince (Umberson, 1992; Amato, 1994; Huebner, 2000).

b) adolescence jako zlatý věk

Mládí je prezentováno jako nejlepší období života (Ben-Zur, 2003), kdy si jedinec užívá, je v pohodě, je tzv. „cool“. Rodiče vnímají své potomky s nostalgií a sami je podporují, aby si jejich děti co nejvíce užily mládí. Často takto prezentují adolescenci média a reklamy. Tento náhled na adolescenci se zdá být stále aktuálnější. Na jedné straně je toto tvrzení umocňováno především možnostmi, které v současné době adolescenti mají, na straně druhé stoupající celospolečenské nároky tento trend spíše potlačují.

c) adolescence jako životní styl

Obdivem a identifikací se adolescence stává celoživotním programem, který symbolizuje všeobecně chtěný způsob života. V této spojitosti hovoří Macek (2003) o fenoménu „subkultury mládeže“, Arnett (Encyclopedia of Adolescence, 2006) zase o tzv. „teen cultures“. Děti mladšího školního věku si zkoušejí adolescentní chování na diskotékách, být dítě už není „in“. Prepubertální děti i dospělí

napodobují adolescenty v oblékání, identifikují se s jejich hodnotovou orientací i způsobem komunikace. Tento pohled na adolescenci jednak ubírá jedincům z dětství, jednak jim setrvává dlouho do dospělosti. Někdy se hovoří o „kultu nezralosti“ (Říčan, 2004), což znamená, že adolescentní hodnoty, tj. ty, které se s adolescencí spojují, nejsou omezeny věkem. Možnost být tak trochu nezodpovědný se hodí v každém věku.

d) adolescence jako období práva na hledání sebe sama

Tento přístup je poměrně liberální a souvisí především se staršími adolescenty (Rogers, 1995; Erikson, 2002; Říčan, 2004; Vágnerová, 2005). Zastánci tohoto postoje vyjadřují přesvědčení, že by rodiče neměli svým dospívajícím potomkům do ničeho zasahovat, ale snažit se je podporovat, nechávat je vše vyzkoušet a samostatně rozhodovat. Rodiče mají stále obavu, aby dospívajícím nenarušili svobodnou osobnost. Nepřipomínají mladým dopady krizových situací, a když se do nich jejich potomci dostanou, diskrétně je rodiče zachraňují.

e) adolescence jako období nezodpovědného konzumu

V takovém pojetí jsou dospívající pokládáni především za egocentrické - nesnesou odklad svých potřeb a vynucují si od rodičů úhradu spotřeby. Jsou prostřednictvím masmédií oslovováni jako jedna z klíčových potenciálních konzumentních skupin. Konzum je integrován do nabídky celé řady adolescentních identit. Pro adolescenty se vytrácí význam sekulárních a náboženských ideových směrů, čímž narůstá konzumerismus, hédonismus a pragmatismus (Sak, 2006).

f) adolescence jako období nabízející alternativy konzumní společnosti

Adolescenti jsou označováni za kritiky spotřeby, nositele myšlenek péče o budoucnost naší planety. Chtějí žít skromně, ohleduplně k přírodě, nabádají své rodiče, aby neplýtvali zdroji, třídili odpad a neznečišťovali životní prostředí. Usilují o ochranu kulturních památek, bojují proti globalizaci. V tomto období se také stávají členy různých aktivistických skupin a sdružení. Nicméně dnešní adolescenti spíše mediálně a virtuálně migrují, a tím pádem již tolik nerevoltují (Sak, 2006).

g) adolescenti jako oběti nezodpovědného vývoje společnosti

Společnost je sama vinna za problémy s adolescenty. Mládí je bezcílnost a zmatek dětí, které se nenaučily nic užitečného, a nikdo je k ničemu užitečnému nepotřebuje (Gjuričová, 2004, 2006).

2.2.4 Adolescenti a sport

V souvislosti s adolescenty by se nemělo zapomínat na sportovní aktivity. Mnohé české výzkumy (např. Zich a Ungr, 1995; Slepíčka, 2000; Rychtecký et al., 2000a, 2000b, 2006; Kavalíř, 2003; Sak, 2006a) totiž poukazují na podstatné místo sportu v hodnotové orientaci zejména mladé generace i na významné postavení sportu mezi aktivitami provozovanými ve volném čase. Dle Jansy (2002) si více než 73 % české mládežnické populace (15–18 let) uvědomuje důležitost sportu a pohybových aktivit z celospolečenského hlediska, tzn. pro všechny věkové skupiny obyvatel (více viz kapitola 2.3).

V evropské studii (Telama et al., 2002) za účasti šesti zemí¹³ s více než 6 000 respondenty ve věku 12–15 let byly sport a pohybové aktivity umístěny na 6. místě z hlediska účasti mladších adolescentů a na 9. místě z hlediska významu v životním stylu mladších adolescentů. Vzhledem k odlišné skladbě otázek však není možná přímá komparace mezi všemi zde uvedenými výzkumnými šetřeními.

Na významnost sportu v celospolečenském kontextu poukazují mnohé zahraniční studie. Např. podle Weisse (2000) sport zrcadlí společnost. Patriksson (1994) uvádí, že sport jakožto společenská instituce takovéto velikosti a významu má určitá specifika, která ostatní lidské aktivity nemají či je alespoň mají v menší míře. Rozšířenost sportu zvláště mezi adolescenty vede k závěru, že musí odrážet mnoho běžných norem a hodnot vyzrálé společnosti a tudíž přispívá k reprodukci příznačných společenských hodnot.

Četné studie nasvědčují faktu (in Smoll and Smith, 2002), že socializační proces začíná v raném věku a je silně ovlivněn tím, zda se dítě zapojí do sportu a pohybové aktivity, či nikoliv a zda si udrží zájem o tyto aktivity v dospívání a dospělosti.

„Často je prohlašováno, že sport a pohybová aktivita má množství pozitivních efektů: buduje charakter, podporuje týmovou práci a ducha, rozvíjí smysl pro čestnost, učí dodržování pravidel a poskytuje možnost vybití přebytečné energie a agresivity společensky přijatelným způsobem. I když nemáme velké množství výzkumů dokládajících tato tvrzení, náš zdravý rozum a zkušenosti nasvědčují, že sport a pohybová aktivita mají socializační účinek. Jinými slovy se

---

¹³ Belgie, Česká republika, Estonsko, Finsko, Maďarsko a Německo.

socializujeme účastí do některých norem a hodnot naší společnosti.“ (Davis et al., 2004, s. 397).

Sport je tedy často zmiňován jako důležitý socializační činitel (Patriksson, 1979, 1994; Weiss, 1987; Hogg and Abrams, 1988; Greendorfer, 1992; Hendry, 1992; Slepíčka, 2000; Dohnal, 2002; Sekot, 2003, 2008). Aktivní účasti ve sportu jsou mj. připisovány tyto benefity: zlepšené vnímání kompetencí (Horn and Weiss, 1991), sebeúcty (Barnett et al., 1992), emoční obratnosti (Hanin, 1997), morálního vývoje (Bredemeier and Shields, 1987) aj.

Jedním z klíčových faktorů zapojení dětí do sportu je bezesporu rodina (Rowley, 1986; Kimiecik and Horn, 1998; Jansa et al., 2005); je znám především velký vliv otců¹⁴ (např. Lewko and Greendorfer, 1988). Od dětských let po mladší adolescenci stoupá v tomto ohledu význam kamarádů - vrstevníků, a to zejména u dívek (Jansa et al., 2005). Socializační efekt sourozenců je ve sportu dle Greendorferové (1992) menší než efekt rodičů. Coakley (1987, in Sekot, 2003) uvádí, že participace dětí a mládeže ve sportovních aktivitách je ovlivňována členy rodiny, kamarády, názorovými vůdci, životními vzory, nejbližší komunitou a v neposlední řadě také vnímavostí potenciálního dětského účastníka sportovních aktivit a přirozeně i dostupnou příležitostí. Výzkumy všeobecně ukazují (in Patriksson, 1994), že děti a adolescenti se účastní sportu kvůli zábavě, zlepšení motorických dovedností, příslušnosti ke skupině, úspěchu a získání uznání, zabavení se a vzrušení. Důvody pro zanechání sportu zahrnují jiné aktivity na programu, nudu, nedostatek úspěchu v dané sportovní činnosti, příliš tlaku, ztrátu zájmu, odchod kamarádů, výdaje, zranění, problémy s vybavením nebo nedostatečnou podporou. Tyto poznatky naznačují, že není jednoduché pochopit motivaci adolescentů pro participaci ve sportu. Mají různé pohnutky pro to, co dělají, a některé z nich se rychle mění. To potvrzuje i Patriksson (1994), podle kterého se při zapojení dětí a adolescentů do sportu většinou jedná o kombinaci více faktorů.

Sportovní aktivity lze třídit dle mnoha hledisek: období (letní, zimní), prostředí (venkovní, sálové), počtu zúčastněných osob (individuální, kolektivní), organizace (organizované, neorganizované) atd. Ve vztahu k socializačním mechanismům jsou zajímavé především rozdíly mezi organizovaným a neorga-

---

¹⁴ I když především v zahraničí existuje také fenomén matek v podobě např. „soccer mum“.

nizovaným sportem a zda se jedná o sport individuální či kolektivní. Dalším podstatným atributem sportu je jeho označení z hlediska dosahovaného výkonu na rekreační, výkonnostní a vrcholový (nebo též profesionální). Je tedy zřejmé, že pojem sport znamená pro různé jedince něco docela jiného, a zdá se, že se tato skutečnost nedostatečně odráží ve výzkumných záměrech orientovaných na sport a socializaci, alespoň co se týče jejich interpretace a generalizace. Pro profesionálního sportovce znamená sport práci, způsob obživy, pro někoho jiného - adolescenty - může být zase vhodným způsobem k seznámení s novými lidmi, možnost jít ven apod. (tzv. „společenský model sportu“). V souvislosti s mladšími adolescenty je třeba upozornit na respektování základních zákonitostí ontogeneze, a to adekvátní tréninkové zátěže ke stupni růstu a především vývoje organismu. Tento fakt si uvědomuje např. Mezinárodní gymnastická federace (Technical Regulations 2009, 2008), která zavedla spodní věkovou hranici pro účast v soutěžích mezi dospělými.

Adolescenti „doslova“ excelují v individuálních sportech (všechna odvětví gymnastiky, plavání, krasobruslení apod.), úspěchy v týmových sportech přicházejí zpravidla později, a to mj. i z toho důvodu, že kolektivní sporty vyžadují určitý stupeň sociální zralosti, která není v takové míře nezbytná pro sporty individuální.

Je vhodné upozornit také na sociálně konstruované diference mezi pohlavími (např. Koivula, 2000; Sekot, 2008), které jsou již patrné ve vnímání dětí jejich rodiči (Kremer and Scully, 1998, 164):

„Když se chlapec zraní při fotbale, je mu řečeno, že ‘velcí kluci nebrečí’, a když si jde dívka hrát ven s kamarádkami, tak je jí řečeno, aby se neušpinila.“

Chlapci (11–19 let) inklinují k očekávání, že úspěch ve sportu vede k externím odměnám, jako jsou sláva a popularita. Na druhé straně dívky vnímají sportovní aktivity především ve spojení se sebeuspokojením. Vítězství je zjevně důležitější pro chlapce a společenské uznání pro dívky (Greendorfer and Ewing, 1981). Obecně lze tedy konstatovat, že soutěžení a kompetitivní sport více přitahuje chlapce než dívky (např. McGinnis et al., 2003).

Pozitivní i negativní účinky participace ve sportu nevyplývají automaticky, nýbrž z individuální sportovní zkušenosti každého jedince. Z toho plyne důležitost a vliv trenérské práce v mládežnickém sportu (více např. Sekot, 2008).

I v případě sportu platí zřejmě jakási „zlatá střední cesta“, která je rozdílná jak pro různé věkové skupiny, tak pro každého jedince. Obecně je možné konstatovat, že jestliže je sport pro adolescenty příliš soutěživý, tzn. příliš tlaku, zanechávají sportovních aktivit a snaží se nalézt jinou zábavnější činnost. Na druhou stranu jej opouští rovněž z důvodu nedostatku vzrušení, výzvy atp. a v neposlední řadě chce mít také možnost napodobit své sportovní vzory.

2.3 Pohybové a sportovní aktivity adolescentů

2.3.1 Volnočasové aktivity adolescentů s důrazem na pohybové a sportovní aktivity

Vzhledem k tomu, že sportovní a pohybové aktivity jsou ve výzkumech často prezentovány a ve skutečnosti též realizovány v tzv. volném čase¹⁵, budou představeny v tomto širším kontextu.

Volný čas¹⁶ poskytuje prostor pro naplnění mnohých lidských potřeb, a proto má v životě člověka nezastupitelné místo. Motivace k provádění volnočasových aktivit může být vnitřní či vnější a může se měnit v čase. Jednou ze základních potřeb každého člověka je potřeba odpočinku a regenerace sil. Volný čas lze podle různých přístupů (Dumazedier, 1966a, 1966b; Csikszentmihalyi, 1975; Zich, 1978; Hofbauer, 2004; Pávková et al., 2005) stále více chápat tak, jak jej charakterizuje Slepíčková (2005): jako svobodu - protiklad práce, časový prostor, formu činnosti, symbol sociálního statusu, sociální nástroj, funkci sociálních skupin a životního stylu¹⁷. Tyto obecné charakteristické znaky volného času umožňují snáze pochopit, jakou pozici v něm zaujímají sport a pohybové aktivity.

Problematikou volného času dětí a mládeže v celém spektru činností se zabývaly zejména výzkumy Národního institutu dětí a mládeže¹⁸, z nichž můžeme uvést např. Výzkum názorů dětí, mládeže a dospělé populace Kladenského regionu: volný čas - skupina 10–14 let (Švestka, 1995); Životní styl mladých lidí v ČR

---

¹⁵ To platí zcela u dětí a mládeže, jelikož u této věkové skupiny zpravidla nehovoříme o vrcholovém či profesionálním sportu, kdy je tato činnost vlastně způsobem obživy, tedy zaměstnáním.

¹⁶ Volný čas je historický jev, který vznikl diferenciací lidského času. Pojem volného času je často spojován především se západní kulturou, resp. anglosaským modelem způsobu života a je možné jej považovat za významnou součást moderní industriální - kapitalistické společnosti.

¹⁷ Stále více se uplatňují definice pojímající volný čas jako dobrovolně uskutečňovanou činnost (Hofbauer, 2004).

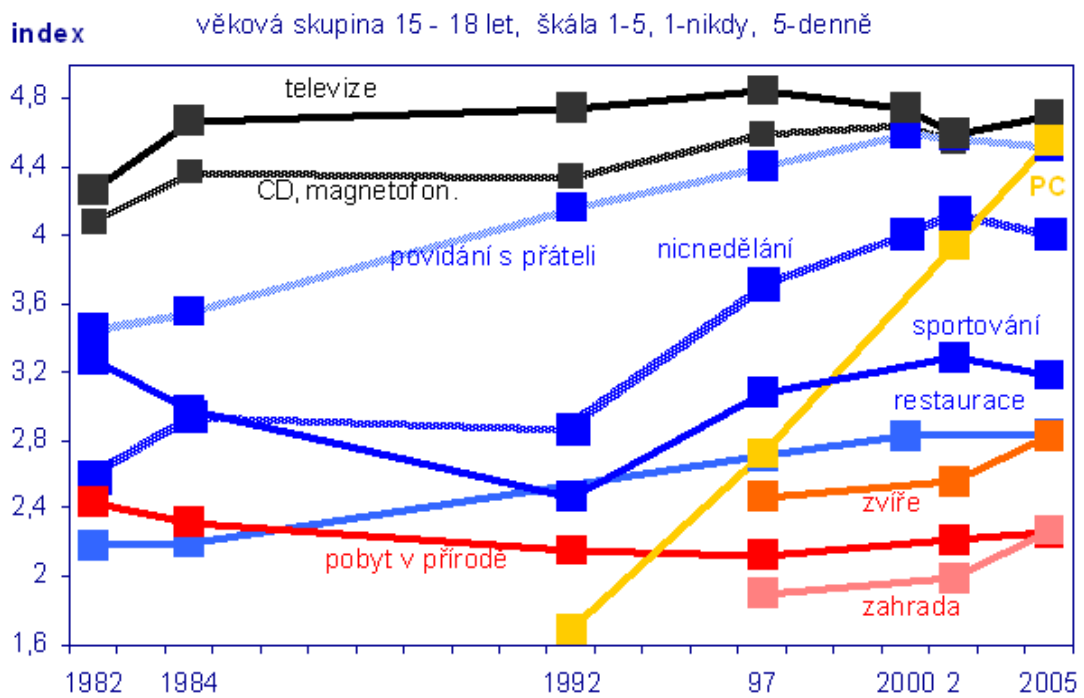
¹⁸ Národní institut dětí a mládeže MŠMT ČR je přímo řízenou příspěvkovou organizací.

(Ondrušková, 1996); Děti, mládež a volný čas (Jíra, 1997); DDM jako subjekt sociální prevence (Válek, 1998); Eurobarometr ČR 2002 (Pelka et al., 2002); Perspektivy mladých lidí (Pelka, 2003); Volnočasové aktivity pro děti a mládež v Moravskoslezském a Středočeském kraji (Lukáčová et al., 2006).

Cenné informace o vývoji preferencí volnočasových aktivit adolescentů přináší Sak (2006a), zejména z důvodu dlouhodobého sledování (více než 20 let) shodnou metodikou. Graf 1 ilustruje, jak se ve věkové skupině 15–18 let od roku 1982 vyvíjely frekvence vybraných volnočasových aktivit. Respondenti měli v baterii volnočasových aktivit přiřazovat frekvenci, s jakou danou aktivitu provozují: 1. nikdy, 2. výjimečně, 3. občas či alespoň jednou měsíčně, 4. často či alespoň jednou týdně, 5. denně anebo téměř denně.

Graf 1

Vývoj volnočasových aktivit českých adolescentů mezi léty 1982–2005 (Sak, 2006a)

Výsledky výzkumu Kárníková a Vaníčková (1994) udávají, že počet žáků základních škol, kteří pravidelně provozovali organizované sportovní aktivity, nepřesahoval 50 %. Jejich počet byl vyšší pouze v mladším školním věku, naopak ve starším školním věku měl klesající tendenci. Tyto závěry potvrdili Lhotská et al.

(1995), kteří v rámci populačního šetření zjistili, že přibližně 55 % dětí školního věku realizovalo organizovanou pohybovou aktivitu pouze v hodinách školní tělesné výchovy. V rámci mezinárodního šetření z let 1994–95 byly prokázány ještě nepříznivější závěry (Naul et al., 1997). Pouze 35,6 % českých chlapců a 31,2 % českých dívek ve věku 12 a 15 let se účastnilo organizované a neorganizované sportovní činnosti, což bylo výrazně méně než ve Finsku nebo Německu. Více než 10 % českých chlapců a dívek ve věku 12 a 15 let nevykonávalo žádnou intenzivní pohybovou aktivitu. Celkově byli chlapci zapojeni do sportovní činnosti více než dívky.

Výsledky mezinárodní studie World Health Organization (WHO) “Mladí lidé a zdraví” (Rážová et al., 1998) ukázaly, že volnočasové pohybové a sportovní aktivitě se věnuje každý den třetina českých 11–15letých chlapců a pětina stejně starých dívek, jednou za týden 60 % chlapců a 73 % dívek, vůbec se pohybové nebo sportovní aktivitě nevěnuje 9 % chlapců a 11 % dívek. Celková participace ve volnočasových pohybových a sportovních aktivitách chlapců a dívek klesala s věkem, tj. od 11 do 15 let.

Dále lze v této souvislosti uvést např. výzkum Slepíčky et al. z let 1998/99 (Slepíčka, 2000), který poukazuje na důležité postavení sportu ve struktuře volnočasových aktivit mládeže. Více jak polovina respondentů (51 %) uvedla sport jako důležitou aktivitu, které se věnují ve volném čase, což byla druhá nejčastěji uváděná aktivita po schůzkách s přáteli.

V šetření Jansy (2002) uvedlo více než 65 % respondentů (15–18 let) pravidelné aktivní cvičení a k členství ve sportovních organizacích se přihlásilo 29 % respondentů. Dle Jansy et al. (2005) nejvíce provozují organizovaný sport 13–15letí chlapci (65,8 %), dívky ve všech sledovaných věkových kategoriích (7–15 let) navštěvují pravidelně sportovní klub v rozmezí 38,9–41,4 %

Z dalších nedávných výzkumů realizovaných v českém prostředí můžeme zmínit studii Frömela et al. (2002), kteří se zabývali stabilitou preferencí v oblasti sportu u 10–14letých dětí v 5leté longitudinální studii. Tohoto šetření se zúčastnilo 245 respondentů (118 dívek a 127 chlapců). Dívky preferovaly (dle pořadí) plavání, tanec a bruslení (včetně in-line), chlapci též upřednostňovali plavání, dále pak sportovní hry a rovněž bruslení. Sportovní preference se ukázaly být v pětiletém časovém horizontu poměrně stabilní, zvláště u dívek. Ty měly zájem především

o pohybové aktivity rekreačního, nesoutěžního typu - cvičení s hudbou, relaxační cvičení apod. Chlapci preferovali výkonnostní pohybové aktivity - sport v užším pojetí či kondiční cvičení.

Za jeden z nejvýznamnějších výzkumů v oblasti sportovních a pohybových aktivit dětí a mládeže lze označit výzkum prováděný celoevropsky respektovanou metodou COMPASS¹⁹ (Rychtecký, 2000a, 2000b). Jedná se o dotazníkovou metodu zjišťování dat. Zmíněný dotazník nebyl standardizován, avšak byl použit v rozsáhlém šetření, v němž se porovnávala účast české populace ve věku 9–65 let s dalšími evropskými státy (Finsko, Nizozemsko, Itálie, Irsko, Španělsko, Švédsko, Velká Británie). Tato forma zjišťování zahrnovala sedm základních kategorií sportovní aktivity dle frekvence účasti, organizovanosti a účasti v soutěžích. Pro české podmínky byl počet sledovaných kategorií rozšířen na devět, a to detailnějším sledováním 2. kategorie, která byla rozdělena na dvě části: „Intenzivní, soutěživá a/nebo organizovaná“; „Intenzivní“. Dále byla přidána kategorie „Jiné, ne-sportovní pohybové aktivity“ a zjišťovány veškeré aktivity provozované ve volném čase (pouze v české verzi a pouze pro dětskou a mládežnickou populaci). V českém prostředí bylo tedy pro účely výzkumu stanoveno devět stupňů účasti ve sportu:

1. Soutěživá, organizovaná, intenzivní;
2. Intenzivní, soutěživá a/nebo organizovaná;
3. Intenzivní;
4. Pravidelná soutěživá a/nebo organizovaná;
5. Pravidelná rekreační;
6. Nepravidelná;
7. Příležitostná aktivita;
8. Jiné, ne-sportovní pohybové aktivity;
9. Žádné sportovní ani pohybové aktivity.

Základní jednotkou registrace účasti ve sportu bylo vyhodnocení posledních čtyř týdnů, u některých otázek až jeden rok. Česká verze dotazníku COMPASS obsahovala pět tématických okruhů:

---

¹⁹ Co-ordinated Monitoring of Participation in Sports; Koordinované monitorování účasti ve sportu. Dotazník COMPASS - Gratton and Mori (1999).

- sportovní a pohybové aktivity ve spektru ostatních konkurujících činností ve volném čase (tato otázka byla předložena pouze v české verzi a pouze pro dětskou a mládežnickou populaci);
- údaje o pěší lokomoci v horizontu posledních čtyř týdnů;
- sporty a pohybové aktivity v horizontu posledních čtyř týdnů;
- prostředí provádění sportu a pohybových aktivit, jejich vlastnictví;
- organizovanost v tělovýchově, sportu a účast ve sportovních soutěžích.

Celkově bylo v ČR ve věku 9–19 let sledováno cca 3 000 respondentů. Srovnání s ostatními evropskými státy vyzněla pro ČR pozitivně. Česká 12–16letá populace (stejně tak i mladší) byla v popředí (s 40 %) ve „velmi intenzivních formách neorganizované sportovní a pohybové činnosti“. V organizovaných formách sportu byla situace méně pozitivní. V kategoriích pravidelné účasti ve sportu střední i mírnější intenzity - organizovaná, pravidelná rekreační, nepravidelná - byla účast české mládeže velmi nízká. Na základě výsledků tohoto výzkumu se česká mládež zúčastňovala pravidelných i nepravidelných sportovních a pohybových aktivit od rekreačního až po výkonnostní sport ve více než 73 %.

Diskutabilním rysem tohoto dotazníku byl výčet aktivit za poslední čtyři týdny, což jistě byl pro značnou část respondentů, obtížně zodpověditelný časový horizont. U tohoto dotazníku sejevila provázanost sportovních a pohybových aktivit s prostředím, kde byly provozovány, jako velice vhodná i pro náš výzkumný záměr. Další otázka zjišťující vlastníka těchto zařízení byla pro mladé respondenty velice obtížná a těžko zodpověditelná, a to i za výrazné pomoci učitele (viz Flemr, 2005a)²⁰. Jako další podstatný problémem sejevily časové „ex post“ horizonty, kterých se jednotlivé otázky týkaly. Ty měly zjistit prováděné pohybové aktivity za poslední čtyři týdny až 12 měsíců, což se při našem ověřování ukázalo jako příliš dlouhý časový interval.

V opakovaném šetření (provedeném stejnou metodikou) účasti české mládeže ve sportu a pohybových aktivitách upozorňují Rychtecký et al. (2006) na ambivalentní participaci adolescentů ve sportu - od velmi sportujících adolescentů až po nesportující či sportující příležitostně. Dále bylo zjištěno, že ve věkové

---

²⁰ Zjišťování vlastníka sportovního zařízení je obtížné i pro dospělou populaci - v šetření Jansy et al. (2005) uvedlo 60,6 % mužů a 64,7 % žen, že neví, komu patří ta sportovní zařízení, která sami využívají.

kategorii 16–19 let klesá zapojení v organizované formě sportu. Všeobecně byl u 10–19leté mládeže zaznamenán mírný pokles preferencí sportu a pohybových aktivit oproti roku 2000. Na druhé straně byl oproti roku 2000 zaznamenán pozitivní trend v úbytku nezapojených jedinců do sportovních a pohybových aktivit, zejména chlapců.

Mezi potvrzené tendence účasti mládeže (10–19 let) ve sportovních a pohybových aktivitách patří (Rychtecký, 2006):

- větší inklinace chlapců k organizované formě sportu;
- vyšší účast v organizovaném sportu v městských sídlech;
- větší popularita neorganizovaných aktivit ve venkovských oblastech;
- větší přitažlivost komerčně orientovaných aktivit (taneční studia, fitness centra) pro dívky;
- větší obliba cvičení doma či s rodinnými příslušníky u dívek.

Dle Sigmunda et al. (2003) zastoupení chůze u českých adolescentů stoupá u 16–17letých dívek a 18–19letých chlapců.

2.3.2 Metody sledování pohybových aktivit

Jak doporučují např. Frömel et al. (1999), měla by se participace v pohybových a sportovních aktivitách dětí a mládeže zjišťovat v komparativních evropských studiích. Sledování neorganizované formy pohybových aktivit není zatím součástí centrální statistické evidence v ČR (Rychtecký, 2001). V oblasti organizovaných aktivit je k dispozici podstatně více výzkumů než pro činnosti provozované neorganizovaně. Tato skutečnost může být způsobena mnoha aspekty: 1. historickými - v nedávné minulosti byl kladen velký důraz na organizované aktivity (např. Zich et al., 1995); 2. výzkumy „zašití“ konkrétní organizace, která se přirozeně snažila zjistit co nejvíce „o sobě“; 3. při organizovaných aktivitách se jedná o metodologicky i organizačně snadnější cestu zjišťování (totéž platí i pro respondenty - např. organizovaná aktivita probíhá většinou ve stejný den a hodinu, proto se na ni snadněji rozpomínají apod.).

Oblast zjišťování sportovních a pohybových aktivit je velice problematická. Tato nesnadnost je v dnešní době dána mj. velkou diverzifikací aktivit, nejen těch sportovních a pohybových, ale i ostatních.

Při sledování sportovní či pohybové aktivity jsou klíčové následující čtyři údaje (Teplý, 1990, 1995; Simons-Morton, 1994; Dovalil et al., 2002):

1. druh - struktura sportovní/pohybové aktivity;
2. délka trvání aktivity - v minutách či hodinách (počet km, kg apod.);
3. frekvence aktivity - obvykle udávaná za týden (např. Teplý, 1990, 1995; Sallis et al., 1997; Frömel a Chmelík et al., 2007);
4. intenzita aktivity - udávaná v absolutních hodnotách (MET - metabolic equivalent²¹; kalorimetrie; SF - srdeční frekvence) či relativních (VO_{2max}). Nejčastěji se hovoří o mírné, střední až vysoké intenzitě zátěže/provozované aktivity (např. Sallis et al., 1997).

Čtvrtý faktor (intenzita²² pohybové aktivity) je nejkomplikovanější a nejobtížněji zjiřitelný. Při užití metod, které jsou založené na odpovědích samotných respondentů (dotazník, interview apod.), mají jejich výpovědi a tím i výsledky subjektivní charakter. Vzájemnou kombinací všech těchto čtyř faktorů tak vznikne nejbližší obraz skutečnosti.

Existuje široké spektrum způsobů, kterými lze zkoumat sportovní a pohybovou aktivitu; mohou být rozděleny do různých kategorií:

- a) zkoumání pomocí různých přístrojů (sportestery, akcelerometry, pedometry apod.; více viz Riddoch et al., 2007; Sigmund et al., 2007; Mitáš et al., 2007);
- b) časové snímky dne či jeho části (ex post);
- c) dotazníky či interview (ex post);
- d) pozorování.

Ad a) Tato metoda zjišťování sportovních a pohybových aktivit je na první pohled velmi přesná, avšak zkoumaný jedinec je užitým měřicím přístrojem ovlivněn, což platí zejména u dětí. Tuto zkreslenost lze dokázat dvěma příklady: 1. u měření srdeční frekvence pomocí sportesterů, kdy právě srdeční frekvenci poměrně výrazně ovlivňuje psychická stránka jedince (sledování je pro zkoumané jedince něco nového, neznámého); 2. většina měřených probandů se nechová zcela přirozeně - jestliže jsou měřeni, je zde předpoklad, že jsou aktivnější či naopak. Navíc jsou známy studie, které tyto metody zpochybňují (Haskel et al., 1992;

---

²¹ Jednotka 1 MET je klidový výdej energie, který je definován jako energetický výdej v nečinném sedu, kdy dospělá osoba spotřebuje $3,5 \text{ ml O}_2 \cdot \text{kg}^{-1} \cdot \text{min}^{-1}$, což přibližně odpovídá $1 \text{ kcal} \cdot \text{kg}^{-1} \cdot \text{h}^{-1}$ (Bunc, 1996).

²² Jsou zpochybňovány i např. metabolické ekvivalenty (MET; viz Byrne et al., 2005).

Troutman et al., 1999). V těchto souvislostech upozorňuje Hendl (2004) na následující faktory týkající se ekologické validity: Hawthornský efekt, efekt novosti, efekt rivality a efekt očekávání examinátora. Souhrnně lze tato ovlivnění externí validity specifikovat tím, že účastníci výzkumu vědí o participaci v nějakém měření a chovají se proto odlišně než za běžných okolností.

Ad b) Časové snímky dne vykazují zpravidla vysokou vypovídací hodnotu. Na druhé straně mají jedno velké úskalí, a tím je neochota respondentů údaje pečlivě zaznamenávat. Vyplňování, které standardně spočívá v evidování konkrétně provozovaných činností (v 10–15minutových intervalech), je časově náročné, zvláště když doporučená délka sledování je 5–6 týdnů (Slepičková, 2005). To pak ve výsledku znamená i značnou zátěž na jejich vyhodnocení. V praxi je užíván časový snímek jednoho dne (deníček), který však příliš mnoho nevypovídá o týdenní pohybové aktivitě.

Ad c) Tato podskupina je zaměřena na dotazování. Zejména dotazníků existuje velké množství, podrobnější pozornost byla již věnována monitorování účasti ve sportu a pohybové aktivitě pomocí dotazníku COMPASS (viz kapitola 2.3.1). Za zmínku také stojí v českých podmínkách standardizovaný „Dotazník sportovních zájmů“ (Frömel et al., 1999). Nevýhodou dotazníků, ale i rozhovorů je zpětný, tzv. ex post záznam aktivit. Podle Welka a Blaira (2002) inklinují dotazníkové metody k nadhodnocování skutečně realizované pohybové aktivity. Interview jsou navíc časově a finančně náročná a v porovnání s dotazníky nelze dotazovat tak velký počet respondentů.

Ad d) Pozorování (přímé, nepřímé) je zpravidla využíváno u malého počtu sledovaných jedinců a má obvykle specifický účel. Dle Kasy (2000) je to nejstarší výzkumná metoda.

Jak uvádějí Malina et al. (2004), vhodná volba metod závisí na cíli výzkumu, personálním zajištění a materiálním vybavení. Velmi podstatným elementem je rozsah výzkumného vzorku. Jürimäe and Jürimäe (2001) publikovali doporučení pro zjišťování pohybové aktivity u dětí školního věku v kontextu počtu zkoumaných osob, kde pro více než 100 účastníků navrhuje použití dotazníků, popř. pohybových senzorů.

Metody aplikované pro monitorování pohybové aktivity u dětí školního věku byly podrobně popsány v řadě publikací např. Montoye et al., (1996); Frömel et al.,

(1999); Dishman et al., (2001); Welk and Blair (2002); Malina et al. (2004). Zajímavé shrnutí z pedagogické perspektivy přináší Kovář (2008).

2.4 Vztah prostorových a materiálních podmínek s pohybovými aktivitami

Prostorové a materiální podmínky pro pohybové aktivity jsou všeobecně přijímány jako nezastupitelná složka možné realizace pohybových aktivit. Sallis et al. (2000) vymezil pět základních determinant pohybových aktivit: 1. demografické a biologické; 2. psychologické - kognitivní a emocionální; 3. chování a dovednosti; 4. společenské a kulturní; 5. vnější podmínky - prostorové a materiální. Jürimäe and Jürimäe (2001) hovoří o tzv. ekologických determinantech, kam řadí prostorové a materiální podmínky, bezpečnost, klimatické podmínky. Právě vnějšími podmínkami - prostorovými a materiálními se detailně zabývá předkládaná práce.

Problematika souvislosti prostorových a materiálních podmínek s pohybovou aktivitou je nejčastěji zkoumána v rozlohou velkých zemích na severoamerickém kontinentě ve Spojených státech amerických, v Kanadě a dále v Austrálii²³. Souvislostmi okolního prostředí s lokomočními aktivitami, zvláště pak chůzí u dospělé populace, se v posledním období zabývaly tyto výzkumy, zpravidla průřezové studie²⁴: Hayashi et al. (1999); Ball (2001); Troped et al. (2001); Berrigan and Troiano (2002); Brownson (2000); Carnegie et al. (2002); Craig et al. (2002); De Bourdeaudhuij et al. (2003); Ewing (2003); Eyler (2003); Giles-Corti and Donovan (2002a, 2002b); Hovell (1989, 1992); Humpel et al. (2004a, 2004b, 2004c); King et al. (2003); Pikora et al. (2002, 2003); Sallis et al. (2004).

Okolní prostředí a pohybová aktivita (včetně lokomoční) byly v ohnisku výzkumného zájmu především studií založených převážně na ekologickém modelu chování²⁵ (Sallis et al., 1998) dospělé populace - např. Brownell et al. (1980); Linenger et al. (1991); Kirtland et al. (2003); Sallis et al. (2004); Duncan and Mummery (2005); Bedimo-Rung et al. (2005).

---

²³ Zejména v případě Austrálie je třeba mít na paměti zcela odlišnou sportovní infrastrukturu a vůbec podmínky pro realizaci pohybových aktivit, a to zvláště díky rozdílným klimatickým podmínkám v porovnání s našimi.

²⁴ V průřezové studii jsou sledovány předem definované populace (data jsou obvykle na individuální bázi) v určitém časovém okamžiku. Je tedy možné odhalit vztah (asociaci), ale často je obtížné rozlišit příčinu a následek (prokázat kauzalitu). Trochim and Donnelly (2007) stavějí průřezovou studii do opozice proti longitudinálnímu výzkumu.

²⁵ Hlavní tezí ekologického modelu chování je fakt, že okolní prostředí ovlivňuje chování lidí. Prostředí někdy něčemu zamezuje či od něčeho odrazuje, jindy zase něco podněcuje.

Na výzkumném šetření z australského prostředí (Hume et al., 2005) je zajímavá kombinace výzkumných metod - v 1. části výzkumu jde o pestrou škálu kvalitativních metod, 2. část výzkumu je řešena metodami kvantitativními. Cílem této studie bylo prozkoumat dětské vnímání okolí a prověřit souvislosti mezi těmito dojmy a objektivně změřenou pohybovou aktivitou. Vzorek sestával ze 147 desetiletých australských dětí ($\bar{x} = 10,1 \pm 0,4$ roku) ze tří Viktoriánských metropolitních základních škol ve městě Melbourne. Tyto děti měly za úkol nakreslit mapy svého domácího a okolního prostředí, část dětí navíc fotografovala místa a věci v tomto prostředí, které považovaly za důležité. Mapy byly analyzovány tématicky, dle výskytu jednotlivých objektů a výchozích lokalit. Pohybová aktivita byla objektivně měřena použitím akcelerometrů.

Poznávací mapovací techniky byly navrženy jako užitečná alternativa pro průzkum metod zkoumání dětského povědomí a znalostí o jejich okolí (Morrow, 2001). Existuje množství rozvinutých mapovacích metod včetně kreslení (Morrow, 2001) a fotografování hmotného prostředí (Orellana, 1999, in Hume, 2005). Tyto techniky se osvědčily jako užitečné nástroje zkoumání dětského vnímání a mínění o jejich okolí, navíc zajistí dítěti možnost interpretovat a aktivně zaznamenat jeho zkušenosti (Dell Clark, 1999, in Hume, 2005).

Náčrty map provedly děti odděleně: první týden kreslily mapu domova, následující týden mapu čtvrti. Účel a postup při tvorbě náčrtů byly dětem řádně objasněny. Bylo jim vysvětleno, že by mapa jejich domova a čtvrti měla obsahovat místa a věci, které jsou pro ně důležité. Každé dítě dostalo papír formátu A3 a bylo povzbuzeno možností užití per, tužek, fixů a pastelek.

Dětem byly poskytnuty definice slova „domov“ („dům, byt nebo jednotka, ve které tráví většinu času“), přičemž hranice domova včetně dvora a oplocení byly rovněž specifikovány, a dále termínu „okolí“ („naše prostředí, místa a věci, které jsou okolo nás“). Děti byly požádány o kresbu jejich předního a zadního dvorku a také vnitřního prostoru jejich domu. Pokud dítě žilo v bytě, mělo nakreslit pouze interiér domova, a děti, které užívaly dvě podlaží, pak měly nakreslit každé zvlášť, včetně dvora.

Když děti kreslily plánek svého okolí, byla jim tato oblast vysvětlena jako „místa, kde můžeš snadno chodit nebo jezdit na kole“. Pro vyjasnění dětského

chápaní byl základní pláněk čtvrti-okolí nakreslen na tabuli jako vzorový. Celkem bylo nakresleno 147 map.

Náhodně vybraná podskupina účastníků ($n = 44$) měla k dispozici fotoaparát a jejich úkolem bylo pořídit přibližně osm fotografií míst a věcí v jejich domově a okolním prostředí, které jsou pro ně důležité. Dětem nebyly dány žádné další instrukce týkající se námětu fotografií. Týden po distribuci byly fotoaparáty sebrány a filmy zpracovány. Každá fotografie byla dětem vrácena na prohlédnutí a byla jim poskytnuta možnost stručného výkladu ke každému snímku. Celkem bylo pořízeno 150 fotografií.

Kvalitativní výběr byl proveden zvlášť jak pro fotografie, tak pro mapy. Všechny charakteristické znaky (např. objekty nebo lokality) zobrazené na fotografiích byly zaznamenány spolu s legendou napsanou dětmi, resp. vysvětlením, proč pořídily právě daný snímek. Každý obsah výkresu byl identifikován jako téma a přiřazen do kategorie s podobnými znaky (např. jízdní kolo bylo seskupeno s basketbalovým hřištěm, televize s počítačem apod.). Analýza domácích a okolních map byla provedena obdobným způsobem. Celkem bylo identifikováno 6 témat:

- rodinné prostředí;
- příležitosti pro fyzickou aktivitu a sedavé činnosti;
- stravovací návyky a místa ke stravování doma a v okolí;
- zelená prostranství a venkovní oblasti doma (zahrada) a v okolí (parky);
- škola;
- příležitosti pro sociální interakci.

Z jedenácti proměnných ustavených z těchto témat byly dva faktory okolí (jakožto obývané čtvrti) a jeden z domova dětí asociovány s dětskou pohybovou aktivitou. Jak již bylo zmíněno výše, v návaznosti na první část celého výzkumu proběhlo objektivní měření pohybové aktivity na stejném vzorku ($n = 147$). To mělo za cíl zjistit vztah mezi kvalitativními zobrazovacími metodami, resp. vnímáním okolního prostředí a pohybovou aktivitou měřenou pomocí akcelerometrů.

Nakreslený skateboard a jízdní kolo na „mapě domova“ odpovídaly dvěma možnostem domácí pohybové aktivity. Statistická analýza dat pomocí programu SPSS v obou nezávislých částech výzkumu např. ukázala, že dívky, které zakreslily psa do „mapy domova“, byly více pohybově aktivní (mírná intenzita) než když nenakreslily nic. Závěrečná zjištění přispívají k širšímu pochopení dětského vnímání

jejich okolí a zdůrazňují potenciální význam domácího a okolního prostředí pro podporu pohybově aktivního chování.

Ve studii amerických adolescentů ($n = 110$; průměrný věk 20,6 let) výrazněji korelovalo na úrovni 0,45 pouze jejich domácí sportovní vybavení s provozováním „náročnějšího cvičení“ (Sallis et al., 1997). U ostatních sledovaných oblastí, které představovaly okolní prostředí čtvrti (chodníky, bezpečnost apod.) a infrastruktura sportovních zařízení, nebyla shledána prokazatelná souvislost s provozovanou pohybovou aktivitou. V tomto výzkumu bylo domácí vybavení respondentů sportovním náčiním zjišťováno pomocí jednoduchého dotazníku. Byl jim předložen seznam 15 položek, u kterých měli uvést, zda je vlastní, či ne. Za každé pozitivní označení získali bod, mohli tedy získat max. 15 bodů. Okolní prostředí respondentů (čtvrť v místě bydliště) bylo zjišťováno obdobným způsobem. Respondenti měli opět zaškrtnout odpovídající položku, za kterou získali bod. Intenzivní doprava, kopce, volně pobíhající psi a vysoká kriminalita byly ohodnoceny zápornými body. Dále byla zjišťována základní charakteristika čtvrti, ve které respondenti bydleli (obytná, průmyslová a kombinace obou). V této oblasti bylo možné získat 0–16 bodů. Třetím okruhem zájmu badatelů byla sportovní infrastruktura v místě bydliště či zaměstnání respondentů (do 5 minut autem) nebo na cestě do/ze zaměstnání/školy. Bylo zde uvedeno 18 druhů sportovních zařízení, což znamenalo možnost získat 0–18 bodů.

Tento přístup byl tedy velmi jednoduchý a každé položce dotazníku přisuzoval stejnou váhu, resp. důležitost. Dále docházelo k udělování záporných bodů (za volně pobíhající psy apod.) a oblast bezpečnosti se hodnotila na Likertově škále od 1–5 bodů. Charakter čtvrti (rezidenční, smíšená, komerční) byl bodován od 1–3 bodů.

Pohybová aktivita byla zkoumána také dotazníkovou metodou a rozdělena do tří skupin intenzity dle subjektivních výpovědí respondentů. První dvě nejintenzivnější pohybové aktivity byly zjišťovány otázkami typu, „zda se respondenti zpotili či výrazně zadýchali“ apod. Horizontem sledování bylo posledních sedm dní. Aktivity nejnižší intenzity byly zkoumány za poslední dva týdny; jednalo se o „sportovní chůzi“ („walking for exercise“), resp. její frekvenci a délku trvání.

V jiné americké studii (Cavnar et al., 2004) u dětí průměrného věku 8,7 let ($n = 594$) též nebyla zjištěna souvislost mezi vzdáleností sportovních zařízení od

místa bydliště a úrovní pohybové aktivity. Autoři tohoto šetření doporučují zkoumat další ekologické faktory vztahující se k účasti dětí v pohybových aktivitách, jako jsou kvalita a druh sportovních zařízení, nabídky pohybových programů v těchto sportovištích aj.

2.4.1 Vztah prostorových a materiálních podmínek s pohybovými aktivitami v Evropě

V historicky a kulturně srovnatelnějších zemích evropských byla realizována celá řada výzkumů se snahou zachytit souvislosti okolního prostředí či jeho vnímání s pohybovou aktivitou (Roberts et al., 1989; Vuori et al., 1994; Blamey et al., 1995; Andersen et al., 2000; Wagner et al., 2001; Sjolie and Thuen, 2002; Rütten and Abu-Omar, 2004; van Lenthe et al., 2005; De Bourdeaudhuij et al., 2005).

Různé vnímání prostorových podmínek pro pohybové aktivity v 16 evropských zemích (obyvatelé starší 15 let; n = 16 230) přinášejí v komparativním výzkumu Rütten a Abu-Omar (2004). Za pomoci interview zde výzkumníci zaznamenali vztah mezi vnímanými okolními podmínkami, celkovým příjmem rodin a provozovanou pohybovou aktivitou respondentů, která byla zjišťována prostřednictvím krátké verze Mezinárodního dotazníku k pohybové aktivitě (IPAQ). Statisticky významná korelace mezi vnímanými podmínkami pro pohybové aktivity a realizovanou pohybovou aktivitou (v MET-hodin za týden) byla zjištěna v Rakousku, západní části Německa, Španělsku a Belgii. Na druhé straně nebyl tento vztah prokázán u respondentů z Velké Británie a Nizozemí. Největší spokojenost s podmínkami pro pohybové aktivity byla zaznamenána v Dánsku, Nizozemí, Lucembursku a západní části Německa.

Ve výzkumu Trayers et al. (2006) se jednalo o kvalitativní skupinovou studii na které byl zajímavý zejména ten fakt, že začala již před renovací zdevastovaného okolí, resp. čtvrti a snažila se postihnout změny v chování obyvatel v průběhu a po dokončení plánované renovace celé čtvrti na jihozápadě Anglie, a to i s ohledem na pohybovou aktivitu. Cílem této studie bylo prozkoumat postoje čtyř skupin respondentů (záměrné pořadí diskuzních skupin studie, kvůli toku informací): 1. dospělé komunity obyvatel (n = 10), 2. školních dětí (n = 9), 3. dospělých studentů a učitelů (n = 10) z univerzity v dané oblasti, 4. projektantů místní samosprávy

(n = 3) - na vnímání výhod plánované obnovy okolí, zvláště s důrazem na zdravotní prospěch a pohybové aktivity.

Dva autoři studie plnili funkci jakéhosi usnadňujícího článku v každé diskuzní skupině. Hlavním tématem byly potenciální zdravotní benefity změn prostředí se zvláštním důrazem na možnou změnu - zvýšení úrovně pohybové aktivity. Realizátoři výzkumu kladli obdobné otázky v každé skupině s vhodným přizpůsobením ke konkrétní skupině respondentů; např. žáci byli dotazováni, kde si hrají a jak se dopravují do školy, obyvatelé a studenti/učitelé byli tázáni na vnímání aktuálního okolí a příležitosti pro pohybové aktivity. Analýza dat byla provedena zakotvenou teorií.

Objevila se čtyři základní témata diskutovaná ve všech skupinách (probíraná přirozeně z různých úhlů pohledu dle složení jednotlivých skupin):

- bezpečnost;
- prostor;
- antisociální chování;
- pohybová aktivita a zdraví.

Dle Trayerse et al. (2006) nemusí být předpoklad, že plánované zajištění podpůrného prostředí zvýší úroveň pohybové aktivity, zdraví a životního stylu, správný, jestliže vývojové trendy nebudou brát v potaz zájem komunity týkající se osobní bezpečnosti. Na potřebu bezpečného pohybu venku v městském prostředí také upozorňuje např. Dohnal (2005).

U norských adolescentů žijících ve městě byla zaznamenána třikrát větší překonaná vzdálenost lokomoce (chůze, jízda na kole) při přepravě do školy oproti vesnickým adolescentům (Sjolie and Thuen, 2002). Městští adolescenti byli též lokomočně aktivnější i ve volném čase. Z výsledků dále vyplynulo, že snadná přístupnost chodníků a cyklostezek v okolí bydliště může zvýšit lokomoční aktivitu adolescentů.

2.4.2 Vztah prostorových a materiálních podmínek s pohybovými aktivitami v České republice

Prvním rozsáhlejším šetřením zabývajícím se vztahem prostorových a materiálních podmínek s pohybovými aktivitami byl v našich transformujících se společenských podmínkách výzkum Novotného et al. (1992). Zjišťoval kapacitní

možnosti sportovních zařízení v ČR s důrazem na Severočeský region a tato problematika byla celospolečensky zarámována. Výsledky ukázaly na nerovnoměrné rozmístění sportovních zařízení i jejich nedostatečnou kapacitu, a to zejména v komparaci s vyspělými zeměmi. Kapacitní možnosti sportovních zařízení byly zpravidla (s výjimkou házené) omezenější s rostoucím počtem obyvatel dané lokality. Jako ukazatel byl zvolen počet cvičenců na 1 hodinu na 1 sportoviště (zpravidla při denním 10hodinovém vytížení); ten byl následně přepočítán na počet obyvatel dané lokality. Nejlépe byly v kapacitních možnostech sportovních zařízení hodnoceny obce do 2 000 obyvatel, což navíc umocňuje fakt snadnější dostupnosti přírodního prostředí obyvateli menších sídelních celků. V tomto kontextu vyznívá obecně platná zákonitost v rámci ČR, a sice, že obyvatelé měst jsou sportovně aktivnější než obyvatelé venkova (např. Rychtecký et al., 2000a, 2000b; Slepíčka et al., 2001).

Další z českých výzkumů nastiňující souvislosti sportovní aktivity s vybaveností místa bydliště pro sport a tělesnou výchovu dětí a mládeže (14–21 let) pochází z roku 1995 a jeho autory jsou Zich a Ungr. Materiální podmínky měst a jejich dostupnost pro sportovní aktivitu jsou zde prezentovány jako jeden ze stěžejních faktorů realizace sportu. Téměř tři čtvrtiny (73,2 %) respondentů byly s vybaveností svého města pro volný čas (včetně vybavenosti pro sport) spíše spokojeny. K obdobným zjištěním dospěli autoři ve vztahu k podmínkám pro sportovní a tělovýchovné aktivity. V obou případech označilo podmínky na čtyřstupňové škále za „velmi dobré“ 16,3 % respondentů a „celkem to ujde“ 57,0 % (tzn. součet 73,3 %). V nejmenších sídlech do 500 obyvatel byla tato situace hodnocena negativněji, než tomu bylo ve městech nad 5 000 obyvatel. Na druhou stranu u největších českých měst, nad 100 000 obyvatel, podíl pozitivních odpovědí opět klesal. Podle autorů není tato skutečnost výsledkem nedostatečné výbavy zařízení pro sport a tělovýchovu, ale spíše to poukazuje na špatnou časovou a patrně i jinou dostupnost. Časová dostupnost²⁶ ve smyslu nutné časové rezervy pro dopravení se na sportoviště by opravdu mohla být stěžejním problémem, zejména u dětí a mládeže. Dalšími intervenujícími faktory by ovšem mohly být též

---

²⁶ Druhým významem časové dostupnosti sportovních zařízení je jejich otevírací doba, což není vždy dostatečně odlišeno od prvního významu, kterým je nutný čas na dopravu do sportovního zařízení zpravidla z místa bydliště.

nedostatek těchto zařízení vztážený na počet obyvatel, resp. jejich velká vytíženost, jakož i větší podíl privátních, komerčně orientovaných sportovních zařízení. Pozitivněji hodnotili vybavenost místa bydliště pro sportovní aktivity ti respondenti, kteří provozovali sport v organizované formě.

Sportem ve středně velkých městech - Děčíně a Neratovicích - se zabývalo šetření z roku 1995 Zicha et al. Tato empirická sociologická srovnávací studie byla soustředěna na populaci mezi 14–75 lety a probíhala ve čtyřech rovinách: 1. občané města (14–75 let, přes 300 respondentů v každém městě); 2. členové zastupitelstva a zaměstnanci městského úřadu (cca 20 respondentů v každém městě); 3. funkcionáři, cvičitelé, trenéři sportovních a tělovýchovných organizací (opět cca 20 respondentů v každém městě); 4. učitelé na školách a odborných učilištích (cca 25 učitelů v každém městě). Závěry tohoto výzkumu mj. přinášejí potřebu vytváření lepších podmínek pro neorganizované formy sportování - zejména volně přístupných hřišť a méně organizovat pro zájemce sportovní nabídku ve smyslu placení členských příspěvků apod. Dále autoři v souvislosti s mládeží zdůrazňují nedostatečný zájem obcí a státu na tvorbě adekvátních podmínek pro realizaci neorganizované formy sportování.

Jansa (2002) upozorňuje na větší využívání těchto sportovišť mládeží (15–18 let) v komparaci s dospělými²⁷: velká krytá zařízení - haly, bazény, tělocvičny (o 13 %); fitcentra, posilovny (o 37 %); doma v bytě (o 27 %); veřejná prostranství (o 22 %). Dále uvádí obdobnou frekvenci aktivit v přírodě u obou sledovaných populačních skupin (u mládeže 36,6 % a u dospělých 34,7 %).

2.4.3 Prostorové podmínky jako limitující faktor účasti v pohybových aktivitách

V této kapitole jsou prezentovány prostorové podmínky pro pohybové aktivity jako jedny z potenciálních překážek provozování pohybových aktivit jedinců.

Britský výzkum (Mulvihill et al., 2000) se zabýval pohledy mladších adolescentů na pohybovou aktivitu - facilitátory a bariérami účasti. Jelikož byli v této studii dotazováni rodiče i jejich potomci, nabízí se zde zajímavé porovnání

---

²⁷ Se studií Slepíčky a Slepíčkové (2002b).

náhledů těchto dvou skupin na pohybovou aktivitu. Na šesti místech Anglie (kombinace městských a venkovských/předměstských lokalit - sever, centrální část a jih Anglie) byl realizován pětiměsíční hloubkový výzkum k rozpoznání stimulů a bariér pro zapojení do pohybových aktivit u mladších adolescentů ve věku 11–15 let a rodičů potomků ve stejném věku. Výzkumný vzorek byl vybrán tak, aby odrazil diverzitu socio-ekonomických poměrů, etnik a úrovně pohybové aktivity (inaktivity).

Přes 100 mladších adolescentů bylo dotazováno ve škole i mimo školu. Dvě skupinová interview byla také provedena s rodiči. Byl zvolen kvalitativní výzkumný přístup, aby přiblížil mínění a chápání respondentů neformálně a interaktivně. Respondenti byli vybíráni na středních školách (v Anglii jsou určené pro studenty od 11 let) dle ročníku a potřeb výzkumníků. Za účelem odlišení aktivních a relativně neaktivních jedinců byli respondenti nejdříve dotazováni na účast a požitek z tělesné výchovy a školních sportovních aktivit a také na jejich zapojení v pohybových aktivitách mimo školu. Aktivní respondenti byli definováni jako ti, kteří udávali zvláštní požitek a zájem o tělesnou výchovu a pravidelně se účastnili sportu a dalších pohybových aktivit ve škole i ve volném čase. Ostatní jedinci byli identifikováni jako pohybově inaktivní.

Data byla sbírána od mladších adolescentů a rodičů na středních školách i mimo ně včetně klubů mládeže a nákupního centra. Celkem 61 středoškolských studentů (23 chlapců a 38 dívek) ve věku 11–15 let a 42 (28 mužů a 14 žen) mladých lidí mimo školní prostředí bylo dotazováno v homogenních skupinách (determinovaných dle věku, pohlaví a úrovně aktivity). Dvě skupinová interview (n = 10) byla také vedena s rodiči mladších adolescentů navštěvujících dvě střední školy, ve kterých byla data adolescentů sbírána.

Výzkumníci určili počet tématických oblastí k prozkoumání během skupinových rozhovorů a umožnili mladším adolescentům i rodičům ovlivnit volbu problémů, které byly probírány. Každé diskuzní skupině mladších adolescentů i rodičů byly položeny úvodní otázky týkající se jmen respondentů a podrobností o jejich rodině. Hlavní témata rozhovorů byla následující:

- vnímání pohybové aktivity;
- preferované aktivity (včetně nepohybových) ve škole a ve volném čase;
- úloha školy v pohybových aktivitách;

- úloha kamarádů a vliv pohlaví na vnímání a účast v pohybových aktivitách;
- úloha rodičů v podpoře účasti v pohybových aktivitách;
- názory a znalosti o pohybové aktivitě a jejím prospěchu;
- vnímané bariéry pohybové aktivity a motivace (pro mladší adolescenty);
- vnímání pohybové aktivity;
- preferované aktivity včetně nepohybových;
- vztah mezi rodinnou strukturou a úrovní pohybové aktivity mladších adolescentů;
- rozdíl mezi mužskými a ženskými rodiči v postojích a faktory podporující pohybovou aktivitu;
- důležitost rodičovské úrovně pohybové aktivity v určování pohybové aktivity jejich dětí;
- bariéry a stimulatory rodičů pro podporu pohybové aktivity jejich dětí (pro rodiče);

Hlavním objevem této studie byl fakt, že mladí lidé i rodiče považují pohybovou aktivitu za důležitou pro fyzickou, mentální a sociální pohodu. Ve vztahu k pravidelnému zapojení do pohybové aktivity byl zjištěn jasný rozdíl mezi pohlavími - dívkám se méně zamlouvaly aktivní činnosti ve škole i mimo školu a byly kritičtější k tělesné výchově. Tento kvalitativní výzkum dále potvrdil, že determinanty pohybové aktivity mladších adolescentů jsou komplexního charakteru.

V českých výzkumech nebylo vnímání prostorových podmínek příliš dáváno do vztahu s provozovanými pohybovými aktivitami. Nicméně, jak již bylo uvedeno v kapitole 2.4.2, ačkoliv téměř dvě třetiny respondentů vnímalo podmínky pro sportovní aktivity v ČR pozitivně, více jak dvěma třetinám dotázaných chybělo v místě jejich bydliště nějaké sportoviště (Zich a Ungr, 1995). V této souvislosti je zajímavý fakt, že větší absenci sportovišť převážně pociťovali již intenzivněji sportující jedinci. Těm, kteří uváděli nízkou či dokonce žádnou sportovní aktivitu, scházela sportoviště méně. Více jak dvěma třetinám respondentů chybělo nějaké sportoviště, chybějící sportoviště korespondovala s velikostí sídla. Např. bazén nejvíce chyběl respondentům pocházejícím z měst mezi 5 000–20 000 obyvateli (34,4 %).

Ve výzkumu Jansy et al. (2005) u 15–18leté populace uvedlo málo příležitostí ke sportování nebo téměř žádné 24,2 % respondentů. Stejní autoři dále

uvádějí, že města nad 20 000 obyvatel mají lepší podmínky ke sportu než menší sídla.

2.4.4 Další limitující faktory účasti v pohybových aktivitách

Jedním z podstatných faktorů, který může podmiňovat účast mladších adolescentů v pohybových aktivitách a který má přímou návaznost na prostorové a materiální podmínky pro pohybové aktivity, je socioekonomický původ adolescentů, resp. jejich rodičů. U dospělé populace je situace celkem jednoznačná - vyšší socioekonomický status znamená vyšší účast ve sportu (Weiss, 2000; Slepíčka a Slepíčková, 2002b). U adolescentní populace tento jev potvrzují např. studie Barnekow-Bergkvist (1997a, 1997b) a Raudsepp and Viira (2000). Na druhé straně Patriksson (1979) udává, že ve švédských podmínkách nebyla u dětí ve věku 7–12 let pro účast ve sportu rozhodující příslušnost ke společenské třídě. Tento stav byl platný ještě v 9. ročníku (ve Švédsku tzn. 14 let). Navíc dle Jansy (2002) více než 80 % české mládeže (15–18 let) nesouhlasí s tvrzením, že sport a pohybové aktivity jsou jen pro majetnější jedince. Žádnou relaci mezi socioekonomickým statutem a pohybovou aktivitou prezentují Sallis et al. (2000). V Turecku byla dokonce zjištěna záporná korelace mezi vzděláním rodičů a pohybovou aktivitou 11–14letých dívek (Kocak et al., 2002). V tomto kontextu je již zřejmě problematický koncept socioekonomického postavení²⁸ - zda jej pojímat jako výši příjmu, vzdělání rodičů, kvalitu bydlení, vlastnictví automobilu, či kombinaci výše uvedeného atd. Každé hledisko je odlišné, odvislé od dané kultury.

Mezi další vlivy spolupůsobící na účast mladších adolescentů v pohybových aktivitách jsou klimatické podmínky, které jsou ovšem zejména v souhrnných studiích a diskuzích velmi často ignorovány. Jde o to, že to, co platí v letním období, nemusí vůbec platit v období zimním u shodné populace a lokality. To, že podnebné podmínky výrazným způsobem ovlivňují druh pohybové aktivity, je pochopitelné. Např. portugalské dívky i chlapci trávili aktivním pohybem v organizované a neorganizované formě více času v jarním a letním období než v zimě (Santos et al., 2005). Ovšem je nutno podotknout, že především ve vyspělých evropských státech

---

²⁸ Existují relativně standardní, konzistentní sociologické nástroje zjišťování socioekonomického statusu. Nicméně téměř v každé zemi jsou význam a prestiž materiálních a duševních statků přisuzovány v odlišné míře.

existuje snaha eliminovat vlivy počasí výstavbou sportovišť využitelných v jakémkoliv ročním období a za jakéhokoliv počasí. Takže v náročných finských klimatických podmínkách nebyl u školních dětí v tomto ohledu zaznamenán rozdíl mezi jarním a zimním obdobím (Telama, 1970). Je ovšem třeba upozornit na to, že finským specifikem je velké množství krytých sportovních zařízení (Flemer, 2005b). Ve středoevropských klimatických podmínkách lze očekávat rozdíly mezi jarním a zimním obdobím zejména v zimních střediscích a velkých městech (u adolescentů specifický režim o letních prázdninách).

Je možné konstatovat, že se vztah mezi prostorovými a materiálními podmínkami pro pohybové aktivity mění v čase. Dokladem může být opakované šetření ve Finsku, kde byla v roce 1969 zaznamenána větší aktivita venkovských adolescentů oproti městským (Telama, 1970). Na druhé straně Telama et al. (1994) již hovoří o větší aktivitě městských adolescentů, stejně jako např. v Německu Brettschneider (1996). Tyto závěry by se daly interpretovat přirozeně lepší a pestřejší sportovní infrastrukturou v urbanizovaných oblastech, kdy městští adolescenti mají vzdálenostní, a tím i zpravidla časovou výhodu dostupnosti do těchto zařízení (naproti tomu je ve venkovských oblastech limitovaná nabídka mimo sportovních aktivit). Avšak tato nevýhoda venkovských adolescentů je v dnešní době patrně značně kompenzována automobilovou přepravou jejich rodiči (Deflandre et al., 2001).

2.4.5 Potřeba výzkumu prostorových podmínek pro pohybové aktivity

Ve výzkumu kanadských a australských autorů (Duncan et al., 2005) se uvádí, že bylo zrealizováno velmi málo šetření zjišťujících charakteristiky vybudovaného okolí bydliště či jeho vnímání v souvislosti s pohybovou aktivitou dětí a mládeže. Právě proto doporučují zaměřit badatelskou pozornost na souvislost prostorových a materiálních podmínek s pohybovou aktivitou dětské populace. Když si uvědomíme, že tito autoři působí v zemích, které stojí v popředí ve výzkumných šetřeních tohoto typu v celosvětovém měřítku (vyjma USA), jedná se o velmi silné doporučení. Potřebu výzkumu v této oblasti dokládají další australští autoři (např. Timperio et al., 2004), kteří doslova uvádějí, že jejich studie zabývající se vztahem mezi vnímáním okolí bydliště dětských respondentů (5–6 let a 10–12 let) a způsoby jejich přepravování je vůbec jednou z prvních s tímto zaměřením. Jak

dále uvádějí např. Hume et al. (2005), faktory prostředí mohou mít důležitý vliv na dětskou pohybovou aktivitu, přesto dětský pohled na vlastní domácí a okolní prostředí nebyl široce probádán.

Ukazuje se, že více výzkumů týkajících se souvislostí prostorových podmínek s pohybovou aktivitou bylo všeobecně realizováno u dospělé populace (Glasgow et al., 2001; Giles-Corti and Donovan, 2002a, 2002b; Humpel et al., 2002; Brownson et al., 2004; Bengoechea et al., 2005; Evenson et al., 2005; Frank et al., 2005; Lenthe et al., 2005; Rutt and Coleman, 2005; Lee and Moudon, 2006). Toto zjištění je v přímém souladu s tvrzením finského výzkumného týmu Telama et al. (2007), který uvádí, že dosud nebylo v tomto ohledu realizováno mnoho šetření u dětské a adolescentní populace. Taktéž Sallis et al. (1997) zdůrazňují nutnost dalšího empirického výzkumu k identifikaci charakteristik okolního prostředí v návaznosti na pohybovou aktivitu mladé populace.

V závěrech jedné australské studie zkoumající vnímání okolního prostředí dětí (5–6 let a 10–12 let) zejména pro lokomoční aktivity se doslova uvádí (Timperio, 2004, s. 39): „*Vnímání okolního prostředí může mít vliv na pohybovou aktivitu dětí.*“

Celá problematika prostorových a materiálních podmínek a především její souvislost s pohybovou aktivitou adolescentní populace je v ČR dosud málo probádána. Podstatným atributem pro potřebu výzkumu vztahu prostorových a materiálních podmínek pro pohybovou aktivitu mladších adolescentů je právě na počátku adolescence změna zájmů, resp. hledání vlastního životního stylu. V období dětství se provozování aktivit děje spíše na základě emoční stránky, zatímco v období rané adolescence již převládá racionální přístup k volbě aktivit. I z tohoto důvodu je zapotřebí českou mladší adolescentní populaci zkoumat a to i ve vztahu k pohybovým aktivitám potažmo vztahu prostorových a materiálních podmínek s účastí této populace v pohybových aktivitách.

2.5 Prostorové podmínky - sportovní zařízení

Sportovním zařízením se dle Zákona č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu (ve znění novely č. 219/2005 Sb.), § 2 odst. 3 rozumí „*objekt, pozemek, vodní plocha, budova nebo jejich soubor sloužící výhradně nebo převážně pro provozování sportu*“.

2.5.1 Vývoj moderních sportovních zařízení

Počátek moderních sportovních zařízení - nejdříve hřišť - můžeme datovat od 18. století vlivem sportovního hnutí v Anglii a filantropického ústavu v německém Dessau v čele s J. B. Basedowem (1723–1790), který se snažil rozšířit tělesná cvičení pro všechny vrstvy obyvatel. Tyto tendence měly vliv na vývoj i na našem území. Zpočátku se jednalo o prosté vymezené plochy určené ke sportování, ke kterým se vzhledem k diváckému zájmu vybudovala na dnešní poměry malá hlediště. Mezi prvními takovými plochami byla zejména tenisová a atletická hřiště. Vlivem klimatických podmínek vznikala i krytá sportovní zařízení, která byla primárně určena pro sport, nejprve ve Skandinávii - roku 1804 v Dánsku a 1810 ve Švédsku. Dříve pro tyto aktivity sloužily např. upravené sály hostinců apod. První skutečně moderní tělocvična (18 x 30 m) vznikla v roce 1852 v německém Darmstadtu dle návrhu A. Spiesse (1810–1858). Na našem území byla první tělocvična vybudována roku 1862 - Malypetrova, kde cvičila Tělocvičná jednota Pražská²⁹. V průběhu roku 1865 byla na Sokolské třídě v Praze dostavěna velmi pokrokově řešená tělocvična, která se stala vzorem pro další (Kössl a Štumbauer, 1986).

Důstojné postavení tělesné výchovy na území Čech potvrzuje nařízení ve Stavebním řádu z roku 1889³⁰, které ukládalo zřízení tělocvičny a cvičiště u každé nové školy, i když bylo možné zažádat o výjimku. V této době vznikaly první normy pro rozměry a vybavenost sportovních zařízení. V roce 1890 bylo u nás přibližně 500 tenisových dvorců (Hladil, 1978). Další rozmach sportovišť přinesl na sklonku 19. století zájem zejména o fotbal a posléze i o jiná sportovní odvětví. O další rozvoj sportovních zařízení se postaralo především sokolské hnutí, ale i dělnické tělocvičné jednoty a Orel. Např. Sokol měl v roce 1900 téměř 100 tělocvičen (Hladil, 1978). Velmi významným impulsem pro rozvoj tělovýchovy a tím i výstavby sportovních zařízení byly novodobé Olympijské hry (1896).

Přerušení těchto snah zapříčinily světové války, mezi kterými se stavěly především sokolovny, ale i další sportoviště, např. ledové plochy pro hokej. Výraznější rozvoj výstavby sportovních zařízení u nás nastal po vzniku Československé republiky roku 1918. Zákonem č. 228/1920 Sb., o zřízení poradního sboru

---

²⁹ Od roku 1864 přejmenovaná na Sokol Pražský.

³⁰ Zákon č.5 z 8.ledna 1889 platný *de facto* až do roku 1946.

pro tělesnou výchovu byl roku 1920 zřízen Poradní sbor pro tělesnou výchovu při Ministerstvu veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy, jehož nedílnou součástí tvořily speciální komise pro řešení problematiky tělovýchovných zařízení³¹ (Kössl, Štumbauer a Vorel, 1988). Z podnětu Poradního sboru vznikl např. tzv. „Masarykův stadion“ na Strahově³². Všechny komise vypracovaly určité normativy pro výstavbu jednotlivých druhů sportovních zařízení. Obdobnou funkci měla Stavební komise Československé obce sokolské, která rovněž poskytovala sokolským jednotám pomoc při výstavbě především tělocvičen. V roce 1921 se členové Ministerstva veřejného zdravotnictví a tělovýchovy zasadili ve státní regulační komisi ve prospěch dostatku vhodných ploch pro hřiště pro mládež a dorost. Řada sportovních zařízení, zvláště menší hřiště, vznikala zásluhou Spolku pro hry české mládeže na celém území republiky (Vorel, 1967). Zároveň byl u nás ustanoven normativ - urbanistický ukazatel 3 m² ploch pro tělovýchovu na jednoho obyvatele v tomto složení: 12 % - dětská hřiště; 13 % - mládež (v tomto případě 6–14 let); 25 % - starší mládež a tělovýchovné organizace; 50 % - velká hřiště s 2 ha plochy. V tomto normativu se sice pojednávalo jen o venkovních plochách, nicméně na tehdejší dobu byl v evropském měřítku pokrokový. Urbanistické plochy se staly základem pro zpracování územních plánů všech kategorií. Jako vhodně se rozvíjející města v období mezi světovými válkami můžeme na našem území uvést především Zlín a Hradec Králové, zejména zásluhou architektů a urbanistů J. Kotěry (1871–1923) a jeho žáka J. Gočára (1880–1945). Navzdory přísnému zákonu nebyly počty a kvalita školních tělovýchovných zařízení uspokojivé. V roce 1928 mělo svou tělocvičnu jen 11,3 % národních škol, své cvičiště či školní dvůr 45,3 % z nich. Lepší byla situace na středních školách - 75 % mělo svou tělocvičnu, ovšem většinou nevyhovujících rozměrů (Dudek et al., 1986).

V polovině 20. let 20. století navrhoval P. de Coubertin (1863–1937) řešit výstavbu sportovních zařízení, převážně víceúčelových, s ohledem na všechny potřeby občanů měst, což bylo na tehdejší dobu velmi pokrokové (Kössl a Štumbauer, 1986). Ve 20. a 30. letech 20. století vznikaly ve světě první teoretické práce

---

³¹ Např. Komise pro hřiště a cvičiště, Komise pro normalizace tělocvičen.

³² Později znám jako Spartakiádní stadion a Velký strahovský stadion. Po úplném dokončení největší stadion světa s kapacitou přes 200 000 diváků a plochou 310,5 x 202,5 m nejrozsáhlejší sportovní cvičiště na světě, jehož tribuny jsou nyní kulturní památkou. Podle projektu Aloise Dryáka, Ferdinanda Balcárka a Karla Koppa byl postupně budován od roku 1926 a otevřen v roce 1938 pro pořádání sokolských sletů. Od roku 1955 místo vyvrcholení čs. spartakiád.

k problematice tvorby sportovních zařízení, např. C. Diem (1882–1962). V bývalém Sovětském svazu existovala od 30. let snaha o to, aby se sportovní zařízení stávala součástí urbanistického řešení měst a většinou se jednalo o celé komplexy. V předválečném Československu postupem času vykrystalizovaly dva typy umístění sportovních zařízení (Bureš a Plichta, 1931):

1. v údolích a rovinách při řekách a rybnících - Nymburk, České Budějovice, Třeboň, Tyršův dům v Praze, Kroměříž, Pardubice;
2. na návrších a náhorních plošinách - Sparta a Slavie, Sokol Žižkov, Jilemnice ad.

V této době byla hotova základní síť fotbalových hřišť a sportovních zařízení pro vysokoškolský sport. Citelně ovšem postihla výstavbu sportovních zařízení hospodářská krize (1929–1933); dostavovala se pouze rozestavěná díla, nová však nepřibývala.

2.5.2 Územní plánování v období socialismu

Bezprostředně po druhé světové válce se spíše renovovalo než aby se stavěla nová sportovní zařízení. Do českých rukou přešla zařízení bývalých německých spolků a organizací (Dudek et al., 1986).

Od roku 1948 prosazovala komunistická vláda systém centrálně plánovaného rozvoje. Avšak jak podotýká Musil (2001, s. 284) „*teprve po 10–15 letech po komunistickém převzetí moci bylo možno stabilizovat názory na městskou budoucnost jako oficiální politiku.*“ Došlo ke sjednocení tělovýchovy a prakticky veškeré řízení přešlo do státního ústředního orgánu - Státního výboru pro tělovýchovu a sport. Roku 1948 bylo v Československu ve správě sjednocené tělovýchovy 1 250 tělocvičen, a to většinou velmi malých, pouze čtyři kryté 25metrové bazény a jeden krytý zimní stadion (Šaman, 1970). Zejména po zrušení Sokola v jeho předválečné podobě³³ nastala zásadní změna, která měla za následek oslabení činnosti velkého počtu tělovýchovných jednot. Důraz byl kladen na masovost tělesné výchovy a sportu, což vedlo ke vzniku areálů zdraví, tělovýchovných komplexů, center oddychu, domů kultury těla apod. Vše bylo podepřeno novým zákonem o státní péči o tělesnou výchovu a sport (č. 187/1949 Sb.) a počaly se vytvářet nové normy pro zařízení. V této době se začala budovat

---

³³ V březnu 1948 vznikla jednotná tělovýchovná organizace Sokol.

sportovní zařízení svépomocí (Chovanec et al., 1964) nebo v tzv. akcích „Z“ a „T“. Nestačily se ovšem plnit všechny požadavky, jak kvantitativní (např. lokální nedostatek), tak kvalitativní (např. ve smyslu kvality, ale i možnosti provozování sportovních odvětví a druhu aktivity - organizované versus neorganizované apod.). K dalším podstatným změnám došlo zákonem č. 71/1952 Sb., o organizaci tělesné výchovy a sportu, jímž byl zrušen Sokol jakožto jednotná tělovýchovná organizace a jeho majetek přešel pod správu Státního výboru pro tělesnou výchovu a sport a dobrovolných tělovýchovných organizací, dělených dle resortů. V tomto období byla tělovýchova a sport podporována státem, dále státními podniky a ROH.³⁴ Vznikl např. Institut tělesné výchovy a sportu³⁵ v Praze (1953) apod.

Zákonem o organizaci tělesné výchovy č. 68/1956 Sb. byla 1. ledna 1957 zřízena jednotná tělovýchovná organizace Československý svaz tělesné výchovy (ČSTV), kde již na ustavující schůzi (3.–4.března 1957) bylo jedním z hlavních témat účelnost výstavby sportovních zařízení. K rozvoji sportovní infrastruktury přispěla i tzv. „Přerovská výzva“, na jejímž podkladě mělo být v každé obci vybudováno nové tělovýchovné zařízení a zrekonstruováno stávající. V obcích bez tělovýchovné jednoty měly jejich úlohu převzít svazácké organizace.³⁶

V 60. letech se v Československu souhrnně plánovala výstavba sportovních a tělovýchovných zařízení, která byla centrálně řízená nejvyšším orgánem pro plánování - Státní plánovací komisí (Zdeněk, 1964). Tato oblast souvisela s prováděným územním plánováním, tato zařízení spadala do tzv. občanského vybavení³⁷ (Matoušek, 1985) a plošné požadavky vyjadřovaly tzv. urbanistické

---

³⁴ Revoluční odborové hnutí.

³⁵ Současná UK FTVS.

³⁶ V bývalé Spolkové republice Německo byla po druhé světové válce rozvoji sportovních zařízení věnována velká pozornost jak spolkových, zemských a městských orgánů, tak podnikatelských subjektů, čemuž napomáhal i daňový systém. Byl naplánován a částečně realizován tzv. „Golden Plan“ (1959; celým názvem „Zlatý plán pro zdraví, hry, zábavu i rekreaci“ pro léta 1960–1975), který se zabýval tvorbou veřejně přístupných komplexů sportovních zařízení v každém větším městě. Po sjednocení Německa (1990) vznikl Goldener Plan Ost - Zlatý plán pro východ (překlad Bašná). Obdobně třeba ve Švédsku či Velké Británii vznikaly vhodné podmínky pro sportování různých sociálních vrstev. Začala vznikat především zařízení s vazbou na okolní přírodní prostředí komplexního charakteru. Na nejvyšší úrovni měla pro vývoj moderních sportovišť, především po stránce architektonické, velký význam Mezinárodní unie architektů (UIA), a to zejména od roku 1959, kdy založila zvláštní skupinu pro sportovní a rekreační stavby (IAKS), ve které byli zastoupeni významní světoví architekti.

³⁷ Pojem „občanská vybavenost“ je znám zejména v souvislosti s výstavbou sídlišť v 60.–80. letech 20. století a zahrnuje stavby, které mají výchovné, vzdělávací, kulturní, sportovní a zásobovací (obchody) poslání.

ukazatele³⁸. Norma urbanistických ukazatelů z roku 1960 určovala 8 m² sportovišť na jednoho obyvatele pro organizovanou formu (v oddílech, klubech apod.) a byla ještě dále rozčleněna (viz tabulka 1). Pro neorganizovanou tělovýchovu byly na hřiště a stadiony určeny 2 m² a 0,130 m² na zeleň a komunikace na jednoho obyvatele. Pro školní tělovýchovu bylo celkem určeno 6,870 m² na 1 obyvatele (viz tabulka 1).

Tabulka 1

Urbanistické ukazatele pro tělovýchovu a sport z roku 1960 (Vorel, 1991)

Druh zařízení	Urbanistické ukazatele plochy pozemků tělovýchovných zařízení v m ² /1obyvatele pro tělovýchovu a sport			
	organizovaná	neorganizovaná	školní	celkem
Hřiště a stadiony	5,000	2,000	5,566	12,566
Tělocvičny a sportovní haly	0,400	-	0,600	1,000
Plavecké bazény otevřené	0,150	-	-	0,150
Plavecké bazény kryté	0,045	-	0,146	0,191
Turistická zařízení	0,100	-	-	0,100
Zimní stadiony otevřené	0,080	-	-	0,080
Zimní stadiony kryté	0,060	-	-	0,060
Ostatní zařízení	0,915	-	-	0,915
Součet	6,750	2,000	6,312	15,062
Zeleň a komunikace	1,250	0,130	0,558	1,938
Celkem	8,000	2,130	6,870	17,000

Tabulka 2

Procentuální plnění urbanistických ukazatelů v jednotlivých krajích Československa v roce 1961 (Vorel, 1967)

Kraj	Plnění urbanistických ukazatelů v %							
	Hřiště, stadiony	Tělocvičny a haly			Bazény		Zvláštní zařízení	Ostatní
		vyhov.	nevyhov.	celkem	kryté	otevřené		
Praha město	20,6	16,1	5,0	21,1	4,7	14,5	13,3	51,8
Středočeský	87,4	27,6	13,0	40,6	4,5	63,0	29,3	78,3
Jihočeský	32,4	17,6	6,1	23,7	1,6	46,5	33,4	82,9
Západočeský	66,2	25,4	9,9	35,3	6,7	55,6	28,0	73,0
Severočeský	73,1	39,6	14,1	53,7	11,9	92,1	51,4	82,4
Východočeský	70,4	39,6	12,8	52,4	5,6	82,0	41,6	82,4
Jihomoravský	70,0	31,1	9,1	40,2	3,6	77,3	22,6	76,6
Severomoravský	65,1	19,4	11,5	30,9	7,0	91,2	28,8	84,8
Západoslovenský	69,4	15,0	1,0	16,0	3,1	47,2	16,2	41,5
Středoslovenský	69,5	28,8	1,3	30,1	5,9	63,6	7,9	65,1
Východoslovenský	30,1	11,1	1,6	12,7	2,8	30,3	13,6	60,5
ČSSR celkem	62,6	24,7	7,7	32,4	5,2	59,4	26,0	70,8

³⁸ Pojem „urbanistické ukazatele“ se používá pro určení velikosti ploch potřebných pro jednotlivé druhy občanského vybavení, a tedy i pro tělesnou výchovu a sport.

Hladil (1978, s. 3) ovšem uvádí: „Až do roku 1963 se užíval pro rozsah školních tělovýchovných zařízení ukazatel 1,6 m² na obyvatele, který však nebyl nikdy nikým schválen. Tato hodnota nebyla nijak blíže zdůvodněna.“

„Od roku 1963 jsou známy návrhy, upravené na společné poradě pracovníků ministerstva školství a ČSTV.“ (Hladil, 1978, s. 9).

Již v této době se dlouhodobé výhledy obcí týkající se využití konkrétního území vytvářely v rámci územních plánů. Ty byly zpracovávány ve třech základních vzájemně na sebe navazujících stupních - od obecných požadavků až po detailní vypracování: 1. Směrnice pro zpracování územních plánů; 2. Směrné územní plány; 3. Podrobné územní plány.

Urbanistické ukazatele se měnily dle rozsahu a podmínek jednotlivých obcí, protože jejich hodnoty v některých položkách obsahovaly požadavky na zařízení vyššího než místního významu. To znamenalo, že se vzrůstajícím počtem obyvatel ve městech, tj. s rostoucím významem města (hlavní město Praha, krajská a okresní města) vzrůstal i počet m² na obyvatele, zatímco v malých obcích byla norma nižší. To také odráželo fakt, že na venkově byly možnosti sportování a rekreace větší díky přírodnímu prostředí, zatímco ve větších městech byla tato možnost omezená. Pro tento účel se obce členily následovně: 2 000, 2 001–5 000, 5 001–10 000, 10 001–20 000, 20 001–50 000, 50 001–100 000, od 100 000 obyvatel. Jednalo se proto o tzv. diferencované ukazatele.

Dalším krokem bylo zřízení Střediska pro vývoj a typizaci tělovýchovných zařízení (1962) při Ústředním výboru Československého svazu tělesné výchovy (ÚV ČSTV), které během dvou let vypracovalo typizované projekty sportovišť. Současně byly dle Státního úřadu plánovacího vypracovány první souhrnné urbanistické ukazatele pro tělovýchovná zařízení pro úkol „Socialistická vesnice a socialistické město“. Od roku 1962 bylo zpracováno mnoho projektových podkladů pro různá sportovní zařízení nejprve Střediskem pro vývoj a typizování tělovýchovných zařízení a posléze Sportprojektem³⁹ (Zeman, 1963, in Vorel, 1967). V této době se stavělo poměrně hodně škol, ovšem tzv. dvouetapovou výstavbou, kde v první etapě byla postavena školní budova a až ve druhé fázi se měla postavit tělocvična, k čemuž většinou docházelo s velkým zpožděním nebo vůbec ne. Právě

---

³⁹ Sportprojekt byla projektová a vývojová organizace Ústředního výboru Československého svazu tělesné výchovy.

od 60. let u nás začala vznikat první generace sídlišť (Matoušek, 1967); protože bylo potřeba velkého množství bytů za co nejnižší náklady, tak i normy pro tělovýchovné a sportovní aktivity jakožto ostatní zařízení občanského vybavení nebyly vůbec respektovány s tím, že se to někdy v budoucnu napraví. V drtivé většině šlo tedy o velmi špatně vybavená sídliště, která především v prvních letech sloužila jen jako noclehárny.

Pro volby v roce 1965 byla vypracována brožura „Kolik potřebujeme tělovýchovných zařízení“, která udávala žádoucí rozsah a skladbu tělovýchovných zařízení v obcích. Zjištěný stav v roce 1966 se ovšem těmto ideám příliš neblížil. Proto byla na III. sjezdu ČSTV přijata zásada sdružování prostředků při výstavbě tělovýchovných zařízení. Navíc se v tomto roce Středisko pro vývoj a výzkum tělovýchovných zařízení přeměnilo na projektovou a vývojovou organizaci ČSTV - Sportprojekt.

„Částečným uznáním urbanistických ukazatelů pro tělovýchovná zařízení bylo v roce 1968 zpracování Státního výzkumného úkolu H-4-64-3/9 - Zásady perspektivní koncepce občanského vybavení ve vztahu k přestavbě osídlení.“ (Kössl, Štumbauer a Vorel, 1988, s. 90).

V rámci tohoto úkolu byly prvně vypracovány kapacitní možnosti sportovních a tělovýchovných zařízení ve vztahu k ročnímu období a rozdílnému klimatu jednotlivých částí republiky. Koncem 60. let 20. století (1969) se nacházelo v Čechách celkem 5.796 tělocvičen (1.700 ČSTV a 4.096 školních), z toho s minimální hrací plochou 12 x 25 m jich bylo pouze 530. Plaveckých bazénů bylo 23 (z toho dva 50 m, ostatní 25 m) a 43 krytých zimních stadionů (Šaman, 1970).

V 70. letech 20. století následovala druhá generace sídlišť, kdy se převážně jednalo o panelovou výstavbu. Stále přetrvával problém nedostatečné občanské vybavenosti těchto sídlišť, což se týkalo i sportovišť. V tomto období byla výstavba sportovních zařízení charakterizována v minulosti nebývalou výší nákladů ze sdružených prostředků ČSTV, národních výborů, výrobních podniků a dalších společenských institucí a organizací. Pro zvýšení účinnosti plánování výstavby sportovních zařízení se pokračovalo v postupné realizaci technických, ekonomických a organizačních opatření vlády ČSR z roku 1978. Byl dokončen dokument o dlouhodobém výhledu výstavby a využívání tělovýchovných zařízení v jednotlivých krajích celé ČSR (Hladká, 1983). Dle směrnice ministerstva výstavby

a techniky ČSR museli všichni investoři sportovních zařízení získat k novým projektům tělovýchovných, sportovních a turistických zařízení stanovisko orgánů ČSTV.

„Dalším podkladovým materiálem byly Zásady a pravidla územního plánování vydané v roce 1983, které byly oproti předchozím naopak spíše poddimenzované.“ (Nykodým et al., 2001, s. 14).

V 80. letech začala vznikat poslední generace centrálně plánovaných sídlišť. Zejména oproti předešlému desetiletí šlo o podstatně menší a lépe vybavená sídliště.

Od 60. až po 80. léta 20. století, s vrcholem v 70. letech, probíhaly integrace malých obcí ve větší celky, což se týkalo i hlavního města Prahy. Tyto integrace se podílely na zvětšení měst a zvýšení míry urbanizace⁴⁰. Na rozvoj sídel v těchto dobách také silně působila sociální politika státu, zvláště v 70. letech, kdy se pomocí pronatalitních opatření (sociální přídavky, zlepšení práv matek, přidělování nových bytů apod.) zvyšovala porodnost (Slovák, 2005).

Výše zmíněná socialistická výstavba probíhala na základě mnoha územních plánů rajónů. Dalšími plánovacími dokumenty byly např. různé asanační plány a generely území. Důležitými kroky, které za socialismu ovlivňovaly urbanizační proces, byly řízené administrativní změny. Významnými institucemi pro rozvoj měst za socialismu byly TERPLAN⁴¹ (státní ústav pro územní plánování s hlavním sídlem v Praze a mnoha pracovišti po celé republice) a Ústav pro výzkum rozvoje měst v Ostravě. V průběhu celého socialistického centrálního plánování platily v územním plánování postupně tři zákony: zákon č. 280/1949 Sb., o územním plánování a výstavbě obcí; zákon č. 84/1958 Sb., o územním plánování; zákon č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu. Posledně jmenovaný zákon byl platný až do konce roku 2006. Avšak urbanismu se týkaly i mnohé další zákony (viz Petříček a Michal, 2000).

Jedním z nejvýznamnějších československých expertů na problematiku sportovních zařízení druhé poloviny 20. století byl v tehdejší Československu

---

⁴⁰ Mnohostranný sociálně-ekonomický proces vyznačující se stěhováním obyvatelstva do měst, růstem měst, změnami funkčního využití území sídel, koncentrací, intenzifikací a diferenciací městských druhů činností (funkcí) nebo výroby v širokém smyslu slova, vznikem nových forem a prostorových struktur osídlení a rozšířením městského způsobu života se specifickou strukturou styků, kulturou, systémem hodnotových orientací atd. (Kolektiv autorů, 1983).

⁴¹ Prostřednictvím TERPLANU prosazovala tehdejší vládnoucí strana své zájmy. V průběhu 90. let v procesu privatizace se tato instituce rozpadla. U rejstříkového soudu v Brně je dnes vedená spol. Terplan a.s.

M. Vorel. Touto problematikou se zabýval na vědecké bázi a v celém populačním spektru, kdy dával do souvislosti demografické ukazatele s potřebou dětských hřišť (např. 1974) a dále zkoumal diferencované urbanistické ukazatele pro tělovýchovu a sport (1963a/b, 1976, 1991, ad.). Dalším významným autorem této doby byl J. Matoušek, který se zabýval zejména tělovýchovnými zařízeními jakožto občanským vybavením sídlišť (1967, 1985 aj.). Zajímavé materiály týkající se sportovních zařízení v přímé návaznosti na pohybové aktivity obyvatel, především měst, byly v českých podmínkách naposledy ve větší míře prezentovány v 80. letech 20. století na semináři „Problematika tělovýchovných aktivit v příměstských rekreačních oblastech“ (1983) a zejména ve sborníku „Pohybová rekreace ve městech '88“ (1988).

2.5.3 Období demokratizace a decentralizace

Politicko-ekonomické a socio-kulturní změny ve společnosti, které proběhly po roce 1989, se odrazily ve všech odvětvích lidského působení, tedy i ve sportu. Všeobecné tendence nepřijímat nic co fungovalo před rokem 1989, se promítly také do zabezpečení sportu. Zhroutil se systém centrálního řízení společnosti a hlavně v první polovině 90. let došlo k omezení veřejných investic.

„Změnila se také metodika plánování. Obecně docházelo k posunu od normativního k regulativnímu plánování⁴². Územní plány se začaly pečlivě věnovat rozlišení mezi veřejným a soukromým majetkem a investicemi.“ (Slovák, 2005, s. 22).

V této době přirozeně proběhly také značné administrativní změny. Již v roce 1990 byly zrušeny krajské úřady a nové vznikly až v roce 2001. Rovněž počátkem 90. let zanikla středisková soustava obcí a byl zahájen proces dezintegrace obcí. Začaly vznikat svazky a sdružení obcí - mikroregiony, které se postupem doby přetvářely z neformálních seskupení na formální.

V roce 1990 byl zákonem č. 173/1990 Sb. Federálního shromáždění zrušen zákon č. 68/1956 Sb., o organizaci tělesné výchovy. Tento nový zákon se zabýval zejména otázkou narovnání majetkových vztahů po rozpuštění Československého

---

⁴² Např. regulační plány, které by měly podrobně a závazně řešit funkční využití jednotlivých pozemků a prostorové uspořádání zástavby a výsadby na jednotlivých pozemcích, ale dodnes příliš nefungují.

svazu tělesné výchovy (ČSTV) a upravoval majetkovou situaci především ve vztahu k Československé obci sokolské. V roce 1991 byl zákon č. 173/1990 Sb. novelizován zákonem č. 247/1991 Sb. Ovšem ani tato novelizace zákona nepředkládala žádnou koncepci zajištění a organizaci sportu na jakékoliv úrovni. Roku 1990 sice došlo k obnovení některých střešních organizací, které významnou měrou promlouvaly do systému sportu v ČR, ale kontinuita nastoleného systému z let před rokem 1989 byla narušena. V souladu se zákonem č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů bylo ustaveno občanské sdružení Český svaz tělesné výchovy (ČSTV), jakož i různě profilovaná občanská sdružení. Status a pozice ČSTV v systému organizace sportu ve státě se ovšem oproti období před rokem 1989 diametrálně změnilo. Hlavní úlohu v péči o rozvoj sportu a tělovýchovy převzalo v první polovině 90. let Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) ČR. Absence ucelené sportovní politiky vyústila v kritický stav, který byl popsán až v usnesení vlády č. 5/1999 Koncepce státní politiky v tělovýchově a sportu v České republice. Na základě tohoto usnesení vznikl v roce 2000 materiál Národního programu rozvoje sportu pro všechny, ve kterém se mj. uvádí: „...většina občanů si význam sportu uvědomuje a mnozí z nich by se chtěli sportu soustavněji věnovat za předpokladu lepších podmínek.“ (Usnesení vlády č. 17/2000, s. 2). V roce 2001 vznikl zákon č. 115/2001 Sb.⁴³, o podpoře sportu, který např. ukládá krajům a obcím povinnost zajišťování výstavby, rekonstrukce a provozování svých sportovních zařízení. Dalším materiálem, který se dotýkal problematiky sportovních zařízení, bylo Usnesení vlády č. 673/2003 ke Směrům státní politiky ve sportu na léta 2004 až 2006.

Až do roku 1990 byla u nás platná urbanistická hodnota tělovýchovných ploch na obyvatele 17 m², jelikož normy z roku 1983 nebyly všeobecně známé a nejsou ani zmiňovány v odborné literatuře (Nykodým et al., 2001). Oněch 17 m² však nebylo nikdy naplněno a tento požadavek byl vnímán jako předimenzovaný. Navíc tento ukazatel odrážel ideologické představy tehdejšího režimu o struktuře sportovních aktivit a tím i družích sportovních zařízení. Právě proto u nás značně převládala zařízení pro organizovanou tělovýchovu, což se pro současnost jeví jako

---

⁴³ Dnes ve znění zákona č. 219/2005 Sb.

velmi nevyhovující stav z důvodů větší individualizace společnosti, a to i ve sportu (Weiss, 2000; Slepíčková, 2001, 2005).

Z tabulky 3 vyplývá, že nejpočetnější zájmová skupina občanů, která preferuje neorganizované tělovýchovné aktivity, měla při přepočtu na obyvatele cca 110krát méně plochy než občané sportující v tělovýchovné organizaci. Tento údaj však nelze brát doslova, neboť je potřeba brát v potaz běžně provozované aktivity mimo sportovní areály jako jsou cyklistika, běh apod.

Tabulka 3

Urbanistické ukazatele pro tělovýchovu a sport z roku 1960 (Koncepte města Brna v oblasti tělovýchovy a sportu na léta 2004–2010)

Druh aktivity	Plocha [m ² /ob.]	Podíl ploch [%]	Podíl občanů [%]
Organizovaná tělovýchova	8,00	47,06	6
Školní tělovýchova	6,87	40,41	19
Neorganizovaná tělovýchova	2,13	12,53	75
Celkem	17,00	100,00	100,00

V reakci na tyto disproporce vznikla na počátku 90. let z podnětu MŠMT ČR nová metodika tvorby urbanistických ukazatelů (viz tabulka 4), která byla v roce 1992 obhájena při oponentním řízení na MŠMT (Nykodým et al., 2001).

Tabulka 4

Nové urbanistické ukazatele pro tělovýchovu a sport (Koncepte města Brna v oblasti tělovýchovy a sportu na léta 2004–2010)

Druh aktivity	Cvičební plocha [m ² /obyv.]	Užitná plocha [m ² /obyv.]	Podíl občanů [%]
Organizovaná tělovýchova	1,99	2,88	6
Školní tělovýchova	1,79	2,22	19
Neorganizovaná tělovýchova	1,31	2,14	75
Celkem	5,09	7,24	100,00

Pro územní plánování a celkové urbanistické potřeby se k užité ploše přidává ještě 15 % na komunikace a zeleň. Celkový urbanistický ukazatel tělovýchovných zařízení tedy činí: 7,24 m²/obyv. + 15 % = 8,33 m²/obyv. Dále je pak detailně rozpracován na jednotlivé druhy zařízení a měl by být využíván na všech úrovních, kde se rozhoduje o sportovních zařízeních (Josefík et al., 2002).

Novotný et al. (1992) uvádějí jako velice účelný ukazatel stanovený počtem cvičenců na 1 hodinu na 1 sportoviště, který je průkaznější a objektivnější než zjišťování a vyhodnocování ukazatelů v m²/obyvatele.

Nezávaznost současných urbanistických ukazatelů pro tělovýchovu a sport lze dokumentovat tím, že tyto normy nejsou dohledatelné, a to jak u zadavatele - MŠMT, tak ani u zhotovitele zakázky - Sportprojekt Brno, a.s.⁴⁴. O vzniku a existenci nových urbanizačních ukazatelů pro tělovýchovu a sport se tedy dozvídáme pouze ze sekundárních pramenů (Nykodým et al., 2001; Koncepce města Brna v oblasti tělovýchovy a sportu na léta 2004–2010). Jak se ukázalo z malého průzkumu (n = 15; Flemr, 2006), povědomí o urbanistických ukazatelích pro tělovýchovu a sport u zaměstnanců městských úřadů nebylo u více než poloviny (53,3 %) žádné. O jejich existenci věděli spíše starší zaměstnanci, kteří je znali z minulosti, ale nevěděli jejich aktuální hodnoty. Při ověřování, zda se jimi město řídí, byly nejpozitivnější odpovědi typu: „částečně“ či „bere je na vědomí“. Toto šetření by jistě stálo za rozšíření na větší počet měst a obcí v ČR, ale také by bylo vhodné zjistit stav dané problematiky u samotných tvůrců územních plánů.

Již od roku 1995 si některá města pořizovala strategii rozvoje. V souvislosti s přípravami vstupu ČR do Evropské unie vznikl v letech 1997–1998 nový, zčásti paralelní systém strategického rozvojového plánování (více např. viz Slovák, 2005). Jednou z nejvýznamnějších institucí působících v oblasti rozvoje měst a obcí se stalo Ministerstvo pro místní rozvoj. V oblasti urbanizačního procesu byl a je výraznou teoretickou oporou tohoto ministerstva na celorepublikové úrovni Ústav územního rozvoje se sídlem v Brně (www.uur.cz, 2007).

2.5.4 Současnost

Jako nepřehlednou vnímají situaci ohledně urbanistických ukazatelů pro tělovýchovu a sport především větší města, která si nechávají zpracovávat své vlastní koncepce rozvoje. Tak např. v Brně zadal Odbor územního plánování a rozvoje (OÚPR) firmě Urbanismus, architektura, design - studio spol. s r.o. vypracovat

---

⁴⁴ Zpočátku se jednalo o samostatný projektový ateliér Brno podniku Sportprojekt Praha. Součástí ateliéru byla i pracoviště v Ostravě a Náchodě. V roce 1991 v rámci privatizačního procesu zanikl ateliér Brno a byla založena samostatná akciová společnost Sportprojekt Brno, a.s. V souvislosti s dalšími privatizačními změnami vznikla v roce 1994 Sportprojekta, s.r.o. jako nástupce zaniklé organizace Sportprojekt Brno, a.s.

„Generel sportovních zařízení ve městě Brně“ - pro výkonnostní sport, pohybovou rekreaci a tělesnou výchovu. Hlavní město Praha se liší od zbytku republiky v mnoha ohledech (i z pohledu sociologického), což můžeme snadno dokumentovat např. vyšším příjmem, nízkou mírou nezaměstnanosti, vysokou hustotou obyvatelstva atd. Nejinak je tomu v oblasti urbanizace a územního plánování. Tyto rozdíly jsou již primárně zakotveny v zákonech ČR. Hlavní město Praha má svůj vlastní zákon - Zákon o hlavním městě Praze (č. 131/2000 Sb.), kdežto ostatní města a obce se řídí Zákonem o obcích (obecní zřízení; č. 128/2000 Sb.) a Zákonem o krajích (krajské zřízení; č. 231/2002 Sb.). Urbanistická koncepce hlavního města Prahy je založena na vyváženém využití a rozvoji tří historicky utvářených pásem: celoměstského centra, kompaktního města a vnějšího pásma. Hlavní město má ve svém metodickém pokynu k územnímu plánu sídelního útvaru hlavního města Prahy uvedeny vlastní hodnoty společně pro sport a rekreaci - sportovní a rekreační plochy: 15 m² /obyvatele; tělovýchovné plochy: 4–6 m² /obyvatele. Urbanistické studie hlavního města se zabývaly především otázkou ambicí na pořádání letních olympijských her v roce 2016, resp. 2020 či 2024.⁴⁵ Závěrem lze konstatovat, že je situace v oblasti územního plánování v Praze značně komplikovaná.

V dnešní době by se mělo při veškeré výstavbě, tedy i výstavbě sportovních zařízení, vycházet z územního plánu, navíc vlivem nového striktnějšího stavebního zákona⁴⁶. Dle odhadu Ministerstva pro místní rozvoj nemá v současné době až 600 především malých obcí v ČR pořízený územní plán, bez kterého neumožňuje nový stavební zákon v podstatě nic postavit. V Situační zprávě ke Strategii udržitelného rozvoje ČR (2007) se v roce 2006 uvádí pokrytí území ČR schválenou územně plánovací dokumentací obcí hodnota 59,12 % z celkové rozlohy státu.⁴⁷

Za jeden z fenoménů polistopadového období v oblasti urbanizačního procesu lze označit suburbanizaci vyšších příjmových vrstev (Temelová a Sýkora, 2005), zejména v okolí našich největších měst - Prahy a Brna. V dalším textu se zaměříme právě na situaci v okolí českého hlavního města, která spadá do sledovaného Středočeského kraje.

---

⁴⁵ Tato myšlenka není zcela nová, jelikož se o Praze v souvislosti s pořádáním letních olympijských her již uvažovalo v roce 1980 (více viz Siegel, 1970).

⁴⁶ Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon).

⁴⁷ Pro porovnání, ve stejné publikaci se odhaduje v současné době pokrytí Švédska místními územními plány na 98 %.

Na základě statistických údajů Českého statistického úřadu (ČSÚ) a především nestrukturovaných interview (Flemer, 2007a) se zaměstnanci developerských a realitních společností (n = 13), kteří v blízkém okolí české metropole nabízeli „ideální bydlení“, došlo k vrcholu poptávky v roce 2005. V posledních letech dochází k „vystřízlivění“, protože představy klientů byly odlišné od skutečnosti. Prezentovalo se bydlení v přírodě, v klidu, s dostatkem rekreačních a sportovních ploch, dobrou časovou dostupností zaměstnání i při využití hromadné dopravy apod. Realita je ovšem jiná; kapacita silnic je nedostatečná, což značně zpomaluje časovou dostupnost zaměstnání jak automobilem, tak veřejnou dopravou, a především nedostatečné občanské vybavení - školky, školy, obchody, služby, sportoviště atd. Jak podotýká Nagy (2000), tak velkým nedostatkem navrhování současných sídel je nekomplexní přístup k jednotlivým prvkům systému. Ve výsledku to znamená, že tito noví přistěhovalci tráví celý den v Praze a „domů“ jezdí jen přespat. O tomto stylu bydlení se hovoří jako o tzv. „panelácích naležato“. Taktéž víkendy se tito noví obyvatelé snaží trávit mimo „vysněný domov“.⁴⁸

V těchto satelitních obcích dochází k sociálnímu pnutí mezi novými přistěhovalci (vyšší příjmové vrstvy ochotné „žít na dluh“ - hypotéky, půjčky apod.) a starousedlíky. Vyhledky na zlepšení tohoto neutěšeného stavu nejsou v dohledné době nejlepší, neboť okrajové - vesnické části hlavního města (připojené k Praze v druhé polovině 20. století) a obce v jakémsi „vakuu“ mezi katastrální hranicí hlavního města a nejbližšími městy Středočeského kraje⁴⁹ byly a jsou zaostalé. Na mnoha místech chybí kanalizace, vodovod, plynofikace. Pozemní komunikace jsou zastaralé a pro dnešní dobu poddimenzované, někdy nesplňují ani základní legislativní normy.

Ze své podstaty jsou sportovní zařízení nezisková⁵⁰ (Novotný, 2000), proto nemají investoři zájem v dané sféře v těchto obcích investovat. Je pro ně podstatně atraktivnější „velká Praha“ a samotné obce musejí řešit relativně ožehavější problémy. Navíc provoz a údržba sportovních zařízení, zejména těch náročných na provozní náklady - zimní stadiony, bazény apod., velmi zatěžují obecní rozpočty.

---

⁴⁸ Mnohé sociologické studie (Kopšo, 1985; Bičík et al., 2001; Barvíková, Bičík et al., 2005) dávají do souvislosti nízkou kvalitu prvního bydlení a český fenomén - chataření a chalupaření.

⁴⁹ Zde je situace o lepší, neboť se převážně jedná o bývalá okresní města, v dnešní době o města s rozšířenou působností

⁵⁰ Tato teze je obecnou charakteristikou, která nemusí platit vždy - výjimkou jsou např. sjezdařské areály, fitness centra apod.

2.5.5 Evidence sportovních zařízení v České republice

Zkušenosti ukazují, že výstavbě sportovních zařízení v ČR chybí systémová koordinace vynakládání investičních prostředků ze státního rozpočtu, obecních rozpočtů, prostředků občanských sdružení a podnikatelských subjektů. V řadě obcí není na potřebné úrovni vzájemná komunikace a spolupráce škol, jejich zřizovatelů, tělovýchovných jednot a orgánů samosprávy pokud se jedná o využívání sportovišť.

Potřeba zachycení počtu sportovních a tělovýchovných zařízení je mimo jiné důležitá z důvodu co možná nejefektivnějšího vynakládání prostředků na jejich modernizaci a výstavbu nových zařízení. V tomto smyslu u nás neexistuje žádný věrohodný zdroj nejen na republikové, ale ani na krajské úrovni.

Pasportizační šetření týkající se sportovních a tělovýchovných zařízení v majetku nebo užívání naší největší tělovýchovné organizace ČSTV je velmi podrobné a rozsáhlé. Pro celospolečenské účely je však jeho velkou nevýhodou to, že není znám podíl sportovišť v užívání ČSTV a celkovém počtu všech sportovních a tělovýchovných zařízení v ČR.

Tabulka 5

Přehled stavu tělovýchovných zařízení v ČR (dříve ČSR) v majetku nebo užívání ČSTV (Flemer, 2005b)

Rok	1957	1968	1972	1984	2004
Počet zařízení	11 466	12 720	13 784	15 396	19 096

Český statistický úřad dělí sportovní zařízení do osmi, resp. sedmi kategorií: koupaliště a bazény (s provozovatelem); kryté bazény (z koupališť a bazénů); hřiště (s provozovatelem); tělocvičny (včetně školních s přístupem veřejnosti); stadiony otevřené; stadiony kryté; zimní stadiony kryté i otevřené; ostatní zařízení pro tělovýchovu (www.czso.cz/lexikon/, 2007; <http://iris.iriserr.cz/index.php?m=1&l=cz> 2007).

V této statistice chybí komplexnější pohled a větší šíře dat, což velmi zkresluje situaci např. při přepočítání počtu sportovních zařízení na obyvatele. Schází zde např. údaje o privátních zařízeních - fitness centrech, posilovnách apod., což znevýhodňuje velká města, zejména Prahu. Samotná metodika zjišťování sportovních zařízení Českým statistickým úřadem není špatná, ale naráží na nespolehlivost přispěvatelů, především z řad měst. Lze jen těžko posoudit, do jaké

míry jsou tyto informace objektivní. Z vlastního ověření víme, že např. deset tenisových kurtů se uvádí jen jako jedno sportoviště (hřiště - s provozovatelem nebo správcem) apod.

Tabulka 6

Přehled počtu sportovních zařízení dle krajů ČR s přepočtem na počet obyvatel (Flemer, 2005b)

Kraj	Počet obyvatel (2002)	Celkem sportovních zařízení (2002)	Počet obyvatel na jedno sportovní zařízení
Jihočeský	625 097	1 869	334
Jihomoravský	1 121 792	2 410	465
Karlovarský	304 220	729	417
Královéhradecký	548 437	1 877	292
Liberecký	427 321	1 115	383
Moravskoslezský	1 262 660	2 688	469
Olomoucký	636 750	1 328	479
Pardubický	506 534	1 456	347
Plzeňský	549 374	1 039	528
Praha	1 161 938	(571) 285	4 076
Středočeský	1 128 674	2 636	428
Ústecký	819 712	1 423	576
Vysočina	517 630	1 388	373
Zlínský	593 130	1 335	444
ČR celkem	10 203 269	21 578	(424) 473

Poznámky:

Pro názornost je u Prahy v závorce uveden i údaj z roku 2003.

U ČR celkem je v závorce údaj platný při vyloučení Prahy.

V počtu sportovních zařízení přepočtených na počet obyvatel dopadá nejhůře Praha (tabulka 6), u které je zkrácení vinou nezahrnutí privátních sportovních zařízení, především již zmíněných fitness center či posiloven, patrně nejvýraznější. Vysoce podprůměrný se z tohoto hlediska ukázal dle údajů ČSÚ Ústecký kraj. Budeme-li tento kraj považovat za nástupnický po bývalém Severočeském kraji, tak mu pro tuto statistiku pravděpodobně uškodilo nové správní vymezení bez Liberecka a Jablonecka. Tento fakt dle dat ČSÚ není ještě tak zřetelný, ale podle MŠMT je opravdu výrazný: sportovní plocha na obyvatele v m² - Ústecký kraj 8,06; Liberecký kraj - 13,60 (viz tabulka 7).

Dokumenty MŠMT prezentovaly sportovní plochu na obyvatele v m². S ohledem na tento ukazatel si vedl nejlépe Karlovarský kraj, což lze přičíst např. velkému množství golfových hřišť v této lokalitě. Na druhém místě se umístil Liberecký kraj, pravděpodobně díky velkému množství rozlehlých lyžařských

areálů.⁵¹ Podle očekávání je v tomto parametru nejhůře Praha. Ukazatel sportovní plochy v m² na obyvatele nemá příliš vysokou vypovídající hodnotu, ale jeho užívání je u nás tradiční (do 90. let 20. století měl mít hodnotu 17 m²). Na základě podnětu MŠMT ČR byla v roce 1990 vytvořena nová metodika tvorby urbanistického ukazatele (více viz kapitola 2.5.3). V zahraničí se ukazatel vyjádřený v m² na počet obyvatel užívá také, ale jen jako doplňující údaj.

Tabulka 7

Přehled sportovní plochy v m² dle krajů ČR z roku 2002 s přepočtem na počet obyvatel a členů sportovních organizací (Konceptce rozvoje tělovýchovy a sportu v Jihočeském kraji, 2005)

Kraj	Počet členů sport. org. k počtu obyvatel [%]	Sportovní plocha na obyvatele [m ²]	Sport. plocha na člena sport. org. [m ²]
Jihočeský	27,8	06,74	24,22
Jihomoravský	23,6	07,28	30,84
Karlovarský	23,0	14,33	62,23
Královéhradecký	28,4	08,33	29,35
Liberecký	28,3	13,60	48,04
Moravskoslezský	16,9	08,29	48,92
Olomoucký	24,1	09,16	38,08
Pardubický	25,9	08,08	31,16
Plzeňský	29,7	10,96	36,87
Praha	22,4	03,49	15,60
Středočeský	26,4	10,81	40,89
Ústecký	17,4	08,06	46,30
Vysočina	23,6	08,03	34,04
Zlínský	25,4	10,37	40,85
ČR celkem	23,7	08,48	35,77

V současné době je pro všechna rozsáhlá zjišťování značnou výhodou rozmach informačních a komunikačních technologií. Naproti tomu je situace značně ztížena nebývalou diverzitou sportovních aktivit, a tím pochopitelně i potřebných sportovišť pro jejich provozování. Je tedy velice obtížné postihnout celou šíři sportovních zařízení a areálů. Nesnadnost kategorizování sportovních zařízení je navíc umocněna jedním z dnešních požadavků při výstavbě a provozu zařízení sloužících pro sportovní aktivity, a sice snahou o multisportovní a multifunkční využití těchto staveb či prostor. V našich podmínkách je relativně nový ještě další podstatný faktor ovlivňující nesnadnost šetření týkajících se sportovních a tělových-

⁵¹ Při započítávání golfových hřišť a lyžařských areálů se hodnoty v m² na obyvatele nejeví jako příliš vhodný, např. golf je u nás vnímán jako „prestižní“ sport pro lépe socioekonomicky situované jedince.

chovných zařízení, a to majitel či provozovatel zařízení, areálu (obce, orgány státní správy, školy a školská zařízení, podnikatelské subjekty, občanská sdružení atd.).

Středočeský kraj prezentuje na svých oficiálních webových stránkách (www.kr-stredocesky.cz/portal/odbory/volny-cas/sport/sportoviste/sportoviste.htm, 2008) jednoduchou databázi, resp. neúplný seznam sportovních zařízení na svém území.

2.6 Charakteristika Středočeského kraje

Středočeský kraj⁵² je územně správní jednotkou, která vznikla 1. července 1960 po vzniku Československé socialistické republiky dle zákona č. 36/1960 Sb., o územním členění státu ze dne 11. dubna 1960. Od 1. ledna 2000 má tento celek na základě ústavního zákona č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků také samosprávu, a tak je společně s Prahou jediným krajem, který po této správní reformě existuje i jako vyšší územně samosprávný celek, jehož území bylo touto reformou zcela nedotčeno. Z velké části se shoduje s územím někdejšího Pražského kraje existujícího v letech 1949–1960. Na sklonku 20. století vešla v platnost Klasifikace územních statistických jednotek CZ - NUTS⁵³, která nahradila předešlé číslování krajů a okresů a zavedla systém klasifikace územních statistických jednotek, používaný v zemích Evropské unie. V roce 2002 byly zrušeny okresy, které ke dni 1. 1. 2003 nahradily regiony, jejichž správu řídí obce s rozšířenou působností. Bývalých 12 středočeských okresních úřadů (Benešov, Beroun, Kladno, Kolín, Kutná Hora, Mělník, Mladá Boleslav, Nymburk, Praha - východ, Praha - západ, Příbram, Rakovník) nahradilo 26 regionů, tedy 26 správních obvodů obcí s rozšířenou působností (SO ORP; Benešov, Beroun, Brandýs nad Labem - Stará Boleslav, Čáslav, Černošice, Český Brod, Dobříš, Hořovice, Kladno, Kolín, Kralupy nad Vltavou, Kutná Hora, Lysá nad Labem, Mělník, Mladá Boleslav, Mnichovo Hradiště Neratovice, Nymburk, Poděbrady, Příbram, Rakovník, Říčany, Sedlčany, Slaný, Vlašim, Votice).

Středočeský kraj leží v centrální části Čech, zcela obklopuje hlavní město Prahu a s výjimkou Karlovarského sousedí se všemi českými kraji: na severu

---

⁵² Celá kapitola 2.6 je zpracována z materiálů dostupných na www.kr-stredocesky.cz/portal (2007), není-li uvedeno jinak.

⁵³ Na základě dohody mezi Českým statistickým úřadem s Eurostatem. NUTS - La Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques.

s územím samosprávného Libereckého kraje, na severovýchodě s Královéhradeckým krajem, na východě s Pardubickým krajem, na jihovýchodě s krajem Vysočina, na jihu s Jihočeským krajem, na jihozápadě s Plzeňským krajem a na severozápadě s Ústeckým krajem. Územně náleží k Českému masivu, který je jednou z nejstarších částí evropské pevniny. Krajinný reliéf přechází z rovinatého severu v blízkosti řeky Labe ve vrchovinnou jižní a jihozápadní část. Nejvyšším bodem celého území je brdský vrchol Tok (846 m.n.m.) v příbramském regionu, nejnižším je hladina Labe (153 m.n.m.) v mělnickém regionu. Na rozdíl od ostatních 13 krajských jednotek ČR nemá Středočeský kraj své sídlo umístěno na svém území; je jím hlavní město Praha, které má status samostatného kraje. Právě Praha tvoří jakýsi magnet pro celý Středočeský kraj, a to v mnoha směrech - např. pestrou nabídkou pracovních míst, atraktivních sportovních klání apod. Největším městem středočeského kraje je Kladno, které má oproti Praze jen necelých 70 000 obyvatel a navíc je od ní vzdáleno pouze cca 20 km, takže většinu významných sportovních či kulturních akcí „přitáhne“ Praha.

Rozlohou, počtem obyvatel, ale především počtem obcí (více viz kapitola 2.6.1) patří mezi největší kraje ČR. Jeho rozloha (11 015 km²) ho řadí na první místo; rozkládá se téměř na 14 % území celé ČR a je cca 1,9krát větší, než je průměrná rozloha kraje ČR. Dále patří mezi čtyři kraje, na jejichž území žije více než 1 milion obyvatel. K 31. 12. 2006 zde žilo 1 175 254 obyvatel (11,4 % z celkového počtu ČR), při hustotě zalidnění 107 obyv./km² (průměr ČR je 131 obyv./km²).

V ekonomických parametrech patří Středočeský kraj po hlavním městě k nejvyspělejšímu v republice, a to především přímou návazností na Prahu. Právě z tohoto aspektu náleží též mezi lokality vyhledávané zahraničními investory, a to zejména v přímé vazbě na hlavní město. Poloha Středočeského kraje významně ovlivňuje jeho ekonomickou charakteristiku. Úzká vazba s hlavním městem a hustá dopravní síť činí jeho polohu strategickou. Středočeský kraj má kromě Prahy nejhustší, ale zároveň také nejpřetíženější dopravní síť v republice. Přes jeho území vedou do hlavního města historicky radiálně uspořádané hlavní železniční i silniční tranzitní sítě. Zde se však negativně projevují rozlehlost kraje a rozdrobená sídelní struktura s vysokým podílem obcí s malým počtem obyvatel, což klade vysoké nároky na dopravní i technickou infrastrukturu, na kterou nemají menší obce dostatečné finanční prostředky. Své zastoupení v kraji má i vodní doprava. Jedinou

vodní cestu pro vnitrostátní i mezinárodní přepravu představuje u nás v současné době Labsko-vltavská vodní cesta; přibližně 3/4 její délky procházejí územím kraje. Naopak zřejmá nevyváženost vztahu Prahy - metropole celorepublikového významu a středních Čech - periferie Prahy - je pro kraj nevýhodou. Tato skutečnost stejně jako absence krajského města jakožto správního centra regionu do určité míry limituje rozvoj kraje. Středočeský kraj je pro Prahu významným zdrojem pracovní síly, doplňuje její průmysl, zásobuje jí potravinami, poskytuje jí svůj rekreační potenciál.

Pro Středočeský kraj je charakteristická rozvinutá zemědělská i průmyslová výroba. Zemědělská výroba těží z vynikajících přírodních podmínek v severovýchodní části kraje, který vyniká hlavně rostlinnou výrobou. Stěžejními průmyslovými odvětvími jsou strojírenství (především automobilový průmysl - Škoda Auto Mladá Boleslav, TPCA Czech Kolín), chemický průmysl (podél Vltavy Kaučuk a Česká rafinářská v Kralupech nad Vltavou; podél Labe Koramo Kolín, Spolana Neratovice, zásobiště ropy v Úhách) a potravinářství (např. Danone Benešov). Několika významnějšími podniky je zastoupeno i sklářství, keramika a polygrafie. Ústup zaznamenaly dříve tradiční obory jako těžba uhlí, ocelářství a kožedělný průmysl. Ve srovnání s odvětvovou strukturou zaměstnanosti v ČR je v kraji nadprůměrně zastoupena průmyslová výroba a zemědělství, naopak podíl stavebnictví a služeb na celkové zaměstnanosti je nižší, oblast služeb však vykazuje v posledních letech progresivní růst.

Na území Středočeského kraje se nachází množství významných historicky cenných památek a několik chráněných krajinných oblastí. Největší koncentrací památek se vyznačuje město Kutná Hora, které bylo zapsáno do Seznamu světového přírodního a kulturního dědictví UNESCO. Nejcenější přírodní oblast kraje představuje chráněná krajinná oblast (CHKO) Křivoklátsko, která je na seznamu biosférických rezervací UNESCO, mezi další významné oblasti patří CHKO Kokořínsko, Český kras se známými Koněpruskými jeskyněmi, Český ráj a Blaník. Další přírodně a rekreačně zajímavou oblastí jsou Brdy. Oblíbeným místem tuzemských i zahraničních rekreačních je toky téměř všech zdejších velkých řek - Berounky, Jizery, Labe i Sázavy.

Závěrem lze konstatovat, že zejména demografické a ekonomické postavení územních celků v rámci Středočeského kraje zpravidla významně ovlivňuje jejich

vzdálenost od hlavního města Prahy⁵⁴. Čím je tato vzdálenost větší (periferní oblasti kraje), tím je postavení této oblasti slabší. Správní obvody obcí s rozšířenou působností v zázemí Prahy vynikají intenzivní bytovou výstavbou a vysokým migračním přírůstkem především mladších a vzdělanějších lidí, což má vliv na celkovou věkovou a vzdělanostní strukturu obyvatel kraje.

2.6.1 Demografie obyvatelstva Středočeského kraje

Počet obyvatel se ve Středočeském kraji od jeho založení jako vyšší územněsprávní jednotky v roce 2000 neustále zvyšuje (z 1 115 038 v roce 2000 na 1 175 254 v roce 2006). Důvodem je zejména neustálý přírůstek stěhováním způsobený procesem suburbanizace - tedy přesunu bydlení z Prahy do jejího zázemí. Tento migrační nárůst je zvýrazněn při srovnání s ostatními kraji, protože v ČR výrazně migračně roste již jen Praha (o 10 % obyvatel v roce 2005). I demografický stav Středočeského kraje se začal právě díky výstavbě satelitních obytných celků v okolí hlavního města proměňovat. Vzhledem ke struktuře přistěhovaných, kteří jsou většinou mladší a vzdělaní a zakládají v kraji své rodiny, se postupně snižoval úbytek obyvatel Středočeského kraje přirozenou měrou a v roce 2006 dokonce po dlouhé době došlo k přirozenému přírůstku.

Ve Středočeském kraji žilo k 30. 6. 2007 podle ČSÚ 1 187 360 obyvatel, což znamená oproti stavu na počátku roku 2007 přírůstek více než 12 100 obyvatel. Celkový přírůstek obyvatel je nejvyšší ze všech krajů republiky, druhé v pořadí je v tomto ohledu hlavní město Praha s přírůstkem o 2 100 osob nižším. Ve Středočeském kraji stejně jako v Praze byl přírůstek obyvatel způsoben převážně migrací. Přirozenou cestou přibylo v kraji 802 obyvatel, což je nejvyšší přirozený přírůstek v celé ČR. V relativním vyjádření na 1 000 obyvatel je přírůstek obyvatel přirozenou cestou v kraji třetí nejvyšší v republice a je 0,5 % nad průměrem ČR. Počet zemřelých převyšoval počet narozených pouze ve třech okresech⁵⁵ kraje. Nejhuře z hlediska přirozené obměny obyvatel byl na tom okres Kutná Hora, kde na každých 1 000 obyvatel ubyl přirozenou cestou jeden obyvatel. Kladné migrační saldo vykazují všechny okresy kraje, nejvyšší je v okresech Praha - západ a Praha -

---

⁵⁴ I zde však platí výjimky v podobě vzdálenějšího, ale ekonomicky i demograficky silného Mladoboleslavska.

⁵⁵ Statistické údaje se ještě zjišťují dle bývalých okresů.

východ. Díky vyšším přírůstkům stěhování nedošlo v žádném okrese Středočeského kraje ke snížení celkového počtu obyvatel.

2.6.2 Urbanismus Středočeského kraje

Termín urbanismus pochází z latinského *urbs* - město a znamená navrhování větších územních celků, jejich částí a výstavbu měst. Návrhy musejí (nebo by měly) obsahovat všechny složky nutné pro život obyvatel konkrétního území. To, že se nejedná o žádný nový trend, dokládají obdobné principy např. již z antického Říma (Horký a Jetel, 2007). To se samozřejmě přímo týká i staveb a území určených pro provozování pohybových aktivit.

Urbanismus je vědecko-umělecký obor a je teoretickou základnou územního plánování. Urbanismus jakožto vědní obor i praktická činnost se zabývá především řešením technických a výtvarně estetických (architektonických) problémů, přičemž navazuje na poznatky společenských a přírodních věd. Zkoumá teoretické i praktické problémy tvorby a přetváření osídlení, sídelních útvarů a jejich struktur, odhaluje tendence a zákonitosti jejich vývoje a formuluje zásady pro jejich řešení; přitom vychází z obecných zákonitostí rozvoje společnosti a její ekonomiky v konkrétních podmínkách. Svými teoretickými i praktickými poznatky přispívá urbanismus k rozvoji územního plánování, které je na rozdíl od urbanismu více zaměřeno na řešení technických, ekonomických a společenských problémů rozvoje společnosti v jejich průřezu do území.

Stále složitější teoretické i praktické problémy rozvoje osídlení, sídelních útvarů a jejich struktur může urbanismus komplexně řešit jen pomocí multidisciplinárních pracovních kolektivů. Při řešení prostorové struktury sídelního útvaru se zabývá jak hmotovým uspořádáním stavebních objektů, tak řešením souborů architektonických prvků, které spoluvytvářejí tzv. parter města. V tomto smyslu se pak mluví o urbanistickém detailu.⁵⁶ Pro dokreslení významu pojmu urbanismus uvádí Slovák (2005; s. 22) na příkladu Ostravska uvádí, že:

„Urbanizační proces není jen spontánním přerodem vesnické populace v městskou a rozvojem městského osídlení, ale i procesem, jehož vývoj se dá usměrnit nebo dokonce naplánovat.“ Toho se také za socialismu hojně využívalo.

---

⁵⁶ Zásady a pravidla územního plánování: Názvosloví. (1983). Brno: VÚVA.

Pro Středočeský kraj (viz příloha B - obrázek I) je typická velmi roztrášená sídelní struktura, kterou lze vysvětlit vhodným geografickým reliéfem a blízkostí hlavního města. Na území tohoto kraje se nachází 1 146 obcí⁵⁷ (stav k 1. 1. 2007; je to 18,3 % z počtu obcí ČR), z nichž je 80 měst a 40 městysů. Podíl městského obyvatelstva v roce 2005 byl jen 54,3 % oproti celorepublikovému průměru 70,1 %.

Středočeský kraj vykonává v přenesené působnosti státní správu i na úseku územního plánování. Krajský úřad - Odbor regionálního rozvoje působí jako pořizovatel územních plánů velkých územních celků. Tyto dokumentace závazně stanovují zejména koridory pro technickou a dopravní infrastrukturu (vysokotlaké plynovody, vedení vysokého napětí, vodovodní přívaděče, silnice I. a II. třídy, dálnice a železnice) a územní systém ekologické stability krajiny na regionální a národní úrovni. Postupně bylo na území Středočeského kraje pouze pro potřeby územního plánování vymezeno sedm velkých územních celků. Šest z nich - Pražský region, Mladá, Střední Polabí, Rakovnicko a okresy Benešov, Příbram mají územní plán schválený, zbývající Mladoboleslavsko má zpracovanou a projednanou územní prognózu.

V pokrytí schválenou územně plánovací dokumentací (ÚPD) obcí na území Středočeského kraje je tento kraj v rámci ČR velmi podprůměrný - podíl obcí s platnou ÚPD nedosahuje ani 50 % (údaj z 31. 12. 2006; Situační zpráva ke Strategii udržitelného rozvoje ČR, 2007).

---

⁵⁷ Na druhém místě je kraj Vysočina s 704 obcemi.

3 VĚDECKÉ OTÁZKY, CÍLE, ÚKOLY A HYPOTÉZY

Na základě předložených dostupných výzkumných šetření v předchozích kapitolách a teoretických poznatků tuzemských a zahraničních studií byly formulovány následující vědecké otázky:

Jaká je souvislost mezi prostorovými a materiálními podmínkami s participací mladších adolescentů (12–15 let) na pohybových aktivitách?

Jaké jsou hlavní problémy v oblasti prostorových a materiálních podmínek pro pohybové aktivity mladších adolescentů dle pedagogů tělesné výchovy (Tv)?

3.1 Cíle a úkoly práce

Hlavními cíli výzkumu bylo zjistit názory mladších adolescentů na stávající stav prostorových a materiálních podmínek pro provozování pohybových aktivit. Identifikovat, zda a popř. jakým způsobem souvisejí prostorové a materiální podmínky s participací ve volnočasových pohybových aktivitách u 12–15leté české populace v náhodně vybraných lokalitách Středočeského kraje. Dále posoudit prostorové podmínky pro pohybové aktivity a analyzovat bariéry větší účasti v pohybových aktivitách mladších adolescentů v daných městech prostřednictvím interview s učiteli tělesné výchovy.

Z hlavních cílů práce pak vyplývaly následující dílčí cíle:

- analyzovat spokojenost mladších adolescentů s podmínkami pro sport a lokomoční aktivity v místě bydliště;
- identifikovat souvislost mezi vnímanými prostorovými podmínkami respondentů pro lokomoční aktivity a vlastní lokomoční aktivitou;
- identifikovat souvislost mezi vnímanými prostorovými podmínkami pro sport a vlastní sportovní aktivitou respondentů;
- analyzovat vybavenost respondentů sportovním vybavením;
- identifikovat souvislost mezi materiálními podmínkami respondentů a jejich sportovní aktivitou;
- identifikovat souvislost socioekonomického zázemí rodiny s pohybovou aktivitou mladších adolescentů;
- analyzovat objem pohybové aktivity mladších adolescentů v organizované a neorganizované formě;
- analyzovat difference v pohybové aktivitě mezi dívkami a chlapci;

- analyzovat diference v pohybové aktivitě mezi „městskými“ a „venkovskými“ mladšími adolescenty.

Pro splnění jednotlivých cílů práce byly stanoveny tyto úkoly:

- zvolit vhodné metodologické nástroje adekvátní cílům a rozsahu práce;
- zvolené metodologické nástroje pilotně ověřit;
- provést náhodný výběr lokalit, ve kterých bude výzkum probíhat;
- oslovit vybrané instituce (školy) a podnítit je ke spolupráci při výzkumu;
- realizovat sběr dat prostřednictvím interview s učiteli tělesné výchovy a dotazníků mladších adolescentů ve školách;
- vyhodnotit a interpretovat výsledky výzkumu;
- z průběhu studie a výsledků vytvořit doporučení do praxe a pro další výzkum v dané oblasti.

3.2 Hypotézy

H1) Předpokládáme, že realizovaná lokomoční aktivita (cesta do/ze školy, ve volném čase) mladších adolescentů příliš nesouvisí s vnímanými prostorovými podmínkami pro lokomoční aktivity (dostupnost chodníků, pěších zón, tratí pro jízdu na kolečkových bruslích aj.) v místě bydliště.

H2) Předpokládáme, že účast v neorganizovaných sportovních aktivitách mladších adolescentů je v těsnějším vztahu k prostorovým podmínkám pro sportovní aktivity (vybavenost sportovními zařízeními a prostory pro spontánní sportovní aktivity v místě bydliště).

H3) Předpokládáme, že participace v organizovaných sportovních aktivitách mladších adolescentů nemá přímou souvislost s prostorovými podmínkami pro sportovní aktivity.

H4) Předpokládáme, že ze socioekonomického statusu rodičů respondentů nelze odvodit účast mladších adolescentů ve sportovních aktivitách.

4 METODY A ORGANIZACE VÝZKUMU

4.1 Charakteristika výzkumu

Z hlediska zařazení studie do vědních oborů se jedná o sociologický empirický výzkum zaměřený na populaci ve věku 12–15 let označovanou již za mladší adolescenty (viz kapitola 2.2). V rámci kinantropologie by se toto šetření řadilo do tzv. socio-kulturní kinantropologie (Renson, 1990), která se zabývá socio-kulturními determinantami pohybových činností a chování a prolínají se v ní vědní obory jako sociologie, ekonomie, management, problematika sportovních zařízení a organizace i řízení sportu. Interdisciplinarita realizovaného výzkumu je jeho elementárním rysem. Další obory, které výrazným způsobem poskytly rámec výzkumnému záměru, byly urbanismus a územní rozvoj.

Primárně se jednalo o asociační vztah, jelikož hlavním cílem bylo zjistit a popsat souvislost mezi prostorovými a materiálními podmínkami a pohybovou aktivitou mladších adolescentů. Pro tento druh výzkumu je nezbytný popis stávající situace, jak podmínek, tak pohybové aktivity, proto můžeme hovořit i o deskriptivním přístupu. Zároveň se jednalo o explorativní výzkum, pro který je typická snaha o co možná nejširší sběr dat při jednom kontaktu s respondenty. O explorativním přístupu při výzkumu lze hovořit z důvodu nedostatečné probádanosti tématu v českých podmínkách. K tomuto typu výzkumu se vztahovala především semistrukturovaná interview s učiteli tělesné výchovy. Za prioritu explorativního výzkumu považuje Blahuš (1996) tvorbu nových hypotéz než jejich vlastní verifikaci.⁵⁸ Hendl (2005) upozorňuje na mnohé společné znaky deskriptivního a explorativního výzkumu a dokonce hovoří o možném překrývání.

Výše zmíněným charakteristickým rysům výzkumu a jeho vytyčeným cílům odpovídaly zvolené metody zkoumání.

4.2 Metody sběru dat

Na základě prostudované tuzemské a převážně zahraniční literatury a již realizovaných výzkumů s obdobnou tematikou bylo vymezeno sedm teoretických konceptů bádání - prostorové podmínky pro lokomoční aktivity; prostorové podmínky pro sportovní aktivity; materiální podmínky pro pohybové aktivity

---

⁵⁸ Nové návrhy a impulsy pro další výzkumné záměry jsou uvedeny v kapitole 8.1.

(lokomoční i sportovní); lokomoční aktivity; sportovní aktivity organizované; sportovní aktivity neorganizované; socioekonomické zázemí rodiny. V této fázi ještě nebyla soustředěna pozornost jen na cílovou skupinu mladších adolescentů ve věku 12–15 let, nýbrž na celé populační spektrum. Mezi prostudovanými výzkumy lze uvést: Brownell et al. (1980); Roberts et al. (1989); Linenger et al. (1991); Vuori et al. (1994); Blamey et al. (1995); Sallis et al. (1998); Hayashi et al. (1999); Andersen et al. (2000); Ball (2001); Troped et al. (2001); Wagner et al. (2001); Berrigan and Troiano (2002); Brownson (2000); Carnegie et al. (2002); Craig et al. (2002); De Bourdeaudhuij et al. (2003); Kirtland et al. (2003); Ewing (2003); Eyler (2003); Giles-Corti and Donovan (2002a, 2002b); Hovell (1989, 1992); Humpel et al. (2004a, 2004b, 2004c); King et al. (2003); Pikora et al. (2002, 2003); Saelens et al. (2003); Rütten and Abu-Omar (2004); Sallis et al. (1997, 2004); Timperio (2004); Brownson (2004); van Lenthe et al. (2005); De Bourdeaudhuij et al. (2005); Duncan et al. (2005); Bedimo-Rung et al. (2005). Zkoumaná oblast byla operacionalizována a byl sestaven obsahový rámec šetření, které mělo šetření pokrývat. Tento obsahový rámec byl následně konzultován s experty na danou problematiku, čímž byly splněny základní předpoklady obsahové validity šetření.

Vzhledem k tomu, že záměrem bylo zmapovat široké spektrum mladších adolescentů, ke zjišťování dat byla zvolena dotazníková metoda, doplněná o semi-strukturovaná interview s učiteli tělesné výchovy ve vylosovaných městech, kde výzkum následně probíhal.

Distribuovaný dotazník byl pojímán převážně kvantitativně, i když ne vždy bylo možno tento požadavek dodržet. Na druhé straně semistrukturovaná interview s učiteli tělesné výchovy typicky patří do metod kvalitativních. Další kvalitativní metodou v rámci výzkumu použitou byla analýza a rozbor urbanistických hodnot, resp. výhod a nevýhod územního pojetí měst.

Kombinací kvantitativního a kvalitativního přístupu zkoumání se můžeme nejvíce přiblížit realitě (Andrews et al., 2005). Omezením se pouze na jeden ze zmíněných přístupů může dojít k opominutí některých důležitých aspektů zkoumaného jevu (Hendl, 1997). Pomocí kvantitativních metod se snažíme testovat porozumění, které jsme již získali metodami kvalitativními (Disman, 2000). V tomto kontextu je na místě uvést, že konstruovaný dotazník vznikl téměř

v tříletém horizontu a v tomto období byl čtyřikrát pilotně ověřován (pokaždé v řádu desítek respondentů). Tyto pilotáže byly doplňovány o nestrukturované dotazování mladších adolescentů ve smyslu nejobtížnějších otázek, chybějících otázek v dotazníku apod. tak, aby se zkoumaná populace co nejlépe poznala v zamýšlené oblasti.⁵⁹

4.2.1 Konstrukce dotazníku

Dotazník k prostorové a materiální souvislosti s pohybovou aktivitou mladších adolescentů měl obsahovat indikátory vztahující se k těmto teoretickým konceptům:

a) „prostorové“ a „materiální“ podmínky. „Materiální podmínky pro pohybové aktivity“ (lokomoční a sportovní aktivity). „Prostorové podmínky“ se dále dělily na „prostorové podmínky pro lokomoci“ a „prostorové podmínky pro sport“;

b) „pohybová aktivita“, která se dělila na „lokomoční aktivity“ a „sportovní aktivity“. „Sportovní aktivity“ byly rozděleny na „neorganizovanou sportovní aktivitu“ a „organizovanou sportovní aktivitu“;

c) mimo tyto dva suprakoncepty stál koncept „rodiny“ s převážně socioekonomickým zaměřením.

Při tvorbě jednotlivých položek dotazníku jsme logicky vycházeli z kulturně a historicky nejbližších výzkumů, tedy buď původně českých nebo zahraničních, které jsme upravili pro české prostředí.

Při vlastním sestavování konkrétních položek dotazníku pro zjišťování prostorových podmínek pro lokomoci byla nejinspirativnější česká verze dotazníku „Prostředí a kvalita života“ (IPEN, 2005). Otázky (číslo 1–5; dotazník viz příloha C) zjišťovaly podmínky respondentů pro lokomoční aktivity v okolí jejich bydliště, tzn. dostatek bezpečných míst pro provozování chůze, jízdy na kole, kolečkových bruslích, skateboardu apod. Hlavním záměrem těchto položek dotazníku bylo zjištění podmínek pro pohybové aktivity elementárně spojené s účelným přesunem z jednoho místa (bydliště) do jiného (škola, sportoviště, kroužky apod.) než

---

⁵⁹ Nad rámec uvedených pilotních ověřování byl v tomto období hlavní výzkumník aktivní v účasti na lyžařských výcvicích, letních táborech apod.; dále spolupracoval s Domem dětí a mládeže Modřany a tím získával cenné poznatky o zkoumané populaci.

provozování pohybové aktivity s atributy sportu. Lze je souhrnně označit jako „prostorové dopravní predispozice“.

Druhý koncept prostorových podmínek pro sportovní aktivity se týkal především spokojenosti respondentů se sportovní infrastrukturou v místě jejich bydliště, resp. zkoumaného města (otázky číslo 7, 15–18), včetně otevřenosti školního hřiště mimo vyučování (otázky číslo 8 a 9). Zde bylo pro volbu otázek využito širšího spektra již realizovaných výzkumů (Novotný et al., 1992; Zich et al., 1995; Jansa et al., 2005; ad.). Dalším zdrojem pro tvorbu otázek byly zkušenosti z realizovaných interview s odborníky na tuto problematiku.

Koncept materiálních podmínek pro pohybové aktivity byl operacionalizován do následujících indikátorů: vlastní vybavení respondentů sportovním náčiním a míra jejich spokojenosti se stávajícím vybavením (otázky číslo 30 a 31). Tyto základní položky byly doplněny o dvě položky týkající se přání respondentů v oblasti vlastního sportovního vybavení (otázky číslo 28–29) a položku, která doplňovala socioekonomické zázemí rodiny. Ta zjišťovala ochotu rodičů kupovat sportovní vybavení svým dětem (otázka číslo 27). Ve zjišťování materiálního vybavení adolescentů bylo záměrně upuštěno od „tradičního“ modelu, kde jsou respondentům vypsány souhrnné kategorie vybavy. Při takto řešené otázce dochází ke ztrátě cenných informací. Jako příklad lze uvést souhrnnou kategorii „míče“, kdy nelze identifikovat jejich počet, ale ani jejich druh, resp. ke kterému sportovnímu odvětví jsou určeny. Dalším relevantním důvodem k opuštění takto řešené položky dotazníku je zvláště v poslední době velká diverzifikace sportovních aktivit, která vede k tomu, že některé kategorie nedostatečně poskytnou vysvětlení. Tento fakt potvrzuje výzkum Slepíčky a Slepíčkové (2002), kde více než 11 % sportovního vybavení bylo zařazeno v kategorii „jiné“, tedy nespecifikované. Právě v kontextu nově vznikajících sportů je otevření této otázky velmi vhodné, navíc s vědomím, že je zkoumána dynamická mladá populace.

Lokomoční aktivita mladších adolescentů byla zjišťována dotazy na způsob přepravy do a ze školy, ve volném čase a do sportovních zařízení (otázky číslo 10–12, 14). Tyto položky nemohly být především z časových, prostorových a dalších důvodů⁶⁰ detailněji rozpracovány tak, jak by bylo pro detailnější analýzu

---

⁶⁰ Pro tak mladé respondenty by byly odhady např. vzdáleností příliš obtížné.

vhodné. Proto je třeba výsledky této oblasti vnímat pouze orientačně. Nicméně zatím se nepodařilo nalézt všeobecně respektovanou metodu měření lokomoční aktivity (více viz kapitola 2.3.2). Zvláště u dětí či adolescentů je lokomoční aktivita těžko postihnutelná.

Zjišťované sportovní aktivity (otázky číslo 13, 21, 25) se dále členily na neorganizované (otázky číslo 6, 22, 24) a organizované sportovní a tělovýchovné aktivity (otázky číslo 19, 20, 23a,b,c). Zde byla použita především otázka ze standardizovaného dotazníku sportovních zájmů od Frömela et al. (1999). Zcela přirozeně se snadněji zjišťují, resp. je v dotazníku pro respondenty jednodušší odpovídat na pohybové aktivity v organizované formě, ať klubového či školního charakteru. Konají se zpravidla v pravidelný den a čas, čímž je logicky jednodušší si na ně rozpomenout při vyplňování. Na druhé straně je velmi nesnadné odpovídat na otázky týkající se neorganizované sportovní aktivity, které se zpravidla odehrávají v předem neohrazených časových úsecích, v různých dnech v týdnu a třeba i na různých místech. Pro snadnější pochopení charakteristik a „vlastností“ těchto neorganizovaných sportovních aktivit se poměrně často užívá výstižné označení „spontánní aktivity“.

Posledním zamýšleným teoretickým konceptem dotazníku bylo rodinné zázemí respondentů (otázky číslo 27, 34–36, 39–40b), soustředěné převážně na socioekonomickou stránku rodiny. V řadě výzkumů (např. Giles-Corti and Donovan, 2002b; Peterson et al., 2006) bylo socioekonomické postavení zkoumaných osob jedním z hlavních mediátorů, na jehož podkladě se vysvětluje zapojení jedinců do sportovních aktivit. Navíc experti poukazovali na aktuálnost a nutnost zkoumání tohoto v našich podmínkách transformující se společnosti nepříliš probádaného jevu.

Mimo tyto zamýšlené teoretické koncepty byly do dotazníku dodány, zejména po intervenci expertů, otázka číslo 26 vztahující se k důležitosti sportování pro respondenty, otázka číslo 33 týkající se prospěchu na posledním pololetním vysvědčení a otázky číslo 37 a 38, které zjišťovaly sportovní minulost a současnost alespoň jednoho z rodičů respondentů.

Při sestavování jednotlivých položek dotazníku se vycházelo zejména z následujících domácích výzkumů - již realizovaných dotazníkových šetření: „Dotazník ke zjišťování názorů a postojů o TK v ČSFR“ (Novotný et al., 1992);

Průzkum zájmu o tělovýchovná zařízení a služby“ (Novotný et al., 1992); „Sport a tělovýchova ve středně velkém městě“ (Zich et al., 1995); „Mezinárodní dotazník k pohybové aktivitě“; česká verze dotazníku „Prostředí a kvalita života“ (IPEN, 2005); „Dotazník sportovních zájmů“ (Frömel et al., 1999); „DOTAZNÍK“ (Jansa et al., 2005); česká verze dotazníku COMPASS pro děti a mládež „Sport a pohybová aktivita“ (Rychecký et al., 2000, 2006); „Celostátní antropologický výzkum 2001 - DOTAZNÍK PRO DĚTI“ (2001); „Názory české veřejnosti na tělesnou výchovu, sport a jiné pohybové aktivity - do 18 let“ (2001); Sport z pohledu české společnosti (Slepička a Slepičková, 2002a, 2002b); „DOTAZNÍK“ (Vávrová, 2005).

Snahou byla co možná nejjednodušší struktura otázek a zejména nabízených odpovědí v dotazníku. Ve většině případů byla zvolena čtyřstupňová Likertova škála - ano; spíše ano; spíše ne; ne, obdobně jako je tomu v některých pasážích dotazníku „Prostředí a kvalita života“ (IPEN, 2005). Čtyřstupňovou Likertovu škálu pro vnímání prostředí pro pohybové aktivity respondenty používali i např. Rütten and Abu-Omar (2004). Navíc byl záměrně zvolen sudý počet nabízených odpovědí, aby nedocházelo k nejčastějšímu vyplňování střední - průměrné hodnoty respondenty, která má nejvyšší míru entropie. O složitosti celé problematiky pojednávají např. Masters (1974); Cicchetti et al. (1985); Chang (1994).

Na druhou stranu musel být dotazník vzhledem k relativně velkému rozsahu (zejména ve vztahu k cílové populaci mladších adolescentů) i svým způsobem pestrý a zajímavý, aby udržel pozornost a vůli respondentů vyplnit jej celý.

4.2.1.1 Pilotní ověření dotazníku

Celý proces konstrukce dotazníku trval téměř tři roky, v jejichž průběhu byla provedena čtyři pilotní ověření jednotlivých prozatímních verzí. V prvních fázích sestavování jednotlivých položek dotazníku byl kladen velký důraz na jeho zjevnou a především obsahovou validitu, která byla ověřována devíti experty z oblasti sociologie, pedagogiky, psychologie a ekonomiky. Ti provedli expertní analýzu jednotlivých položek dotazníku. Poté byl vlastní dotazník dvakrát pilotně ověřen na cílové skupině (2 x 25 respondentů), protože po prvním pilotním ověření bylo žádoucí udělat změny. Z tohoto důvodu byl dotazník po provedených změnách znovu expertně posouzen. První dvě verze dotazníku, které byly ještě dost odlišné

od finální podoby dotazníku, vycházely především z dotazníkového šetření COMPASS - české verze (Rychtecký et al., 2000).

Podrobněji bude dotazník rozebrán až od své třetí verze, resp. od třetího pilotního ověření. Nejpodstatnějším rozdílem mezi předposlední a finální verzí dotazníku byla problematická otázka ke zjištění známých sportovišť ve městě („Vypiš všechna sportoviště, která znáš ve městě, kde chodíš do školy:“). U této položky se vyskytla velmi nízká „odpovídací morálka“. Z vyplňování bylo patrné, což se následně potvrdilo i v neformálním rozhovoru s respondenty, že tato otázka je „příliš vypisovací“, je nutné u ní příliš přemýšlet a zabírá mnoho času. Na základě výše uvedených poznámek a vzhledem k tomu, že tato otázka nebyla pro výzkum stěžejní (vypovídala především o „informovanosti“ respondentů) byla z dotazníku vypuštěna. V konečné verzi tak zůstala v podstatě pouze jedna otázka, která vyžadovala u respondentů delší vypisování. Jednalo se o vypsání vlastního sportovního vybavení. Ostatní položky dotazníku obnášely pouhé zakroužkování možnosti(i), vypsání číslovky nebo několika slov u bydliště, provozovaných sportů či zaměstnání rodičů apod. Dalších drobných korektur doznal dotazník před finální verzí v podobě upravení sledu některých otázek tak, aby samotné vyplňování bylo pro respondenty co nejpříjemnější a nejjednodušší.

Je třeba zmínit maximálně možný rozsah celého dotazníku, který byl koncipován tak, aby jej zvládli vyplnit i nejmladší respondenti (12 let - 6. třída základní školy či prima osmiletého gymnázia) za jednu vyučovací hodinu (45 min). Na druhé straně někteří z nejstarších respondentů (15 let - 9. třída základní školy či kvarta osmiletého gymnázia) byli schopni vyplnit tento dotazník do 20 minut. I časové kritérium bylo v průběhu pilotáží samozřejmě sledováno.

4.2.1.2 Reliabilita dotazníku

Pro odhad specifické reliability jednotlivých položek dotazníku byla použita metoda stability v čase, resp. test-retest, přičemž interval mezi testem a retestem byl tři týdny (přelom dubna a května 2007). Celkově dokončilo test-retest v kompletním stavu 34 respondentů (z 6. –9. tříd).

Absolutně nejhůře dopadla reliabilita v čase u otázek k přístupu na školní hřiště (otázky číslo 8 a 9): 0,13, resp. 0,09. Při podrobnější analýze bylo zjištěno, že právě v období mezi testem a retestem bylo tamní školní hřiště po zimní přestávce

opětovně otevřeno. Všeobecně lze konstatovat, že reliabilita jednotlivých položek byla nejnižší u „hypotetických“ otázek zjišťujících přání respondentů (otázky číslo 18, 28, 29) a souhrnný počet hodin za týden strávený neorganizovanou formou sportu (otázky číslo 22, 24; viz tabulka 8).

Tabulka 8

Reliabilita vybraných položek dotazníku metodou stability v čase - test-retest

RELIABILITA POLOŽEK DOTAZNÍKU										
Nad 0,9										
Číslo otázky	10	11	12	34	36a	36b	39	39b		
Hodnota	0,99	0,94	0,98	0,99	1,00	0,96	0,91	0,90		
0,7–0,89										
2	4	7	16	23b	23c	27	33	35		
0,76	0,70	0,72	0,79	0,87	0,82	0,70	0,74	0,79		
0,5–0,69										
3	5	6	13	17	22	23a	24	26	29	30
0,55	0,61	0,59	0,62	0,59	0,51	0,68	0,52	0,61	0,59	0,57
Pod 0,5										
1			18			28				
0,45			0,38			0,40				

4.2.1.3 Metodologické problémy zjišťování sportovní a pohybové aktivity pomocí dotazníků

V oblasti zjišťování sportovních a pohybových aktivit existují mnohá metodologická i jiná úskalí, která značně ztěžují postihnutí těchto proměnných tak, aby co nejvíce odpovídaly skutečnosti. Jelikož byly pro výzkum využívány dotazníky (u mladších adolescentů) a semistrukturovaná interview (u učitelů tělesné výchovy), je potřeba zmínit se o nejčastějších problémech spojených s aplikací těchto výzkumných technik:

- Neznámou je míra pravdivosti odpovědí respondentů (v tomto výzkumu se to týká především mladších adolescentů, kteří mají zpravidla tendenci se prezentovat v „lepší světlo“ než ve skutečnosti), což potvrzují např. Welk and Blair (2002), podle nichž inklinují dotazníkové metody k nadhodnocování skutečně realizované pohybové aktivity.

- Rozdílné vnímání pojmů respondenty: širší pojetí sportu - obdobně jako v Evropské chartě sportu (MŠMT, 1994), užší pojetí sportu - *de facto* jen soutěživá aktivita, vnímání pohybové aktivity apod. Zkušenosti ukazují (např. z průběhu pilotních ověřování), že pojem „sport“ či „sportovní aktivita“ je relativně často mladšími jedinci chápán spíše úžeji, zejména u chlapců, a sice jako pohybová aktivita v čistě soutěživé formě, takže pohybová aktivita v neorganizované formě jimi většinou není označována jako sportování.⁶¹
- Velké nesnáze činí postihnutí neorganizované formy sportu, který není zpravidla prováděn ve stejný den a hodinu (oproti organizovaným aktivitám). Proto je těžší si na tyto aktivity rozpomenout.⁶²
- Dalším velmi těžko zjištělným atributem neorganizovaných sportovních aktivit je jejich intenzita. U organizovaných sportovních aktivit lze dle různých kritérií (jako např. úroveň klubu, resp. hraná soutěž mužstva; frekvence tréninkového procesu apod.) rámcově odvodit míru intenzity konkrétní sportovní aktivity. Na druhé straně u neorganizovaných sportovních aktivit je výzkumník zpravidla závislý pouze na subjektivním posouzení jednotlivými respondenty.
- Problematika tzv. letních a zimních sportů, kdy je stále větší problém je rozlišit. Jako příklady lze uvést např. plavání na otevřených koupalištích (zpravidla v létě) oproti plavání v krytém bazénu nebo bruslení na zimních bruslích na umělé hmotě (speciální polymerové panely), tzn. není třeba mrazivého počasí ani chladicího zařízení, tudíž je možné bruslit i v létě.
- Obtíže vznikající nepřesným, resp. neúplným uvedením provozované aktivity. Typickým příkladem je bruslení, kdy jedna část respondentů má na mysli bruslení na ledě a druhá na kolečkových bruslích (nejčastěji in-line bruslích). Obdobné případy vznikají u provozování lyžování a jiných sportů.
- Ztížené rozlišování organizovaného a neorganizovaného sportu, kdy např. „pobyt v bazénu“ s častými instrukcemi plavčíka může být některými jedinci chápán jako organizované sportování apod.

---

⁶¹ Navíc se může dále stát, že pro určitou část populace je pojem „sport“ chápán pejorativně, a to především ve spojitosti s mediálně prezentovaným vrcholovým, resp. profesionálním sportem, jeho skandály, ať už dopingovými či finančními apod., což se týká především dospělých.

⁶² Jedním z nejvhodnějších nástrojů pro eliminaci tohoto problému jsou časové snímky dne (více viz kapitola 2.3.2).

- Problematika stále větší pestrosti a diverzifikace sportovních a pohybových aktivit, což do značné míry limituje možnost porovnávání výzkumů z doby nedávno minulé, neboť mnohé aktivity tehdy neexistovaly apod. To navíc omezuje možnost usnadnění vyplňování dotazníku např. kategorizací sportovních aktivit či výstroje do zjednodušených společných skupin.
- Uvádění zcela nových nebo nepříliš známých pohybových aktivit respondenty⁶³.
- Nesoulad mezi přáním, skutečně provozovanou aktivitou a materiálními a prostorovými možnostmi respondentů.
- Obtíže vyplývající z regionálních specifíků, což se může týkat provozovaných speciálních sportovních aktivit nebo názvu sportovních zařízení.
- Další problémy se mohou týkat rodinného zázemí respondentů. Např. při střídavé péči rodičů - jejich rozdílné ekonomické zajištění se může konkrétně projevat v absenci vlastnictví automobilu, z čehož vyplývají další souvislosti.
- Při snaze o co možná nejobjektivnější výpovědi se někteří respondenti potýkají s těžkostmi kvůli momentálnímu poranění jejich pohybového aparátu či nedávné nemoci, což jim znemožňuje odpovědět dle „obvyklého“ týdne (jelikož obvykle dotazník zjišťuje stav za poslední, resp. aktuální týden či měsíc).
- Ze všech výše uvedených problémů vyplývají problémy standardizace, především validizace měřících nástrojů, v tomto případě dotazníku.⁶⁴

4.2.1.4 Analýza dat

Sebrané dotazníky mladších adolescentů byly následně nahrány do programu Microsoft Excel. V průběhu této procedury byly vyřazeny z velké části nekompletně vyplněné dotazníky (např. vyplněna pouze jedna strana), respondenti mimo zkoumanou věkovou populaci apod.

Vlastní analýza dat probíhala ve statistických programech SPSS (SPSS Inc., 2004), NCSS (Hintze, 2007) a Lisrel (Jöreskog and Sörbom, 2007).

První fází analýzy dat byla analýza respondentů dle pohlaví, věku a místa bydliště (což se jevílo vzhledem k rozsahu výzkumu jako nezbytné zejména pro

---

⁶³ To může při neznalosti dané aktivity výzkumníkem činit problémy při vyhodnocování dotazníku, kdy její označení není uvedeno zcela čitelně či ve slangové, hovorové podobě.

⁶⁴ Mnohé poznámky jsou v souladu s Frömelem et al. (1999).

lepší orientaci) a dále přehled respondentů dle jednotlivých lokalit - měst a škol, ve kterých výzkum probíhal.

Druhá, nejrozsáhlejší část analýzy dat obsahuje výsledky na úrovni jednotlivých otázek, jak je to obvyklé v sociologických výzkumech. Jednotlivé položky jsou na základě potřeb cílů, úkolů a hypotéz práce prezentovány obvykle také podle pohlaví, věku a místa bydliště. Návaznost prezentace jednotlivých otázek odpovídá logickému sledu a zamýšleným teoretickým konceptům, nikoli poslopnosti otázek samotného dotazníku.⁶⁵ Jsou zde užity základní statistické procedury, které data prezentují převážně v četnostech a procentech. Tam, kde to je vhodné (např. časové údaje), jsou pro prezentaci dat zvoleny průměrné hodnoty se směrodatnými odchylkami. Pro tyto fáze analýzy byl zpravidla využíván statistický program SPSS. Věcná a logická významnost předcházela „slepé“ statistické významnosti.

Třetím krokem analýzy dat vyplněných dotazníků byly odhady hodnot korelačních koeficientů mezi jednotlivými položkami dotazníku - polychorické (typy dat: ordinální-ordinální), polyserální (ordinální-intervalové), pearsonovské (intervalové-intervalové).

Posledním krokem bylo strukturální modelování na úrovni teoretických konceptů dotazníku - tam, kde to bylo vhodné. Tyto procedury byly prováděny pomocí programu Lisrel.

4.2.2 Semistrukturované interview

Kvalitativní metoda individuálních semistrukturovaných interview s učiteli tělesné výchovy (Tv) se jevila jako vhodný doplněk převážně kvantitativně hodnocených dotazníků. Také se jednalo o žádoucí zpětnou vazbu pro samotné učitele Tv, zda rozumí a chápou potřeby dnešních mladších adolescentů v této sféře. Jinými slovy se jedná o mezigenerační konfrontaci potřeb v oblasti tvorby podmínek pro sportovní a pohybové aktivity. Respondenti nebyli primárně osloveni jakožto pedagogové školní Tv, tzn. okruhem našeho zájmu nebyla školní tělesná výchova.

---

⁶⁵ Existují určitá pravidla řazení otázek v dotazníku, navíc bylo důležité udržet pozornost respondentů. Toto pořadí otázek není obvykle nejvhodnější dodržovat pro prezentování výsledků, zejména z důvodu přehlednosti.

Učitelé Tv byli dotazováni jakožto experti na problematiku sportu a pohybových aktivit v dané lokalitě (městě), případně celé ČR.

První oblastí zájmu (struktura interview viz příloha E) byla zejména zodpovědnost za tvorbu prostorových podmínek převážně pro neorganizovaný sport dětí a mládeže v dané lokalitě. Další otázky se týkaly zapojení místní školy ve vytváření těchto podmínek a přístupnosti místního školního hřiště mimo vyučování.

Dalším okruhem semistrukturovaného interview byly obecné bariéry častější sportovní aktivity mladších adolescentů v celorepublikovém kontextu. Stejná otázka byla položena i v souvislosti s konkrétním městem.

Poté následovala pasáž týkající se sportovních zařízení daného města - která dle jejich názoru nejvíce postrádá zkoumaná cílová populace (12–15 let); jaké jsou podmínky pro sport ve městě a zda si myslí, že je zde dostatek volně přístupných sportovišť pro děti a mládež.

Další součástí interview byla otázka, co by se mělo ve městě zlepšit pro pravidelnou pohybovou aktivitu mladších adolescentů, jaké sporty jsou v jejich městě vnímány jako hlavní (obecně i zacíleně na děti a mládež). Následoval dotaz na specifické, problémové skupiny adolescentů a co by v oblasti sportu pro ně učitelé Tv navrhovali.

Posledním bodem byl prostor k volnému vyjádření pedagogů Tv k probíranému tématu, tedy všechny možné souvislosti a souvztažnosti se sportovními a pohybovými aktivitami mladších adolescentů s důrazem na prostorové a materiální podmínky.

Celý proces sestavení semistrukturovaného interview měl opět svůj dlouhodobější vývoj a byl dvakrát pilotně ověřován na třech učitelích Tv.

4.2.2.1 Analýza dat

Tazatelem byly při individuálních semistrukturovaných interview zaznamenávány hlavní myšlenky respondentů vztahující se k tématu. Tyto výroky byly ještě v průběhu interview „autorizovány“, což znamená, že zaznamenané formulace byly znovu verifikovány společně s respondenty.

Výroky respondentů byly tématicky analyzovány. Analýza dat se tak soustředila na identifikaci povahy jednotlivých problémů, jež byla předem částečně definována strukturou dotazníku. Zároveň byla snaha identifikovat nové problémové

oblasti zejména v poslední části semistrukturovaného interview, která poskytovala prostor pro volné vyjádření učitelů Tv. Tato nová témata souvisejí s explorativní povahou kvalitativní analýzy dat. Proces analýzy interview měl vyústit v identifikaci komplexní mapy faktorů vztahujících se k podmínkám pro participaci mladších adolescentů v pohybových aktivitách perspektivou pedagogů Tv.

Výzkumný vzorek učitelů Tv byl pořízen na základě dostupnosti, tzn. učitelé byli v průběhu našich návštěv spojených s distribucí či sbíráním dotazníků mladších adolescentů přítomni ve škole a měli čas a ochotu zmíněné interview absolvovat.

4.3 Výběr měst a respondentů

Věkové vymezení zkoumané populace bylo na základě studia literatury a především mnoha konzultací s odborníky na danou problematiku vybráno mezi 12–15 roky. Toto období bylo nezdárka v souvislosti se sportovní aktivitou označováno těmito konzultanty za „rizikový věk“. Mezi další aspekty, které vedly k volbě tohoto věkového rozpětí, je aprobace hlavního řešitele právě na druhý stupeň základní školy pro tělesnou a informační výchovu. Dále se v průběhu pilotáží dotazníků ukázalo, že spodní hranice tohoto věkového vymezení je nejnižší možnou pro uspokojivé vyplňování dotazníků se zamýšlenou tematikou. Výzkumy mladších jedinců probíhají převážně na kvalitativní výzkumné bázi a tomu odpovídají výzkumné techniky (více viz teoretický rámec práce), které jsou převážně náročné na evaluační procedury, zejména z časového hlediska (např. Gordon-Larsen et al., 2004; Hume et al., 2005). Navíc nelze těmito metodami zkoumat takový počet respondentů jako v případě dotazníků.

Výzkum byl zaměřen na Středočeský kraj, resp. primárně na města ve Středočeském kraji. Tento kraj se vyznačoval jednou z nejvíce homogenních charakteristik (společně s Prahou a Jihomoravským krajem) v mnoha podstatných ukazatelích - od relativně nízké a do značné míry homogenní míry nezaměstnanosti přes socioekonomickou stabilitu (příznivé podmínky pro zemědělství, průmyslovou výrobu a disponující nejrozvinutější dopravní infrastrukturou⁶⁶ přímo napojenou na hlavní město ČR apod.) v poměrech celé ČR (více viz kapitola 2.6). K vhodnosti

---

⁶⁶ Jedná se především o infrastrukturu hlavních dopravních tepen, poněvadž vzhledem k již zmíněné rozdrobené sídelní struktuře celého kraje s vysokým podílem obcí s malým počtem obyvatel není dopravní dostupnost na nejlepší úrovni při mezikrajském srovnání v rámci celé ČR (www.kr-stredocesky.cz/portal, 2007).

výběru Středočeského kraje přispěly také relativně obdobné klimatické a geografické poměry (absence vysokých hor apod.). V neposlední řadě byla předností řešitelova největší znalost (i dostupnost) měst právě Středočeského kraje, ale i celého regionu.

Jako další kritérium volby měst na území tohoto kraje byl stanoven počet obyvatel mezi 10–20.000 obyvateli⁶⁷. Jednak toto rozmezí vychází historicky z tzv. diferencovaných urbanistických ukazatelů pro tělovýchovu a sport (více viz kap 2.5), jednak se obce s tímto počtem obyvatel bez výhrad v ČR považují z hlediska sociologického a urbanistického za „skutečná“ města⁶⁸.

Na základě zmíněných kritérií byla vybrána tato středočeská města (v abecedním pořadí): Benešov (16.247 - počet obyvatel dle ČSÚ k 1. 1. 2007), Beroun (17.997), Brandýs nad Labem - Stará Boleslav (15.850), Čáslav (10.074), Čelákovice (10.715), Kralupy nad Vltavou (16.749), Kutná Hora (21.373), Mělník (19.003), Neratovice (16.231), Nymburk (14.363), Poděbrady (13.255), Rakovník⁶⁹ (16.159), Říčany (11.957), Slaný (14.891), Vlašim (12.033).

Vzhledem k nereálnosti uskutečnění čistě reprezentativního výběru osob, který by byl prováděn přímým náhodným výběrem jedinců byla tato problematika řešena na základě sítě základních škol a víceletých gymnázií. Oporu výběru tvořily třídy základních škol a víceletých gymnázií ve městech s cca 10–20.000 obyvateli (N = 15) ve Středočeském kraji. Jelikož byl výzkum zaměřen na mladší adolescenty ve věku 12–15 let, tedy 2. stupeň základních škol a první část víceletých gymnázií, resp. pro sběr dat bylo využito sítě těchto škol zaměřil se výzkum i na „venkovské adolescenty“, kteří do těchto městských škol dojíždějí.⁷⁰ Vzhledem k využití sítě škol pro sběr dat se jednalo o tzv. shlukový výběr respondentů.

---

⁶⁷ Počet obyvatel sídel může značně kolísat zejména z důvodu daňových pásem dle počtu obyvatel obce. Proto docházelo k „umělému“ či náhlému zvýšení počtu obyvatel připojením blízké vesnice apod. Z těchto důvodů bylo vymezení počtu obyvatel pouze rámcové.

⁶⁸ Dle zákona o obcích se počtem obyvatel (nad 3 000 obyvatel, příp. za splnění dalších podmínek) může v českých podmínkách jednat o město, ovšem např. charakterem osídlení, životním způsobem apod. se může převážně jednat o venkovské sídlo.

⁶⁹ Bylo zvažováno vyřazení města Rakovníku z opory výběru, jelikož tento region (bývalý okres) byl pro léta 2004–2006 označen Ministerstvem pro místní rozvoj ČR jako hospodářsky slabý. Jelikož výzkum probíhal přímo ve městě (či v blízkém okolí v případech dojíždějících), bylo po konzultacích s odborníky rozhodnuto město Rakovník v opoře výběru ponechat.

⁷⁰ Situace by u dětí mladšího školního věku byla odlišná, jelikož 1. stupeň základních škol je oproti 2. stupni v malých obcích poměrně rozšířen. U víceletých gymnázií je situace zcela jednoznačná.

Vlastní procedura losování probíhala na základě podkladů z Ústavu pro informace ve vzdělání (ÚIV) pro základní školy a úřadu Středočeského kraje - odboru školství, mládeže a sportu pro víceletá gymnázia, doplněných o aktuální informace z webových stránek jednotlivých škol.

Tabulka 9

Opora výběru - počty školních tříd a žáků/studentů dle jednotlivých měst

OPORA VÝBĚRU				
Město	základní školy		víceletá gymnázia	
	počet tříd	počet žáků	počet tříd	počet studentů
Benešov	34	919	6	172
Beroun	43	1 119	4	122
Brandýs nad Labem - Stará Boleslav	40	1 023	4	125
Čáslav	25	625	4	118
Čelákovice	21	462	4	122
Kralupy nad Vltavou	42	1 069	4	122
Kutná Hora	41	1 012	8	236
Mělník	42	1 066	4	118
Neratovice	31	748	8	230
Nymburk	36	905	8	236
Poděbrady	30	759	4	121
Rakovník	37	948	4	117
Říčany	25	597	4	121
Slaný	34	836	4	120
Vlašim	22	585	4	113
Celkem	503	12 709	74	2 193

Celkem bylo v těchto lokalitách v roce 2007 na základních školách na 2. stupni (6.–9.ročníku) 503 tříd, do kterých docházelo 12 709 žáků; na víceletých gymnáziích v 1.–4. ročníku 74 tříd s 2 193 studenty.

Celkově navštěvovalo v roce 2007 (školní rok 2006/2007) 2. stupeň základních škol a první část víceletých gymnázií v 15 středočeských městech 14.902 mladších adolescentů v 577 třídách. Pro kontrolu byl spočítán průměrný počet žáků/studentů v jedné třídě pro jednotlivá města. Tento údaj se pohyboval v rozmezí

od 23,4 (Čelákovice) do 27,2 (Benešov). Vzhledem k relativně vyrovnaným průměrným počtům žáků/studentů ve třídách bylo rozhodnuto, že lze pro potřeby výběru brát v úvahu počty tříd (bez detailního počtu žáků/studentů).

Tyto podklady tvořily tzv. oporu výběru (dle Čermáka, 1980) nebo též tzv. základní soubor (dle Vytlačila, 1969). Výběr respondentů, resp. školních tříd probíhal tzv. váženým způsobem bez vracení, kdy např. Kutná Hora měla téměř dvakrát větší šanci být vybrána než např. Vlašim, díky skoro dvojnásobnému počtu školní tříd (žáků, studentů) ve městě. Celá procedura výběru byla dvoustupňová (Čermák, 1980) nebo, jak uvádí Vytlačil (1969), dvoufázová, kdy prvním stupněm (fází) byla města a druhým třidy ve školách. Vlastní losování prvního stupně (první fáze) - měst - bylo založeno na proporcionálním zastoupení školních tříd v osudí, jednalo se tedy o již zmíněný vážený způsob bez vracení. První stupeň - města (bylo vylosováno pět měst) - byl zvolen zejména pro snadnější organizaci výzkumného šetření a také pro detailnější poznání zkoumaných měst, resp. respondentů navštěvujících školy v daných městech.

Ve druhém stupni výběru byly vybírány konkrétní třídy z 20 škol, které se nacházely na území pěti vylosovaných měst v prvním kole výběru. Jednalo se o 15 základních škol a pět víceletých gymnázií (jedno gymnázium v každém městě), přičemž byly vylosovány třídy z 19 škol. Poměr dívek a chlapců nebyl a priori „uměle“ ovlivňován, neboť bylo očekáváno rovnoměrné zastoupení obou pohlaví.

4.3.1 Omezení opory výběru

Do opory výběru nebyla zahrnuta následující významná města Středočeského kraje, protože se od ostatních lišila v mnoha podstatných charakteristikách jako např. počtu obyvatel, rozloze atd.: Kladno (69 276 - počet obyvatel dle ČSÚ k 1. 1. 2007), Mladá Boleslav (43 923), Příbram (34 660) a Kolín (30 158).

Vzhledem k realizaci výzkumného šetření pomocí sítě základních škol a víceletých gymnázií ve vylosovaných městech Středočeského kraje je třeba se zmínit o jedincích, kteří nebyli zahrnuti do výzkumu. V zásadě se může jednat o tyto minoritní „skupiny“ mladších adolescentů žijící v dané lokalitě:

- jedinci s intelektovým postižením navštěvující základní školy praktické (dříve zvláštní): Pro tyto mladší adolescenty by bylo vyplnění dotazníku příliš náročné.

Navíc se z pohledu participace ve sportovních aktivitách odlišují od ostatní populace (Lejčarová, 2007).

- mladší adolescenti navštěvující ostatní speciální školy. Handicapovaní jedinci s různým stupněm a typem zdravotního postižení, neintegrování do „běžných“ základních škol a víceletých gymnázií.
- jedinci s individuální domácí výukou. Těchto mladších adolescentů bylo v květnu 2007 ve Středočeském kraji ve věku 2. stupně ZŠ 15. Jednalo se o tzv. pokusný režim individuálního vzdělávání (na rozdíl od 1. stupně nebylo zatím individuální vzdělávání na 2. stupni legislativně schváleno).
- mladší adolescenti, kteří dojížděli do školy do jiného města, než ve kterém žijí. Respondenti žijící mimo zkoumaná města byli bráni jako venkovští obyvatelé.
- patrně, co se týká počtu, největší skupinou mladších adolescentů nezařazených do šetření byly ti, kteří nebyli z různých důvodů (zdravotních aj.) přítomni ve škole v den, kdy byl dotazník vyplňován.
- neznámo velkou skupinu tvořili jedinci, kteří sice dotazník vyplňovali, ale neodevzdali jej.
- poslední nezařazenou skupinu reprezentují respondenti, kteří byli z důvodu neúplného vyplnění dotazníku vyřazeni.

4.3.2 Stanovení rozsahu výběru

Jedním ze záměrů výzkumu bylo porovnávat dívky a chlapce i dle věku (starší a mladší část respondentů) a prostředí, kde žijí („městští“ a „venkovští“ mladší adolescenti). Předpokládaný poměr žáků/studentů navštěvujících školy ve vylosovaných městech činil 2:1 ve prospěch „městských“ adolescentů. Z těchto důvodů byl na základě konzultací s experty rozsah výzkumného vzorku stanoven na 2 500 respondentů, což bylo chápáno jako plně dostačující (včetně určité rezervy).

4.4 Organizace výzkumu

Velmi důležitou stránkou tohoto rozsáhlého výzkumu bylo nezbytné precizní organizační zvládnutí celého procesu sběru dat. O realizaci, resp. zařazení konkrétní školy do výzkumu byli telefonicky informováni ředitelé příp. jejich zástupci v druhé polovině května 2007. Žádná z vylosovaných škol předem neodmítla spolupráci při výzkumném šetření. Dále ředitelé obdrželi oficiální dopis se žádostí o spolupráci

při výzkumu na hlavičkovém papíře UK FTVS. Někteří ředitelé si dotazník určený jejich žákům/studentům vyžádali zaslat elektronickou poštou pro kontrolu a představu celého výzkumu.

Samotná distribuce dotazníků proběhla 29. 5. 2007 (Neratovice, Čelákovice a Kutná Hora) a 30. 5. 2007 (Benešov a Beroun). Účelem bylo, aby pokud možno všichni respondenti vyplňovali dotazníky v jednom období, resp. ve stejné etapě školního roku a dále kvůli možným vlivům počasí, což se také podařilo. Přibližně 95 % dotazníků bylo vyplněno v prvních dvou týdnech června 2007. V průběhu distribuce dotazníků byla realizována první individuální semistrukturovaná interview s učiteli Tv. Vzhledem k velkému rozsahu tohoto šetření nebyl v reálných možnostech výzkumníka být přítomen u samotného vyplňování dotazníků adolescenty. V této souvislosti je třeba podotknout, že s tímto faktem bylo počítáno dopředu a i z těchto důvodů byl dotazník čtyřikrát pilotně ověřován tak, aby se co nejvíce předešlo případným dotazům respondentů. Po zkušenostech z předešlých výzkumů a pilotních ověřování lze konstatovat, že přítomnost cizí osoby při vyplňování především mladšími respondenty neprospívá klidnému průběhu sběru dat.⁷¹

Celkem bylo na 19 školách (14 základních škol a 5 víceletých gymnázií) v pěti středočeských městech distribuováno 3005 dotazníků. I když se jednalo o anonymní dotazníky, bylo téměř na třetině škol upozorňováno na to, že pasáže týkající se socioekonomického zázemí rodiny jsou problematické z hlediska ochrany osobních údajů. Např. zaměstnání rodičů evidovaly školy v katalogovém listu žáka, ale i tam byl tento údaj nepovinný a u mnoha žáků zde nebyl vůbec uveden. Vedením školy tak bylo sděleno, že zejména tyto údaje mohou v dotaznících zůstat nevyplněny. Pravděpodobně i z těchto důvodů byly dotazníky v jedné neratovické škole ukázány doma rodičům a vyplňování probíhalo doma. Obdobně v jedné benešovské škole byla na chodbě umístěna schránka, kam mohli žáci vhazovat vyplněné dotazníky. Na ostatních 17 školách probíhalo vyplňování dotazníků v průběhu školního vyučování (např. v průběhu tělesné výchovy či občanské nauky apod.).

---

⁷¹ Vyplňování dotazníků mladších adolescentů byl samozřejmě přítomen „jejich“ učitel/ka.

V červnu 2007 probíhal sběr distribuovaných dotazníků (8. 6. Čelákovice; 11. 6. Neratovice; 12. 6. Beroun; 19. 6. Kutná Hora⁷²; 22. 6. Benešov). Celkem bylo vybráno cca 2660 dotazníků. Při tomto sběru probíhala opět semistrukturovaná interview s učiteli Tv, která obvykle trvala 10–20 min. Zcela výjimečně (4 případy z 37 interview), když nebylo možné učitele Tv zastihnout, jim byly otázky zaslány elektronickou poštou, aby na otázky připraveného rozhovoru odpověděli písemně. To při zvolené formě zaznamenávání výroků (viz kapitola 4.2.2.1) nebyl téměř žádný handicap.

Samotný sběr dat jak dotazníků, tak semistrukturovaných interview, proběhl bez větších komplikací. Celkově byl projeven velký zájem o výsledky celého výzkumu, zejména ze strany ředitelů a jejich zástupců, kteří jsou v některých případech i ve vrcholných orgánech (rada, zastupitelstvo města apod.) sledovaných měst.

---

⁷² Pozdější sběr dotazníků neznamenal jejich pozdější vyplnění, nýbrž spíš domluvu s učiteli Tv na termínu semistrukturovaných interview (toho času byli mimo školu) a z finančních důvodů byl sběr dat realizován pokud možno souhrnně za celé město. To se týkalo i Benešova.

5 VÝSLEDKY

V úvodu výsledkové části je vhodné uvést údaje o celkové návratnosti dotazníků. Vzhledem k tomu, že bylo vybráno 2 660 dotazníků z 3 005 distribuovaných, činila návratnost 88,5 %. Po nezbytných korekturách bylo vyřazeno 106 dotazníků (viz níže), čímž procento návratnosti analyzovaných dotazníků kleslo na 85,3. Celkovou návratnost dotazníků lze označit za velmi uspokojivou, neboť obvykle dosahuje nižších hodnot. Na druhou stranu si je třeba uvědomit, že sběr dat probíhal na školách.

Dále je nutné uvést konkrétní údaje vztahující se k základní charakteristice zkoumaného souboru, resp. nezbytným opravám. Celkově bylo z analýzy dotazníků vyřazeno 106 dotazníků z níže specifikovaných příčin. Z důvodu rozsáhlé nekompletnosti bylo celkem vyřazeno 23 dotazníků od mladších adolescentů. Dále byly eliminovány dotazníky, ve kterých respondenti uvedli věk pod či nad stanovenou hranicí (12–15 let). Bylo vyloučeno 17 dotazníků, ve kterých byl vyplněn věk 11 let. Nad cílovou skupinou bylo 43 šestnáctiletých a 2 sedmnáctiletí respondenti. Respondenti, kteří neuvedli věk a chodili do 6. třídy (či primy) nebo 9. třídy (kvarty), byli rovněž vyloučeni (8 jedinců). Ti, co navštěvovali 7. nebo 8. třídu (sekundu, tercii) vyřazeni nebyli, jelikož zde existoval velmi reálný předpoklad, že se nacházejí v požadovaném věkovém rozpětí (12–15 let). Dále bylo vyfiltrováno 13 respondentů, kteří uvedli jako místo bydliště jiné město než to, na které byl soustředěn tento výzkum, protože respondenti, kteří bydleli mimo tato zkoumaná města byli bráni jako venkovští obyvatelé.

Vzhledem k víceúrovňovému charakteru dat (žáci/studenti ve třídách, třídy ve školách, školy ve městech) je vhodné vyjádřit meziskupinovou variabilitu pomocí vnitrotřídního korelačního koeficientu (intra-class coefficient correlation, ICC). Rozpětí ICC bylo od 0,021 do 0,091; průměr 0,059 a směrodatná odchylka 0,026. Vzhledem k relativně nízkým hodnotám (pod 0,1) je možno s daty zacházet tak, jako by byla jednoúrovňová. Z tohoto důvodu je v dalším textu víceúrovňový charakter dat ignorován.

Většina jednotlivých položek dotazníku je prezentována v tabulkách, které jsou zpravidla rozděleny dle pohlaví, místa bydliště a věku respondentů, obsahují četnosti a procentuální podíl a v každé tabulce jsou také uvedeny celkové hodnoty souboru. Ty se mohou lišit u jednotlivých tabulek (stejně otázky) v řádu desetin

procent z důvodu nevyplnění základních demografických údajů (pohlaví, bydliště, věk) či konkrétní otázky respondenty.

5.1 Sociodemografické charakteristiky výzkumného souboru

Charakteristika výzkumného souboru z hlediska pohlaví je uvedena v tabulce 10. Je zřejmé, že v tomto ohledu byl pořízen vyvážený vzorek populace: dívek 1 274 (49,7 %), chlapců 1 256 (49,0 %) a 34 (1,3 %) respondentek či respondentů pohlaví neuvedlo. Celkem bylo analyzováno 2 564 dotazníků.

Tabulka 10

Struktura zkoumaného souboru dle pohlaví

POHLAVÍ	POČET	PODÍL [%]
Dívky	1 274	49,7
Chlapci	1 256	49,0
Neuvedeno	34	1,3
Celkem	2 564	100,0

Věkové složení výzkumného souboru ilustruje tabulka 11. Nejméně bylo dotazováno nejmladších dětí - 12letých, resp. 6. tříd a prim víceletých gymnázií - 495 respondentů (19,3 %). Zbývající věkové zastoupení (13–15 let) bylo již vyrovnané (viz tabulka 11). U 28 vyhodnocovaných dotazníků (1,1 %) nebyl věk uveden, nicméně jelikož se jednalo o dotazníky od respondentů ze 7. a 8. tříd základních škol (příp. sekundy a tercie víceletých gymnázií), tak byly tyto dotazníky vyhodnocovány (více viz kapitola 5). Průměrný věk respondentů činil 13,62±1,08 roku.

Tabulka 11

Struktura zkoumaného souboru dle věku

VĚK [ROKY]	POČET	PODÍL [%]
12	495	19,3
13	669	26,1
14	669	26,1
15	703	27,4
Neuvedeno	28	1,1
Celkem	2 564	100,0

Dle místa bydliště byl soubor rozdělen na městské respondenty - bydlící ve městě, ve kterém probíhal sběr dat a venkovské respondenty - bydlící na venkově,

ale navštěvující školu ve městech, kde byl výzkum realizován. V těchto venkovských sídlech totiž nebyl k dispozici 2. stupeň základní školy či víceleté gymnázium, proto byli nuceni dojíždět. Respondenti, kteří bydleli v jiných městech, než ve kterých se šetření uskutečnilo, byli vyřazeni (více viz kapitola 5). Četnosti respondentů v jednotlivých skupinách prezentuje tabulka 12. Jejich vzájemný poměr byl přibližně 2:1 ve prospěch městských adolescentů.

Tabulka 12

Struktura zkoumaného souboru dle místa bydliště

MÍSTO BYDLIŠTĚ	POČET	PODÍL [%]
Město	1 686	65,8
Venkov	828	32,3
Neuvedeno	50	1,9
Celkem	2 564	100,0

Tabulka 13

Struktura souboru dle participujících měst a škol

MĚSTO	RESPONDENTI		NÁZEV ŠKOLY	RESPONDENTI	
	počet	[%]		počet	[%]
Čelákovice	380	14,9	ZŠ Kamenka, Kostelní 457	185	7,2
			ZŠ J. A. Komenského 414	150	5,9
			Gymnázium Čelákovice, J. A. Komenského 414	45	1,8
Neratovice	564	21,9	ZŠ Školní 900	203	7,9
			ZŠ 28. října 1157	242	9,4
			Gymnázium F. Palackého, Masarykova 450	119	4,6
Beroun	559	21,8	ZŠ Preislerova 1335	133	5,2
			ZŠ Jungmannova, Plzeňská 30	118	4,6
			ZŠ Wagnerovo náměstí 458/7	100	3,9
			ZŠ Závodí, Komenského 249	129	5,0
			Gymnázium J. Barranda, Talichova 824	79	3,1
Benešov	556	21,7	ZŠ Dukelská 1818	198	7,7
			ZŠ Na Karlově 372	163	6,4
			ZŠ Jiráskova 888	95	3,7
			Gymnázium Benešov, Husova 470	100	3,9
Kutná Hora	505	19,7	ZŠ T. G. Masaryka, Jiráskovy sady 387	134	5,2
			ZŠ Kamenná stezka 40	157	6,1
			ZŠ Jana Palacha 166	124	4,8
			Gymnázium Jiřího Ortena, Jaselská 932	90	3,5
Celkem	2 564	100,0	Celkem	2 564	100,0

Rozdělení souboru na základě místa bydliště představovalo nesnadný úkol. U většiny respondentů byla situace bezproblémová, nicméně objevili se tací, kteří měli místo bydliště uvedeno z formálního hlediska jako město, ale téměř všechny charakteristiky indikovaly spíše venkovský typ osídlení. Typickým příkladem byly venkovské osady formálně spadající pod město Čelákovice, ale vzdálené od urbanizované zástavby města (viz obrázek 4), oddělené poli a spojující „osadu“ s městem zpravidla jen hlavní silnicí. Obdobný případ nastal u některých obyvatel Kutné Hory, která má velmi specifický urbanismus. Bylo rozhodnuto, že tyto od vlastních měst oddělené lokality budou brány jako venkovská sídla tak, aby nezkreslovaly výsledky šetření. Rozdělení souboru dle jednotlivých měst a škol prezentuje tabulka 13.

5.2 Rodinné zázemí respondentů

V rámci rodinného zázemí respondentů byly též zjišťovány podmínky, ve kterých mladší adolescenti žijí (otázka číslo 34). Téměř tři čtvrtiny žijí v úplné rodině se dvěma rodiči (74,9 %), 22,9 % s jedním rodičem a zbylé 2,2 % žijí jiným způsobem.

Téměř 89 % respondentů uvedlo, že má sourozence (otázka číslo 36). Všechny odpovědi na tuto otázku byly z hlediska pohlaví, místa bydliště i věku respondentů velmi vyrovnané (viz příloha A - X–XII).

Respondenti měli také uvést, jak vnímají svojí rodinu z pohledu ekonomického zabezpečení (otázka číslo 35; viz tabulka 14). Většina ji vnímala jako „spíše bohatou“ (70,0 %), přičemž nejčastěji takto označili svou rodinu nejmladší respondenti (77,4 %). Rodinu za „spíše chudou“ či „chudou“ označilo jen 14,4 % adolescentů. Zajímavé je až téměř 8% zastoupení „středně bohaté“ rodiny. Tato možnost v dotazníku uvedena nebyla, vznikla zcela spontánním způsobem ze strany respondentů, kteří písemně označili rodinu za „střední“, „středně bohatou“ či „něco mezi“ (mezi *b*) „spíše bohatou“ a *c*) „spíše chudou“).⁷³

Zcela dle předpokladů byla u této otázky zaznamenána nejnižší ochota respondentů odpovídat. Jestliže se počet odpovídajících u většiny otázek pohyboval

---

⁷³ V průběhu pilotáže se ovšem možnost „středně bohatá“ rodina neobjevila.

mezi 98–99 %, u této položky činí jen 92 %. Avšak vzhledem k charakteru otázky je i toto procento odpovědí uspokojivé.

Tabulka 14

Vnímání rodiny dle věku respondentů (číslo otázky 35)

VNÍMÁNÍ RODINY										
Věk	bohatá		spíše bohatá		střední		spíše chudá		chudá	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
12	28	6,0	363	77,4	31	6,6	41	8,7	6	1,3
13	53	8,6	426	69,4	50	8,1	82	13,4	3	0,5
14	56	9,0	424	67,8	49	7,8	88	14,1	8	1,3
15	47	7,1	443	67,3	56	8,5	97	14,7	15	2,3
Celkem	184	7,8	1 656	70,0	186	7,9	308	13,0	32	1,3

Další dvě otázky se týkaly vzdělání rodičů mladších adolescentů (otázky číslo 39, 39b). Nejvíce zastoupené vzdělání matky je u sledovaného souboru střední s maturitou (42,3 %), následované středním (18,6 %) a vysokoškolským (17,2 %). Celých 18,2 % respondentů neví nebo si není jisto vzděláním své matky. Nejzajímavější je rozdíl v uvedení středního vzdělání s maturitou nejmladšími (37,4 %) a nejstaršími respondenty (47,2 %), což lze do jisté míry vysvětlit neznalostí pojmu maturita. Tuto domněnku potvrzuje vysoký podíl nejmladších respondentů (25,5 %) u položky, že si nejsou jistí, oproti 10,9 % u 15letých (viz tabulka 15).

Tabulka 15

Vzdělání matky dle věku respondentů (číslo otázky 39)

VZDĚLÁNÍ MATKY										
Věk	vysokoškolské		střední s maturitou		středoškolské		základní		nejsou si jistí	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
12	86	17,7	182	37,4	83	17,1	11	2,3	124	25,5
13	99	15,0	266	40,4	111	16,9	24	3,6	158	24,0
14	100	15,3	285	43,5	131	20,0	39	6,0	100	15,3
15	137	19,8	326	47,2	135	19,5	18	2,6	75	10,9
Celkem	422	16,9	1 059	42,5	460	18,5	92	3,7	457	18,4

U vzdělání otců (otázka číslo 39b) je situace vyrovnanější (tabulka 16). Opět bylo nejčastěji uváděno středoškolské vzdělání s maturitou (31,9 %), následováno středoškolským (21,7 %) a vysokoškolským (20,6 %). V porovnání se vzděláním matek (18,2 %) více respondentů nevědělo nebo si nebylo jisto vzděláním svého

otce (22,3 %). Opět tato neznalost ve větší míře patrně souvisela s věkem respondentů - 32,6 % nevědělo mezi 12letými oproti 13,1 % mezi 15letými. Dále se ukázala již u vzdělání matek zmíněná disbalance v uvedení středoškolského vzdělání s maturitou s ohledem na věkové rozdělení souboru. Jen 26,9 % 12letých respondentů přisoudilo svému otci maturitu oproti 36,4 % u 15letých.

Tabulka 16

Vzdělání otce dle věku respondentů (číslo otázky 39b)

VZDĚLÁNÍ OTCE										
Věk	vysokoškolské		střední s maturitou		středoškolské		základní		nejsou si jistí	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
12	102	21,1	130	26,9	81	16,7	13	2,7	158	32,6
13	136	20,9	195	29,9	126	19,3	23	3,5	172	26,4
14	129	20,0	213	33,0	143	22,1	31	4,8	130	20,1
15	143	20,8	251	36,4	186	27,0	19	2,8	90	13,1
Celkem	510	20,6	789	31,9	536	21,7	86	3,5	550	22,3

Zjištěna byla více než tříčtvrtinová (75,5 %) sportovní minulost rodičů adolescentů (otázka číslo 37; viz tabulky 17, 18). Odpovědi byly z hlediska pohlaví a místa bydliště respondentů velmi vyrovnané. Zajímavý je rozdíl v kladných odpovědích nejmladších (78,2 %) vůči nejstarším (70,9 %) respondentům.

Tyto výsledky se můžou zdát na první pohled až příliš pozitivní, v tom smyslu, že adolescenti přičítají svým rodičům dřívější velkou účast ve sportu. U této otázky nastává problém zjišťování minulosti, což může realitu do jisté míry zkreslovat. Nicméně je třeba si uvědomit, že otázka nezjišťovala intenzitu, frekvenci ani úroveň sportování (je pravděpodobné, že v tomto smyslu neměli respondenti přísná kritéria). Dále je mít třeba na paměti, že otázka zjišťovala dřívější sportovní aktivitu alespoň jednoho z rodičů. V tomto kontextu již výsledky nepůsobí nadneseně.

Tabulka 17

Dřívější sportování alespoň jednoho z rodičů dle pohlaví respondentů (číslo otázky 37)

DŘÍVĚJŠÍ SPORTOVÁNÍ RODIČŮ								
Pohlaví	ano		spíše ano		spíše ne		ne	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Dívky	954	76,3	171	13,7	78	6,2	48	3,8
Chlapci	916	74,8	155	12,7	88	7,2	66	5,4
Celkem	1 870	75,5	326	13,2	166	6,7	114	4,6

Tabulka 18

Dřívější sportování alespoň jednoho z rodičů dle věku respondentů (číslo otázky 37)

DŘÍVĚJŠÍ SPORTOVÁNÍ RODIČŮ								
Věk	ano		spíše ano		spíše ne		ne	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
12	380	78,2	64	13,2	24	4,9	18	3,7
13	504	76,8	81	12,3	35	5,3	36	5,5
14	501	76,8	78	12,0	44	6,7	29	4,4
15	487	70,9	102	14,8	66	9,6	32	4,7
Celkem	1 872	75,5	325	13,1	169	6,8	115	4,6

O poznání nižších hodnot se dosáhlo při vyhodnocování současné sportovní aktivity alespoň jednoho z rodičů (otázka číslo 38; tabulky 19–21). Velmi zajímavě působí rozdíl mezi čistě kladnými odpověďmi dívek (42,8 %) a chlapců (29,7 %). Zde se zřejmě mj. odráží orientace chlapců na soutěžní sport (a vnímání tohoto pojmu v tomto smyslu) a také to tak chápou u svých rodičů. Dívky na rozdíl od chlapců patrně zahrnují pod termín „sportovat“ i turistiku (cyklo, pěší) apod.

Tabulka 19

Současné sportování alespoň jednoho z rodičů dle pohlaví respondentů (číslo otázky 38)

SOUČASNĚ SPORTOVÁNÍ RODIČŮ								
Pohlaví	ano		spíše ano		spíše ne		ne	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Dívky	539	42,8	186	14,8	245	19,5	288	22,9
Chlapci	367	29,7	165	13,3	239	19,3	466	37,7
Celkem	906	36,3	351	14,1	484	19,4	754	30,2

Vyšší procento ryze kladných odpovědí mezi městskými respondenty (37,5 %) oproti venkovským (34,1 %) odráží reálnou situaci. Je známo, že ve městech dospělí sportují více než na venkově (Rychtecký, 2000; Slepíčka a Slepíčková, 2002a).

Tabulka 20

Současné sportování alespoň jednoho z rodičů dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 38)

SOUČASNĚ SPORTOVÁNÍ RODIČŮ								
Bydliště	ano		spíše ano		spíše ne		ne	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Město	623	37,5	213	12,8	334	20,1	492	29,6
Venkov	279	34,1	135	16,5	149	18,2	255	31,2
Celkem	902	36,4	348	14,0	483	19,5	747	30,1

I v této otázce se mohla projevit přísnější kritéria nejstarších respondentů, kteří uvedli nejnižší podíl alespoň jednoho současně sportujícího rodiče (33,2 %) v porovnání s 12letými respondenty (38,7 %). Dále lze předpokládat, že starší respondenti mají starší rodiče, u kterých sportovní aktivita ubývá.

Tabulka 21

Současné sportování alespoň jednoho z rodičů dle věku respondentů (číslo otázky 38)

SOUČASNÉ SPORTOVÁNÍ RODIČŮ								
Věk	ano		spíše ano		spíše ne		ne	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
12	189	38,7	71	14,5	89	18,2	139	28,5
13	257	39,2	86	13,1	115	17,6	197	30,1
14	230	34,7	91	13,7	130	19,6	212	32,0
15	231	33,2	103	14,8	149	21,4	212	30,5
Celkem	907	36,3	351	14,0	483	19,3	760	30,4

5.3 Prostorové a materiální podmínky pro pohybové aktivity

Tato část výsledků prezentuje vnímání prostorových podmínek pro lokomoční aktivity, prostorových podmínek pro sportovní aktivity a vnímání materiálních podmínek pro pohybové aktivity.

5.3.1 Vnímání prostorových podmínek pro lokomoční aktivity

Tento teoretický koncept byl operacionalizován do prvních pěti otázek dotazníku (otázky číslo 1–5), které se soustředily na cyklické neboli lokomoční aktivity, jako jsou chůze, běh, jízda na kole, koloběžce, kolečkových bruslích, skateboardu apod. včetně pocitu bezpečnosti vzhledem k dopravě.

U první položky, která zjišťovala percepce podmínek pro chůzi - chodníky, pěší zóny, parky apod. (viz tabulka 22), byl zaznamenán rozdíl mezi městskými a venkovskými respondenty ve prospěch městských; ti byli celkově spokojenější. Zatímco respondenti z měst byli s danými podmínkami spokojeni v 87 % případů (z nichž 49,1 % rozhodně a 37,9 % spíše), z venkovských respondentů jich projevilo spokojenost 72 % (z nichž 38,1 % rozhodně a 33,9 % spíše). Tento výsledek je logický, při vědomí toho, že venkovská sídla často postrádají výše jmenovaná prostranství speciálně určená k chůzi.

Tabulka 22

Snadno dostupná místa pro chůzi dle bydliště respondentů (číslo otázky 1)

MÍSTA PRO CHŮZI								
Bydliště	ano		spíše ano		spíše ne		ne	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Město	824	49,1	636	37,9	183	10,9	36	2,1
Venkov	313	38,1	278	33,9	171	20,8	59	7,2
Celkem	1 137	45,5	914	36,6	354	14,2	95	3,8

Druhá otázka sledovala snadnou dostupnost míst pro jízdu na kole v místě bydliště respondentů (viz tabulky 23–25). Více dostupných prostor pro jízdu na kole v místě bydliště vnímají chlapci (56,6 %) než dívky (48,7 %). Avšak spíše spokojených bylo více mezi dívkami (29,2 %) než mezi chlapci (24,8 %).

Tabulka 23

Snadno dostupná místa pro jízdu na kole v místě bydliště dle pohlaví respondentů (číslo otázky 2)

MÍSTA PRO JÍZDU NA KOLE								
Pohlaví	ano		spíše ano		spíše ne		ne	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Dívky	614	48,7	368	29,2	227	18,0	52	4,1
Chlapci	705	56,6	309	24,8	182	14,6	49	3,9
Celkem	1 319	52,6	677	27,0	409	16,3	101	4,0

Spokojenější s podmínkami byli venkovští adolescenti (66,1 %) před městskými (45,5 %), což je zejména v kontextu dopravy ve městech a blízké přírody na venkově pochopitelné (viz tabulka 24).

Tabulka 24

Snadno dostupná místa pro jízdu na kole v místě bydliště dle místa bydliště respondentů (číslo ot. 2)

MÍSTA PRO JÍZDU NA KOLE								
Bydliště	ano		spíše ano		spíše ne		ne	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Město	760	45,5	492	29,5	330	19,8	88	5,3
Venkov	543	66,1	181	22,0	83	10,1	14	1,7
Celkem	1 303	52,3	673	27,0	413	16,6	102	4,1

Nejvíce byli spokojeni nejmladší respondenti (12 let) - 53,7 % oproti nejstarším (15 let) - 50,4 %. Zde se zřejmě projevuje větší náročnost těchto adolescentů, dále je možné, že jim nestačí kratší trasy apod. (viz tabulka 25).

Tabulka 25

Snadno dostupná místa pro jízdu na kole v místě bydliště dle věku respondentů (číslo otázky 2)

MÍSTA PRO JÍZDU NA KOLE								
Věk	ano		spíše ano		spíše ne		ne	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
12	262	53,7	131	26,8	81	16,6	14	2,9
13	353	53,3	171	25,8	112	16,9	26	3,9
14	353	53,2	185	27,9	98	14,8	28	4,2
15	352	50,4	191	27,3	124	17,7	32	4,6
Celkem	1 320	52,5	678	27,0	415	16,5	100	4,0

Ve spokojenosti s podmínkami pro jízdu na kolečkových bruslích, skateboardu apod. (otázka číslo 3) v místě bydliště respondentů je situace s ohledem na pohlaví poměrně vyrovnaná (tabulka 26). Plně spokojených chlapců (33,1 %) je sice více než dívek (30,6 %), ale na druhé straně je spíše spokojených dívek (29,0 %) než chlapců (24,6 %).

Tabulka 26

Snadno dostupná místa pro jízdu na skateboardu, kolečkových bruslích v místě bydliště dle pohlaví respondentů (číslo otázky 3)

MÍSTA PRO JÍZDU NA SKATEBOARDU, KOLEČKOVÝCH BRUSLÍCH								
Pohlaví	ano		spíše ano		spíše ne		ne	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Dívky	387	30,6	366	29,0	373	29,5	138	10,9
Chlapci	413	33,1	307	24,6	333	26,7	194	15,6
Celkem	800	31,9	673	26,8	706	28,1	332	13,2

Výrazně spokojenější s těmito podmínkami byli obyvatelé města (63,0 %) než venkova (49,3 %), což lze vysvětlit absencí speciálních drah či prostor pro tyto moderní formy pohybu na venkově (tabulka 27).

Tabulka 27

Snadno dostupná místa pro jízdu na skateboardu, kolečkových bruslích v místě bydliště dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 3)

MÍSTA PRO JÍZDU NA SKATEBOARDU, KOLEČKOVÝCH BRUSLÍCH								
Bydliště	ano		spíše ano		spíše ne		ne	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Město	566	33,8	489	29,2	441	26,3	179	10,7
Venkov	224	27,3	180	22,0	263	32,1	153	18,7
Celkem	790	31,7	669	26,8	704	28,2	332	13,3

Opět se ukázala větší náročnost starších adolescentů (53,5 %) oproti mladším (63,9 %). Vysvětlení je zřejmě obdobné jako u dostupných míst pro jízdu na kole,

starší jedinci mají větší nároky na kvalitu a zejména na délku drah (u kolečkových bruslí) a rozsah prostorů pro jízdu na skateboardu (tabulka 28).

Tabulka 28

Snadno dostupná místa pro jízdu na skateboardu, kolečkových bruslích v místě bydliště dle věku respondentů (číslo otázky 3)

MÍSTA PRO JÍZDU NA SKATEBOARDU, KOLEČKOVÝCH BRUSLÍCH								
Věk	ano		spíše ano		spíše ne		ne	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
12	169	34,5	144	29,4	123	25,1	54	11,0
13	207	31,3	182	27,5	176	26,6	97	14,7
14	222	33,3	176	26,4	185	27,7	84	12,6
15	202	28,9	172	24,6	229	32,8	95	13,6
Celkem	800	31,8	674	26,8	713	28,3	330	13,1

Mezi otázkami na místa pro jízdu na kole (otázka číslo 2) a místa pro jízdu na skateboardu a kolečkových bruslích (otázka číslo 3) byla zjištěna korelace 0,46 (více viz příloha D), což vypovídá o tom, že když měli respondenti kladný názor na prostory pro jízdu na kole, tak to také zpravidla platilo i o prostorech pro skateboard a kolečkové brusle. Toto zjištění odpovídá skutečnosti, protože jsou často speciální trasy pro jízdu na kole a zejména kolečkové brusle společné.

Největší rozdíl v percepce prostředí v místě bydliště byl v pocitu bezpečí vůči dopravě (otázka číslo 4). Dívky se obecně cítily tímto jevem více ohroženy (38,8 %) než chlapci (31,4 %) a podobně měšší adolescenti (38,2 %) více než venkovští (29,8 %); tabulky 29, 30.

Tabulka 29

Pocit bezpečí vůči dopravě v místě bydliště dle pohlaví respondentů (číslo otázky 4)

POCIT BEZPEČÍ VŮČI DOPRAVĚ								
Pohlaví	ano		spíše ano		spíše ne		ne	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Dívky	294	23,3	478	37,9	353	28,0	136	10,8
Chlapci	408	32,9	443	35,7	266	21,5	123	9,9
Celkem	702	28,1	921	36,8	619	24,8	259	10,4

Méně bezpečně se cítili starší respondenti (36,6–38,5 %) oproti mladším (30,1–34,0 %). To lze interpretovat jako uvědomování si reálného nebezpečí s rostoucím věkem, ale také jako možnou větší volnost starších respondentů při pobytu venku bez dozoru i např. na frekventované komunikaci. Nicméně věcná významnost tohoto rozdílu je zanedbatelná (více viz tabulka 31).

Tabulka 30

Pocit bezpečí vůči dopravě v místě bydliště dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 4)

POCIT BEZPEČÍ VŮČI DOPRAVĚ								
Bydliště	ano		spíše ano		spíše ne		ne	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Město	418	25,1	609	36,6	454	27,3	182	10,9
Venkov	280	34,1	297	36,1	166	20,2	79	9,6
Celkem	698	28,1	906	36,5	620	24,9	261	10,5

Tabulka 31

Pocit bezpečí vůči dopravě v místě bydliště dle věku respondentů (číslo otázky 4)

POCIT BEZPEČÍ VŮČI DOPRAVĚ								
Věk	ano		spíše ano		spíše ne		ne	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
12	182	37,3	159	32,6	108	22,1	39	8,0
13	186	28,2	250	37,9	147	22,3	77	11,7
14	175	26,4	232	35,0	177	26,7	78	11,8
15	163	23,5	277	39,9	187	26,9	67	9,7
Celkem	706	28,2	918	36,7	619	24,7	261	10,4

Celková spokojenost s podmínkami pro lokomoční aktivity v místě bydliště (otázka číslo 5; tabulky 32–34 a graf 2) byla větší na straně chlapců a venkovských adolescentů, zejména co se týče absolutní spokojenosti - chlapci 38,9 % versus dívky 32,6 %; venkovští 38,8 % versus městští 33,9 %. Absolutní spokojenost respondentů klesá s jejich věkem - od 40,7 % u 12letých až po 30,1 % u 15letých.

Tabulka 32

Celková spokojenost s podmínkami pro lokomoční aktivity v místě bydliště dle pohlaví respondentů (číslo otázky 5)

SPOKOJENOST S PODMÍNKAMI PRO LOKOMOCI								
Pohlaví	ano		spíše ano		spíše ne		ne	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Dívky	412	32,6	423	33,4	284	22,5	146	11,5
Chlapci	485	38,9	384	30,8	246	19,7	133	10,7
Celkem	897	35,7	807	32,1	530	21,1	279	11,1

Tabulka 33

Celková spokojenost s podmínkami pro lokomoční aktivity v místě bydliště dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 5)

SPOKOJENOST S PODMÍNKAMI PRO LOKOMOCI								
Bydliště	ano		spíše ano		spíše ne		ne	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Město	568	33,9	544	32,4	365	21,8	200	11,9
Venkov	318	38,8	249	30,4	165	20,1	88	10,7
Celkem	886	35,5	793	31,8	530	21,2	288	11,5

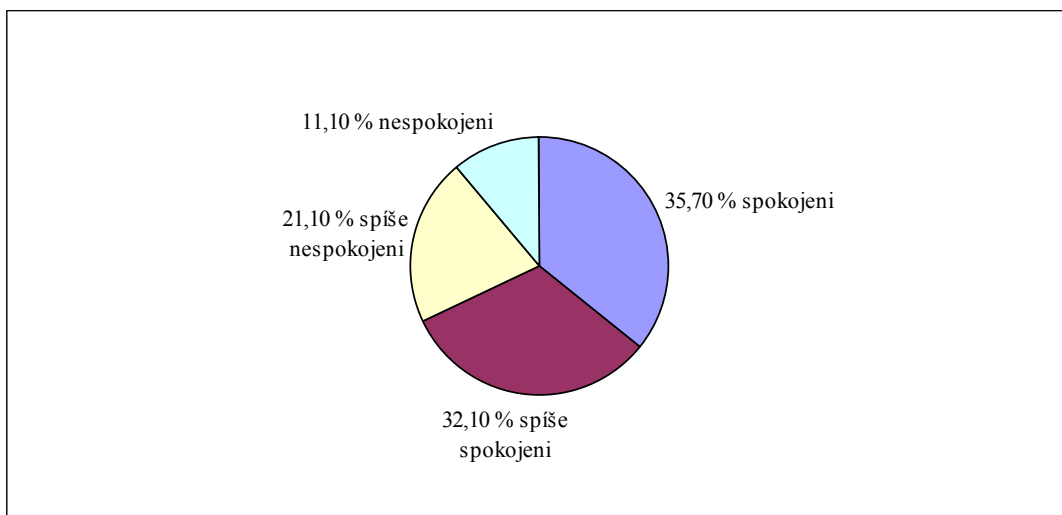
Tabulka 34

Celková spokojenost s podmínkami pro lokomoční aktivity v místě bydliště dle věku respondentů (číslo otázky 5)

SPOKOJENOST S PODMÍNKAMI PRO LOKOMOCI								
Věk	ano		spíše ano		spíše ne		ne	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
12	200	40,7	166	33,7	85	17,3	41	8,3
13	256	38,5	199	29,9	128	19,2	82	12,3
14	232	35,0	198	29,9	156	23,5	77	11,6
15	210	30,1	243	34,8	160	22,9	85	12,2
Celkem	898	35,7	806	32,0	529	21,0	285	11,3

Graf 2

Celková spokojenost s podmínkami pro lokomoční aktivity v místě bydliště všech mladších adolescentů (číslo otázky 5)

5.3.2 Vnímání prostorových podmínek pro sportovní aktivity

Tato oblast byla operacionalizována do sedmi otázek, které se týkaly volně přístupného školního hřiště ve všední dny odpoledne (otázka číslo 8) a o víkendech (otázka číslo 9), dále subjektivně nejvíce chybějícího sportoviště ve městě (otázka číslo 16), omezení v návštěvě sportovního zařízení (otázka číslo 17) a potenciálně navštěvujícího sportoviště (otázka číslo 18) a časové dostupnosti aktivně navštívených sportovních zařízení za poslední měsíc (otázka číslo 15). V závěru je prezentován názor respondentů na spokojenost s podmínkami pro sport v místě bydliště (otázka číslo 7).

První otázka byla zaměřena na povědomí o přístupnosti školního hřiště mimo vyučování ve všední dny (viz tabulky 35–37). Vyšší podíl zcela kladných odpovědí

u městských respondentů (33,1 %) oproti venkovským (29,4 %) je pochopitelný z důvodu větší „informovanosti“. Městští adolescenti bydlí v okolí, a proto vědí, zda je hřiště otevřené, či nikoli. Větší podíl odpovědí dívek mezi spíše kladnými (48,5 %) je v porovnání s chlapci (43,3 %) zajímavý, stejně jako pokles kladných výpovědí s rostoucím věkem - 41,2 % u 12letých až po 26,3 % u 15letých. Může to souviset s vyšší mírou vandalizmu (a tím menší ochotou zodpovědných osob je pouštět na hřiště) a touhou chodit na hřiště v pozdějších večerních hodinách u starších chlapců.

Tabulka 35

Volně přístupné školní hřiště ve všední dny odpoledne dle pohlaví respondentů (číslo otázky 8)

VOLNĚ PŘÍSTUPNÉ ŠKOLNÍ HŘIŠTĚ VE VŠEDNÍ DNY ODPOLEDNE								
Pohlaví	ano		spíše ano		spíše ne		ne	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Dívky	417	33,2	192	15,3	210	16,7	436	34,7
Chlapci	380	30,7	168	13,6	178	14,4	511	41,3
Celkem	797	32,0	360	14,4	388	15,6	947	38,0

Tabulka 36

Volně přístupné školní hřiště ve všední dny odpoledne dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 8)

VOLNĚ PŘÍSTUPNÉ ŠKOLNÍ HŘIŠTĚ VE VŠEDNÍ DNY ODPOLEDNE								
Bydliště	ano		spíše ano		spíše ne		ne	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Město	551	33,1	232	14,0	256	15,4	624	37,5
Venkov	239	29,4	126	15,5	132	16,2	317	38,9
Celkem	790	31,9	358	14,5	388	15,7	941	38,0

Tabulka 37

Volně přístupné školní hřiště ve všední dny odpoledne dle věku respondentů (číslo otázky 8)

VOLNĚ PŘÍSTUPNÉ ŠKOLNÍ HŘIŠTĚ VE VŠEDNÍ DNY ODPOLEDNE								
Věk	ano		spíše ano		spíše ne		ne	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
12	200	41,2	78	16,0	48	9,9	160	32,9
13	231	35,2	78	11,9	103	15,7	244	37,2
14	185	28,2	96	14,6	100	15,2	276	42,0
15	184	26,3	110	15,7	138	19,7	267	38,2
Celkem	800	32,0	362	14,5	389	15,6	947	37,9

U povědomí o otevřenosti školního hřiště mimo vyučování o víkendech byla shoda odpovědí mezi pohlavími - 25,9 % dívek i chlapců uvedlo zcela kladnou odpověď. Rozdíl byl zaznamenán v poměru záporných odpovědí (viz tabulka 38).

Tabulka 38

Volně přístupné školní hřiště o víkendu dle pohlaví respondentů (číslo otázky 9)

VOLNĚ PŘÍSTUPNÉ ŠKOLNÍ HŘIŠTĚ O VÍKENDU								
Pohlaví	ano		spíše ano		spíše ne		ne	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Dívky	323	25,9	91	7,3	218	17,5	613	49,2
Chlapci	320	25,9	80	6,5	169	13,7	668	54,0
Celkem	643	25,9	171	6,9	387	15,6	1 281	51,6

Vyšší „míra informovanosti“ mezi městskými respondenty (35,0 %) oproti venkovským (27,3 %) je pochopitelná zejména z důvodu, že adolescenti bydlící v okolí školy se tam pohybují i v odpoledních hodinách (tabulka 39).

Tabulka 39

Volně přístupné školní hřiště o víkendu dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 9)

VOLNĚ PŘÍSTUPNÉ ŠKOLNÍ HŘIŠTĚ O VÍKENDU								
Bydliště	ano		spíše ano		spíše ne		ne	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Město	458	27,6	122	7,4	243	14,7	834	50,3
Venkov	174	21,5	47	5,8	142	17,5	447	55,2
Celkem	632	25,6	169	6,9	385	15,6	1 281	51,9

Opět byl zaznamenán velký pokles kladných odpovědí s rostoucím věkem respondentů - 31,3 % u 12letých až po 18,9 % u 15letých (viz tabulka 40). Taktéž zde bude tento fakt zřejmě souviset s vyšší mírou vandalizmu u starších chlapců, a tím nižší ochotou např. školníků, učitelů tyto jednice na hřiště pouštět, což bylo detekováno zejména ze semistrukturovaných interview s učiteli Tv.

Tabulka 40

Volně přístupné školní hřiště o víkendu dle věku respondentů (číslo otázky 9)

VOLNĚ PŘÍSTUPNÉ ŠKOLNÍ HŘIŠTĚ O VÍKENDU								
Věk	ano		spíše ano		spíše ne		ne	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
12	150	31,3	30	6,3	65	13,6	234	48,9
13	213	32,4	39	5,9	91	13,9	314	47,8
14	154	23,4	47	7,1	104	15,8	354	53,7
15	131	18,9	53	7,6	128	18,5	381	55,0
Celkem	648	26,0	169	6,8	388	15,6	1 283	51,6

Mezi oběma otázkami na volně přístupné školní hřiště ve všední dny odpoledne (otázka 8) a o víkendu (otázka 9) byla zjištěna korelace 0,86 (více viz příloha D), což vypovídá o tom, že když je hřiště volně přístupné ve všední den odpoledne, tak je tomu většinou i o víkendu a naopak.

Na otázku 16 subjektivně nejvíce postrádajícího sportoviště ve městě⁷⁴, ve kterém respondenti navštěvovali školu, 55,7 % dívkám a 53,2 % chlapců žádné nechybělo. Na druhé straně 40,8 % chlapců a 35,3 % dívek scházelo jedno sportoviště a 7,3 % dívek a 5,7 % chlapců chyběla sportoviště hned dvě (tabulka 41).

Tabulka 41

Postrádající sportoviště ve městě dle pohlaví respondentů (číslo otázky 16)

POSTRÁDAJÍCÍ SPORTOVIŠTĚ VE MĚSTĚ								
Pohlaví	ne		jedno		dvě		tři	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Dívky	709	55,7	450	35,3	93	7,3	22	1,7
Chlapci	668	53,2	512	40,8	71	5,7	5	0,4
Celkem	1 377	54,4	962	38,0	164	6,5	27	1,1

Větší absenci nějakého(-ých) sportovišť (jednoho až tří) pociťovali městští adolescenti (48,9 %) oproti venkovským (38,8 %); viz tabulka 42.

Tabulka 42

Postrádající sportoviště ve městě dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 16)

POSTRÁDAJÍCÍ SPORTOVIŠTĚ VE MĚSTĚ								
Bydliště	ne		jedno		dvě		tři	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Město	861	51,1	677	40,2	126	7,5	22	1,3
Venkov	507	61,2	278	33,6	38	4,6	5	0,6
Celkem	1 368	54,4	955	38,0	164	6,5	27	1,1

Tabulka 43

Postrádající sportoviště ve městě dle věku respondentů (číslo otázky 16)

POSTRÁDAJÍCÍ SPORTOVIŠTĚ VE MĚSTĚ								
Věk	ne		jedno		dvě		tři	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
12	252	50,9	215	43,4	24	4,8	4	0,8
13	376	56,2	249	37,2	36	5,4	8	1,2
14	359	53,7	247	36,9	57	8,5	6	0,9
15	396	56,3	248	35,3	49	7,0	10	1,4
Celkem	1 383	54,5	959	37,8	166	6,5	28	1,1

Nejméně chybělo nějaké sportoviště nejstarším respondentům (43,7 %), naopak nejvíce jej postrádali nejmladší z nich (49,1 %); viz tabulka 43. Tento zjištěný údaj může souviset s větší autonomií starších respondentů ve volném čase v kontextu konkurenčních aktivit (mimosportovních) a dále s neochotou kompletně

⁷⁴ Konkrétní sportoviště není alespoň v této fázi výsledků vhodné uvádět.

vyplňovat dotazník⁷⁵ (nejjednodušší je danou otázku proškrtnout či neuvést žádné chybějící sportoviště).

V otázce týkající se nějakého případného omezení v návštěvě sportovního zařízení (otázka 17; tabulka 44) se cítí méně limitováni chlapci (67,8 %) oproti dívkám (64,4 %) a také přirozeně městští adolescenti (68,1 %) v porovnání s venkovskými (61,7 %). Rozdíly mezi různě starými respondenty nebyly nijak výrazné; nejméně limitováni se cítili nejmladší jedinci (69,5 %; viz příloha A - XVIII).

Tabulka 44

Případné omezení v návštěvě sportoviště dle pohlaví respondentů (číslo otázky 17)

OMEZENÍ V NÁVŠTĚVĚ SPORTOVIŠTĚ								
Pohlaví	ne		jedno		dvě		tři	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Dívky	821	64,4	359	28,2	73	5,7	21	1,6
Chlapci	852	67,8	345	27,5	47	3,7	12	1,0
Celkem	1 673	66,1	704	27,8	120	4,7	33	1,3

Tabulka 45

Případné omezení v návštěvě sportoviště dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 17)

OMEZENÍ V NÁVŠTĚVĚ SPORTOVIŠTĚ								
Bydliště	ne		jedno		dvě		tři	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Město	1 148	68,1	455	27,0	64	3,8	19	1,1
Venkov	511	61,7	248	30,0	55	6,6	14	1,7
Celkem	1 659	66,0	703	28,0	119	4,7	33	1,3

Konkrétní limitující faktory návštěvy sportovních zařízení prezentuje tabulka 46. Již z tabulek 44 a 45 je zřejmé, že téměř dvě třetiny mladších adolescentů se necítily být něčím limitovány v návštěvě sportovního zařízení. Rozdíly mezi respondenty z hlediska pohlaví, místa bydliště a věku nebyly věcně významné, až na logicky vyšší frekvenci výpovědí venkovských adolescentů v případě dojíždění a dopravy na sportoviště.⁷⁶

Nejčastější omezení v návštěvě sportoviště respondenti uvedli nedostatečné prostorové podmínky (6,2 %), čímž měli na mysli např. absenci sportoviště, obsazené sportoviště (soutěžní zápas, trénink, příliš návštěvníků apod.), nepřístupné

⁷⁵ Tato položka vyžadovala vypsání odpovědi respondenty a nikoli jen zaškrtnutí předtištěné možnosti.

⁷⁶ Je velmi obtížné zařadit pestrou škálu odpovědí respondentů do konkrétních souhrnných kategorií, protože se některé zjevně překrývají (např. škola, učení, čas, rodiče; prostorové podmínky a dojíždění, doprava).

hřiště z různých důvodů (jen pro členy oddílu apod.), nevhodná otevírací doba sportovního zařízení, špatný stav sportoviště, jeho rekonstrukce atd.

Tabulka 46

Případné omezení v návštěvě sportoviště - všichni respondenti (číslo otázky 17)

OMEZENÍ V NÁVŠTĚVĚ SPORTOVIŠTĚ		
Druh omezení	počet	podíl [%]
Žádné překážky	1 695	66,1
Prostorové podmínky	159	6,2
Čas	153	5,9
Dojíždění, doprava	152	5,9
Škola, učení	123	4,8
Finanční náročnost	77	3,0
Zdravotní problémy	65	2,5
Lenost, pohodlnost	59	2,3
Rodiče	51	1,9

Legenda:

Prostorové podmínky znamenají absenci sportoviště, obsazené sportoviště (soutěžní zápas, trénink, příliš návštěvníků apod.), nepřístupné hřiště z různých důvodů (jen pro členy oddílu apod.), nevhodná otevírací doba sportovního zařízení, špatný stav sportoviště, jeho rekonstrukce atd.

Poznámka:

Celkový procentuální podíl by mohl přesahovat 100%, neboť někteří respondenti odpovídali dvakrát až třikrát, resp. uvedli více bariér (viz tabulky 44 a 45). Avšak v tabulce jsou uvedeny jen nejfrekventovanější výpovědi, takže celkový součet je pod hranicí 100%.

Na otázku zda by respondenti rádi navštěvovali nová sportoviště, která dosud nenavštěvují (otázka 18) ve městě, ve kterém navštěvují školu, odpovědělo 56,3 % chlapců a 47,0 % dívek, že by žádné nové nenavštěvovali (tabulka 47). Na druhou stranu by 41,6 % dívek a 38,9 % chlapců rádo navštěvovalo jedno sportoviště a 9,1 % dívek a 4,4 % chlapců dvě sportoviště. Situace mezi venkovskými (49,5 %) a městskými (52,4 %) adolescenty je poměrně vyrovnaná (viz příloha A - XIX).

Tabulka 47

Přání navštěvovat sportoviště, které dosud nenavštěvují dle pohlaví respondentů (číslo otázky 18)

Pohlaví	RÁDI BY NAVŠTĚVOVALI DALŠÍ SPORTOVIŠTĚ							
	ne		jedno		dvě		tři a více	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Dívky	599	47,0	530	41,6	116	9,1	29	2,3
Chlapci	707	56,3	489	38,9	55	4,4	5	0,4
Celkem	1 306	51,6	1 019	40,3	171	6,8	34	1,3

Chůť navštěvovat jiné sportoviště (které dosud nenavštěvovali) byla největší u nejmladších respondentů (12 let) - 53,3 %, naopak nejméně potenciálních návštěvníků sportovišť se nacházelo mezi nejstaršími respondenty (15 let) - 43,1 %.

Tabulka 48

Přání navštěvovat sportoviště, které dosud nenavštěvují dle věku respondentů (číslo otázky 18)

RÁDI BY NAVŠTĚVOVALI DALŠÍ SPORTOVIŠTĚ								
Věk	ne		jedno		dvě		tři a více	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
12	231	46,7	211	42,6	44	8,9	9	1,8
13	338	50,5	273	40,8	49	7,3	9	1,3
14	335	50,1	281	42,0	45	6,7	8	1,2
15	400	56,9	263	37,4	33	4,7	7	1,0
Celkem	1 304	51,4	1 028	40,5	171	6,7	33	1,3

V časové dostupnosti sportovních zařízení z místa bydliště (otázka číslo 15), která byla spočítána jako aritmetický průměr hodnot uvedených všemi odpověďšími respondenty, vychází srovnání logicky lépe ve prospěch obyvatel města (14,61 min) než venkovských obyvatel (17,19 min); viz tabulka 49. Zde je třeba podotknout, že situace byla nepatrně zkreslena navštívenými velmi vzdálenými sportovišti z domova respondentů (všech skupin dle místa bydliště, pohlaví i věku), typicky na území hlavního města Prahy (např. ve spojitosti se zaměstnáním jednoho z rodičů apod., což bylo možné zjistit podrobnější analýzou dotazníků), dále také způsobem přepravy kdy venkovští používají zpravidla veřejnou hromadnou dopravu či osobní automobil. Naproti tomu městští adolescenti více využívají aktivnější způsob dopravy (chůze, kolo apod.), který je však zpravidla pomalejší. V neposlední řadě respondenti z venkova nenavštěvovali pouze městská sportoviště, ale i zařízení nacházející se přímo v místě jejich bydliště. I z těchto aspektů je rozdíl v časové dostupnosti sportovišť mezi městem a venkovem vyrovnaný. Činil jen 2,5 minuty, což sice bylo statisticky signifikantní na hladině $\alpha = 5 \%$, nicméně věcná významnost tohoto rozdílu nemá praktické uplatnění.

Tabulka 49

Cesta z domova na sportoviště dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 15)

JAK DLOUHO DO SPORTOVNÍCH ZAŘÍZENÍ		
Bydliště	Průměr [min]	Směrodatná odchylka
Město	14,61	10,18
Venkov	17,19	13,56
Celkem	15,44	11,45

Obdobně malý rozdíl byl identifikován mezi pohlavími (viz tabulka 50) ve prospěch chlapců. Dívky více docházely do sportovních zařízení pěšky než chlapci, kteří zase ve větší míře používali jízdní kolo.

Tabulka 50

Cesta z domova na sportoviště dle pohlaví respondentů (číslo otázky 15)

JAK DLOUHO DO SPORTOVNÍCH ZARÍZENÍ		
Pohlaví	Průměr [min]	Směrodatná odchylka
Dívky	16,73	11,66
Chlapci	14,06	10,82
Celkem	15,41	11,33

Celková absolutní spokojenost (odpověď „ano“) s podmínkami pro sport v místě bydliště (otázka číslo 7; tabulky 51–53, graf 3) byla větší u chlapců (37,8 %) než u dívek (29,2 %) a u venkovských adolescentů (36,4 %) než u městských (32,0 %). To indikuje větší nespokojenost dívek se sportovní infrastrukturou (patrně mnohdy oprávněnou) a vyšší nároky městských adolescentů na prostorové podmínky pro sport.

Tabulka 51

Spokojenost s podmínkami pro sport v místě bydliště dle pohlaví respondentů (číslo otázky 7)

SPOKOJENOST S PODMÍNKAMI PRO SPORT								
Pohlaví	ano		spíše ano		spíše ne		ne	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Dívky	370	29,2	425	33,6	328	25,9	143	11,3
Chlapci	471	37,8	366	29,4	235	18,9	173	13,9
Celkem	841	33,5	791	31,5	563	22,4	316	12,6

Tabulka 52

Spokojenost s podmínkami pro sport v místě bydliště dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 7)

SPOKOJENOST S PODMÍNKAMI PRO SPORT								
Bydliště	ano		spíše ano		spíše ne		ne	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Město	535	32,0	528	31,6	369	22,1	238	14,3
Venkov	300	36,4	255	30,9	187	22,7	83	10,1
Celkem	835	33,5	783	31,4	556	22,3	321	12,9

Nejzajímavější je ovšem porovnání celkové spokojenosti s podmínkami pro sport dle věkového složení souboru (tabulka 53). Poměrně dramaticky klesá

spokojenost s věkem respondentů - z 41,8 % u 12letých až na 28,7 % u 15letých. Převážně spokojeno je 73,8 % 12letých, nicméně převážně spokojených mezi 15letými je pouze 61,7 %.

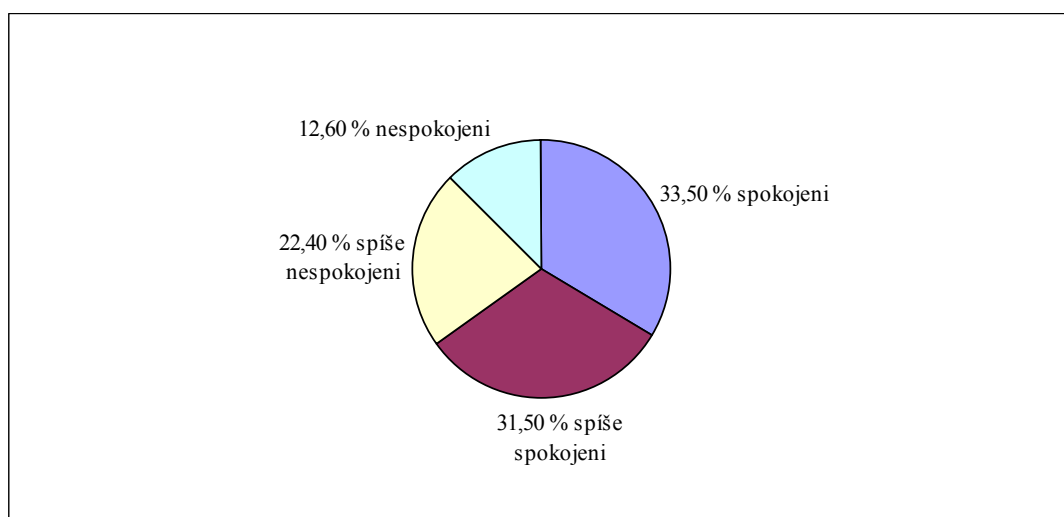
Tabulka 53

Spokojenost s podmínkami pro sport v místě bydliště dle věku respondentů (číslo otázky 7)

SPOKOJENOST S PODMÍNKAMI PRO SPORT								
Věk	ano		spíše ano		spíše ne		ne	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
12	204	41,8	156	32,0	78	16,0	50	10,2
13	237	35,5	197	29,5	144	21,6	89	13,3
14	201	30,4	212	32,0	151	22,8	98	14,8
15	201	28,7	231	33,0	186	26,5	83	11,8
Celkem	843	33,5	796	31,6	559	22,2	320	12,7

Graf 3

Celková spokojenost s podmínkami pro sport v místě bydliště všech mladších adolescentů (číslo otázky 7)

5.3.3 Vnímání materiálních podmínek pro pohybové aktivity

Názory respondentů na materiální podmínky pro realizaci pohybových aktivit byly zkoumány pomocí pěti otázek (čísla otázek 27–31) s dalšími dvěma podotázkami, které zjišťovaly přání respondentů v oblasti sportovního vybavení (nové či modernější). Tento teoretický koncept měl za cíl zmapovat vybavení respondentů pro lokomoční, sportovní a pohybové aktivity.

První z otázek zjišťovala, zda respondentům jejich rodiče koupí všechno sportovní vybavení, které si přejí (otázka číslo 27). Nejvíce odpovědí bylo

zaznamenáno v kategorii „spíše ano“ - 46,1 % u chlapců a 44,9 % u děvčat, „ano“ odpovědělo 20,0 % chlapců a 14,1 % dívek (viz tabulka 54).

Tabulka 54

Koupě sportovního vybavení rodiči dle pohlaví respondentů (číslo otázky 27)

KOUPE SPORTOVNÍHO VYBAVENÍ								
Pohlaví	ano		spíše ano		spíše ne		ne	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Dívky	179	14,1	572	44,9	365	28,6	143	11,2
Chlapci	251	20,0	579	46,1	254	20,2	151	12,0
Celkem	430	17,0	1151	45,5	619	24,5	294	11,6

Mezi venkovskými a městskými adolescenty nebyl zaznamenán výraznější rozdíl (viz příloha A - XXV). Byl ovšem zaznamenán klesající trend kladných odpovědí spolu s rostoucím věkem (tabulka 55). Kladně odpovědělo 68,7 % 12letých, ale jen 59,2 % 15letých, což lze opět přisuzovat všeobecně větší náročnosti starších respondentů oproti mladším, kteří navíc ve větším počtu vnímali svou rodinu jako bohatší (více viz kapitola 5.2).

Tabulka 55

Koupě sportovního vybavení rodiči dle věku respondentů (číslo otázky 27)

KOUPE SPORTOVNÍHO VYBAVENÍ								
Věk	ano		spíše ano		spíše ne		ne	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
12	99	20,0	241	48,7	105	21,2	43	8,7
13	103	15,4	322	48,1	154	23,0	78	11,7
14	116	17,3	289	43,2	178	26,6	74	11,1
15	116	16,5	300	42,7	182	25,9	97	13,8
Celkem	434	17,1	1 152	45,4	619	24,4	292	11,5

V otázce přání zcela nového sportovního vybavení, které ještě respondenti nemají (otázka číslo 28), byla situace z hlediska pohlaví a bydliště respondentů velmi vyrovnaná. Něco nového si přálo 56,0 % chlapců, 55,2 % dívek a dále 56,1 % městských adolescentů a 54,8 % venkovských (viz příloha A - XXVI).

Větší náročnost se ukázala u starších respondentů - 60,9 % by si přálo něco nového, oproti 48,3 % 12letých (viz tabulka 56). Zde je na místě opět podotknout, že větší podíl mladších respondentů vnímal svoji rodinu jako spíše bohatou (více viz kapitola 5.2).

Tabulka 56

Přání nového sportovního vybavení dle věku respondentů (číslo otázky 28)

PŘÁNÍ NOVÉHO SPORTOVNÍHO VYBAVENÍ								
Věk	ano		spíše ano		spíše ne		ne	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
12	162	32,7	77	15,6	45	9,1	198	40,0
13	261	39,0	103	15,4	63	9,4	235	35,1
14	231	34,5	152	22,7	53	7,9	223	33,3
15	263	37,4	165	23,5	69	9,8	201	28,6
Celkem	917	36,2	497	19,6	230	9,1	857	33,8

Následující otázka byla totožná s předchozí, s tím rozdílem, že respondenti byli tázáni na přání nového sportovního vybavení, které již vlastní (otázka číslo 29). Zjišťovala tedy touhu po „modernizaci“ vlastního sportovního vybavení. Odpovědi jsou zajímavé především v kontextu předchozí otázky. U všech sledovaných skupin respondentů jsou jednoznačně kladné odpovědi vyšší v porovnání s předchozí otázkou. Více si nějaké modernější sportovní vybavení přály dívky (68,6 %) než chlapci (60,4 %); viz tabulka 57.

Tabulka 57

Přání modernějšího sportovního vybavení dle pohlaví respondentů (číslo otázky 29)

PŘÁNÍ MODERNĚJŠÍHO SPORTOVNÍHO VYBAVENÍ								
Pohlaví	ano		spíše ano		spíše ne		ne	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Dívky	564	44,3	310	24,3	104	8,2	273	21,4
Chlapci	548	43,6	211	16,8	117	9,3	360	28,7
Celkem	1 112	44,0	521	20,6	221	8,7	633	25,0

Mezi městskými a venkovskými adolescenty nebyly zaznamenány výraznější rozdíly (viz příloha A - XXVIII). Opět byla sledována větší náročnost nejstarších respondentů (67,1 %) oproti nejmladším (61,8 %; viz tabulka 58), což může souviset s jejich větší tendencí se sociálně srovnávat se svými vrstevníky (např. Macek, 2003). Vyšší nároky na modernizaci stávajícího sportovního vybavení adolescentů v komparaci se zcela novými druhy sportovního vybavení (co ještě respondenti nemají) indikují jejich orientaci na kvalitní (zřejmě značkové) sportovní vybavení. Kvalita je preferována před kvantitou.

Tabulka 58

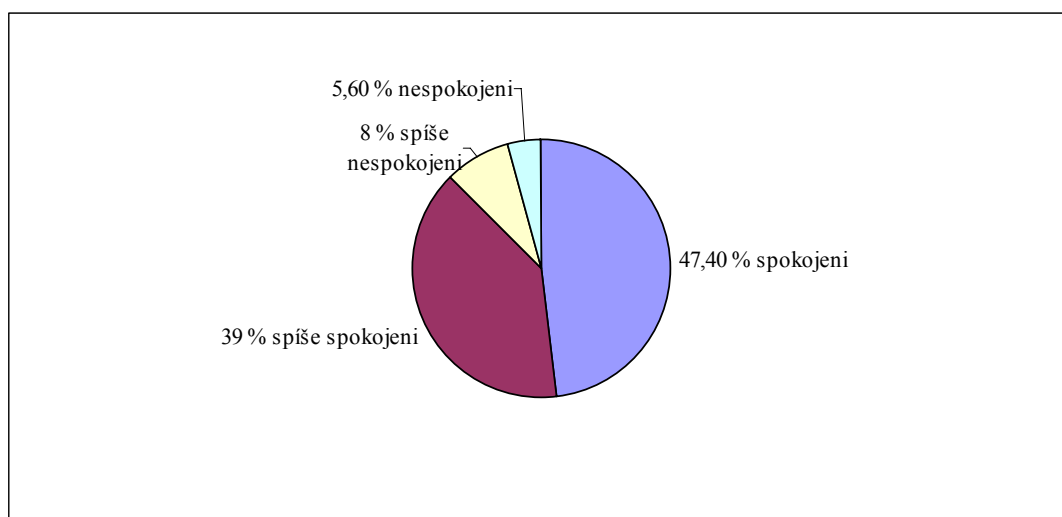
Přání modernějšího sportovního vybavení dle věku respondentů (číslo otázky 29)

PŘÁNÍ MODERNĚJŠÍHO SPORTOVNÍHO VYBAVENÍ								
Věk	ano		spíše ano		spíše ne		ne	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
12	214	43,2	92	18,6	40	8,1	138	27,9
13	317	47,4	128	19,1	48	7,2	165	24,7
14	271	40,5	149	22,3	62	9,3	177	26,5
15	318	45,2	154	21,9	70	10,0	150	21,3
Celkem	1120	44,2	523	20,6	220	8,7	630	24,8

Zcela spokojeni se současným sportovním vybavením (otázka číslo 30) jsou více chlapci (52,3 %) než dívky (42,5 %). Avšak spíše spokojeno je 44,3 % dívek a 33,6 % chlapců (viz tabulka 59). Celkově je spokojeno se svým sportovním vybavením více jak 86 % adolescentů (viz graf 4), což lze označit za uspokojivé.

Graf 4

Celková spokojenost se současným sportovním vybavením všech respondentů (číslo otázky 7)

Tabulka 59

Spokojenost se současným sportovním vybavením dle pohlaví respondentů (číslo otázky 30)

SPOKOJENOST SE SPORTOVNÍM VYBAVENÍM								
Pohlaví	ano		spíše ano		spíše ne		ne	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Dívky	542	42,5	564	44,3	105	8,2	41	3,2
Chlapci	657	52,3	422	33,6	98	7,8	64	5,1
Celkem	1 199	47,4	986	39,0	203	8,0	105	4,2

Rozdíly mezi městskými a venkovskými respondenty nebyly v tomto ohledu výrazné (viz příloha A - XXIX). Opět se ukázala větší absolutní spokojenost nej-

mladších adolescentů (54,9 %) oproti nejstarším (43,2 %) z výzkumného souboru (tabulka 60). Tento fakt je ovšem do jisté míry kompenzován částečnou spokojeností 40,8 % u 15letých a 34,3 % u 12letých respondentů.

Tabulka 60

Spokojenost se současným sportovním vybavením dle věku respondentů (číslo otázky 30)

SPOKOJENOST SE SPORTOVNÍM VYBAVENÍM								
Věk	ano		spíše ano		spíše ne		ne	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
12	272	54,9	170	34,3	31	6,3	13	2,6
13	317	47,4	272	40,7	45	6,7	25	3,7
14	310	46,3	253	37,8	61	9,1	33	4,9
15	304	43,2	287	40,8	64	9,1	40	5,7
Celkem	1 203	47,4	982	38,7	201	7,9	111	4,4

Byl prokázán vztah mezi spokojeností se současným sportovním vybavením respondentů a koupí sportovního vybavení rodiči, které si adolescenti přejí (korelace 0,40); viz příloha D.

5.4 Pohybové aktivity mladších adolescentů

Pohybové aktivity mladších adolescentů jsou prezentovány jako lokomoční aktivity, sportovní a tělovýchovné aktivity organizované a sportovní aktivity neorganizované.

5.4.1 Lokomoční aktivity

Druh lokomočních aktivit byl u mladších adolescentů sledován při cestě do školy a ze školy, ve volném čase (na kroužky, za kamarády apod.) a do sportovních zařízení, která byla respondenty navštívena za poslední měsíc (otázky číslo 10-12, 14). U posledně jmenované položky byl zkoumán i čas lokomoce (otázka číslo 15; viz kapitola 5.3.2), zatímco u ostatních pouze druh lokomoce - aktivní (chůze, kolo, atd.), střední (veřejný dopravní prostředek, kdy je třeba dojít na zastávku a ze zastávky) či pasivní (typicky osobní automobil) způsoby přepravy.

Z analýzy způsobu přepravy ráno z domova do školy (otázka číslo 10) vyplývá, že 57,2 % adolescentů chodí pěšky, 24,3 % jezdí autobusem, 9,3 % automobilem. Více dívek (26,8 %) než chlapců (22,1 %) využívá při cestě do školy autobus (tabulka 61). Rozdíly ve způsobu přepravy do školy mezi městskými a venkovskými adolescenty je pochopitelný (tabulka 62). U nejstarších respondentů

(viz tabulka 63) stoupá podíl pěší docházky do školy (až na 60,5 %), na druhou stranu u nich klesá podíl využívání autobusových spojů (21,8 %) oproti ostatním věkovým skupinám.

Tabulka 61

Způsob dopravy do školy dle pohlaví respondentů (číslo otázky 10)

ZPŮSOB DOPRAVY DO ŠKOLY						
Způsob dopravy	dívký		chlapci		celkem	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Pěšky	725	57,0	713	57,0	1 438	57,0
Autobus	341	26,8	277	22,1	618	24,5
Automobil	120	9,4	115	9,2	235	9,3
Vlak	49	3,9	60	4,8	109	4,3
Kolo	33	2,6	67	5,4	100	4,0
Skateboard	0	0,0	7	0,6	7	0,3
Kol. brusle	1	0,1	5	0,4	6	0,2
Koloběžka	0	0,0	3	0,2	3	0,1
Motocykl	0	0,0	2	0,2	2	0,1

Tabulka 62

Způsob dopravy do školy dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 10)

ZPŮSOB DOPRAVY DO ŠKOLY						
Způsob dopravy	město		venkov		celkem	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Pěšky	1 406	83,5	35	4,2	1 441	57,4
Autobus	109	6,5	501	60,7	610	24,3
Automobil	93	5,5	139	16,8	232	9,2
Vlak	3	0,2	101	12,2	104	4,1
Kolo	53	3,1	46	5,6	99	3,9
Skateboard	7	0,4	0	0,0	7	0,3
Kol. brusle	5	0,3	1	0,1	6	0,2
Koloběžka	2	0,1	1	0,1	3	0,1
Motocykl	1	0,1	2	0,2	3	0,1

Tabulka 63

Způsob dopravy do školy dle věku respondentů (číslo otázky 10)

ZPŮSOB DOPRAVY DO ŠKOLY										
Způsob dopravy	věk								celkem	
	12		13		14		15			
	počet	podíl[%]	počet	podíl[%]	počet	podíl[%]	počet	podíl[%]	počet	podíl[%]
Pěšky	271	55,2	371	55,6	373	55,9	425	60,5	1440	57,0
Autobus	122	24,8	161	24,1	184	27,6	153	21,8	620	24,5
Automobil	48	9,8	72	10,8	59	8,8	57	8,1	236	9,3
Vlak	20	4,1	34	5,1	22	3,3	33	4,7	109	4,3
Kolo	26	5,3	25	3,7	23	3,4	26	3,7	100	4,0
Skate.	0	0,0	2	0,3	3	0,4	2	0,3	7	0,3
Kol. brus.	2	0,4	1	0,3	2	0,3	1	0,1	6	0,2
Koloběžka	2	0,4	0	0,0	0	0,0	1	0,1	3	0,1
Motocykl	0	0,0	0	0,0	0	0,0	3	0,4	3	0,1

Při zpáteční cestě mladších adolescentů ze školy (otázka číslo 11) dochází u celého souboru k jediné prokazatelné změně, a to ke vzájemnému poměru mezi chůzí a automobilem (viz tabulky 64–66). Chůze stoupá z 57,2 % na 61,9 %, naproti tomu jízda automobilem do školy a ze školy klesá z 9,3 % na 4,0 %. To lze vysvětlovat tím, že ráno jedou rodiče automobilem do práce a vezmou s sebou své potomky. Odpoledne jezdí rodiče zřejmě později než končí vyučování. Ostatní způsoby přepravy se liší při cestě do školy i ze školy v řádu desetin procent.

Tabulka 64

Způsob dopravy ze školy dle pohlaví respondentů (číslo otázky 11)

ZPŮSOB DOPRAVY ZE ŠKOLY						
Způsob dopravy	dívký		chlapci		celkem	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Pěšky	808	63,6	748	59,8	1 556	61,7
Autobus	326	25,6	299	23,9	625	24,8
Vlak	53	4,2	69	4,7	112	4,4
Kolo	34	2,7	74	5,9	108	4,3
Automobil	48	3,8	52	4,2	100	4,0
Skateboard	0	0,0	8	0,6	8	0,3
Kol. brusle	0	0,0	4	0,3	4	0,2
Koloběžka	1	0,1	3	0,2	4	0,2
Motocykl	0	0,0	2	0,2	2	0,1

Tabulka 65

Způsob dopravy ze školy dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 11)

ZPŮSOB DOPRAVY ZE ŠKOLY						
Způsob dopravy	město		venkov		celkem	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Pěšky	1 492	88,8	61	7,4	1 553	61,9
Autobus	79	4,7	535	64,8	614	24,5
Vlak	3	0,2	107	13,0	110	4,4
Kolo	57	3,4	49	5,9	106	4,2
Automobil	33	2,0	69	8,4	102	4,1
Skateboard	7	0,4	1	0,1	8	0,3
Kol. brusle	3	0,2	1	0,1	4	0,2
Koloběžka	3	0,2	1	0,1	4	0,2
Motocykl	1	0,1	2	0,2	3	0,1

Lokomoční aktivity sledovaných mladších adolescentů ve volném čase (na kroužky, za kamarády apod.) vykazují následující pořadí (otázka číslo 12): pěšky 49,6 %, kolo 21,9 %, autobus 11,0 %, automobil 9,8 %, vlak 2,8 %, kolečkové

brusle 2,1 %. V porovnání s přepravou do/ze školy⁷⁷ byly pro lokomoční aktivity ve volném čase nejvýraznější změny v nárůstu užívání kolečkových bruslí (o více než 1 000 %), jízdního kola (o více než 500 %). Na druhé straně došlo k poklesu užívání autobusové přepravy (o více než 50 %) a chůze (o cca 10 %; viz tabulka 67).

Tabulka 66

Způsob dopravy ze školy dle věku respondentů (číslo otázky 11)

ZPŮSOB DOPRAVY ZE ŠKOLY										
Způsob dopravy	věk								celkem	
	12		13		14		15			
	počet	podíl[%]	počet	podíl[%]	počet	podíl[%]	počet	podíl[%]	počet	podíl[%]
Pěšky	302	61,4	403	60,5	406	60,8	448	63,8	1559	61,7
Autobus	121	24,6	170	25,5	183	27,4	152	21,7	626	24,8
Vlak	20	4,1	33	5,0	27	4,0	33	4,7	113	4,5
Kolo	29	5,9	25	3,8	25	3,7	29	4,1	108	4,3
Automobil	16	3,3	32	4,8	21	3,1	31	4,4	100	4,0
Skate.	0	0,0	2	0,3	4	0,6	2	0,3	8	0,3
Kol. brus.	1	0,2	0	0,0	2	0,3	1	0,1	4	0,2
Koloběžka	3	0,6	0	0,0	0	0,0	1	0,1	4	0,2
Motocykl	0	0,0	0	0,0	0	0,0	3	0,4	3	0,1

Největší rozdíly při lokomoci ve volném čase jsou mezi dívkami a chlapci u chůze - dívky jsou až o 12,5 % aktivnější a také více využívají pro přepravu ve volném čase autobus (o 4 %). Chlapci tuto diferenci kompenzují o 13,9 % častějším využíváním jízdního kola (viz tabulka 67).

Tabulka 67

Způsob dopravy ve volném čase dle pohlaví respondentů (číslo otázky 12)

ZPŮSOB DOPRAVY VE VOLNÉM ČASE						
Způsob dopravy	dívký		chlapi		celkem	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Pěšky	907	55,6	645	43,1	1 552	49,6
Kolo	246	15,1	434	29,0	680	21,7
Autobus	212	13,0	135	9,0	347	11,1
Automobil	163	10,0	147	9,8	310	9,9
Vlak	47	2,9	40	2,7	87	2,8
Kol. brusle	29	1,8	36	2,4	65	2,1
Motocykl	4	0,2	24	1,6	28	0,9
Skateboard	6	0,4	21	1,4	27	0,9
Koloběžka	7	0,4	12	0,8	19	0,6
Tram/metro	3	0,2	1	0,1	4	0,1

⁷⁷ Zmíněné porovnání nepatrně zkresluje fakt, že při „školní lokomoci“ byla analyzována první odpověď-volba respondentů, kdežto při analýze otázky lokomoční aktivity ve volném čase byly prezentovány (brány v úvahu) všechny uvedené výpovědi respondentů (někdo uvedl více než jen jednu variantu lokomoce ve volném čase). Při analýze „školní lokomoce“ se vycházelo z 2 556 odpovědí, při volnočasové z 3 168 výpovědí.

V komparaci městských a venkovských adolescentů je největší rozdíl v chůzi ve volném čase - 61,0 % u městských a jen 28,7 % u venkovských respondentů. Tento stav je u posledně jmenované skupiny kompenzován vyšší frekvencí užití autobusu (o 13,3 %), automobilu (o 8,4 %), jízdního kola (o 7,6 %) a vlaku (o 4,7 %). Rozdíly z hlediska věku respondentů nebyly výrazné (příloha A - XXX).

Tabulka 68

Způsob dopravy ve volném čase dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 12)

ZPŮSOB DOPRAVY VE VOLNÉM ČASE						
Způsob dopravy	město		venkov		celkem	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Pěšky	1 240	61,0	309	28,7	1 549	49,8
Kolo	392	19,3	289	26,9	681	21,9
Autobus	130	6,4	212	19,7	342	11,0
Automobil	139	6,8	164	15,2	303	9,7
Vlak	22	1,1	62	5,8	84	2,7
Kol. brusle	52	2,6	11	1,0	63	2,0
Skateboard	24	1,2	4	0,4	28	0,9
Motocykl	11	0,5	16	1,5	27	0,9
Koloběžka	16	0,8	3	0,3	19	0,6
Tram/metro	2	0,1	2	0,2	4	0,1

Vyhodnocení způsobu přepravy do sportovních zařízení (otázka číslo 14) jsou velmi obdobné výsledkům analýzy lokomoce ve volném čase, což je z hlediska věrohodnosti vyplňování dotazníků pozitivní. Na sportoviště se adolescenti nejčastěji dopravují pěšky (53,9 %), na kole (16,9 %), automobilem (12,4 %) a autobusem (8,5 %); viz tabulka 69.

Tabulka 69

Způsob dopravy do sportovních zařízení celkem (číslo otázky 14)

ZPŮSOB DOPRAVY DO SPORTOVNÍCH ZAŘÍZENÍ		
Způsob dopravy	počet	podíl [%]
Pěšky	2 764	53,9
Kolo	866	16,9
Automobil	635	12,4
Autobus	435	8,5
Kolečkové brusle	109	2,1
Vlak	80	1,6
Skateboard	43	0,8
Motocykl	29	0,6
Koloběžka	19	0,4
Tram/metro	9	0,2
Různé kombinace	141	2,6

Mezi nejčastější různé kombinace (z tabulky 69) patří následující: chůze + kolo (28, četnost); chůze + auto (14); auto + kolo (12); auto + bus (10); chůze + vlak (8).

5.4.2 Sportovní aktivity

Sportovní aktivita byla zjišťována dle fáze týdne (otázka číslo 25). Nejvíce respondentů se přihlásilo ke sportování ve všední dny (36,3 %), přičemž byl zaznamenán rozdíl mezi pohlavími - 32,0 % u dívek a 40,2 % u chlapců (viz tabulka 70). Druhou nejpočetnější skupinou byla stejná sportovní aktivita v průběhu celého týdne (23,5 %). O víkendu v místě bydliště více sportuje 17,7 % respondentů. Podstatně více sportuje o víkendu v místě svého bydliště venkovská část adolescentů (27,3 %) oproti městským (13,4 %). Tento rozdíl je kompenzován sportováním o víkendu mimo bydliště - u městských je to 16,5 % a venkovských 9,7 % adolescentů (tabulka 71). Celkový počet všech respondentů sportujících převážně o víkendu mimo své bydliště činí 14,3 %. K nespportování se přihlásilo 8,2 % respondentů, přičemž inaktivita stoupá s věkem respondentů - od 5,9 % u 12letých až po 9,8 % u 15letých (viz tabulka 72).

Tabulka 70

Častější sportování dle fáze týdne dle pohlaví respondentů (číslo otázky 25)

KDY ČASTĚJI SPORTUJÍ						
Fáze týdne	dívký		chlapci		celkem	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Všední dny	408	32,0	505	40,2	913	36,1
Celý týden - stejně	324	25,4	275	21,9	599	23,7
Víkend v místě bydliště	254	19,9	196	15,6	450	17,8
Víkend mimo bydliště	185	14,5	176	14,0	361	14,3
Nesportují	103	8,1	104	8,3	207	8,2

Tabulka 71

Častější sportování dle fáze týdne dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 25)

KDY ČASTĚJI SPORTUJÍ						
Fáze týdne	město		venkov		celkem	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Všední dny	641	38,0	269	32,5	910	36,2
Celý týden - stejně	396	23,5	197	23,8	593	23,6
Víkend v místě bydliště	226	13,4	226	27,3	452	18,0
Víkend mimo bydliště	278	16,5	80	9,7	358	14,2
Nesportují	145	8,6	56	6,8	201	8,0

Tabulka 72

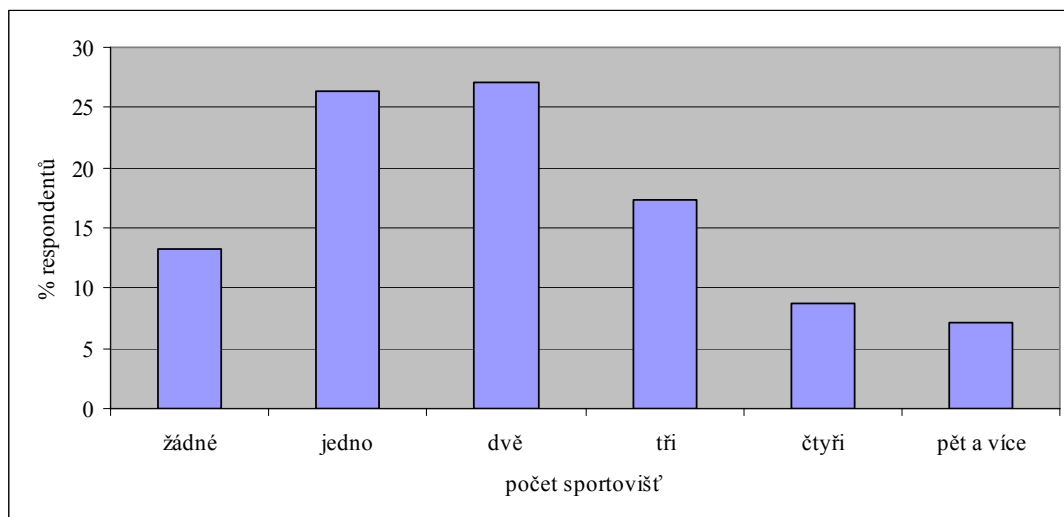
Častější sportování dle fáze týdne dle věku respondentů (číslo otázky 25)

KDY ČASTĚJI SPORTUJÍ										
Fáze týdne	věk								celkem	
	12		13		14		15			
	počet	podíl[%]	počet	podíl[%]	počet	podíl[%]	počet	podíl[%]	počet	podíl[%]
Všed. dny	210	42,4	249	37,2	226	33,8	236	33,6	921	36,3
Cel. stejně	98	19,8	157	23,5	167	25,0	171	24,3	593	23,4
Vík. doma	91	18,4	123	18,4	117	17,5	120	17,1	451	17,8
Vík. mimo	67	13,5	88	13,2	103	15,4	107	15,2	365	14,4
Nesportují	29	5,9	52	7,8	56	8,4	69	9,8	206	8,1

V otázce číslo 13 byla zjišťována aktivně navštívená sportovní zařízení respondenty za poslední měsíc. Z grafu 5 je patrné, že nejčastěji mladší adolescenti aktivně navštíví 1–2 typy sportovních zařízení (53,4 %) za měsíc. Tři různá sportoviště navštívilo 17,3 % respondentů, čtyři a více 16,0 %. Ani jedno sportoviště nenavštívilo za poslední měsíc 13,2 % adolescentů, přičemž podíl z tohoto pohledu inaktivních respondentů stoupá s věkem (viz tabulka 73). Rozdíly mezi pohlavími a místem bydliště respondentů nebyly zjištěny (viz příloha A - XXXII, XXXIII).

Graf 5

Počet aktivně navštívených sportovišť za poslední měsíc celkem (číslo otázky 13)

Tabulka 73

Počet aktivně navštívených sportovišť za poslední měsíc dle věku respondentů (číslo otázky 13)

POČET AKTIVNĚ NAVŠTÍVENÝCH SPORTOVIŠŤ ZA MĚSÍC										
Počet zařízení	věk								celkem	
	12		13		14		15			
	počet	podíl[%]	počet	podíl[%]	počet	podíl[%]	počet	podíl[%]	počet	podíl[%]
Žádné	50	10,1	75	11,2	90	13,5	121	17,2	336	13,2
Jedno	141	28,5	173	25,9	170	25,4	184	26,2	668	26,3
Dvě	143	28,9	193	28,8	177	26,5	174	24,8	687	27,1
Tři	80	16,2	108	16,1	123	18,4	128	18,2	439	17,3
Čtyři	35	7,1	66	9,9	62	9,3	59	8,4	222	8,8
Pět a více	46	9,3	54	8,0	47	7,0	37	5,2	183	7,2

Největší podíl respondentů⁷⁸ se přihlásil k nesoutěžnímu-neorganizovanému sportování (41,3 %) a dále k závodnímu za klub (38,1 %). V tomto ohledu je výrazný rozdíl mezi pohlavími - jen 28,0 % dívek uvedlo závodní sportování za klub, kdežto 49,2 % chlapců (viz tabulka 74). Třetí v pořadí nesoutěžní-organizované sportování (27,5 %) je naopak typické zejména pro dívky (32,6 %, např. tanec v základní umělecké škole) oproti chlapcům (23,2 %). Naprosto nesportujících bylo identifikováno 10,4 % (viz tabulky 74–76).

Tabulka 74

Způsob sportování dle pohlaví respondentů (číslo otázky 21)

ZPŮSOB SPORTOVÁNÍ						
Způsob sportu	dívký		chlapci		celkem	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Nesout.neorganizovaně	578	45,7	468	37,5	1 046	41,6
Závodně za klub	354	28,0	614	49,2	968	38,5
Nesout.organizovaně	412	32,6	290	23,2	702	27,9
Závodně za školu	270	21,3	266	21,3	536	21,3
Nesportují	132	10,4	130	10,4	262	10,4

Tabulka 75

Způsob sportování dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 21)

ZPŮSOB SPORTOVÁNÍ						
Způsob sportu	město		venkov		celkem	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Nesout.neorganizovaně	682	40,8	359	43,7	1 041	41,7
Závodně za klub	618	36,9	340	41,4	958	38,4
Nesout.organizovaně	467	27,9	231	28,1	698	28,0
Závodně za školu	393	23,5	138	16,8	531	21,3
Nesportují	182	10,9	78	9,5	260	10,4

⁷⁸ Celkové procentuální součty u této otázky přesáhly hodnotu 100%, jelikož respondenti mohli zaškrtnout více možností sportování.

Tabulka 76

Způsob sportování dle věku respondentů (číslo otázky 21)

ZPŮSOB SPORTOVÁNÍ										
Způsob sportu	věk								celkem	
	12		13		14		15			
	počet	podíl[%]	počet	podíl[%]	počet	podíl[%]	počet	podíl[%]	počet	podíl[%]
Ne. neorg.	182	36,9	254	38,2	290	43,8	316	45,3	1042	41,4
Z. klub	209	42,4	274	41,3	240	36,3	242	34,7	965	38,3
Ne. organ.	148	30,0	182	27,4	205	31,0	164	23,5	699	27,8
Z. škola	86	17,4	132	19,9	140	21,1	176	25,2	534	21,2
Nesportují	37	7,5	71	10,7	74	11,2	86	12,3	268	10,6

5.4.2.1 Sportovní a tělovýchovné aktivity organizované

Nejčastěji uváděný počet hodin (86,2 % respondentů) povinné školní tělesné výchovy za týden (otázka číslo 19) jsou dvě vyučovací hodiny (tj. 90 minut). Tři hodiny Tv za týden má 8,7 % respondentů a čtyři 2,7 %. Tyto uváděné hodnoty odpovídaly skutečnému stavu, protože neratovická a kutnohorská škola měly rozšířenou výuku Tv.

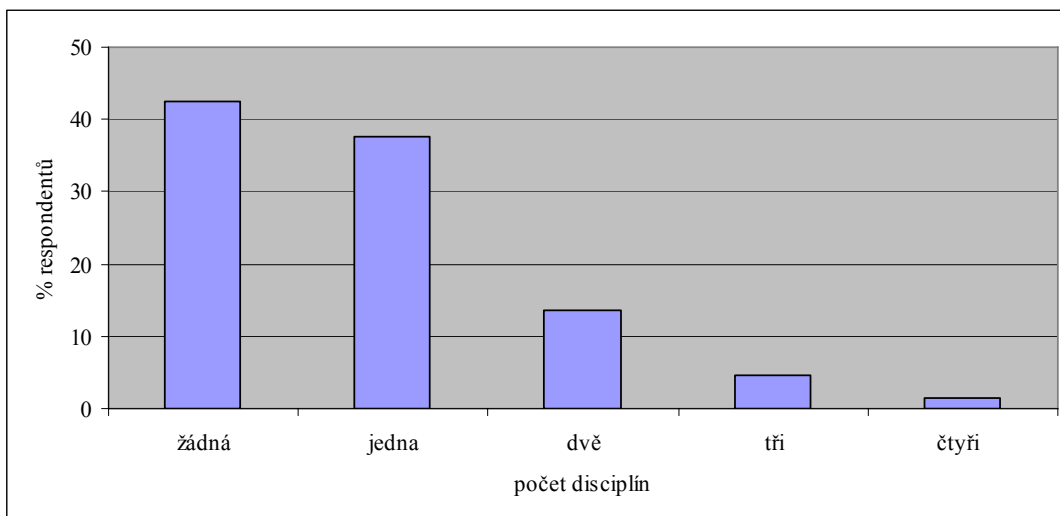
Sportovních/pohybových her ve škole (otázka číslo 20) se účastní 28,0 % adolescentů v těchto hodinových proporcích: 1 hodina - 8,4 %; 2 hodiny - 13,5 %; 3 hodiny - 2,1 %; 4 hodiny - 2,0 %; 5 a více hodin 1,9 % respondentů.

Dále byli respondenti dotazováni na počet disciplín/sportů (otázka číslo 23a), které provozovali za uplynulý týden v organizované formě mimo školní Tv či sportovní hry. Největší podíl byl mezi těmi, kteří neprovozovali žádný organizovaný sport (42,4 %), přičemž dívky byly více inaktivní (44,6 %) než chlapci (39,9 %). Rozdíly mezi městskými a venkovskými respondenty nebyly podstatné. Výrazné difference byly ovšem prokázány s ohledem na složení souboru. Sportovní aktivita v organizované formě značně klesala s rostoucím věkem respondentů - 34,7 % 12letých neuvedlo žádnou provozovanou disciplínu, u 13letých to bylo 38,0 %, u 14letých 43,8 % a u 15letých více než polovina (51,1 %). Podrobnější výsledky viz tabulky v příloze A - XXXVI–XXXVIII.

Jednu sportovní disciplínu/odvětví za týden provozovalo 37,7 % respondentů, dvě disciplíny 13,7 %, tři 4,6 % a čtyři 1,5 % dotázaných (viz graf 6).

Graf 6

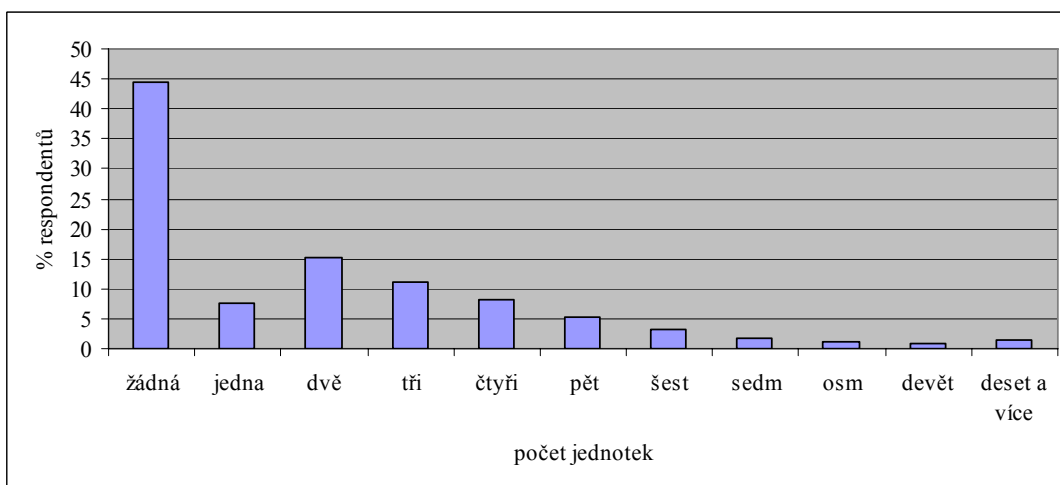
Počet aktivně provozovaných disciplín za týden celkem všech respondentů (číslo otázky 23a)

Z odpovědí na podotázku (23b) zjišťující týdenní frekvenci organizovaného sportu, je patrná shoda v počtu inaktivních respondentů s předchozí otázkou. Jednou týdně organizovaně sportuje jen 7,6 % respondentů. Nejčastější odpovědí byla frekvence dvakrát za týden (15,3 %), třikrát za týden sportovalo 11,0 % respondentů, čtyřikrát 8,1 % adolescentů, (více viz graf 7 a tabulky v příloze A - XXIX–XLI). Výsledky jsou prezentovány souhrnně, tj. jako součet týdenní frekvence ve všech disciplínách.

Graf 7

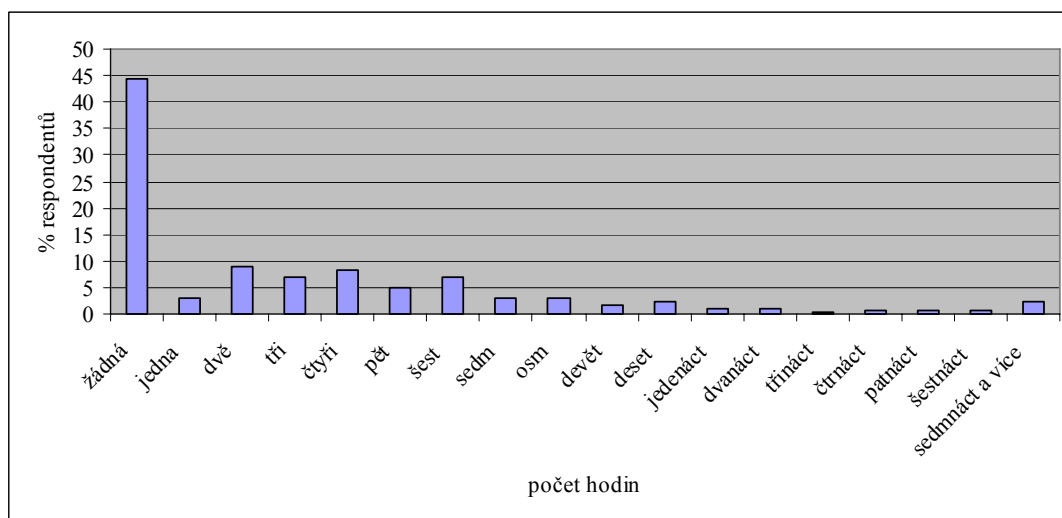
Počet aktivně provozovaných jednotek za týden celkem všech respondentů (číslo otázky 23b)

Součet hodin věnovaných organizovaným sportovním aktivitám (bez školních aktivit) prezentuje graf 8 (číslo otázky 23c). Bylo registrováno cca 44 % inaktivních respondentů. Zajímavě působí fakt pravidelně se opakujících vyšších procentuálních podílů u sudých počtů hodin oproti lichým. Detailní výsledky jsou v příloze A - XLII–XLIV.

Graf 8

Počet aktivně provozovaných hodin za týden celkem všech respondentů (číslo otázky 23c)

5.4.2.2 Sportovní aktivity neorganizované

Sportování doma v bytě nebo na zahradě (otázka číslo 6) uvedla v součtu odpovědí „ano“ a „spíše ano“ více než polovina respondentů (53,6 %). Byly zaznamenány rozdíly mezi pohlavími, místem bydliště i věkem (viz tabulky 77–79).

Dívky byly aktivnější (57,9 %) než chlapci (51,2 %), podobně jako venkovští adolescenti (62,7 %) oproti městským (50,7 %). Rozdíly mezi jednotlivými věkovými skupinami byly též poměrně výrazné (viz tabulka 79).

Tabulka 77

Sportování doma v bytě nebo na zahradě dle pohlaví respondentů (číslo otázky 6)

SPORTOVÁNÍ DOMA V BYTĚ NEBO NA ZAHRADE								
Pohlaví	ano		spíše ano		spíše ne		ne	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Dívky	394	31,3	335	26,6	339	26,9	191	15,2
Chlapci	376	30,5	255	20,7	303	24,6	297	24,1
Celkem	770	30,9	590	23,7	642	25,8	488	19,6

Tabulka 78

Sportování doma v bytě nebo na zahradě dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 6)

SPORTOVÁNÍ DOMA V BYTĚ NEBO NA ZAHRADE								
Bydliště	ano		spíše ano		spíše ne		ne	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Město	466	28,2	373	22,5	446	26,9	370	22,4
Venkov	297	36,2	217	26,5	186	22,7	120	14,6
Celkem	763	30,8	590	23,8	632	25,5	490	19,8

Tabulka 79

Sportování doma v bytě nebo na zahradě dle věku respondentů (číslo otázky 6)

SPORTOVÁNÍ DOMA V BYTĚ NEBO NA ZAHRADE								
Věk	ano		spíše ano		spíše ne		ne	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
12	183	37,8	116	24,0	99	20,5	86	17,8
13	203	30,8	159	24,1	153	23,2	144	21,9
14	209	31,8	159	24,2	174	26,4	116	17,6
15	171	24,6	157	22,6	222	31,9	145	20,9
Celkem	766	30,7	591	23,7	648	26,0	491	19,7

U dvou následně prezentovaných otázek (číslo 22, 24) je třeba zvlášť upozornit na pouze orientační výpovědní hodnotu odpovědí respondentů, což mj. dokládá nízká reliabilita zmíněných položek (0,51 a 0,52; viz kapitola 4.2.1.2). Obě otázky se totiž soustředily na týdenní časové období a zcela neorganizovanou pohybovou aktivitu, která zpravidla probíhá v různých dnech, v různě dlouhých časových úsecích apod. Z těchto důvodů je obtížné ji sledovat, analyzovat, a to i pro samotné respondenty.

Dále je třeba upozornit na fakt, že tyto otázky nelze vnímat izolovaně od ostatních. Pokud se tedy určitý respondent jeví v oblasti neorganizovaného sportu jako pasivní, nemusí tomu tak být ve skutečnosti (může být o to více aktivní v organizované formě sportu).

První z otázek zjišťovala celkový týdenní počet hodin věnovaných neorganizovaným sportovním aktivitám (otázka číslo 22; graf 9). Pro lepší přehlednost a orientaci byli respondenti rozčleněni do pěti základních skupin dle uvedených hodin za týden.⁷⁹ První dvě skupiny lze vnímat jako pasivní adolescenty (0–0,9 hodin; 1–2,9 hodin). Třetí skupina (3–6,9 hodin) byla ve všech sledovaných souborech nejpočetnější (30,1–39,4 %) a lze ji označit za středně aktivní. Čtvrtá a pátá skupina (7–12,9 hodin; 13 a více hodin) zahrnovala aktivní adolescenty.

⁷⁹ Rozdělení do skupin dle uvedeného počtu hodin za týden bylo provedeno na základě konzultací s experty na danou problematiku.

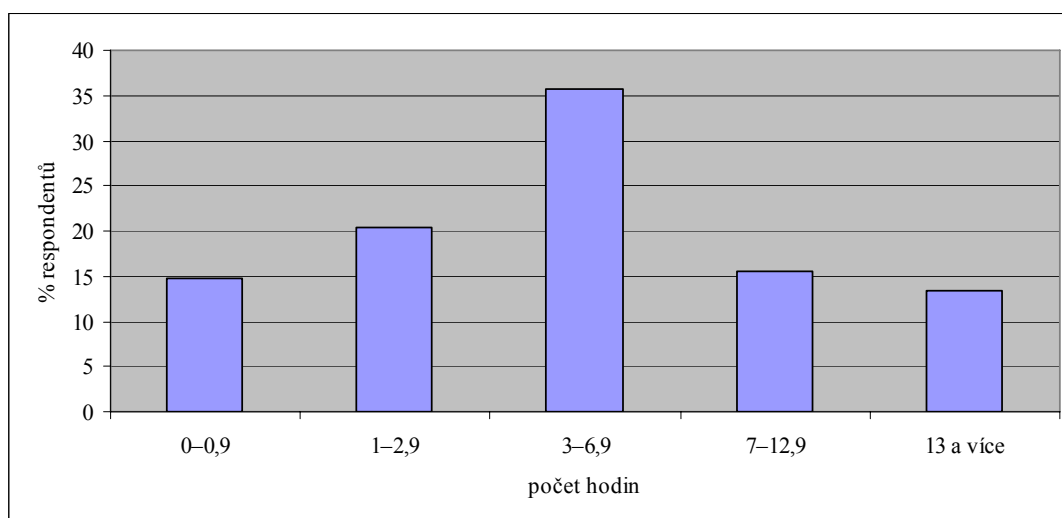

Z hlediska pohlaví se jako aktivnější jeví chlapci (35,5 %) oproti dívkám (22,7 %) - souhrn čtvrté a páté skupiny (viz příloha A - XLV).

Rozdíly mezi městskými a venkovskými a mezi různě starými adolescenty nebyly výrazné, resp. lišily se, ale to mohlo být částečně způsobeno zvoleným intervalem pro rozřídění do skupin. U 13letých byla nejméně početná skupina středně aktivních adolescentů (30,1 %). U zbylé části souboru měla tato skupina zastoupení od 35,6 do 39,4 %. Detailní výsledky jsou v tabulkách v příloze A - XLV–XLVII.

Graf 9

Počet hodin za týden věnovaných neorganizovaným sportovním aktivitám všech respondentů (číslo otázky 22)

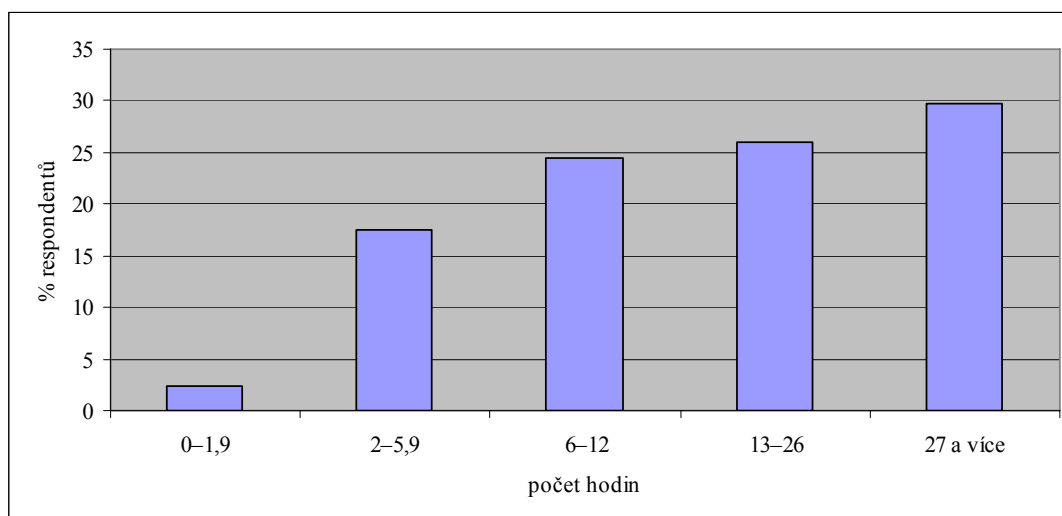

Ještě „volnější znění“ měla otázka číslo 24, která zjišťovala celkový počet hodin za týden strávených venku pohybem (viz graf 10). Opět bylo pro lepší orientaci a přehlednost zvoleno pět základních skupin respondentů dle konzultací s experty. Úvodní komentář k předchozí otázce je platný i zde.

Rozdíly mezi pohlavími a místem bydliště byly minimální (viz příloha A - XLVIII–L). Dle věku se výrazněji odlišovali nejmladší adolescenti (12 let) - oproti ostatním byli pasivnější; ve skupině jedinců, kteří tráví pohybem venku 2–5,9 hodin za týden se jich nacházelo 23,9 %, zatímco u ostatních věkově diferencovaných skupin to bylo 14,4–16,6 % zastoupení. Tento jev může souviset s větší volností starších respondentů (mohou být častěji a patrně déle do večera venku). Další neznámou je „intenzita“ jejich pohybových aktivit.

Graf 10

Počet hodin za týden strávených pohybem venku všech respondentů (číslo otázky 24)

Závěrem je třeba zdůraznit, že výše zmíněné rozdělení respondentů do pěti skupin u posledních dvou prezentovaných otázek sloužilo pouze pro účely této části analýzy dat. Pro další části výsledků (zejména korelací) vycházíme z původních originálních hodnot (v hodinách) uvedených respondenty. Při použití těchto pěti skupin by pro další fázi analýzy dat bylo totiž zcela zbytečně „ztraceno“ mnoho cenných informací.

5.5 Vztahy mezi podmínkami a pohybovými aktivitami mladších adolescentů

V této části prezentace výsledků dochází k hlavnímu cíli celé disertační práce, a sice k podhalení vztahu prostorových a materiálních podmínek s pohybovou aktivitou adolescentů.

5.5.1 Prostorové podmínky pro lokomoci a lokomoční aktivita

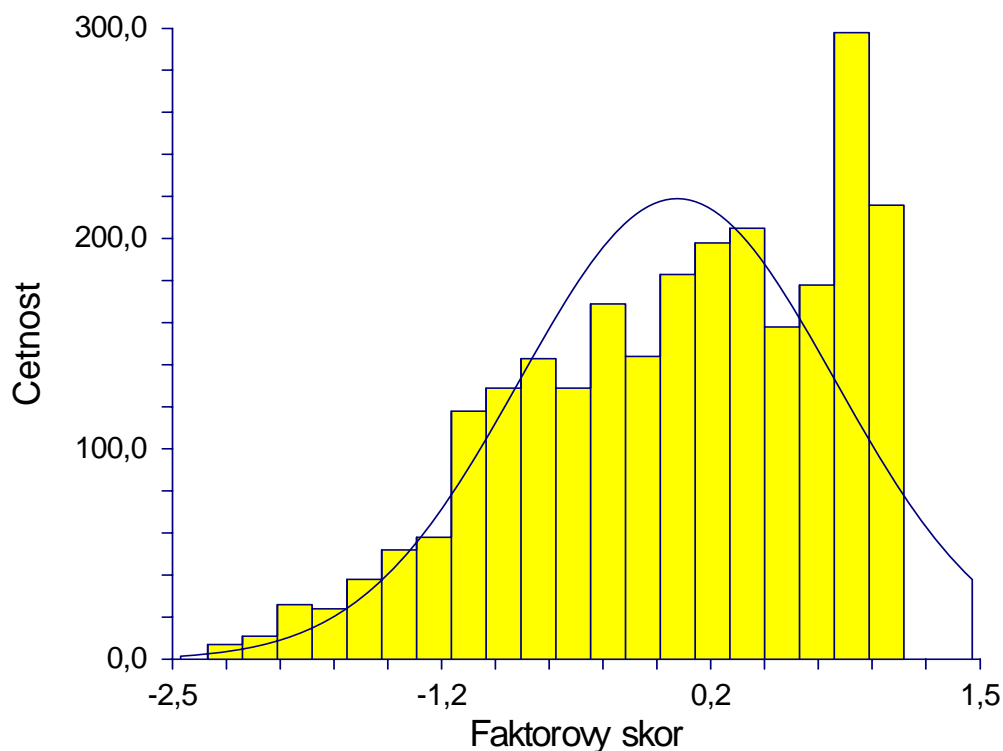
Na základě prvních pěti otázek dotazníku vztahujících se k teoretickému konceptu vnímání lokomočních podmínek, byl pomocí faktorového skóru vytvořen index, který ilustruje celkovou spokojenost mladších adolescentů s podmínkami pro lokomoční aktivity v okolí jejich bydliště. Za odpověď „ano“ byly získány 4 body, „spíše ano“ 3 body, „spíše ne“ 2 body a za odpověď „ne“ 1 bod.

V grafu 11 je znázorněna křivka normálního rozložení četností. Je patrné, že těžiště grafu je posunuto na pravou stranu, což indikuje výraznější podíl velmi

spokojených adolescentů (oproti normálnímu rozdělení). Nebyly zjištěny difference mezi venkovskými a městskými adolescenty.

Graf 11

Spokojenost respondentů s podmínkami pro lokomoci v místě bydliště pomocí faktorového skóru (z otázek 1–5)

Legenda (otázky 1–5):

1. V místě mého bydliště jsou snadno dostupná místa pro chůzi - chodníky, pěší zóny, parky apod.
2. V místě mého bydliště jsou snadno dostupná místa, kde lze jezdit na kole.
3. V místě mého bydliště jsou snadno dostupná místa, kde lze jezdit na skateboardu, kolečkových bruslích.
4. V místě mého bydliště se při chůzi, na kole, skateboardu či kolečkových bruslích apod. co se týče dopravy cítím bezpečně.
5. V místě mého bydliště jsem spokojen s podmínkami pro lokomoční aktivity (kolo, běh, chůze, kolečkové bruslení, skateboarding apod.).

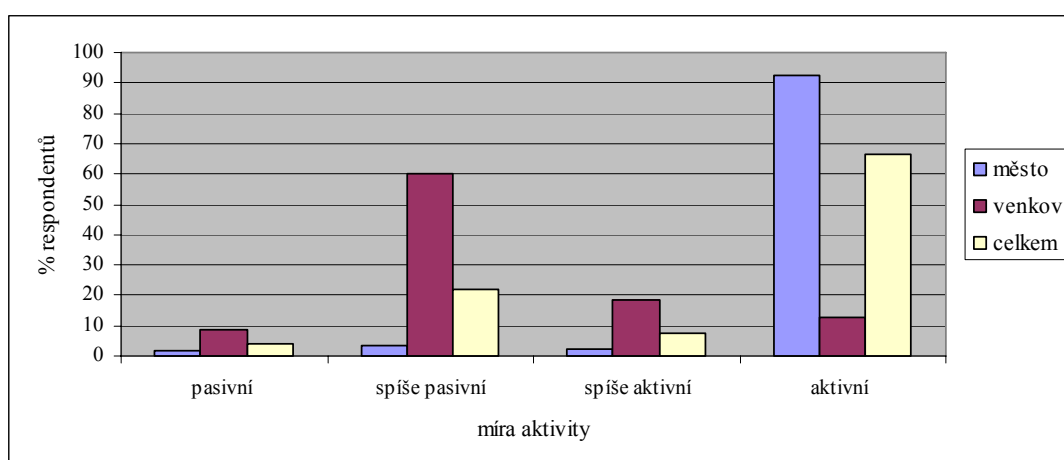
Lokomoční aktivita respondentů byla též indexována (z otázek číslo 10, 11, 12) pomocí faktorového skóru, přičemž bylo u jednotlivých otázek užito velmi jednoduchého kritéria pro hodnocení uvedené lokomoční aktivity. Pro tento účel byly lokomoční aktivity rozděleny do tří základních kategorií: 1. zcela pasivní (automobil) - 0 bodů; 2. středně aktivní (veřejná doprava) - 1 bod; 3. aktivní (chůze, kolo, brusle, skate apod.) - 2 body. Toto velmi jednoduché členění je ospravedlnitelné z důvodu neznalosti intenzity lokomočních aktivit a vzdálenosti

z domova do místa určení (orientační časový údaj je k dispozici pouze u lokomoce do sportovních zařízení).

Při rozčlenění souboru do čtyř skupin podle míry lokomoční aktivity (z otázek číslo 10, 11, 12, které jsou jednotlivě prezentovány v kapitole 5.4.1) dle místa bydliště respondentů bylo zjištěno, že městští adolescenti jsou lokomočně výrazně aktivnější (viz graf 12) než venkovští. Podstatné rozdíly mezi pohlavími nebyly zjištěny.

Graf 12

Lokomoční aktivita dle místa bydliště respondentů (z otázek 10–12)

Legenda (otázky 10–12):

10. Jakým způsobem se nejčastěji za poslední měsíc dopravuješ do školy?

11. Jakým způsobem se nejčastěji za poslední měsíc dopravuješ ze školy?

12. Jak se nejčastěji za poslední měsíc dopravuješ ve volném čase (na kroužky, za kamarády apod.)?

Spokojenost mladších adolescentů s podmínkami pro lokomoční aktivity v místě bydliště nemá prokázanou souvislost s jejich realizovanou lokomoční aktivitou (korelace je -0,04; viz graf 13). Na úrovni jednotlivých indikátorů se korelační koeficienty pohybují od -0,27 do 0,22, přičemž „výraznější“ kladné korelace jsou mezi lokomoční aktivitou a snadno dostupnými místy pro chůzi (0,16 až 0,22; viz tabulka 80).

Tabulka 80

Korelační matice: prostorové podmínky pro lokomoční aktivity (o1–o5) a lokomoční aktivity (o10–o12)

	o1	o2	o3	o4	o5	o10	o11	o12
o1	1,00							
o2	0,36	1,00						
o3	0,39	0,46	1,00					
o4	0,23	0,38	0,28	1,00				
o5	0,37	0,50	0,49	0,51	1,00			
o10	0,20	-0,26	0,13	-0,08	-0,06	1,00		
o11	0,22	-0,27	0,14	-0,11	-0,06	0,86	1,00	
o12	0,16	-0,13	0,13	0,01	0,05	0,56	0,63	1,00

Legenda (otázky 1–5 a 10–12):

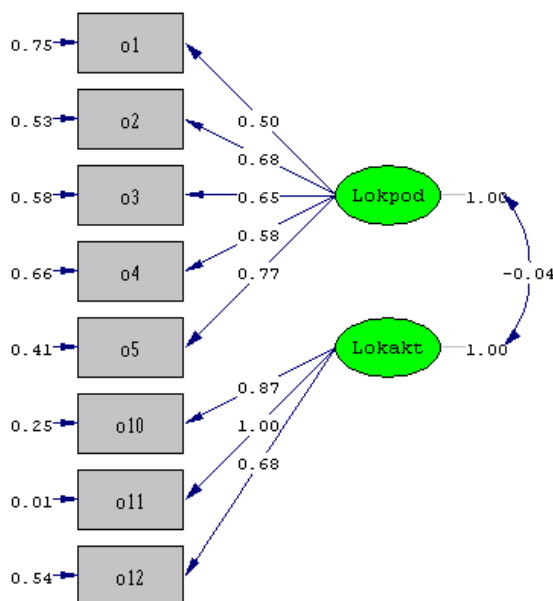
1. V místě mého bydliště jsou snadno dostupná místa pro chůzi - chodníky, pěší zóny, parky apod.
2. V místě mého bydliště jsou snadno dostupná místa, kde lze jezdit na kole.
3. V místě mého bydliště jsou snadno dostupná místa, kde lze jezdit na skateboardu, kol. bruslích.
4. V místě mého bydliště se při chůzi, na kole, skateboardu či kolečkových bruslích apod. co se týče dopravy cítím bezpečně.
5. V místě mého bydliště jsem spokojen s podmínkami pro lokomoční aktivity (kolo, běh, chůze, kolečkové bruslení, skateboarding apod.).
10. Jakým způsobem se nejčastěji za poslední měsíc dopravuješ do školy?
11. Jakým způsobem se nejčastěji za poslední měsíc dopravuješ ze školy?
12. Jak se nejčastěji za poslední měsíc dopravuješ ve volném čase (na kroužky, za kamarády apod.)?

Poznámka:

V tabulce jsou odděleny čárkovaně otázky týkající se prostorových podmínek pro lokomoční aktivity (o1–o5) a lokomoční aktivity (o10–o12). Stejná legenda platí i pro graf 13 na této stránce.

Graf 13

Path diagram: prostorové podmínky pro lokomoční aktivity (o1–o5) a lokomoční aktivity (o10–o12)

Legenda:

Lokpod = lokomoční podmínky (prostorové podmínky pro lokomoci)

Lokakt = lokomoční aktivity

Faktorová zátěž 1,00 (v grafu 13 u o11) je zaokrouhlena z hodnoty 0,99. Tato vysoká hodnota vyplývá ze skutečnosti, že otázky číslo 10 a 11 jsou velmi obsahově podobné (lokomoce do/ze školy) a byla mezi nimi zjištěna vysoká korelace (0,86; viz tabulka 80). Tento jev se nazývá multikolinearita a více o něm pojednává např. Štochl (2008).

Goodness of Fit Statistics

Degrees of Freedom = 19

Satorra-Bentler Scaled Chi-Square = 332.58 (P = 0.0)

Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) = 0.080

90 Percent Confidence Interval for RMSEA = (0.073 ; 0.088)

Model AIC = 366.58

Normed Fit Index (NFI) = 0.96

Comparative Fit Index (CFI) = 0.96

Root Mean Square Residual (RMR) = 0.10

Goodness of Fit Index (GFI) = 0.97

Tabulka 81

Reziduální korelace: prostorové podmínky pro lokomoční aktivity (o1–o5) a lokomoční aktivity (o10–o12)

	o1	o2	o3	o4	o5	o10	o11	o12
o1	0,00							
o2	0,01	0,00						
o3	0,07	0,03	0,00					
o4	-0,05	0,00	-0,08	0,00				
o5	-0,03	-0,03	-0,01	0,07	0,00			
o10	0,21	-0,25	0,14	-0,07	-0,05	0,00		
o11	0,23	-0,26	0,15	-0,10	-0,05	0,00	0,00	
o12	0,17	-0,12	0,13	0,01	0,06	0,00	0,00	0,00

Z tabulky 81 reziduálních korelací jsou patrné zvýšené nevysvětlené korelace mezi o1–o2 a o10–o11, což indikuje nějakou společnou vlastnost těchto položek a není to plně vysvětleno v předchozím modelu (graf 13).

5.5.2 Prostorové podmínky pro sport a sportovní aktivity

Vztah mezi prostorovými podmínkami pro sport a participací mladších adolescentů ve sportovních aktivitách je prezentován na úrovni jednotlivých otázek z důvodu prozatímní nemožnosti sestavit teoretický koncept v této oblasti zkoumání.

5.5.2.1 Prostorové podmínky a organizovaný sport

Na úrovni jednotlivých otázek byla mezi prostorovými podmínkami pro sport a sportovní aktivitou v organizované formě zjištěna nejvyšší korelace mezi časovou dostupností sportovišť (otázka 15) a participací v organizované formě sportu (otázka 23). Nicméně i tyto nejvyšší korelace se pohybovaly v rozmezí 0,15–0,19 (viz tabulka 82). Ostatní korelační koeficienty byly ještě výrazně nižší. Lze tudíž konstatovat, že se neprokázala souvislost mezi prostorovými podmínkami a participací v organizovaných sportovních aktivitách.

Tabulka 82

Korelační matice: prostorové podmínky pro sport (o7–o9, o16–o18) a organizovaná sportovní aktivita (o20, o23a–o23c)

	o7	o8	o9	o15	o16	o17	o18	o20	o23a	o23b	o23c
o7	1,00										
o8	0,18	1,00									
o9	0,14	0,86	1,00								
o15	-0,07	-0,01	-0,01	1,00							
o16	0,22	0,00	-0,02	-0,11	1,00						
o17	0,19	0,04	0,04	-0,05	0,25	1,00					
o18	0,01	-0,05	-0,03	-0,07	0,31	0,25	1,00				
o20	0,05	-0,03	-0,04	0,04	0,00	0,02	0,04	1,00			
o23a	0,05	0,05	0,02	0,15	-0,10	-0,09	-0,08	0,17	1,00		
o23b	0,01	0,02	0,01	0,18	-0,09	-0,07	-0,06	0,14	0,81	1,00	
o23c	0,01	0,02	0,00	0,19	-0,09	-0,07	-0,06	0,11	0,69	0,89	1,00

Legenda (otázky 7–9, 15–18, 20 a 23 a,b,c):

7. Jsem spokojen(a) s podmínkami pro sport v místě mého bydliště.
8. Je možné sportovat na místním školním hřišti v době mimo vyučování - ve všední den odpoledne?
9. Je možné sportovat na místním školním hřišti v době mimo vyučování - o víkendu?
15. Jak dlouho Ti na tato sportoviště trvá cesta z domova v minutách?
16. Napiš, která sportoviště Ti nejvíce schází v tomto městě (kde chodíš do školy)?
17. Napiš, zda Tě něco omezuje v návštěvě sportovního zařízení, sportoviště a pokud ano, tak co?
18. Jaká sportoviště, která dosud nenavštěvuješ, bys rád navštěvoval(a)?
20. Kolik máš vyučovacích hodin nepovinné, volitelné školní tělesné výchovy za týden?
23. Kolikrát a kolik hodin za týden sportuješ v organizované formě (oddíle, klubu, kroužku apod.)?
a) sport, disciplína; b) kolikrát za týden; c) hodin za týden.

Poznámka:

V tabulce jsou odděleny čárkovaně otázky týkající se prostorových podmínek pro sportovní aktivity (o7–o18) a sportovní aktivita v organizované formě (o20–o23c).

5.5.2.2 Prostorové podmínky a neorganizovaný sport

Na úrovni jednotlivých otázek byla mezi prostorovými podmínkami pro sport a sportovní aktivitou v neorganizované formě zjištěna nejvyšší korelace (0,26; viz tabulka 83) mezi časovou dostupností sportovišť (otázka 15) a počtem aktivně navštívených sportovních zařízení za poslední měsíc (otázka 13). Navíc tato zjištěná korelace byla v rámci „jednoho bloku otázek“ (otázky číslo 13-15, kde se odpovědi vztahovaly k aktivně navštíveným sportovištím z hlediska druhu sportoviště, způsobu dopravy do těchto sportovišť⁸⁰ a jejich časové dostupnosti). Ostatní korelace se pohybovaly na ještě nižších hodnotách. Lze tedy konstatovat, že se nepodařila prokázat souvislost mezi prostorovými podmínkami a účastí mladších adolescentů v neorganizovaných formách sportu.

Tabulka 83

Korelační matice: prostorové podmínky pro sport (o7–o9, o16–o18) a neorganizovaná sportovní aktivita (o6, o13, o22, o24)

	o7	o8	o9	o15	o16	o17	o18	o6	o13	o22	o24
o7	1,00										
o8	0,18	1,00									
o9	0,14	0,86	1,00								
o15	-0,07	-0,01	-0,01	1,00							
o16	0,22	0,00	-0,02	-0,11	1,00						
o17	0,19	0,04	0,04	-0,05	0,25	1,00					
o18	0,01	-0,05	-0,03	-0,07	0,31	0,25	1,00				
o6	0,13	-0,03	-0,01	0,05	-0,04	-0,06	-0,13	1,00			
o13	0,08	0,13	0,12	0,26	-0,17	-0,17	-0,12	0,17	1,00		
o22	0,07	-0,04	-0,03	0,00	-0,11	-0,06	-0,03	0,11	0,13	1,00	
o24	-0,03	0,00	0,01	-0,01	-0,11	-0,04	-0,06	0,04	0,06	0,40	1,00

Legenda (otázky 7–9, 15–18, 20 a 23 a,b,c):

7. Jsem spokojen(a) s podmínkami pro sport v místě mého bydliště.
8. Je možné sportovat na místním školním hřišti v době mimo vyučování - ve všední den odpoledne?
9. Je možné sportovat na místním školním hřišti v době mimo vyučování - o víkendu?
15. Jak dlouho Ti na tato sportoviště trvá cesta z domova v minutách?
16. Napiš, která sportoviště Ti nejvíce schází v tomto městě (kde chodíš do školy)?
17. Napiš, zda Tě něco omezuje v návštěvě sportovního zařízení, sportoviště a pokud ano, tak co?
18. Jaká sportoviště, která dosud nenavštěvuješ, bys rád navštěvoval(a)?
6. Sportuji doma v bytě nebo na zahradě?
13. Vypiš všechna sportoviště, která v současné době aktivně navštěvuješ - alespoň 1x za poslední měsíc.
22. Kolik hodin za týden věnuješ neorganizovaným sportovním aktivitám (tzn. bez vedení trenérem apod.)?
24. Kolik hodin za týden celkově trávíš pohybem venku (chůzí, jízdou na kole atd.)?

Poznámka:

V tabulce jsou odděleny čárkovaně otázky týkající se prostorových podmínek pro sportovní aktivity (o7–o18) a sportovní aktivita v neorganizované formě (o6–o24).

⁸⁰ Otázka 14 patřila do konceptu lokomočních aktivit.

5.5.3 Materiální podmínky pro sport a sportovní aktivita

Z modelu (graf 14) je patrné, že spokojenost respondentů s vlastním materiálním vybavením či takovým, jež mají možnost využívat, nemá přímou souvislost se sportovní aktivitou v organizované formě (počet hodin sportovních aktivit za týden v organizované formě). Korelace mezi materiálními podmínkami a sportovní aktivitou je dokonce záporná (-0,13). Na úrovni jednotlivého indikátoru byla nejvyšší korelace zjištěna mezi respondenty provozovanou sportovní aktivitou v organizované formě (otázka 23c) a jejich spokojeností (otázka 30) se sportovním vybavením (0,20); viz tabulka 84. Nicméně z takto nízkého korelačního koeficientu nelze vyvozovat téměř žádné konkrétní závěry či něco predikovat.

Vysvětlení lze hledat např. v tom, že jedna či dvě disciplíny/sporty provozované respondenty vyžadují speciální vybavení v řádu jednotek kusů (obuv, jedno náčiní a oblečení). „Portfolio“ sportovního vybavení mladších adolescentů však bývá zpravidla podstatně širší. Typickým sportovním vybavením, které vlastní podstatná část respondentů, aniž by daný sport provozovala na výkonnostní (v organizované formě) úrovni, je jízdní kolo, plavky, obuv apod., a dále vybavení, které ovlivňují módní trendy - např. kolečkové brusle, skateboard atd.

Tabulka 84

Korelační matice: materiální podmínky pro sport (o28–o30) a organizovaná sportovní aktivita (o23c)

	o28	o29	o30	o23c
o28	1,00			
o29	0,45	1,00		
o30	0,37	0,29	1,00	
o23c	-0,09	-0,09	0,20	1,00

Legenda:

28. Přeji si něco **nového - co ještě nemám** - ze sportovního vybavení.

29. Přeji si něco **modernějšího - co již mám** - ze sportovního vybavení.

30. Jsem spokojen(a) se svým současným sportovním vybavením.

23. Kolikrát a kolik hodin za týden sportuješ v organizované formě (oddíle, klubu, kroužku apod.)?

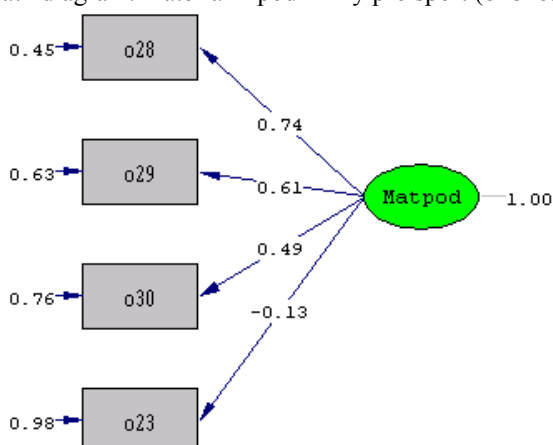
Poznámka:

V tabulce jsou odděleny čárkovaně otázky týkající se materiálních podmínek pro sportovní aktivity (o28–o30) a sportovní aktivita v organizované formě (o23c).

Z otázky číslo 23 byl pro analýzu použit třetí sloupec (viz příloha C), tedy celkový počet hodin za týden.

Graf 14

Path diagram: materiální podmínky pro sport (o28–o30) a organizovaná sportovní aktivita (o23c)

Legenda:28. Přeji si něco **nového - co ještě nemám** - ze sportovního vybavení.29. Přeji si něco **modernějšího - co již mám** - ze sportovního vybavení.

30. Jsem spokojen(a) se svým současným sportovním vybavením.

23. Kolikrát a kolik hodin za týden sportuješ v organizované formě (oddíle, klubu, kroužku apod.)?

Matpod = materiální podmínky pro pohybové aktivity

Poznámka:

Z otázky číslo 23 byl pro analýzu použit třetí sloupec (viz příloha C) - celkový počet hodin za týden.

Goodness of Fit Statistics

Degrees of Freedom = 2

Satorra-Bentler Scaled Chi-Square = 0.011 (P = 0.99)

Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) = 0.0

90 Percent Confidence Interval for RMSEA = (0.0 ; 0.0)

Model AIC = 16.01

Normed Fit Index (NFI) = 1.00

Comparative Fit Index (CFI) = 1.00

Root Mean Square Residual (RMR) = 0.082

Goodness of Fit Index (GFI) = 1.00

Tabulka 85

Reziduální korelace: materiální podmínky pro sport (o28–o30) a organizovaná sportovní aktivita (o23c)

	o28	o29	o30	o23c
o28	0,00			
o29	0,00	0,00		
o30	0,01	-0,01	0,00	
o23c	0,01	-0,01	0,26	0,00

Souvislost mezi spokojeností respondentů s materiálním vybavením a jejich sportovní či pohybovou aktivitou v neorganizované formě se také neprokázala (korelace -0,15 a -0,07); viz graf 15 a, b. Z toho vyplývá, že někdo může být aktivní s malou sportovní výbavou (myšleno počet kusů; některé sporty nevyžadují

rozsáhlou sportovní výbavu) a jiný může být inaktivní s velmi pestrým sportovním vybavením.

Tabulka 86 a, b

Korelační matice: materiální podmínky pro sport (o28–o30) a neorganizovaná sportovní aktivita (o23, o24)

	o28	o29	o30	o22
o28	1,00			
o29	0,45	1,00		
o30	0,37	0,29	1,00	
o22	-0,09	-0,13	0,07	1,00

	o28	o29	o30	o24
o28	1,00			
o29	0,45	1,00		
o30	0,37	0,29	1,00	
o24	-0,04	-0,06	0,06	1,00

Legenda:

28. Přeji si něco **nového - co ještě nemám** - ze sportovního vybavení.

29. Přeji si něco **modernějšího - co již mám** - ze sportovního vybavení.

30. Jsem spokojen(a) se svým současným sportovním vybavením.

22. Kolik hodin za týden věnuješ neorganizovaným sportovním aktivitám (tzn. bez vedení trenérem apod.)?

24. Kolik hodin za týden celkově trávíš pohybem venku (chůzí, jízdou na kole atd.)?

Poznámka:

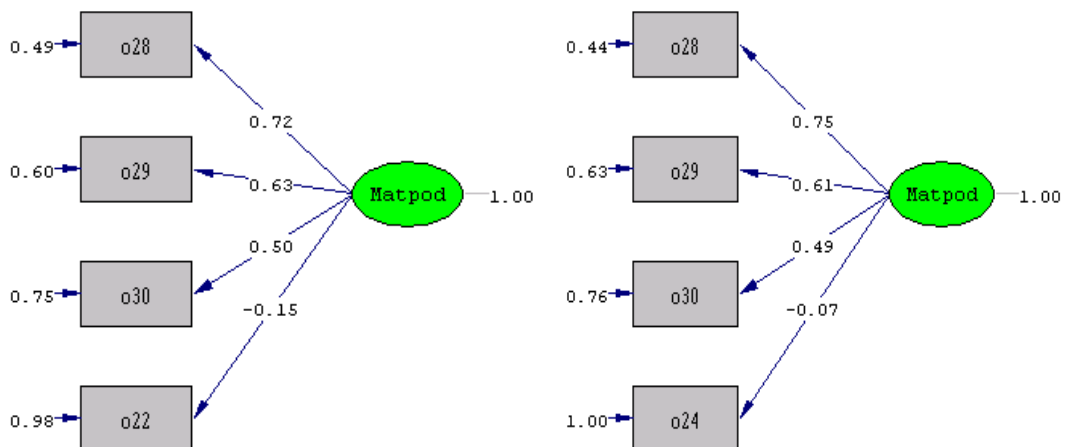
V tabulce jsou odděleny čárkovaně otázky týkající se materiálních podmínek pro sportovní aktivity (o28–o30) a sportovní aktivita v neorganizované formě (o22 a o24).

Stejná legenda platí i pro graf 15 a, b na této stránce.

Celkově tento výsledek potvrzuje trend konzumní společnosti, kdy zejména nabídka hypermarketů či velkých sportovních obchodů je dostupná velkému množství spotřebitelů.

Graf 15 a, b

Path diagram: materiální podmínky pro sport (o28–o30) a neorganizovaná sportovní aktivita (o22, o24)

Legenda:

Matpod = materiální podmínky pro pohybové aktivity

Goodness of Fit Statistics

Degrees of Freedom = 2
 Satorra-Bentler Scaled Chi-Square = 0.0042
 (P = 1.00)
 Root Mean Square Error of Approximation
 (RMSEA) = 0.0
 90 Percent Confidence Interval for RMSEA
 = (0.0 ; 0.0)
 Model AIC = 16.00
 Normed Fit Index (NFI) = 1.00
 Comparative Fit Index (CFI) = 1.00
 Root Mean Square Residual (RMR) = 0.049
 Goodness of Fit Index (GFI) = 1.00

Goodness of Fit Statistics

Degrees of Freedom = 2
 Satorra-Bentler Scaled Chi-Square = 0.0013
 (P = 1.00)
 Root Mean Square Error of Approximation
 (RMSEA) = 0.0
 90 Percent Confidence Interval for RMSEA =
 (0.0 ; 0.0)
 Model AIC = 16.00
 Normed Fit Index (NFI) = 1.00
 Comparative Fit Index (CFI) = 1.00
 Root Mean Square Residual (RMR) = 0.031
 Goodness of Fit Index (GFI) = 1.00

Tabulka 87 a, b

Reziduální korelace: materiální podmínky pro sport (o28–o30) a neorg. sportovní aktivita (o22, o24)

	o28	o29	o30	o22
o28	0,00			
o29	0,00	0,00		
o30	0,02	-0,02	0,00	
o22	0,02	-0,03	0,15	0,00

	o28	o29	o30	o24
o28	0,00			
o29	0,00	0,00		
o30	0,00	0,00	0,00	
o24	0,01	-0,02	0,10	0,00

5.5.4 Materiální podmínky pro lokomoci a lokomoční aktivita

Spokojenost mladších adolescentů s materiálními podmínkami - sportovním vybavením téměř vůbec nekoreluje s jejich lokomoční aktivitou (korelační koeficient -0,06); viz graf 16. To opět potvrzuje fakt, že něco vlastnit neznamená pravidelně to aktivně využívat.

Tabulka 88

Korelační matice: materiální podmínky pro sport (o28–o30) a lokomoční aktivita (o10–o12)

	o28	o29	o30	o10	o11	o12
o28	1,00					
o29	0,45	1,00				
o30	0,37	0,29	1,00			
o10	-0,04	-0,03	-0,03	1,00		
o11	-0,03	-0,03	-0,04	0,86	1,00	
o12	0,00	-0,04	-0,07	0,56	0,63	1,00

Legenda:

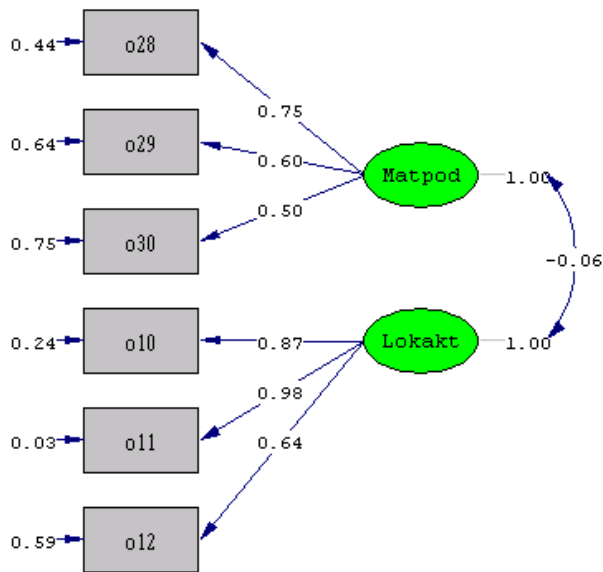
28. Přeji si něco **nového - co ještě nemám** - ze sportovního vybavení.
 29. Přeji si něco **modernějšího - co již mám** - ze sportovního vybavení.
 30. Jsem spokojen(a) se svým současným sportovním vybavením.
 10. Jakým způsobem se nejčastěji za poslední měsíc dopravuješ do školy?
 11. Jakým způsobem se nejčastěji za poslední měsíc dopravuješ ze školy?
 12. Jak se nejčastěji za poslední měsíc dopravuješ ve volném čase (na kroužky, za kamarády apod.)?

Poznámka:

V tabulce jsou odděleny čárkovaně otázky týkající se materiálních podmínek pro sport (o28–o30) a lokomoční aktivita (o10–o12).

Graf 16

Path diagram: materiální podmínky pro sport (o28–o30) a lokomoční aktivita (o10–o12)

Legenda:

- 28. Přeji si něco **nového - co ještě nemám** - ze sportovního vybavení.
- 29. Přeji si něco **modernějšího - co již mám** - ze sportovního vybavení.
- 30. Jsem spokojen(a) se svým současným sportovním vybavením.
- 10. Jakým způsobem se nejčastěji za poslední měsíc dopravuješ do školy?
- 11. Jakým způsobem se nejčastěji za poslední měsíc dopravuješ ze školy?
- 12. Jak se nejčastěji za poslední měsíc dopravuješ ve volném čase (na kroužky, za kamarády apod.)?

Legenda:

Matpod = materiální podmínky pro pohybové aktivity
 Lokakt = lokomoční aktivity

Goodness of Fit Statistics

Degrees of Freedom = 8
 Satorra-Bentler Scaled Chi-Square = 8.24 (P = 0.41)
 Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) = 0.0034
 90 Percent Confidence Interval for RMSEA = (0.0 ; 0.024)
 Model AIC = 34.24
 Normed Fit Index (NFI) = 1.00
 Comparative Fit Index (CFI) = 1.00
 Root Mean Square Residual (RMR) = 0.014
 Goodness of Fit Index (GFI) = 1.00

Tabulka 89

Reziduální korelace: materiální podmínky pro sport (o28–o30) a lokomoční aktivita (o10–o12)

	o28	o29	o30	o10	o11	o12
o28	0,00					
o29	0,00	0,00				
o30	0,00	0,00	0,00			
o10	0,00	0,00	0,00	0,00		
o11	0,01	0,01	-0,01	0,00	0,00	
o12	0,03	-0,02	-0,05	0,00	0,00	0,00

5.5.5 Socioekonomické podmínky a sportovní aktivita

Na úrovni jednotlivých otázek byla mezi socioekonomickým zázemím rodiny a sportovní aktivitou respondentů zjištěna nejvyšší korelace (0,14) mezi vnímáním rodiny respondenty (otázka číslo 35) a sportováním adolescentů doma v bytě nebo na zahradě (otázka číslo 6; viz tabulka 90), což velmi slabě indikuje, že respondenti, kteří vnímají svoji rodinu jako lépe ekonomicky zajištěnou, sportují více doma v bytě nebo na zahradě v porovnání s těmi, kteří vnímají svou rodinu jako chudší. Ostatní hodnoty korelačních koeficientů byly ještě na nižších úrovních. Lze tedy konstatovat, že nebyl prokázán vztah mezi socioekonomickým zázemím respondentů a jejich participací ve sportovních aktivitách.

Tabulka 90

Korelační matice: socioekonomické zázemí respondentů (o35, o39, o39b) a sportovní aktivity (o20, o23a–c, o6, o13, o22, o24)

	o35	o39	o39b	o20	o23a	o23b	o23c	o6	o13	o22	o24
o35	1,00										
o39	0,07	1,00									
o39b	0,13	0,62	1,00								
o20	0,08	-0,01	-0,03	1,00							
o23a	0,05	0,07	0,07	0,17	1,00						
o23b	0,08	0,07	0,06	0,14	0,81	1,00					
o23c	0,07	0,04	0,02	0,11	0,69	0,89	1,00				
o6	0,14	0,04	0,01	0,07	0,14	0,11	0,09	1,00			
o13	0,02	0,08	0,08	0,14	0,41	0,37	0,31	0,17	1,00		
o22	0,01	-0,02	-0,07	0,05	0,01	0,03	0,05	0,11	0,13	1,00	
o24	0,00	-0,04	-0,04	0,01	0,03	0,05	0,05	0,04	0,06	0,40	1,00

Legenda:

35. Svoji rodinu vnímám jako (bohatou; spíše bohatou; spíše chudou; chudou).

39. Vzdělání matky?

39b. Vzdělání otce?

20. Kolik máš vyučovacích hodin nepovinné, volitelné školní tělesné výchovy (sportovní hry apod.) za týden?

23. Kolikrát a kolik hodin za týden sportuješ v organizované formě (oddíle, klubu, kroužku apod.)?

a) sport, disciplína; b) kolikrát za týden; c) hodin za týden.

6. Sportuji doma v bytě nebo na zahradě.

13. Vypiš všechna sportoviště, která v současné době aktivně navštěvuješ - alespoň 1x za poslední měsíc.

22. Kolik hodin za týden věnuješ neorganizovaným sportovním aktivitám (tzn. bez vedení trenérem apod.)?

24. Kolik hodin za týden celkově trávíš pohybem venku (chůzí, jízdou na kole atd.)?

Poznámka:

V tabulce jsou odděleny čárkovaně otázky týkající se socioekonomického zázemí rodiny (o35–o39b) a sportovní aktivity (o20–o24).

5.6 Města a oblasti

V této kapitole jsou výsledky prezentovány dle jednotlivých zkoumaných lokalit. Nejprve je každé město⁸¹ představeno především z urbanistické perspektivy, což je vhodné i pro lepší pochopení následné části, která analyzuje semistrukturovaná interview s pedagogy Tv. Ta byla realizovaná na podkladě připravené struktury otázek (viz příloha E). Výpovědi respondentů - učitelů tělesné výchovy byly převážně zacíleny na jednu konkrétní lokalitu - zkoumané město, proto tak budou nejprve prezentovány. Celkový počet realizovaných interview byl 37 při následujícím rozložení v jednotlivých městech: Benešov - 6, Beroun - 10, Čelákovice - 8, Kutná Hora - 9, Neratovice - 4.

5.6.1 Urbanismus Benešova

Od poloviny 19. století byl Benešov sídlem politického okresu a stal se významným regionálním střediskem na důležitých dopravních tepnách. Současný Benešov představuje dynamicky se rozvíjející centrum zemědělsko-průmyslové oblasti s bohatým zázemím pro turistiku a rekreaci, s mnoha atraktivními cíli v okolí a se zachovalým přírodním prostředím.

Z urbanistického pohledu, resp. půdorysného uspořádání města je Benešov typickým představitelem kompaktního města s jádrem, a to pravidelného kulatého tvaru. Každé půdorysné vystavění města s sebou přináší ze sociologického pohledu teoretické výhody, ale i nevýhody. Mezi výhody takto pravidelně uspořádaného města řadí Musil (1967) následující: bohatost voleb a výběru, tj. vše by mělo být snadno dosažitelné, zejména z časového hlediska; přehlednost a možnost identifikace s lokalitou a obcí - zde hraje důležitou úlohu zejména centrum města (zpravidla historické); možnost sociální participace, což v dnešní demokratické občanské společnosti nabývá na významu; kontinuita a tradice, které jsou v dnešní migrační společnosti také podstatné a opodstatněné. Na druhé straně existují i negativa takového půdorysného uspořádání města (Musil, 1967): možnost sociálních kontaktů - jak autor poznamenává, zejména v tomto ohledu je žádoucí nalézt optimum mezi privátním a veřejným životem; pohoda životního prostředí, která

---

⁸¹ Při zpracování těchto částí bylo vycházeno z oficiálních webových stránek jednotlivých měst (www.benesov-city.cz, 2007; www.mesto-beroun.cz, 2007; www.celakovice-mesto.cz.vip.globe.cz, 2007; www.kutnahora.cz, 2007; www.neratovice.cz, 2007) a dostupných dokumentů na těchto stránkách, není-li uvedeno jinak.

ovšem dále ovlivňováno hustotou zalidnění a frekvencí zejména automobilové dopravy a dalšími proměnnými; schopnost změn, flexibilita - kompaktní uspořádání města má zcela přirozeně minimum možností změn do budoucna. Ovšem malou flexibilitu v územním uspořádání města bychom si v dnešní době mohli dovolit označit za pozitivum. V přímém okolí města se rozprostírají parky a lesy s velkým rekreačně sportovním potenciálem (více viz obrázky II v příloze B).

5.6.1.1 Semistrukturovaná interview - Benešov

V otázce zajištění podmínek pro neorganizovaný spontánní sport adolescentů panovala mezi učiteli shoda v tom, že by hlavní úlohu v tomto ohledu mělo hrát město. Někteří respondenti vypověděli, že odpovědnost za tyto podmínky by měli mít i např. rodiče, DDM, Sokol, oddíly, a to zvláště pro dívky.

Diametrálně rozdílné odpovědi byly v otázce zapojení školy pro zajištění podmínek pro neorganizované sportování adolescentů. Na jedné straně byl vysloven fakt, že zřizovatelem školy je město, tudíž by škola měla hrát v zajištění těchto podmínek výraznou úlohu. Na druhé straně zazněla odpověď na otázku: „Jakou roli by v tom měla hrát vaše škola?“ - „*Žádnou*“. Obecně se respondenti shodli na tom, že by škola měla mít zájem na podmínkách pro sportování dětí, „*poskytování prostorů*“, „*provozovat sportoviště*“ apod. Ovšem realita je taková, že některé školy v Benešově tyto prostory mimo vyučování nabízely, avšak vandalizmus⁸² je přinutil tato sportoviště opět znepřístupnit. Každé hřiště by mělo mít správce, který by měl být dle učitelů Tv placen městem.

Obecně dle respondentů brání větší sportovní aktivitě mladších adolescentů v ČR jejich vlastní lenost, společenský trend a vztah rodiny ke sportu. „*Žijeme v uspěchané době, kdy rodiče nemají na své potomky příliš času, a ti si logicky vyberou nějakou pro ně pohodlnou zábavu - PC, televizi, DVD atd.*“ V organizované formě sportu jsou též patrné velké problémy, neboť většina klubů nepracuje s dlouhodobější koncepcí. Mnohdy to zachraňují nadšenci z řad rodičů apod. Dalším problémem je nedostatek dětí pro kolektivní sporty, jelikož nabídka nesportovních i sportovních aktivit je natolik pestrá, že je pak problém dát

---

⁸² Tento problém není ničím neznámým ani v evropském měřítku. Např. světoznámý výrobce prvků pro dětská hřiště firma HAGS produkuje právě kvůli vandalizmu výrobky se speciálním materiálovým složením pro britský trh (nahrazuje dřevěné části kovovými). O stejném opatření uvažuje i pro trh italský.

dohromady mužstvo pro kolektivní sport, a to i s velkou tradicí v tak relativně velkém městě jakým je Benešov. Jeden z respondentů uvedl, že hlavní bariérou sportování je nedostatečné materiální zabezpečení pro tyto aktivity. Všechny tyto „celorepublikové“ důvody jsou dle respondentů platné právě i v Benešově.

Podmínky pro sportování mladších adolescentů v Benešově byly hodnoceny kladně, v nejméně pozitivní odpovědi byly označeny za „*průměrné*“. Většina však uvedla, že je co zlepšovat, především v absolutní absenci cyklostezek. Dále chybí atletický stadion (původní atletická dráha zde byla zrušena), víceúčelová hala („*Benešov je snad jediné okresní město v ČR, které nemá vlastní sportovní halu a v dohledné době díky politikaření mít ani nebude.*“), kvalitní venkovní koupaliště, beach kurty, více hřišť na fotbal a aquapark. Dle respondentů by podmínky jednoznačně vylepšilo zpřístupnění školních prostor pro veřejnost s podmínkami nenarušení školní výuky a eliminace již zmíněného vandalizmu.

V otázce, zda je v tomto městě dostatek volně přístupných sportovišť pro děti, byly opět zaregistrovány velmi rozporuplné reakce: na jedné straně „*hodně špatný*“, „*ne*“ a na straně druhé „*dobry - dětská hřiště, umělky*“; „*hřišť je dost, problémem jsou obsazené haly*“.

V návrzích na větší zapojení mladších adolescentů do sportovních aktivit přetrvává názorová rozpolcenost: „*město dělá dost*“ (oddily např. neplatí za pronájmy sportovišť), „*chybí asi chuť dětí*“; „*v nejosídlenějších místech chybí sportoviště - koše, fotbal atd.*“, „*špatné materiální zabezpečení*“.

Pro většinu Čechů by patrně charakteristickým sportem pro Benešov byl fotbal - mediálně známý v době účasti v nejvyšší domácí soutěži. Místní učitelé Tv to tak ale nevidí - za převládající sporty v tomto městě uváděli: basketbal, fotbal, volejbal (dívky), florbal, hokej a střelbu.

U problémových adolescentů vidí respondenti zanedbání již v rodině - „*není na co navázat*“, takže je těžké je začlenit do pravidelné aktivity a dvě hodiny Tv za týden ve škole je příliš málo. Chybí jim jednoduše motivace, nic je nebaví a hlavně nemají vytrvalost a houževnatost - „*něco vidí v televizi a hned to také chtějí umět, ale tak to nefunguje...*“.

5.6.2 Urbanismus Berouna

Město Beroun leží na soutoku řek Berounky a Litavky asi 25 km jihozápadně od hlavního města Prahy. Jeho geografická poloha je významným faktorem, který determinuje socioekonomický rozvoj města. Atraktivita polohy je determinována především třemi faktory: 1. vzdáleností od rozvojových center (měst, aglomerací); 2. vzdáleností od rozvojových os (zpravidla hlavních dopravních, zvláště silničních komunikací); 3. polohou v rámci ČR v západovýchodním směru (tzv. západovýchodní gradient - čím západnější poloha, tím exponovanější). Z toho vyplývá, že město Beroun se vyznačuje exponovanou geografickou polohou. Je to především důsledek blízkosti hlavního města Prahy, v jejímž širším zázemí se město nachází.

Výhodnou geografickou polohu umocňuje blízkost dopravního tahu Praha - Plzeň (významná je zejména dálnice D5, méně pak železniční trať 170). Zvláště blízkost dálnice D5 je po exponované poloze vůči Praze druhým klíčovým geografickým faktorem, který výrazně zvyšuje rozvojový potenciál města. Pozitivem je také blízkost a dobrá dopravní dostupnost letiště Praha - Ruzyně.

Beroun je díky své poloze vůči Praze součástí pražské metropolitní oblasti. To zvyšuje jeho rozvojový potenciál a přináší s sebou řadu výhod, jichž město může využívat (blízkost centrál velkých firem a organizací, atraktivita území pro investice, progresivní ekonomická struktura - přítomnost odvětví s vysokou přidanou hodnotou, dostatek pracovních příležitostí, zázemí a image dynamicky se rozvíjející oblasti atd.). Příslušnost k pražské metropolitní oblasti však s sebou přináší i některé nevýhody a rizika, např. možnou ztrátu vlastní identity města.

Dle sociálně-geografické regionalizace ČR je Beroun silným mikroregionálním centrem s vlastním mikroregionem a je mu podřízeno slabší mikroregionální centrum Hořovice (Hampl a Müller, 1996).

Tržní cena pozemků, zejména stavebních, je v porovnání s ostatními středočeskými městy jedna z nejvyšších, což je důkazem vysoké atraktivity města pro bydlení. Skutečný rozmach zaznamenala v posledních letech hromadná i individuální bytová výstavba.

Území města Beroun zahrnuje čtyři katastrální území. Tři z nich (Hostim u Berouna, Jarov u Berouna a Zdejcina) jsou současně částmi města, čtvrté katastrální území Beroun se dále dělí na čtyři části města. Obyvatelstvo je koncentrované zejména v západní polovině města v části Beroun - Město, a to jak

v centru, tak na sídlišti. Řídce osídlené jsou naopak okrajové části Zdejcina, Hostim a Jarov i východní okraj Závodí. Detailněji více viz obrázky III v příloze B.

Vzhledem k rozloze a relativní kompaktnosti zastavěného území města je pěší doprava v Berouně poměrně rozšířená. Mezi oblastmi se zvýšeným výskytem chodců patří zejména historické jádro města a okolí. Město je prakticky ze všech stran obklopeno kopci a lesy. Okolní krajinou prochází řada značených turistických stezek. Na druhou stranu vzhledem k relativně kopcovitému terénu ve městě a jeho okolí zde není cyklistická doprava příliš frekventovaná. Jízda na kole je v intravilánu města jen okrajově používána pro každodenní cesty.

5.6.2.1 Semistrukturovaná interview - Beroun

Zodpovědnost za sportovní podmínky pro neorganizovaný sport mladších adolescentů by mělo nést především město, organizace, rodiče, zřizovatel (majitel) sportoviště a stát. Jeden z respondentů uvedl, že by škola v tomto zajištění měla hrát významnou úlohu. Na druhou stranu respondenti z gymnázia uvedli, že škola spadá pod kraj, z čehož by vznikaly problémy, tudíž vidí hlavní zodpovědnost na městě. V další části byl dotaz na úlohu školy v zajišťování podmínek pro neorganizovaný sport dětí. Jak již bylo zmíněno výše, někteří vidí v tomto ohledu úlohu školy jako velmi výraznou. Většina se shodla na tom, že škola by mohla personálně zajišťovat dozory hřišť apod., ovšem v případě, když by je např. město zaplatilo. Dále by bylo možné po dohodě s městem zpřístupnit školní sportovní areály v odpoledních hodinách pro neorganizovanou mládež. Zde to respondenti opět podmiňovali finanční „kompenzací“ na dozor hřiště ze strany města, protože jako největší překážku otevření sportovních prostor školy respondenti opět uváděli vandalismus.

Názory na překážky větší sportovní aktivity adolescentů byly velmi pestré. Převažovala lenost a pohodlnost adolescentů, nezáměr jejich i rodičů. Orientaci adolescentů na „*pohodlné aktivity*“, jako jsou počítače, televize, média apod., někteří označili za „*společenský trend*“ či „*módu*“. Objevily se též odpovědi nedostatečného počtu volně dostupných sportovišť - s volným (neplaceným) vstupem a malá nabídka atraktivních sportů (pouze hokej). Velmi zajímavé byly odpovědi od jedné respondentky (s 26letou praxí), a sice že podpora nezáměru o sport již vzniká „*přílišnou benevolencí*“ či „*obavou dětských lékařů*“, z čehož plyne omlouvání z hodin povinné školní Tv a pohodlnost rodičů. Dále uvádí jako jeden

z důvodů nekvalifikované učitele Tv a tím nedostatečnou motivovanost z jejich strany k dalším mimoškolním pohybovým aktivitám jejich svěřenců.

Respondenti konstatovali výrazné zlepšení podmínek pro sport v posledních letech. Podmínky pro sport adolescentů v Berouně byly tedy hodnoceny až na jednu výjimku jako nadprůměrné, dobré, avšak s častou poznámkou, že je třeba téměř za vše platit. Na to navazovala další otázka týkající se právě volně přístupných - neplacených - sportovišť; zde byla situace naopak hodnocena velmi negativně. Respondenti uváděli, že znají pouze jedno neplacené hřiště, které má navíc velké problémy s okolními obyvateli. Jako nejvíce chybějící sportoviště byly nejčastěji uváděny skatepark, cyklostezky, dráha pro kolečkové brusle a dále volně přístupná hřiště - placky, s basketbalovými koši, pro míčové sporty obecně a plážový volejbal.

Pro mnohé byla otázka návrhu podpory pohybových aktivit mladších adolescentů ze strany města obtížná. Nejčastější odpovědi se týkaly financí do sportu, především do personálního zajištění - trenérů, cvičitelů, správců hřišť a dále prostředků nutných na údržbu hřišť. Další respondenti by navrhovali pořádání soutěží, které by mohly přilákat další zájemce, zpřístupnit školní hřiště veřejnosti. Nejzajímavější odpověď zněla: „*Aby starosta propagoval i jiný sport než hokej*“. Pozitivní příklady by měly být především v rodinách, v médiích, u učitelů a představitelů města.

Na základě výpovědí učitelů nelze o žádném sportu prohlásit, že by byl typicky „berounský“. To je do jisté míry překvapující, jelikož mediálně známí jsou v rámci ČR Berounští medvědi - hokejisté. Odpovědi na nejvíce preferované sporty v Berouně byly velmi pestré: od basketbalu, hokeje, fotbalu, atletiky, plavání, florbalu, tenisu až po dnes velmi módní vlnu tance - především u dívek.

Většina dotázaných vidí hlavní úskalí u problémových adolescentů v dysfunkčních rodinách a dost často jsou skeptičtí v zapojení těchto jedinců do sportovních aktivit, jelikož „*oni nechtějí*“. Ti optimističtější vidí naději ve větším zpřístupnění neplacených sportovišť (i školních), protože mezi těmito dětmi převažují jedinci ze sociálně slabších vrstev obyvatel. Dalším z návrhů učitelů Tv je menší organizovanost - poskytnout adolescentům větší volnost - nutné podmínky - volné basketbalové koše, skatepark, betonové pingpongové stoly apod. Navíc je třeba pružně reagovat na módní trendy ve sportu - pestrá nabídka. To ovšem znamená zajistit a zaplatit personál a prostory pro tyto aktivity. Mezi těmito

„novými sporty“ byly uváděny bezkontaktní rugby, paintball, „u kterého by si vybili agresivitu“, „možná lanolezení“.

5.6.3 Urbanismus Čelákovice

Město vzniklo při levém břehu Labe v Polabské nížině (184 m.n.m.), v současné době leží cca 20 km od hlavního města Prahy. Oblast města Čelákovice náleží k jihovýchodní části Brandýské plošiny, která je součástí České křídové tabule. Jejich povrch je poměrně plochý, pouze s velmi mírným sklonem směrem k toku Labe.

Zástavba města se rozvíjela zejména jižním a východním směrem (viz obrázek IV v příloze B). Jeho těžiště tvoří kromě náměstí ulice spojující náměstí s vlakovým nádražím. Založení několika drobných průmyslových výroben přineslo stavební rozvoj za železniční tratí a urbanistické propojení města se zástavbou malé zemědělské osady Jiřina. Vznikla zde maloměstská vilová čtvrť; rozvoj obou stěžejních průmyslových závodů vyvolal potřebu rozsáhlé bytové výstavby.

Po vzniku Československa zde fungovaly známé říční lázně „České Grado“, regulací Labe zrušené koncem 30. let. Město Čelákovice bylo v letech před intenzivní industrializací známé svou nabídkou rekreačních možností jak krátkodobých, tak dlouhodobých. Urbanistická koncepce schváleného územního plánu sídelního útvaru města Čelákovice a okolí se v návrhu snaží o rehabilitaci této funkce. S tím souvisí i rehabilitace rekreační funkce řeky Labe, která tvoří severní hranici města. Právě u řeky Labe je situována podstatná část venkovních sportovišť města - fotbalový a atletický stadion, tenisové a beach volejbalové kurty atd., dále je zde pobřežní pěší zóna. Vzhledem k nenáročnému geografickému reliéfu a okolní přírodě jsou Čelákovice výhodným místem i pro cykloturistiku. Leží mj. na trase cyklostezky Pojizeří.

Město Čelákovice v současné době sestává z několika převážně monofunkčních zón; polyfunkční zůstává prakticky pouze centrum, soustředěné kolem náměstí, Sedláčkovy a Masarykovy ulice.

Dnešní součástí města jsou cca 1 km vzdálené, původně samostatné obce Sedlčánky, osada Císařská Kuchyně (výměra 464,2 ha společně se Sedlčánky).

Jedná se o typicky venkovské sídelní útvary⁸³, prosperující zejména z rozvinuté zemědělské výroby. Dále bylo připojeno Záluží (výměra 225,4 ha), které je s městem spojeno prostřednictvím skladového zemědělského areálu, a samozřejmě hlavní část - Čelákovice (výměra 897,8 ha). Počet obyvatel města ke dni 1. 1. 2007 byl 10 503 s celkovou katastrální rozlohou 1 587,4 ha.

5.6.3.1 Semistrukturovaná interview - Čelákovice

V otázce zajištění podmínek pro neorganizovaný sport adolescentů v Čelákovicích panuje mezi respondenty vcelku shoda v tom, že by hlavní úlohu mělo hrát město. Respondenti poukazovali především na problém právní zodpovědnosti v případě úrazu sportujících. Výrazné zapojení školy do této nabídky viděli spíše skepticky. Škola by měla hrát úlohu výchovnou a vzbudit zájem o tyto aktivity, ale neměla by mít neorganizovaný sport dětí primárně na svých bedrech. Mohla by za určitých podmínek poskytovat své školní hřiště, ovšem nejlépe s placeným správcem (kustodem), neboť bylo poukazováno na různou formu vandalizmu, venčení psů na hřištích apod.

Podle čelákovických učitelů obecně brání větší sportovní aktivitě mladších adolescentů v ČR výchova v rodině, rodinné zázemí a jejich lenost, resp. preference pohodlí domova, počítačů apod. V neposlední řadě uvedli učitelé nedostatek sportovišť pro neorganizovaný, neformální sport/pohybové aktivity, kde není nutné vynakládat finanční prostředky. Dále byly zmiňovány nedostatek kroužků a hlavně personálního (dobrovolného) zabezpečení. Situace ve městě Čelákovice byla viděna velmi obdobně, jako tomu bylo pro celou ČR.

Na otázku všeobecných podmínek pro sportovní a pohybové aktivity mladších adolescentů (12–15 let) v tomto městě se dostalo velmi rozporuplných odpovědí; na jedné straně panovala velká nespokojenost: „špatný, téměř žádný“, na straně druhé naopak spokojenost: „více než dobré“. Většina dotazovaných se vyjadřovala spíše pozitivně, což lze shrnout konstatováním jednoho z respondentů „kdo chce, najde si příležitost“.

---

⁸³ V této souvislosti vyvstala otázka, zda respondenty z čelákovických osad brát jako městské či venkovské obyvatele. Nakonec byli mladší adolescenti žijící v těchto osadách vyhodnocováni jako venkovští obyvatele.

Polovina respondentů si myslí, že je v Čelákovících nedostatek volně přístupných sportovišť pro adolescenty mezi 12–15 lety. Naopak druhá polovina učitelů je těchto názorů: „*mírný nedostatek*“; „*dobrý, ale šlo by to vylepšit*“; „*v zásadě ano*“; „*vzhledem k poptávce ano*“.

Dle učitelů by v Čelákovících nejcitelněji tato sportoviště: víceúčelová hřiště, kryté haly, zimní stadion, větší a lépe vybavený skatepark, letní koupaliště, cyklotrial, hřiště pro kolečkové brusle, atletický stadion, fitness centra, hřiště na házenou, volejbal, fotbal, „*zed' na pinkání*“ ad. Jak je z výčtu patrné, vykazuje paleta pocíťovaných chybějících sportovišť značnou pestrost; vzhledem k velikosti města jsou některé návrhy dost nákladné na výstavbu a provoz (zimní stadion). Respondenti se v této otázce také dotkli střetu sportovců provozujících sport organizovaně s těmi, jež se mu věnují neorganizovaně, kdy organizovaní mají často při využívání sportovišť přednost před ostatními. Dále zde bylo poukázáno na problém jakési stydlivosti těch, kteří ovládají daný sport méně než kluboví hráči (např. tenis). U zcela volně přístupných sportovišť bylo poukázáno na vandalizmus a krádeže např. sítí apod.

V návrzích na zlepšení podmínek ve městě pro potenciální větší pohybovou aktivitu mladších adolescentů převládají názory na vybudování „neformálních plácků“ v těsné blízkosti obydlí s důrazem na finanční nenáročnost - vstup zdarma. Dále se objevily návrhy většího počtu sportovních kroužků a klubů a jejich lepší vzájemná kooperace - typickým příkladem může být fotbal a atletika, kdy na ploše stadionu s atletickou dráhou dochází již tradičně k častým konfliktům mezi fotbalisty a atlety. Mezi dalšími nápady se objevila lepší propagace sportovišť a neklubových soutěží v rámci města, jakož i lepší přístup správních orgánů a financování města - „*výstavba kvalitního hřiště*“.

Mezi převládajícími sporty v Čelákovících byly jmenovány (seřazeny dle četnosti) fotbal, tenis, florbal, volejbal, basketbal, nohejbal, aerobic pro dívky.

Jednota panuje v otázce existence problémových skupin adolescentů. Další podotázka: „Co byste pro ně navrhoval(a) v oblasti sportu?“, byla dost často vnímána jako vůbec nejobtížnější z celého interview. Někteří navrhovali pořádání otevřených turnajů pro neorganizované jedince, víkendové sportovní aktivity pro získání zájmu o pohyb, intenzivní a opakované kvalitně motivačně propracované náborů. Ve stručnosti to lze shrnout individuálním přístupem k těmto jedincům či

skupinám. Na druhé straně byli mezi dotázanými skeptici, kteří tvrdili, že sport tyto problémové skupiny nevyлéčí.

5.6.4 Urbanismus Kutné Hory

Na urbanismus tohoto historického města je třeba nahlédnout v kontextu dob dávno minulých. Vznik Kutné Hory je tradičně spojován s rozvojem peněžního hospodářství ve 13. století, nicméně prvopočátky dolování jsou datovány již dříve. Povrchové výchozy stříbrných rudních žil byly zřejmě odhaleny již v závěru 10. století.

Horní město je obecné historické označení měst vzniklých v místech těžby drahých kovů. Tato města obecně podléhala přímo panovníkovi, neboť výnosy z těžby drahých kovů byly jedním z jeho hlavních příjmů. Jednalo se tedy ve své podstatě o specifickou variantu královských měst. Kutná Hora byla nejvýznamnějším horním městem Čech, do jehož Vlašského dvora byla po mincovní reformě Václava II. soustředěna veškerá ražba mincí. Kutná Hora představuje středověké královské město, jehož prosperita a výstavnost byly přímo podmíněny bohatstvím stříbrných dolů. Nejslavnější epocha města se shoduje s dobou rozmachu dolování stříbra. Ve středověku byla Kutná Hora druhým nejdůležitějším městem Českého království hned po Praze.

Horní města měla, a některá z nich doposud mají, specifický urbanismus. Často totiž nebyla budována na pravidelném rastru ulic s čtvercovým či obdélným náměstím, ale podél cest k jednotlivým štolám, takže působí dojmem srostlých sídel. Kolem jednotlivých šachet vyrostla provizorní obydlí, dřevěné kaple a primitivní těžní zařízení. Atmosféra Kutné Hory této doby bývá často přirovnávána k atmosféře amerických zlatokopeckých osad. Dobové prameny hovoří o "sběhu ke Kutné" a lapidárně tak vyjadřují skutečnost, že ohlas zdejších nalezišť záhy přesáhl hranice země. Hornické osady, vznikající neplánovitě a překotně, neměly v prvních letech fungování žádná práva a veškeré právní záležitosti řešila sousední města Čáslav a Kolín. Dlouho se jim říkalo obecně pouze Mons - Hora a teprve v roce 1289 se zrodilo pojmenování MONS CUTHNA.

Půdorys horních měst je proto dnes někdy mylně chápán jako poněkud chaoticky utvářený. Klasickým příkladem je půdorys právě Kutné Hory (viz příloha B - obrázek V). V bývalých horních městech jsou často dochovány velmi náročně

řešené měšťanské domy jako např. Kamenný dům v Kutné Hoře, velice nákladně vybavené radnice, kostely atp., které tak dokládají velký historický význam. Celkově se na území města nachází téměř 400 nemovitých kulturních památek.

Stavební aktivita první republiky, která dodnes určuje charakter částí města, bezprostředně přiléhajících k historickému jádru, byla ovládána především místními staviteli a podnikateli.

Kutná Hora byla jako zatím jediné město ze Středočeského kraje zařazena na seznam světového kulturního dědictví UNESCO (1995).

5.6.4.1 Semistrukturovaná interview - Kutná Hora

Podmínky pro neorganizovaný sport mladších adolescentů by měly dle respondentů z Kutné Hory zajišťovat město a školy. Město vlastní pouze 1/6 plaveckého bazénu a zimní stadion. Dále by se měla angažovat občanská sdružení a Dům dětí a mládeže. Většina respondentů vypověděla, že zpřístupnění školního hřiště je dobrá idea; z důvodu vandalizmu a bezpečnosti je však nutný správce. Školy organizují přebory, kroužky apod. Některá školní hřiště jsou přístupná, ale buď nejsou dětem a mládeži dostatečně známá, nebo slouží jen pro žáky navštěvující danou školu.

Mezi hlavními překážkami větší sportovní aktivity adolescentů byly nejčastěji jmenovány lenost, životní styl, nabídka pohodlnějších aktivit (počítače, televize atd.), nezájem rodičů či dokonce jejich podpora pasivního způsobu života (omluvenky z Tv). Zejména neorganizovaná forma sportování se dle jedné respondentky netěší odpovídajícímu zájmu, zejména ze strany komunálních institucí - „děti nemají kde sportovat“. Vše je soustředěno jen na organizované sportování. Konkrétní důvody v Kutné Hoře jsou zcela analogické s poznámkou, že v určitých sportech je nízká úroveň trenérů, kteří odradí některé potenciální zájemce.

V Kutné Hoře nejcitelněji chybí „*regulérní*“ sportovní hala, resp. hala o rozměrech 40 x 20 m, dále atletický stadion s umělým povrchem, „*neformální*“ hřiště na fotbal, basketbal a volejbal, cyklostezky a trasy pro kolečkové brusle.

V názorech na podmínky pro sportování a pohybové aktivity mladších adolescentů v Kutné Hoře mají jen mírnou převahu spíše kladné odpovědi. Mezi zápornými se objevila konstatování: „*moc dobrý ne*“, „*nedostačující, děti hodně rozbíjejí stávající*“, „*omezené*“. Při shodné otázce s důrazem na volně přístupná

sportoviště byla situace opačná, tedy negativní, u některých respondentů dokonce velmi negativní. Proto byla jednoznačně kladná odpověď jednoho z respondentů překvapivá. Dále byly překvapivé odpovědi dvou respondentů, kteří uvedli, že „neoficiálně“ lze sportovat téměř všude - „*nikdo je nevyhodí*“. I zde byl zmiňován problém vandalizmu.

Nabídka sportování se jevila respondentům dostatečná, upozorňovali však na nedostatek motivace dětí ke sportu, kde by dle některých mohla výraznou úlohu sehrát škola. Dále by se mělo zapracovat, jak je již patrné z předešlého textu, na zpřístupnění většího počtu sportovišť, hřišť, ale je nutný dozor kvůli vandalství.

Z převládajících sportů provozovaných ve městě byly jmenovány fotbal, hokej, florbal, basketbal, házená a atletika.

Učitelé Tv vidí u specifických dětí problém již v rodinách a navrhovali by třeba zvětšit skatepark, uplatnit individuální přístup, v plánu jsou nová sportoviště pro tyto skupiny mladších adolescentů, zejména „*romské děti a děti z bytovek*“. Důležité je, nabízet všestranné programy zaměřené na prožitek, adrenalin a „*aby i méně nadaní jedinci si k tomu našli cestu...*“

5.6.5 Urbanismus Neratovic

Město Neratovice leží v Polabské nížině asi 20 km severně od hlavního města Prahy a 10 km jihovýchodně od bývalého okresního města Mělníku. Územní plán vlastního města Neratovice zahrnuje celé jeho současné administrativní území (v rozsahu zhruba 2 000 ha); sestávající z těchto katastrálních území: Neratovice, Byškovice (dnes samostatné obce), Lobkovice, Mlékojedy, Korycany. S výjimkou Mlékojed se ovšem katastrální území rozkládají na levém břehu Labe (viz příloha B - obrázek VI..

Silné „gravitační působení“ hlavního města zužuje v absolutním slova smyslu prostor pro rozvoj dalších nadregionálních vztahů Neratovic a ovlivňuje zejména strukturu těchto vztahů. V tomto ohledu je stále jediným významným autentickým prvkem specializace města jeho postavení jako střediska chemického průmyslu. Nadregionální funkce ve svém úhrnu hrají v případě Neratovic významnou úlohu. V tomto smyslu představují Neratovice po ekonomické, sociální a kulturní stránce „otevřené město“. V kontextu pohybových aktivit hovoří Zich et al. (1995) o vlivu Brandýsa nad Labem - Staré Boleslavi na Neratovice ve smyslu bohaté sportovní

nabídky. Odrazem poněkud slabších „objektivních“ vazeb je dále skutečnost, že se Neratovice nestaly členem žádného územního svazku obcí (mikroregionu).

Dnem 1. 1. 1950 se přeměnil chemický závod Neratovice na samostatný národní podnik pod názvem Spolana. Tímto okamžikem se postupně celý rozvoj Neratovic a život obyvatel prakticky spojil s rozvojem Spolany. Stále se rozvíjející Spolana současně ovlivňovala rozvoj města, které bylo oficiálně vyhlášeno městem v roce 1957. Mohutná komplexní sídlištní výstavba včetně obchodní sítě, zařízení pro rozvoj kultury a sportu, rozvoj školství a postupné pospojování okolních obcí s městem tak vytvořily z Neratovic moderní průmyslové město. Jedná se o nejmladší město na Labi. V souvislosti se Spolanou je na místě podotknout, že tento závod měl velmi podstatný vliv na zajišťování sportu ve městě prostřednictvím oddílů TJ Spolana, což dokládá i výzkum Zicha et al. (1995).

Po listopadu 1989 postupně slábnul rozhodující vliv Spolany na další rozvoj města. V Neratovicích došlo k radikální architektonické změně při výstavbě a rekonstrukci rodinných domů. Vedle stávajících sportovních zařízení vybudovalo město nové softbalové hřiště, tenisovou sportovní halu, rekonstruovalo krytý plavecký bazén s tobogánem, zastřešilo zimní stadion. Město je známo svou pestrou sportovní nabídkou.

V posledních letech počet obyvatel města přibývá - Neratovice jsou v tomto ohledu mezi českými městy jednou z mála výjimek. Na přírůstku obyvatel se podílí rozhodující měrou migrace. Obyvatelstvo Neratovic má relativně nízkou věkovou strukturu.

Vzhledem k rovinnatému geografickému reliéfu, ale i silnou tradicí vybudovanou bývalými zaměstnanci Spolany je toto město vhodné k cyklistické přepravě. Je zde snaha o vzájemná propojení jednotlivých urbanistických celků i příměstské krajiny a okolních obcí. Neratovice mají zájem o změnu svého nelichotivého image chemického města na mladé, dynamické město se zdravým životním prostředím, plné zeleně a podporující aktivní životní styl svých obyvatel.

Obecně lze ovšem vnímat urbanismus Neratovic jako problematický. Navíc jsou rozvojové plochy silně limitovány rozsáhlými ochrannými pásmy výroby a infrastrukturních linií.

5.6.5.1 Semistrukturovaná interview - Neratovice

Za podmínky pro neorganizovaný sport by mělo primárně zodpovídat město, příp. majitel sportoviště. Úloha školy je v tomto ohledu podle dotazovaných učitelů limitována financemi, např. na dozor sportovišť, bez něhož v zásadě nelze zpřístupňovat školní sportoviště veřejnosti z důvodu vysoké míry vandalizmu. V této oblasti je očekávána reciprocita ze strany města - zaplacení správce hřiště apod.

Větší sportovní aktivitě dětí brání především jejich vlastní lenost, která vychází již z rodiny, kde je nízká podpora sportu, a to hlavně velmi nepravidelná - např. jednou za rok lyžování na horách. Děti lákají nenáročné aktivity, jako jsou PC, televize apod. Jedním z problémů může být i nadměrná organizovanost a nepříliš bezpečné městské prostředí, zejména pro dívky a mladší děti. Na to, že sport a pohybové aktivity mohou být prospěšné, přicházejí zejména dívky až později, ve sledovaném věku o sportovní aktivity nejeví zájem.

V Neratovicích nejcitelněji dle respondentů chybí dráha pro kolečkové brusle - příznivci této aktivity jsou nuceni dojíždět jinam. Dále je pocíťován nedostatek veřejných hřišť, jelikož nové, nedávno zřízené, je „*většinou obsazeno skupinou dětí naší romské menšiny, a chybí tím pádem další*“.

Podmínky pro sportování a pohybové aktivity dětí byly respondenty hodnoceny jednoznačně pozitivně, ovšem s dovětkem obvyklé finanční náročnosti, což lze pocíťovat jako závažný problém, zejména v mládežnickém sportu. Jestliže obecné podmínky byly vnímány jednohlasně kladně, u volně dostupných sportovišť (neplacených) pro děti byl výsledek velmi negativní.

Větší zapojení adolescentů do pohybových aktivit by mohla podle učitelů Tv zlepšit osvěta, přesvědčení rodičů, že sportovat je prospěšné - „*výjimečně sportují sami od sebe*“.

Sportovní možnosti a nabídka je v Neratovicích velmi různorodá, pestrá a žádný sport nehraje výrazný prim. Dotázaní učitelé uvedli jako hlavní sporty fotbal, volejbal, karate, tanec, jachting a veslování.

Velké problémy jsou v Neratovicích s romskou menšinou, ale i dalšími dětmi. Ideální by dle respondentů byl častější sport problémových dětí, aby při něm vybily svou agresivitu. Jedna z respondentek navrhuje apel na rodiče a tlak společnosti na jejich větší zodpovědnost za své děti.

5.6.6 Souhrnné výsledky ze semistrukturovaných interview s pedagogy tělesné výchovy

Z obsahové analýzy semistrukturovaných interview s učiteli tělesné výchovy (n = 37) na základních školách a víceletých gymnáziích v pěti středočeských městech vyplynula složitost a komplexnost celé problematiky, tj. tvorby vhodných prostorových podmínek pro pohybové aktivity mladších adolescentů. Velká shoda panovala v otázce zajištění prostorových podmínek pro neorganizovaný sport dětí a mládeže - respondenti se jednoznačně shodli (70,2 %) na hlavní zodpovědnosti města. V přispění vlastní školy pro tvorbu těchto podmínek byly jejich názory značně odlišné, od velmi odmítavých stanovisek (16,2 %) typu „žádnou“ (roli) přes nejčastější názory (67,6 %), že by škola měla mít výchovnou a informativní funkci a mohla či měla poskytnout prostorové podmínky, ovšem za podmínky zajištění personálního zabezpečení městem (především finanční stránka), až po názory, že zřizovatelem základních škol je město, tudíž by škola měla hrát v zajištění těchto podmínek výraznou úlohu (16,2 %). U gymnázií bylo upozorňováno na fakt (8,1 %), že jejich zřizovatelem je kraj, takže případné zpřístupnění školního hřiště mimo vyučování by přinášelo pouze komplikace. Navíc někteří učitelé uváděli (10,8 %), že jejich školní hřiště již bývalo v odpoledních hodinách přístupné veřejnosti, avšak velká míra vandalizmu je donutila tento stav přehodnotit.

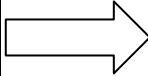
Více jak polovina respondentů (51,4 %) poukazovala na podstatnou a nezastupitelnou funkci rodiny ve vytváření zájmu dětí a mládeže o sportovní aktivity. V této souvislosti bylo upozorňováno na pouze občasnou podporu rodiny. Jako největší bariéra sportovní či pohybové aktivity dětí a mládeže se ukázala podle názoru respondentů zejména lenost/pohodlnost (54 %), následovaná nedostatečnou materiální a prostorovou vybaveností (27 %) města pro sportovní a pohybové aktivity a současným hédonistickým životním stylem rodin a samotných mladších adolescentů (24,3 %). Dále nedostatečné personální zabezpečení (24,3 %) sportovních a pohybových aktivit, jak z hlediska kvantity, ale i kvality trenérské práce a absence motivace (13,5 %) mladších adolescentů k pohybu obecně. Tyto facilitátory i bariéry pohybových aktivit byly zmiňovány v lokálním kontextu zkoumaných měst i v celorepublikovém měřítku.

Situace ohledně prostorových podmínek pro organizovaný sport byla v těchto městech vnímána učiteli tělesné výchovy pozitivně (56,7 %), avšak

s poměrně častým dovětkem (18,9 %), že existuje překážka v podobě finančních nároků spojených se sportovní aktivitou.

Tabulka 91

Souhrnné závěry interview s pedagogy tělesné výchovy na podmínky pro pohybové aktivity mladších adolescentů

POHYBOVÉ AKTIVITY MLADŠÍCH ADOLESCENTŮ	
nezastupitelná funkce rodiny	
finanční náročnost některých sportovních odvětví	
orientace dnešních adolescentů na kvalitní prostorové a materiální vybavení	
největší bariéry pohybových aktivit mladších adolescentů: lenost, absence motivace, preference hédonistického životního stylu - konzumace pasivních aktivit	
neorganizovaný sport	organizovaný sport
velmi kritické hodnocení prostorových podmínek	prostorové podmínky v daných lokalitách hodnoceny spíše pozitivně
nedostatečná podpora prostorových podmínek pro lokomoční aktivity (cyklostezky, dráhy pro in-line brusle apod.)	problém odměňování trenérů a funkcionářů
hlavní zodpovědnost města v zajištění prostorových podmínek	finanční náročnost některých sportovních odvětví
úloha školy v zajištění prostorových podmínek diskutabilní	
největší problém vandalizmus	 nutnost dozoru sportovišť
právní zodpovědnost za případné úrazy	

Prostorové podmínky pro neorganizovaný sport dětí byly hodnoceny velmi kriticky (48,6 %). Ve všech zkoumaných městech byl zaznamenán většinový názor (59,5 %), že by mělo být více volně přístupných hřišť. Respondentů, kteří sami sebe označovali za optimisticky smýšlející, tuto myšlenku uváděli i v souvislosti s problémovými skupinami adolescentů (přibližně třetina respondentů viděla problémové adolescenty jako obtížně řešitelný problém). Za jednu z možností, jak ovlivnit životní styl této skupiny adolescentů, bylo navrhováno nabídnout těmto jedincům volné prostory ke sportování bez přílišné organizovanosti a finančních nároků, neboť se dle pedagogů Tv většina těchto problémových adolescentů rekrutuje ze slabšího socioekonomického zázemí. I přesto byla možnost zapojení těchto jedinců do sportovních aktivit vnímána respondenty jako obtížná (35,1 %), neboť v souvislosti s možností veřejně přístupných sportovišť (zdarma) byl zcela jednoznačně zmiňován jako největší problém vandalizmus (56,7 %), následovaný

právní zodpovědností za případné úrazy (16,2 %), kdy právě v dnešní době dochází k vysokým náhradám za poškození zdraví. Proto většina respondentů (62,1 %) z těchto důvodů upozorňovala na nutnost dozoru při provozu takto volně přístupných sportovních zařízení.

Dalším společným znakem zkoumaných měst je dle respondentů nedostatečná prostorová podpora pro lokomoční aktivity, tzn. absence cyklostezek v intravilánu měst, citelně byly též vnímány špatné podmínky pro provozování v současné době tolik módní jízdy na kolečkových (in-line) bruslích.

Z interview s respondenty též vyplynula orientace mladších adolescentů na kvalitu sportovních zařízení a vlastního sportovního vybavení, protože se nezdá (32,4 %) objevovaly zejména s plánovanými či potřebnými sportovišti přívlastky jako „kvalitní“, „pořádný“ apod.

5.7 Porovnání názorů pedagogů tělesné výchovy a mladších adolescentů

Jedním z nejzajímavějších témat pro komparaci názorů mezi pedagogy Tv (n = 37) a mladšími adolescenty žijícími ve městě⁸⁴ (n = 1 686) se ukázaly být bariéry větší pohybové aktivity (viz tabulka 92). Učitelům Tv i mladším adolescentům byla položena de facto shodná otázka týkající se limitujících faktorů provozování větší sportovní aktivity mladších adolescentů. Přímá komparace výsledků, resp. procentuálních hodnot zastoupení jednotlivých bariér není možná, zejména z důvodu zcela odlišného postoje obou skupin respondentů k dané otázce. Učitelé Tv na otázku odpovídali „globálně“ (snaha o objektivní posouzení) za celou adolescentní populaci a navíc „měli potřebu“ prezentovat nějakou bariéru sportovní aktivity (zaměřili se spíše na pasivní část populace). Na druhé straně samotní mladší adolescenti odpovídali zcela za sebe (osobní percepce), tudíž ti, kteří jsou dle svého mínění dostatečně aktivní, logicky neuváděli nějaké bariéry sportovní aktivity. Téměř 70 % mladších adolescentů si není vědoma (či neuvědli) žádných překážek větší sportovní aktivity. U učitelů Tv se tato varianta odpovědi neobjevila. Nicméně je v zásadě možná jednoduchá analýza pořadí jednotlivých bariér mezi oběma skupinami respondentů.

---

⁸⁴ Názory učitelů Tv byly komparovány s názory městských mladších adolescentů, protože se názory učitelů soustředily na území města, takže by porovnání s celým zkoumaným souborem mladších adolescentů (včetně venkovských) bylo zkreslené.

Hlavní bariérou větší sportovní aktivity je dle učitelů Tv lenost a pohodlnost (v 54 % případů), přičemž tatož bariéra zaujímá mezi výpověďmi mladších adolescentů až osmou pozici (1,9 %). U učitelů Tv lze k položce „*lenost/pohodlnost*“ přičíst „*pasivní životní styl*“ (24,3 %) a do určité míry „*absence motivace*“ (13,5 %). V této souvislosti je pro mladší adolescenty snadnější vymluvit se na to, co je jako první napadne, a sice subjektivní nedostatek času, což u nich byl druhý nejčastější důvod pasivity s 5 % (u učitelů Tv se toto zdůvodnění neobjevilo). Časové důvody u mladších adolescentů následovaly školními povinnostmi (4,3 %).

Na čem se ovšem obě skupiny shodovaly, byly často uváděné nedostatečné prostorové podmínky pro realizaci pohybových aktivit (7 % u adolescentů; 27 % u učitelů Tv). Mladší adolescenti měli těmito nedostatečnými prostorovými podmínkami na mysli např. absenci sportoviště, obsazené sportoviště (soutěžní zápas, trénink, příliš návštěvníků apod.), nepřístupné hřiště z různých aspektů (jen pro členy oddílu apod.), nevhodná otevírací doba sportoviště, špatný stav sportoviště, jeho rekonstrukce ad. Navíc lze k těmto nedostatečným prostorovým podmínkám přičíst bariéru v podobě dojíždění, která se umístila mezi výpověďmi městských adolescentů na čtvrtém místě (3,2 % případů). V souhrnu nevhodných prostorových - urbanistických podmínek města je tedy součet více než 10 %.

Dalším důvodem omezující sportování mladších adolescentů, který byl v hojné míře zmíněn u obou zkoumaných skupin, byla finanční náročnost sportovních aktivit (3,2 %, resp. 18,9 %). Mladší adolescenti ještě mezi bariéry větší sportovní aktivity uvedli zdravotní problémy (2 %) a rodiče (1,9 %). Nicméně i toto je v souladu s pohledem učitelů, že v podpoře aktivního životního stylu je role rodiny nezastupitelná.

Mladší adolescenti (65,3 %, tj. součet odpovědí „ano“ a „spíše ano“) si více přejí modernější sportovní vybavení (tzn. něco, co již mají) než zcela nové sportovní vybavení (tzn. co zatím nemají, 56,1 % případů), z čehož vyplývá jejich primární orientace na kvalitní sportovní vybavení. Toto zjištění plně koresponduje s výpověďmi učitelů Tv.

Další shoda mezi výpověďmi mladších adolescentů a učitelů Tv panovala v otázkách týkajících se přístupnosti školního hřiště ve všední dny odpoledne a o víkendech. Obě skupiny respondentů odpovídaly na jednotlivých školách konzis-

tentně, tzn. že pokud učitelé Tv vypověděli o otevřenosti místního školního hřiště mimo vyučování, majoritní část mladších adolescentů odpověděla shodně.

Tabulka 92

Bariéry větší sportovní aktivity mladších adolescentů žijících ve městě dle jejich samotných a učitelů tělesné výchovy

BARIÉRY SPORTOVNÍ AKTIVITY			
Adolescenti (n = 1 686)	[%]	[%]	Učitelé Tv (n = 37)
žádné překážky	68,9	54,0	lenost/pohodlnost
prostorové podmínky	7,0	27,0	prostorové podmínky
nedostatek času	5,0	24,3	pasivní životní styl
škola, učení	4,3	24,3	nedostat. personální zabezpečení
dojíždění, doprava	3,2	18,9	finanční náročnost
finanční náročnost	3,2	13,5	absence motivace
zdravotní problémy	2,0		
rodiče	1,9		
lenost, pohodlnost	1,9		

Poznámka:

Procentuální součet může přesáhnout 100 %, jelikož každý z respondentů mohl uvést více důvodů.

Spokojenost mladších adolescentů s prostorovými podmínkami pro sport (neorganizovaný i organizovaný)⁸⁵ v místě bydliště je na relativně nízké úrovni. Spíše spokojeni jsou necelé dvě třetiny respondentů (65 %), přičemž nejméně spokojeni byli respondenti z Kutné Hory a okolí (viz příloha A - XX), u kterých byla spokojena jen polovina z nich. Učitelé Tv byli celkově ještě kritičtější - pozitivně hodnotilo podmínky pro organizovaný sport ve městech jen 56,7 % z nich a ještě k tomu s dovětkem (18,9 % respondentů), že je to finančně náročné. Podmínky pro neorganizovaný sport mladších adolescentů byly učiteli Tv posuzovány ještě negativněji. Téměř polovina (48,6 %) respondentů je hodnotila velmi kriticky. Navíc 59,5 % učitelů Tv uvedlo, že by v jejich městě mělo být více volně přístupných hřišť.

Obdobná situace panovala v názorech mladších adolescentů na spokojenost s podmínkami pro lokomoční aktivity v intravilánu města, která se pohybovala na úrovni cca dvou třetin respondentů (podrobněji viz příloha A - XVI, XVII). Opět byli nejméně spokojeni mladší adolescenti z Kutné Hory, což může mj. souviset

⁸⁵ Je velmi obtížné striktně separovat v dotaznících určených adolescentní populaci organizovaný sport od neorganizovaného.

s nejkopcovitějším profilem ze všech sledovaných měst a historickým charakterem. Toto zjištění je v souladu s interview s pedagogy Tv, kteří poukazovali na nedostatečnou prostorovou podporu aktivního transportu v rámci měst.

6 DISKUZE

Úvodem diskuze je nutné se zmínit o obtížnosti hledání vhodných studií ke komparaci s předkládanou prací. Tyto nesnáze vznikají zejména rozpracovaností daného výzkumného tématu ve zcela odlišných kulturních, ale i geografických, ekonomických, sociálních prostředích (USA, Kanada, Austrálie).

Evropská výzkumná šetření jsou již podstatně přijatelnější k diskuzi⁸⁶, ovšem nastává tu problém jejich poměrně malého množství a dost časté věkové rozdílnosti v porovnání s naší studií. Jak již bylo uvedeno dříve, předkládaná práce byla sice inspirována i výzkumy, které se týkaly dospělé populace, avšak ve výsledcích není možná přímá komparace s dětskou populací, resp. v tomto případě mladšími adolescenty a dospělými. V této souvislosti totiž zřejmě i zde platí parafráze užívaná např. ve sportovním tréninku, a sice že dítě (mladší adolescent) není malý či mladý dospělý.

U českých výzkumů naráží případná komparace na problém populační odlišnosti a především na naprostou absenci šetření s obdobnou tematikou, tj. souvislostí prostorových a materiálních podmínek s pohybovou aktivitou adolescentů. V českých výzkumných záměrech byla tato problematika řešena jen okrajově. Nicméně bude možné provést srovnání na úrovni jednotlivých položek dotazníku, i když i tady se vyskytují jisté rozdíly ve formulaci vlastních otázek snažících se postihnout v podstatě stejný prvek. Na tyto odlišnosti bude snahou předem upozornit. Z uvedených hledisek je třeba celou diskuzi vnímat s jistou rezervou a tolerancí.

V socioekonomickém zázemí rodiny byla nejvýraznější korelace zjištěna mezi vzděláním matky a otce (0,62). Další výraznější korelace byla zjištěna mezi dřívějším a současným sportováním alespoň jednoho z rodičů respondentů (0,54), což také koresponduje se skutečností. Potvrdil se známý vztah mezi sportováním rodičů a jejich potomků (např. Rowley, 1986; Lewko and Greendorfer, 1988; Jansa et al., 2005) v organizované formě - korelace 0,25 s dřívějším sportováním a 0,13 se současným sportováním alespoň jednoho z rodičů. Sportovní minulost alespoň jednoho z rodičů (otázka číslo 37) mladších adolescentů také souvisí s jejich názorem na důležitost sportování (otázka číslo 26), což korelovalo na úrovni 0,38.

---

⁸⁶ S vědomím globalizace, kulturních a historických souvztažností, vstupem do evropských struktur, jako jsou Evropská unie, Shengenský prostor apod.

Jedním z podstatných faktorů spolupůsobících při účasti v pohybových aktivitách a majících přímou návaznost na prostorové a materiální podmínky pro pohybové aktivity, je socioekonomický původ respondentů. U dospělé populace je situace celkem jednoznačná - vyšší socioekonomický status znamená vyšší účast ve sportu (Weiss, 2000; Slepíčka et al., 2001; Špaček, 2007). Tento fakt se v našem výzkumu potvrdil, neboť byl zjištěn vztah mezi ekonomickým zázemím rodiny (otázka číslo 35) a současnou sportovní aktivitou alespoň jednoho z rodičů (otázka číslo 38) mladších adolescentů (korelace 0,21). Navíc korelace mezi současnou a dřívější sportovní aktivitou alespoň jednoho z rodičů mladších adolescentů poměrně výrazně stoupá s jejich dosaženým vzděláním (viz příloha D). Toto zjištění je v přímém souladu se závěry Slepíčky a Slepíčkové (2002a), kteří uvádějí, že jedinci s nižším stupněm dosaženého vzdělání preferují názor, že sport je záležitostí spíše jen pro mladé.

Tyto závěry se jeví jako velice cenné, protože se problematikou socioekonomického zázemí rodin (jedinců) ve vztahu ke sportu v českých podmínkách věnovalo minimum autorů (Machonin a Tuček, 1996; Slepíčka a Slepíčková, 2002). Opomíjení tohoto tématu mělo oporu v premise naší donedávna rovnostářské společnosti.

Závislost socioekonomického statusu rodiny na participaci ve sportovních aktivitách adolescentní populace potvrzují např. Barnekow-Bergkvist (1997a, 1997b), Raudsepp and Viira (2000). Na druhé straně Patriksson (1979) tvrdí, že ve švédských podmínkách nebyla u dětí ve věku 7–12 let pro účast ve sportovních soutěžích rozhodující příslušnost ke společenské třídě. Tato situace byla ještě platná v 9. ročníku (ve Švédsku 14 let). Navíc dle Jansy (2002) více než 80 % české mládeže (15–18 let) nesouhlasí s tvrzením, že sport a pohybové aktivity jsou jen pro majetnější jedince. Žádnou relaci mezi socioekonomickým statusem a pohybovou aktivitou dětí a adolescentů prezentují Sallis et al. (2000). V Turecku byla dokonce zjištěna záporná korelace mezi vzděláním rodičů a pohybovou aktivitou 11–14letých dívek (Kocak et al., 2002). V námi realizovaném výzkumu se participace zkoumané populace - mladších adolescentů (12–15let) v pohybových aktivitách nediferencovala dle socioekonomického rodinného statusu jich samotných, resp. jejich rodičů. Např. korelace mezi vnímáním vlastní rodiny (bohatá - chudá) a spor-

tovní aktivitou mladších adolescentů v organizované formě byla na velmi nízké úrovni (0,05).

V celém kontextu je již zřejmě problematický koncept socioekonomického postavení - zda jej pojímat jako výši příjmu, vzdělání rodičů, kvalitu bydlení, vlastnictví automobilu, či kombinaci výše uvedeného atd. Každé hledisko je odlišné v rozdílných kulturních podmínkách.

Percepce podmínek pro lokomoční aktivity v místě bydliště, která byla v dotazníku operacionalizována do pěti otázek, byla pozitivnější pro adolescenty bydlící ve městě. Dle zkušeností nelze z tohoto zjištění vyvozovat jednostranné závěry, neboť v malých obcích, resp. vesnicích lze lokomoční aktivity často bez větších problémů díky nízké frekvenci dopravy provozovat i na místních komunikacích určených primárně pro automobily. Dotazník „Prostředí a kvalita života“ (IPEN, 2005) obsahuje např. otázku týkající se slepých ulic v okolí bydliště. Větší počet slepých ulic je zde vyhodnocován jako negativum (1 kladný bod), jejich absence jako pozitivum (4 kladné body). A není právě slepá ulice bez automobilového provozu a s hladkým asfaltem ideálním místem na seznamování se s kolečkovými bruslemi, skateboardem, hokejbalem apod.?

Vnímané prostorové podmínky pro lokomoční aktivity korelovaly s prováděnými lokomočními aktivitami - cestou do školy/ze školy, ve volném čase na velmi nízké úrovni (-0,04). Toto zjištění je v souladu se závěry studie Sallise et al. (1997), která se zabývala americkými adolescenty (průměrný věk 20,6 roku). Na druhé straně ze souhrnné rešerše výzkumů zabývajících se působením faktorů okolního prostředí na chodeckou aktivitu převážně dospělých (Owen et al., 2004) vyplývá, že zde výrazně převažuje pozitivní korelace mezi podmínkami a chůzí. Z výše uvedeného lze relativně překvapivě konstatovat, že větší souvislost okolního prostředí s lokomočními aktivitami, převážně chůzí, je u dospívající a dospělé populace. Toto tvrzení se do jisté míry shoduje se závěry studie Sigmunda et al. (2003), která prokazuje vzrůstající chodeckou aktivitu u 16–17letých českých dívek a až 18–19letých chlapců, a to zejména u dívek.

U zjišťování realizovaných lokomočních aktivit mladších adolescentů, zejména při cestě do školy či ze školy, nebyl v našem výzkumu prostor pro detailnější rozbor těchto cest (vzdálenost, trasa), jako tomu bylo např. v norském výzkumu (Sjolie and Thuen, 2002), kde se ovšem autoři soustředili pouze na

lokomoční aktivity. Tento drobný nedostatek by bylo možné do jisté míry eliminovat hlubší analýzou sebraných dotazníků, jelikož je známa nejen obec, ale i ulice bydliště respondentů a samozřejmě i škola, kterou navštěvují. K takto podrobné analýze by byl ovšem zapotřebí sofistikovanější software, který nebyl k dispozici.

Jde o to, že část aktivit venkovští mladší adolescenti provozují ve městě, kam se v drtivé většině dopravují veřejnými prostředky či automobilem (nejčastěji zřejmě s rodiči) z místa bydliště. Jejich způsob aktivní lokomoce (chůze, kolo apod.) se tudíž de facto omezuje jen na intravilán vesnice, kde jsou typicky menší vzdálenosti, a v omezené míře (ze zastávky autobusu či vlaku) na intravilán města, ve kterém navštěvují školu, kam jsou ovšem zvyklí dojíždět „pasivním způsobem“. Výzkum nemohl zacházet do takových podrobností, jako je vzdálenost, kterou respondenti urazí pěšky např. ze stanice autobusu či vlaku do místa určení apod.

Vlastní výsledky provozované lokomoční aktivity respondentů tudíž indikují výrazně větší aktivitu městských adolescentů oproti venkovským. K obdobným závěrům dospěli Sjolie and Thuen (2002). Zdá se, že primárně nejde ani tak o to, zda respondent bydlí ve městě či vesnici, spíše se jedná o vzdálenost, kterou musí urazit na místo určení; ta je zpravidla z venkovských sídel do/ze školy, na kroužky ve městě apod. větší pro obyvatele vesnice než města. Přitom jako by platilo jednoduché pravidlo, že čím je tato vzdálenost menší, tím větší je pravděpodobnost aktivnějšího způsobu lokomoce (chůze, skateboard, kolečkové brusle, kolo). Naopak čím je tato vzdálenost větší, tím jsou logicky více používány pasivnější způsoby přepravy - veřejná hromadná doprava (autobus, vlak) či dokonce automobil. Na místě je domněnka, že ti jedinci, jež skončí s provozováním sportu, na který se dopravovali pasivním způsobem, najednou nemají „vypěstovanou“ potřebu k aktivnímu způsobu lokomoce a stávají se zcela pasivními. Jedinci, kteří skončí s aktivním sportem a kteří se na sportoviště dostávali aktivním způsobem (chůze, kolo apod.), mají v sobě „potenciál pohybu“ i do budoucna v podobě „alespoň“ lokomočních aktivit.

Otázka (číslo 16) zjišťující absenci nějakého sportovního zařízení je do jisté míry hypotetická. Zajímavý je ovšem fakt, že větší absenci nějakých sportovišť převážně pocíťovali již intenzivněji sportující jedinci. Respondentům, kteří uváděli mírnou či dokonce žádnou sportovní aktivitu, scházela jakákoli sportoviště méně.

Nicméně je fakt, že uvedení nějakého chybějícího sportoviště ve svém důsledku neznamená, že dotyčný respondent by skutečně v tomto zařízení sport provozoval.

Obdobný je rozpor mezi tvrzeními o prospěšnosti sportování a vlastním sportováním respondentů obecně. V této souvislosti je nesporně důležitá stavba vlastní otázky, kdy v předešlých šetřeních (Zich et al, 1995; Jansa et al., 2005), v porovnání s předkládaným výzkumem, byla převážně formulována obecněji - „celospolečensky“ (např. význam sportu pro společnost či „myslíte si, že...“, kdežto v naší studii byla cílena více na konkrétního jedince: „Je pro mě důležité sportovat“. V našem výzkumu vypovědělo 52,8 % respondentů o důležitosti sportování a 28,4 %, že je pro ně sportování spíše důležité (viz příloha A - XXII–XXIV), přičemž subjektivně pocíťovaná důležitost sportu poměrně výrazně klesala s věkem respondentů. V komparaci s předchozími výzkumy Zicha et al. (1995), Jansy et al. (2005) jsou zjištěné hodnoty celkově spíše nižší. Avšak přímé srovnání naráží na odlišné věkové složení zkoumaných jedinců a již zmíněnou různou formulaci otázek a nabízených odpovědí.

U časové dostupnosti aktivně navštívených sportovních zařízení respondenty alespoň jednou za poslední měsíc (otázka číslo 13–15) se potvrdil předpoklad kratšího času nutného k dopravě na sportoviště u městských adolescentů. Na druhou stranu byl poměrně překvapivý nevýrazný rozdíl vyjádřený v průměrné hodnotě v minutách mezi městskými (14,61 min) a venkovskými (17,19 min) mladšími adolescenty. Tento údaj je „zkreslen“ hned několika aspekty: převahou užívání automobilu pro přepravu venkovských mladších adolescentů (viz otázky 10–12); návštěvou místních hřišť (typicky fotbalového) u vesnických mladších adolescentů, která bývají v rámci obcí dostupná v řádech jednotek minut (může samozřejmě platit i pro městské prostředí). U malého časového rozdílu v dostupnosti sportovišť mezi městskými a venkovskými respondenty, který činil jen 2,5 minuty, je na místě si uvědomit další faktory, jež v tomto aspektu více znevýhodňují jedince z venkovských oblastí. Je totiž nutné brát v potaz čekací dobu na spoj při využití veřejné hromadné dopravy, což je podstatné zejména u organizované formy sportovních aktivit, které začínají a končí v určitou hodinu. U neorganizovaných, spontánních forem pohybových aktivit je situace příznivější, protože je jedinci mohou provozovat dle svých časových možností i s ohledem na jízdní řády.

V souvislosti s navštívenými vzdálenými sportovišti by bylo zajímavé dále pátrat po pohnutkách, které vedou tyto jedince k jejich návštěvě. V některých případech z dotazníků vyplynula spojitost návštěvy vzdáleného sportoviště se zaměstnáním rodičů. Mezi další důvody mohou patřit tradice, renomé - vysoká úroveň klubu, trenérů, znalost prostředí, mobilita lidí - stěhování apod. V českých podmínkách, u převážně neorganizovaných typů sportů (např. skateboarding), lze hovořit o jakémsi „magnetickém účinku“ hlavního města Prahy. Nežrádkakdy si respondenti stěžovali, že skatepark je v jejich městě příliš malý či nemoderní a proto jsou nuceni jezdit za lepšími podmínkami do Prahy. Je otázkou, zda tomu ve skutečnosti opravdu tak je nebo jde spíše o „psychologický efekt“, že chtějí být „v centru dění“ - ve „velké“ Praze.

Jako vhodná časová dostupnost sportovních zařízení se velmi často v odborných člancích uvádí údaj 10 minut (někdy též 15 min). Tato hodnota je vysvětlována jako „hraniční“ s vysvětlením, že když je dostupnost do 10 min, je to uspokojivé a nad tuto hranici už je to všeobecně chápáno jako neuspokojivé. Spíše se ukazuje, že tato „magická“ hranice 10 min je jakousi subjektivní „psychologickou bariérou“ samotných autorů a nikoliv empiricky podloženým údajem (nehledě na různé věkové skupiny obyvatel aj. proměnných). Z našeho výzkumu vyplývá, že průměrná časová dostupnost do sportovních zařízení 14–17 minut není pro 12–15letou populaci mladších adolescentů limitující. Navíc se lze domnívat, že hranice přijatelné časové dostupnosti sportovišť se mění nejen s věkem, ale i s formou provozované sportovní aktivity. Zkušenosti naznačují, že jedinci provozující organizovanou formu sportu jsou ochotnější pravidelně dojíždět delší časový úsek než neorganizovaně sportující jedinci. Avšak existují výjimky (i pro neorganizovanou část populace), jako jsou zejména v zimním období cesty na hory za lyžováním atd. Dále je vhodné si uvědomit, že časová dostupnost není totéž co vzdálenost v metrech či kilometrech. Časová dostupnost na úrovni 10 min může totiž představovat 1 km chůze, ale také 20 km autem po dálnici. Dále jistě závisí na dalších okolnostech, jako jsou vrstevníci, kamarádi, „názoroví vůdci“ apod. Souhrnně je možné konstatovat, že hranice exaktní časové dostupnosti sportovních zařízení neexistuje, pro každého jedince je na individuální úrovni.

V předkládaném výzkumu se vztah prostorových podmínek pro pohybové aktivity a vlastní účasti mladších adolescentů v pohybových aktivitách v letním

období neprokázal. Nicméně dle ostatních výzkumů (Telama, 1970; Telama et al., 1994; Brettschneider, 1996) je možné konstatovat, že vztah mezi prostorovými podmínkami a pohybovou aktivitou se mění v čase. Dokladem může být opakované šetření ve Finsku, kde v roce 1969 byla zaznamenána větší aktivita venkovských adolescentů před městskými (Telama, 1970). Na druhé straně Telama et al. (1994) již hovoří o větší aktivitě městských adolescentů, stejně jako např. v Německu Brettschneider (1996). Tyto závěry by bylo možné interpretovat přirozeně lepší a pestřejší sportovní infrastrukturou v urbanizovaných oblastech, kdy městští adolescenti mají časovou a vzdálenostní výhodu dostupnosti do těchto zařízení. Na druhé straně je ve venkovských oblastech limitovaná nabídka mimo sportovních aktivit. Tato nevýhoda venkovských adolescentů je však v dnešní době patrně značně kompenzována automobilovou přepravou jejich rodiči (Deflandre et al., 2001), což se potvrdilo mj. i v námi realizovaných semistrukturovaných interview s učiteli Tv ve středočeských městech; ti poukazovali na jednu z mála podpůrných aktivit mladších adolescentů ze strany rodičů, a to odvézt je autem do školy, ze školy, na sportovní kroužek apod.

Naproti tomu se u mladší adolescentní populace jako největší bariéra návštěvy sportovních zařízení (otázka číslo 17) ukázaly nedostatečné prostorové podmínky (6,2 %) pro realizaci pohybových aktivit. Dále se mezi těmito bariérami objevily nedostatek času (5,9 %), dojíždění a doprava na sportoviště (5,9 %), škola a učení (4,8 %), finanční náročnost (3,0 %), zdravotní problémy (2,5 %), lenost a pohodlnost (2,3 %), rodiče (1,9 %). Zejména nedostatek času lze označit za subjektivní a první výmluvu „po ruce“. Časové a školní důvody lze do jisté míry akceptovat u gymnazijních mladších adolescentů, kde existují všeobecně větší časové nároky na přípravu do školy, a dále u venkovských dětí, které tráví více času dojížděním do/ze školy⁸⁷, příp. jsou vůbec limitovaní nižší dopravní obslužností⁸⁸. V souvislosti s problematikou dojíždění a dopravy na sportoviště by bylo vhodné zjistit názory a postoje mladých jedinců na nutnost „cestování“ na sportoviště - zda tento čas strávený cestováním za sportem považují za zábavu či ztrátu času a demotivující faktor. Paradoxně mohou být při přesunech z místa na místo více aktivní

---

⁸⁷ Jak ukázal předkládaný výzkum, tak časový handicap venkovských adolescentů oproti městským nemusí být výrazný (viz kapitola 5.3.2), ale je nutné brát v potaz i jisté časové ztráty způsobené čekáním na spoj apod.

⁸⁸ I v souvislosti s již zmiňovanou sídelní roztríštěností celého středočeského kraje (viz kapitola 2.6).

mladší adolescenti žijící v horších prostorových podmínkách pro tyto aktivity než jedinci s vyšším socioekonomickým zázemím, kteří bydlí např. ve vilových oblastech. Tyto rodiny jsou zpravidla zvyklé pravidelně využívat svůj automobil/ly i pro přepravu svých potomků. Co by ovšem nemělo být opomíjeno, je finanční nedostupnost některých sportovních zařízení pro část populace nižší příjmové kategorie. Na finanční náročnost upozornilo 18,9 % pedagogů Tv a 3 % mladších adolescentů. Ve výzkumu Zicha a Ungra (1995) uvedlo „lenost, pohodlnost a neschopnost“ celých 29,6 % respondentů, ovšem v této souvislosti je třeba si především uvědomit odlišnou věkovou strukturu respondentů (14–21 let) a skladbu otázek. Nicméně téměř dvě třetiny námi dotázaných mladších adolescentů (66,1 %) nic v návštěvě sportovních zařízení nelimitovalo, což všeobecně koresponduje s celkovými závěry a výsledky celého výzkumu, že prostorové podmínky pro pohybové aktivity ve zkoumaných lokalitách patrně nejsou primární bariérou pohybové inaktivity pro majoritní část mladších adolescentů. Navíc otázka zjišťující případná chybějící sportoviště (číslo 16) ve městech, ve kterých výzkum probíhal, prozradila, že více než polovina respondentů (54,4 %) nepostrádala žádné sportoviště a 51,5 % mladších adolescentů by nechtěly navštěvovat další sportoviště, které dosud nenavštěvuje (otázka 18).

Dle výzkumů dospělé populace (Rychtecký, 2000a, 2000b; Slepíčka et al., 2001) by bylo možné předpokládat, že městští adolescenti budou sportovat více než venkovští. Námi realizovaný výzkum ovšem tento předpoklad neprokázal. Rozdíly mezi městskými a venkovskými mladšími adolescenty byly v tomto ohledu minimální. Na jedné straně je nabídka mimosportovních volnočasových aktivit v malých sídelních celcích omezená. Na straně druhé ani sportovní nabídka v těchto oblastech není zpravidla příliš pestrá v porovnání s městy. I proto může být pro podstatnou část vesnických adolescentů, zejména chlapců, stále přitažlivý např. místní fotbalový klub. Při relativně malém počtu dětí a mládeže v těchto malých obcích to při fungování fotbalového klubu patrně musí platit.

Otázka zjišťující sportovní vybavení respondentů (číslo 31) byla zcela záměrně formulována širěji, a sice tak, že nesledovala pouze vlastní vybavení respondentů, ale i to sportovní vybavení, které mají možnost kdykoli využít. Někteří členové sportovních klubů mohou mít plně k dispozici klubové vybavení, a to i mimo oficiální tréninky či utkání, jiní na tom mohou být přesně opačně apod.

Některý z rodičů či příbuzných může podnikat v oblasti sportovních služeb - např. provozovat fitness centrum, posilovnu, squash apod. V těchto případech může mít potomek opět k dispozici vybavení těchto sportovních zařízení.

Kvalita vybavení sportovních potřeb respondentů je velmi obtížně zjištělná. Lze se o to pokoušet finančním vyjádřením - náklady na pořízení, což může být značně zkresleno cenovou politikou obchodů se sportovním vybavením (např. vybavení zakoupené se slevou, po sezóně, ve výprodeji apod.). Navíc jsou tyto údaje mladým respondentům často neznámé. Dalším kritériem by mohlo být stáří sportovní pomůcky (náčiní), kdy ale zase starší vybavení může být podstatně kvalitnější a vhodnější než to novější, modernější. Subjektivní výpovědi o kvalitě jednotlivých sportovních potřeb také nevypovídají o skutečném stavu, neboť každý jedinec může hodnotit značně diferencovaně stejný výrobek. Právě i z tohoto důvodu nebyla očekávána výraznější korelace mezi sportovní vybaveností a vlastní pohybovou aktivitou mladších adolescentů jako tomu bylo např. ve studii Sallise et al. (1997), kteří uvádějí významnou korelaci mezi domácím vybavením a provozováním náročnějšího cvičení.

Primárně lze zjištěný výsledek - neprokázanou souvislost vlastnictví sportovního vybavení respondentů s realizovanou pohybovou aktivitou - odůvodnit konzumní společností, což se zřejmě projevilo i v této sféře, kdy např. hypermarkety nabízejí širokou paletu sportovního vybavení za přijatelné ceny. Sekundárně je to možné vysvětlovat právě v souvislosti s již zmíněnou široce položenou otázkou, kdy mohl mít určitý respondent sportovně založeného sourozence, který vlastní pestré sportovní vybavení, a on má možnost ho využívat (např. různé druhy míčů apod.). Dalším vybavením, které respondent uvedl do dotazníku, ale nevyužívá ho, mohl být např. rotoped, stepper či posilovací stroje rodičů apod.

Nabídka hypermarketů a vůbec sportovních obchodů (např. i na internetu) v dnešním globalizovaném světě sportovních značek umocňuje velké nároky adolescentů na vlastní sportovní vybavení. V tomto kontextu není překvapením, že si 44,3 % dívek a 43,6 % chlapců přálo nějaké sportovní vybavení, které sice již má, ale chtělo by nové, modernější.

Zejména v dnešní době je třeba brát v potaz nejen kvalitu sportovního vybavení, ale i sportovní infrastruktury. Jak se ukázalo, byla např. relativně častá nespokojenost mladších adolescentů s malým rozsahem vybavení skateparku

v místě jejich bydliště v komparaci s pražskými skateparky. Dále bylo možné vysledovat touhu respondentů po sportovním zařízení, které navštívili ve větším městě - typicky aquapark či velký zimní stadion (arénu). Avšak postavit a provozovat takto velké komplexy je ve městech, ve kterých výzkum probíhal nereálné. Navíc je otázkou, zda by tato sportoviště byla navštěvována v dlouhodobém horizontu, či zda by efekt „novosti“ netrval pouze velmi omezenou dobu, obdobně jako je tomu po pořádání velké sportovní události či úspěchu domácího mužstva, kdy celkem pravidelně dochází k nárazovým vlnám velkého zájmu o dané sportovní odvětví jen v krátkodobém horizontu.

Problematika urbanismu měst a s tím spojená infrastruktura sportovišť a prostorových podmínek pro aktivní lokomoční aktivitu je komplexního charakteru. Pro názornost uvádíme jeden z bodů analýzy nejúspěšnějších urbanistických projektů posledního období (Horký a Jetel, 2007, s. 23):

„Realizace projektů byla výsledkem dlouhodobého, často několik desetiletí trvajícího úsilí několika garnitur představitelů měst o realizaci jediné, dobře formulované prostorové koncepce.“

Dále je třeba mít na paměti tvrzení Musila (1967), že i ze sociologického pohledu mají různá uspořádání města své teoretické výhody a naopak i nevýhody. Mezi výhodami např. kompaktního města s jádrem autor uvádí bohatost voleb a výběru (jinými slovy vše by mělo být snadno dosažitelné, zejména z časového hlediska), přehlednost a možnost identifikace s lokalitou a obcí (zde hraje důležitou úlohu zejména centrum města, zpravidla historické), možnost sociální participace (v současné individualizované společnosti nabývá na významu), kontinuita a tradice. Na druhé straně existují i negativa (Musil, 1967): možnost sociálních kontaktů (jak správně autor poznamenává, tak zejména v tomto je žádoucí nalézt optimum mezi soukromím a veřejností), kvalita životního prostředí (je mimo jiné stále více ovlivňována hustotou zalidnění a frekvencí zejména automobilové dopravy), schopnost změn, flexibilita, kompaktní uspořádání města (mají zcela přirozeně minimum možností změn do budoucna, ovšem malou flexibilitu v územním uspořádání měst by bylo možné z dnešního pohledu v českých podmínkách označit za pozitivum).

Dle zahraničních výzkumů (více viz teoretický rámec předkládané práce) mezi další vlivy spolupůsobící při účasti mladších adolescentů v pohybových

aktivitách patří klimatické podmínky, které jsou ovšem zejména v diskuzích a souhrnných studiích často ignorovány (Owen et al., 2004; Duncan et al., 2005). Jde o to, že to, co platí v letním období, nemusí vůbec platit v období zimním u shodné populace a lokality. Např. portugalské dívky i chlapci trávili více času aktivním pohybem v organizované a neorganizované formě v jarním a letním období než v zimě (Santos et al., 2005). Na druhé straně ve finských klimatických podmínkách nebyl u školních dětí zaznamenán rozdíl ve sportování mezi jarním a zimním obdobím (Telama, 1970). V této souvislosti je třeba upozornit na fakt, že finským specifíkem je velké množství krytých sportovních zařízení (Flemer, 2005b), což do jisté míry tento výsledek vysvětluje. Ve středoevropských podmínkách lze očekávat difference mezi jarním a zimním období zejména v zimních střediscích, velkých městech (u mladších adolescentů specifický režim o letních prázdninách) apod. To, že klimatické podmínky výrazným způsobem ovlivňují druh pohybové aktivity, není potřeba dále rozebírat. Nicméně je na místě podotknout, že zejména ve vyspělých evropských státech panuje tendence vlivy počasí eliminovat výstavbou sportovišť využitelných v jakémkoliv ročním období a za jakéhokoliv počasí (např. již zmíněný vysoký podíl krytých sportovišť ve Finsku; Flemer, 2005b).

Celkově se ukazuje, že důvody, které vedou mladší adolescenty k participaci ve sportovních aktivitách, jsou velmi pestré. Od kladné zkušenosti rodičů, sourozenců a kamarádů přes zdravotní aspekty až po osobnost trenéra (např. Sekot, 2008) u organizované formy sportu a mnohé další faktory, které se liší u každého jedince.

6.1 Diskuze k interview s pedagogy tělesné výchovy

Shodné výpovědi respondentů - učitelů Tv v úloze města v zajišťování prostorových podmínek zejména pro neorganizovaný sport dětí a mládeže jsou v přímém souladu s trendem sbližování států Evropské unie, kde primárně za tyto podmínky také zodpovídají města (Novotný, 2001; Slepíčková, 2001), což vyplývá především z legislativy. Velmi rozdílné názory na úlohu školy v tomto systému si lze do jisté míry vysvětlit nižším finančním ohodnocením a určitou profesní únavou učitelů Tv, z vnějšího pohledu pak tlaky na všechny subjekty (školy nevyjímaje), aby se chovaly ekonomicky. Z toho logicky vyplývá obecná nechuť škol k otevírání vlastních sportovních prostor zdarma široké veřejnosti bez

adekvátní participace (finanční kompenzace buď na personál či za opotřebované a poničené vybavení) ze strany města.

Časté poukazování na facilitační funkci rodiny pro zapojování dětí a mládeže do sportovních aktivit má poměrně dlouhou tradici a zejména u chlapců je v českých podmínkách v souladu s výzkumem např. Jansy et al. (2005). Utváření pozitivního vztahu k pravidelným pohybovým aktivitám je každodenním procesem, takže pouze nárazové akce nemají zpravidla podstatný dopad na trvalý kladný postoj k pohybovým aktivitám u mladších adolescentů. Ti často považují za největší bariéru sportovní aktivity nedostatek času⁸⁹ (např. Slepíčka, 2000; Sigmundová et al., 2005), což může být interpretováno jako aspekt, který je obecně nejpříjemnější a je považován za subjektivní bariéru. Avšak učitelé Tv jsou v hledání těchto bariér otevřenější a přímější.

Zkoumaná sídla byla původně okresními městy (kromě Čelákovic a Neratovic), což v nedávné minulosti znamenalo i lepší prostorové a materiální predispozice pro sport, zejména organizovaný. To bylo zohledněno i v urbanistických ukazatelích pro tělovýchovu a sport, které se proto nazývaly ukazateli diferencovanými (Flemer, 2007a). V současné době jsou tato města (kromě Čelákovic) městy s rozšířenou působností, což je opět řadí do role přirozených center bližšího či vzdálenějšího okolí, takže převážně pozitivní hodnocení prostorových podmínek pro organizované aktivity v těchto městech odpovídalo této situaci.

Kritické hodnocení sportovních zařízení pro neorganizovaný sport je opět v souladu s dříve velmi preferovanou organizovanou formou sportu (Zich a Ungr, 1995; Flemer, 2007b). Občasné protichůdné názory na hodnocení podmínek pro pohybové aktivity mladších adolescentů vyplývaly především z různých vztahových rámců respondentů. Někteří učitelé Tv totiž srovnávali dnešní podmínky pro pohybové aktivity adolescentů s obdobím svého dospívání. U těchto respondentů převažovalo kladné hodnocení současného stavu. Na druhé straně byli tací, kteří dnešní prostorové a materiální podmínky komparovali s možnostmi podstatně větších sídelních celků (např. Praha, Kladno).

---

⁸⁹ V tomto výzkumu byl nedostatek času mladších adolescentů druhou nejčastější překážkou jejich větší sportovní aktivity.

V souvislosti s poměrně častými výtkami učitelů Tv ohledně nedostatečné prostorové podpory pro lokomoční aktivity v intravilánu měst (cyklostezky, dráhy pro kolečkové brusle apod.) je nutné upozornit na to, že integrovat tyto dráhy do měst (zejména těch historických), ve kterých původně nebyly, je velmi komplikovaná záležitost a ve větším rozsahu je to otázka několika desítek let. Vyžaduje totiž poměrně rozsáhlé změny urbanistického rázu měst apod.

Lze se domnívat, že vyšší nároky mladších adolescentů na kvalitu sportovních zařízení (dle učitelů Tv) jsou logickým vyústěním nároků celé společnosti v mnohých oblastech. Je však otázkou, zda by mladší adolescenti občasně či nárazově navštívená vzdálená moderní sportovní zařízení většího významu navštěvovala pravidelně i v případě, kdyby je měla v blízkém okolí svého bydliště. Zřejmě by to také záleželo na finanční náročnosti, což by byla individuální záležitost každého jedince, resp. jeho rodiny.

Jako velmi podstatné i pro další výzkumné záměry se ukázaly učitelé Tv často zmiňované vnější překážky větší sportovní aktivity mladších adolescentů, zejména u volně přístupných sportovišť, a sice vandalizmus a právní zodpovědnost za případné úrazy.

7 ZÁVĚRY

Hlavními cíli výzkumu bylo zjistit názory mladších adolescentů na stávající stav prostorových a materiálních podmínek pro provozování pohybových aktivit. Dále identifikovat vztah mezi prostorovými a materiálními podmínkami pro pohybové aktivity s participací na volnočasových pohybových aktivitách u 12–15leté české populace v náhodně vybraných lokalitách Středočeského kraje.

Posoudit rovněž prostorové podmínky pro pohybové aktivity mladších adolescentů a analyzovat bariéry jejich větší účasti v pohybových aktivitách v daných městech Středočeského kraje prostřednictvím interview s učiteli tělesné výchovy.

Hypotéza H1 byla potvrzena, což znamená, že vnímané prostorové podmínky pro lokomoční aktivity v místě bydliště nemají souvislost s realizovanou lokomoční aktivitou mladších adolescentů (korelace $-0,04$). Nicméně kladně vnímané prostorové podmínky pro chůzi v místě bydliště naznačují určitou spojitost s pěší aktivitou mladších adolescentů (korelace $0,22$). Rozdíl mezi městskými a venkovskými adolescenty však spíše ukazuje na podstatný parametr vzdálenosti do místa přemístění - čím je toto místo blíže, tím je větší pravděpodobnost aktivního typu lokomoce (chůze, kolo, kolečkové brusle apod.).

Hypotéza H2 byla zamítnuta. Nebylo prokázáno, že realizovaná sportovní aktivita v neorganizované formě mladších adolescentů těsněji souvisí s jejich vnímáním sportovní infrastruktury v místě svého bydliště. Nicméně mezi prostorovými podmínkami pro sport a sportovní aktivitou v neorganizované formě byla zjištěna nejvyšší korelace ($0,26$) mezi časovou dostupností sportovišť (otázka 15) a počtem aktivně navštívených sportovních zařízení za poslední měsíc (otázka 13). To ukazuje na fakt, že čím blíže domovu mají mladší adolescenti sportoviště, tím více jich aktivně navštíví.

Hypotéza H3 byla potvrzena. Účast mladších adolescentů v organizované formě sportovních aktivit v žádném z indikátorů nekorelovala s vnímanou sportovní infrastrukturou na vyšší úrovni než $0,2$, což lze v našem případě považovat za neprokázanou souvislost mezi účastí mladších adolescentů v organizovaných formách sportu a prostorovými podmínkami pro sportovní aktivity.

Hypotéza H4 byla potvrzena. Participaci mladších adolescentů ve sportovních aktivitách nelze odvodit z vnímání ekonomického zabezpečení rodiny

respondenty, ani z dosaženého vzdělání jejich rodičů. Účast mladších adolescentů v organizovaných sportovních aktivitách lze do jisté míry předvídat především dle dřívějšího sportování alespoň jednoho z rodičů (korelace 0,25). Byla identifikována souvislost mezi dřívějším sportováním alespoň jednoho z rodičů a důležitostí sportu pro jejich potomky (korelace 0,38).

Dále se prokázalo, že participace mladších adolescentů v pohybových aktivitách nemá těsnější vztah s vlastnictvím materiálního vybavení pro tyto aktivity. Jinými slovy vlastnit sportovní vybavení ještě automaticky neznamená pravidelně ho využívat.

Celkově se ukazuje, že prostorové a materiální podmínky jsou „jen“ integrální součástí určitého komplexního celku, který může spolupůsobit při podpoře participace mladších adolescentů v pohybových aktivitách. Nicméně pedagogové Tv zmiňovali nedostatečnou podporu prostorových podmínek pro neorganizovaný sport mladších adolescentů a zejména pak cyklostezek, drah pro kolečkové brusle apod., nezbytných pro aktivní způsob lokomoce při každodenních přesunech v rámci intravilánu zkoumaných měst. Mezi nezastupitelné faktory vyšší účasti mladších adolescentů v pohybových aktivitách patří dle pedagogů Tv zejména rodinné prostředí, které utváří základní předpoklady pro pozitivní vnímání a provozování těchto aktivit.

Na druhé straně mezi největší bariéry vyšší účasti v pohybových aktivitách mladších adolescentů zařadili pedagogové Tv lenost, absenci motivace, preferenci hédonistického životního stylu, upřednostňujícího konzumaci pasivních aktivit, ekonomickou situaci některých rodin, zejména v souvislosti s některými finančně náročnějšími sportovními odvětvími, a problematiku odměňování trenérů a funkcí sportovních klubů.

Semistrukturovaná interview s pedagogy Tv přinesla dvě stěžejní témata, která si zaslouží více pozornosti, zejména ve spojitosti s neorganizovaným sportováním. Obě oblasti mají právní kontext, neboť se jedná o problematiku vandalizmu a právní zodpovědnosti za případné úrazy na veřejně přístupných sportovištích.

8 DOPORUČENÍ

Vzhledem k mj. explorativnímu charakteru předkládané studie je vhodné uvést získané základní poznatky z průběhu realizovaného šetření, které by mohly v budoucnu přispět ke snadnějšímu uchopení zkoumané problematiky, a možná doporučení do praktického života.

8.1 Doporučení pro další výzkum

Velmi důležitými fázemi výzkumů prostorových a materiálních podmínek pro pohybové aktivity jsou formulace vědecké otázky a důvod zkoumání dané lokality a populace. Vzhledem ke složitosti a komplexnosti celé problematiky je zcela klíčový design zamýšleného výzkumu. Ten je zcela jistě nezbytný u každého výzkumného záměru, ale v tomto případě se jeho detailní rozfázování jeví ještě zásadněji. Šíři sledovaných prvků doporučujeme co možná nejvíce zúžit tak, aby byla možnost zkoumaný jev analyzovat do potřebné hloubky. V našem případě se jednalo o jedno z prvních šetření týkající se mladší adolescentní populace v ČR v této oblasti, z tohoto důvodu byl záběr celého výzkumu tak obsáhlý. Navíc bylo pro sběr dat použito sítě škol, což umožňovalo jednak rozsáhlý zkoumaný soubor, jednak šíři získaných informací. Sběr dat v tomto rozsahu by byl bez „institucionální platformy“ podstatně komplikovanější a jen těžko realizovatelný.

Jak vyplývá ze zahraničních studií tohoto typu, výzkumná problematika vyžaduje širší tým spolupracovníků⁹⁰. Celá zkoumaná oblast má nezpochybnitelně interdisciplinární charakter, čímž se stává velmi komplikovanou. Právě velmi široká a interdisciplinarita klade velké nároky na metodologické zvládnutí výzkumu. Zejména z těchto důvodů lze doporučit do výzkumných týmů zabývajících se vztahem mezi okolním prostředím jedinců a jejich pohybovou aktivitou zahrnout zkušeného metodologa, sociologa, pedagoga a v některých případech i psychologa, popř. ekonoma, pokud by byla snaha o podrobnější identifikování ekonomického zázemí respondentů či ekonomiku sportovních zařízení apod. Co lze ovšem považovat za nanejvýš vhodné, je účast expertů, kteří mají v kompetenci utváření okolního prostředí nejen po funkční, ale i estetické stránce. Jedná se především

---

⁹⁰ V zahraničních studiích není výjimkou participace pěti a více výzkumníků, např.: Glasgow et al. (2001); Troped et al. (2001); Pikora et al. (2002); Kirtland et al. (2003); Pikora et al. (2003); De Bourdeaudhuij et al. (2005); Giles-Corti et al. (2005); Lawrence et al. (2005).

o urbanisty a architekty, případně dopravní experty, bude-li se výzkum orientovat na lokomoční aktivity (doprava do školy/práce, ve volném čase apod.). Navíc je možné se domnívat, že přímou účastí těchto osob by závěry výzkumu byly snáze a s větším respektem aplikovány do praktického života.

I vzhledem ke komplexnosti dané problematiky by bylo zcela jistě vhodné realizovat longitudinální studie, protože zejména míra souvislosti mezi prostorovými podmínkami a pohybovou aktivitou se zřejmě mění s věkem zkoumaných jedinců a rovněž je různá v odlišných ročních obdobích.

Dalším hlavním doporučením je snaha o využití moderních sofistikovaných technologií - především geografický informační systém⁹¹ (GIS), různé výstupní digitalizované plány zkoumaných lokalit. Dále např. velký rozvoj globálního polohového systému (GPS). Toto doporučení by mohlo být paralelně realizováno s dalším návrhem, a sice rozvíjet v této oblasti mezinárodní spolupráci. Zejména u větších sídelních celků je zapotřebí zkoumat i jednotlivé lokality (čtvrti) daného města, tudíž nejen jako celek či komparaci městských a venkovských sídel.

Doporučujeme také komparaci zjištěných vnímaných (subjektivních) podmínek respondenty s reálným (objektivním) stavem sportovní infrastruktury, což v našem případě narazilo na absenci této evidence v českých podmínkách (více viz kapitola 2.5.5).

Problematiku spokojenosti obyvatel se sportovní infrastrukturou velmi ztěžuje fakt, že některá sportoviště mohou být pro někoho dostatečně dobrá, pro jiného však nikoli. Jinými slovy, při dalším výzkumu by bylo vhodné zkoumat nejen kvantitu podmínek, ale je třeba brát v potaz i jejich kvalitu, která je značně subjektivní.

Jak vyplývá z tohoto výzkumu, který výraznou souvislost mezi prostředím a pohybovou aktivitou neprokázal, bylo by nepochybně zajímavé a hlavně prospěšné se v této souvislosti zaměřit ještě hlouběji na názory a postoje mladých respondentů na „cestování“, resp. dopravu na sportoviště - zda tento čas strávený cestováním za sportem považují za zábavu (pozitivum), či ztrátu času (negativum).

Mezi další podstatná doporučení pro výzkumy lze uvést myšlenku eliminace respondentů, kteří v zásadě nebudou příliš aktivní za žádných okolností, ani

---

⁹¹ Tato metoda již byla užita např. v následujících studiích: Troped et al. (2001); Pikora et al. (2002); Kirtland et al. (2003); Duncan and Mummery (2005).

v případě vysoce nadstandardních prostorových a materiálních podmínek. Tito jedinci by totiž mohli výsledky šetření výrazně zkreslit. V našem případě jsme se o toto pokusili otázkou číslo 26, která zjišťovala důležitost sportování pro respondenty. Avšak to se ukázalo jako nedostačující.

Především pro hlubší poznání vnímání prostředí adolescenty by byl zřejmě vhodný kvalitativní výzkum, zejména semistrukturovaná interview. U této výzkumné techniky by měl být důraz kladen na co nejadekvátnější zvládnutí relevantních okruhů otázek a jejich následné vhodné vyhodnocení, zejména z toho hlediska, že lze očekávat velmi pestrou škálu variant odpovědí, ze kterých by bez předem jasné koncepce nebylo jednoduché extrahovat „jednoznačné“ závěry.

Při zkoumání dětské populace by byla vhodná participace jejich rodičů ve výzkumu. Z nabytých zkušeností se věk 12 let ukazuje jako spodní hranice pro vhodnou realizaci dotazníkového šetření. V této souvislosti je nutno uvést, že nejobtížněji analyzovatelnou otázkou ze socioekonomického statusu rodiny bylo v našem šetření zaměstnání rodičů⁹² mladších adolescentů. Část respondentů ho nevěděla či nechtěla uvést, někteří uváděli zaměstnavatelskou firmu bez zastávané pozice, což v mnoha případech moc neprozradilo. U mladších dětí je pravděpodobněji vhodnější použít dalších, především kvalitativních metod než jen dotazník, obdobně jako je tomu v zahraničních studiích (např. Hume et al., 2005; Trayers et al., 2006).

Při zkoumání starších adolescentů (a dospělých) pomocí dotazníků je vhodné zvolit jemnější škálu možných odpovědí. V našem výzkumu byla zpravidla použita pouze čtyřstupňová Likertova škála, která by mohla být příliš „hrubá“. Avšak u mladších adolescentů se ukazovalo užití jemnější škály jako problematické.

Jedním z velkých úskalí je zjišťování objektivní intenzity sportovní či pohybové aktivity respondentů (více viz kapitoly 2.3.2 a 4.2.1.3). Různé techniky sledování pohybové aktivity jedinců přinášejí mj. obtížné srovnání výsledků jednotlivých studií.

Jeden ze stěžejních námětů na další bádání lze spatřovat v konfrontaci názorů mezi adolescenty a odborníky zodpovědnými za tvorbu těchto prostorových podmínek pro sportovní potažmo pohybové aktivity adolescentů. Jinými slovy, zda

---

⁹² V tomto ohledu je v dnešní době situace v ČR podstatně obtížnější než tomu bylo ještě např. v 80. letech 20. století, kdy „trh pracovních příležitostí“ byl velmi limitován.

nejsou dnešním adolescentům vytvářeny prostorové podmínky, o které nemají primárně příliš zájem.

Ze semistrukturovaných interview s pedagogy Tv vyplývají velmi aktuální témata hodná dalšího detailnějšího zkoumání. Zejména se jedná o problematiku vandalizmu a právní zodpovědnosti za případné úrazy, a to především v souvislosti s veřejně přístupnými sportovišti. S oběma zmíněnými tématy dále úzce souvisí otázka personální zajištění těchto prostranství a tím i důležitost územní samosprávy.

Závěrem lze konstatovat, že se v tomto výzkumu osvědčila kombinace kvalitativního a kvantitativního metodologického přístupu, a to již od jeho prvních fází, kdy bylo pilotní ověřování dotazníků doplňováno neformálními rozhovory s mladšími adolescenty. Tímto způsobem byl mj. zjišťován adekvátní rozsah a obtížnost jednotlivých položek užitého, převážně kvantitativně pojatého, dotazníku určeného mladším adolescentům. Kvalitativní přístup dále posloužil k identifikaci „nových“ témat, která vzešla ze semistrukturovaných interview s pedagogy Tv.

8.2 Doporučení do praxe

Jelikož se v českých podmínkách jednalo o jeden z prvních výzkumů na dané téma, možné transfery do praktického života nejsou příliš široké. Mohlo by se totiž jednat o unáhlené závěry, i když samozřejmě dopady studie lze již v této fázi uplatnit při tvorbě podmínek pro každodenní sportovní vyžití zkoumané populace adolescentů.

Jednoznačně lze doporučit danou problematiku studovat hlouběji a v přímé návaznosti na praktické uplatnění, ovšem pokud možno bez vnějších vlivů (např. politicko-ekonomických), které by předem vytvářely tlak na výsledky studií a tím pádem na jejich zavedení do praxe. Jak ukázal samotný průběh výzkumného šetření, tento potenciál, jak ze strany škol, městských úradů, tak samotných mladších adolescentů, existuje a lze ho označit za relativně silný.

Realizované výzkumné šetření přineslo mj. informace o chybějících typech sportovních zařízení či prostranstvích určených pro pohybové aktivity, jak z perspektivy mladších adolescentů, tak pedagogů Tv ve zkoumaných městech. Tyto výpovědi respondentů mohou sloužit jako podklad pro budování či renovaci sportovní infrastruktury v daných sídlech. Všeobecně se projevil větší nedostatek

sportovišť sloužících primárně neorganizovaným pohybovým aktivitám v porovnání s aktivitami organizovanými ve všech sledovaných lokalitách.

Kategorizace sportovních zařízení je velmi obtížná. Existuje totiž velké množství faktorů, podle kterých lze toto členění provést - např. rozdělení dle struktury uživatelů, zejména z hlediska jejich věku, což ovšem naráží na zpravidla velké věkové rozpětí těchto aktivních jedinců. Z tohoto hlediska je jen malý podíl sportovišť, která se dají takto exaktně vymezit. Typickým příkladem může být dětské hřiště, které je poměrně často věkově vymezeno „od - do“ věku. Další omezení bývají v posilovnách, fitness centrech apod., kde existuje spodní věkový limit návštěvníků. V blízké budoucnosti se lze setkat s novým fenoménem v souvislosti s velkým nárůstem seniorské populace - jakýmiisi seniorskými hřišti či parky - samozřejmě s „hracími prvky“ speciálně vyvinutými pro tuto věkovou skupinu.⁹³ Avšak využití většiny sportovních zařízení je možné bez striktního vymezení věkového limitu jedinců. Mezi další možná kritéria, dle nichž lze sportovní zařízení dělit, můžeme zařadit např. vlastníka sportoviště, roční období, ve kterém je využíváno, druh sportovního odvětví apod. Při každém návrhu na členění sportovních zařízení vyvstávají určité problémy, které vznikají snahou o co nejdelší sezónu provozu (nejlépe celoroční); dalším pozorovatelným trendem je snaha o multisportovní a multifunkční využívání sportovních zařízení (z čehož vyplývá velmi obtížné členění sportovišť dle provozované sportovní disciplíny) apod.

Ze strany institucí (Středočeský kraj, města, školy) vyplynul velký zájem o vytvoření souhrnné databáze všech sportovišť na daném území. Tato databáze by měla jednoznačně vzniknout v elektronické podobě, která má řadu výhod. Informace lze bez problémů filtrovat podle různých kritérií (dle účelu) a dále je možná velmi snadná aktualizace. Zmíněná databáze může napomoci při optimalizaci - plánování výstavby sportovních zařízení, jejich údržbě a provozu a podporovat větší kooperaci mezi sférou akademickou a veřejnou, snáze se mohou rovněž identifikovat problémy z praktického života hodné dalšího výzkumu apod. Databáze tohoto druhu již existují v evropských zemích (např. ve Finsku, Francii).

---

⁹³ Na jaře roku 2008 vzniklo jedno z prvních takto upravených hřišť (parků se speciálními posilovacími prvky) určené seniorské populaci v britském Manchesteru. První speciální park - hřiště v ČR s posilovací prvky primárně určené seniorské populaci bylo dokončeno v listopadu 2008 v Praze 6 - Liboci.

Jak ukázala semistruturovaná interview s pedagogy tělesné výchovy, je velmi aktuální problematika vandalizmu, především na volně přístupných sportovištích, a právní zodpovědnost za případné úrazy. Ukazuje se, že obě problematické oblasti nejsou v praxi dostatečně řešeny.

Závěrem je vhodné nastínit, do jakých oblastí má zkoumané téma - souvislost prostorových a materiálních podmínek s pohybovou aktivitou - přímé dopady. Zjištěné výsledky, resp. jejich aplikace do praxe mohou mít pozitivní efekty na zdraví, zejména prevenci obezity zvýšenou pohybovou aktivitou, vhodnější dopravní systém dané lokality, promyšlený urbanistický ráz apod.; ze sociální oblasti lze uvést podporu lokálních komunit, identitu občanů s místem. Ve svém důsledku mohou mít tedy tyto výzkumy pozitivní dopady na kvalitu života občanů.

9 LITERATURA

- ADDY, CL., WILSON, DK. and KIRTLAND, KA., et al. (2004). Associations of Perceived Social and Physical Environmental Supports With Physical Activity and Walking Behavior. *American Journal of Public Health*, 94 (3), pp. 440-443.
- AMATO, P. (1994). Father-child relations, mother-child relations, and offspring psychological well-being in early adulthood. *Journal of Marriage and the Family*, 56, pp. 1031-1042.
- AMIS, J. (2000). Sport v Anglii. In P. Slepíčka, I. Slepíčková (editoři). *Sport, stát, společnost*. Praha: UK FTVS, s. 23-29.
- ANDERSEN, LB., SCHNOHR, P. and SCHROLL, et al. (2000). All-cause mortality associated with physical activity during leisure time, work, sports, and cycling to work. *Archives of Internal Medicine*, 160, pp. 1621-1628.
- ARIÉS, P. (1965). *Centuries of Childhood: A Social History of Family Life*. Publisher: Random House.
- BALL, K., BAUMAN, A. and LESLIE, E., et al. (2001). Perceived environmental aesthetics and convenience, and company are associated with walking for exercise among Australian adults. *Prev. Med.*, 33, pp. 434-440.
- BARNEKOW-BERGKVIST, M. (1997a). *Physical capacity, physical activity and health - A population based fitness study of adolescents with an 18-year follow-up* (dissertations). Umeå: Arbetslivsinstitutes tryckeri.
- BARNEKOW-BERGKVIST, M., HEDBERG, G. and JANLERT, et al. (1997b). *Prediction of Physical Fitness an Physical Activity Level in Adulthood by Physical Performance and Physical Activity in Adolescence - An 18-year Follow-up Study*. In *Physical capacity, physical activity and health - A population based fitness study of adolescents with an 18-year follow-up*. Umeå: Arbetslivsinstitutes tryckeri.
- BARNETT, NP., SMOLL, FL. and SMITH, RE. (1992). Effects of enhancing coach-athlete relationships on youth sport attrition. *The Sport Psychologist*, 6, pp. 111-128.
- BARVÍKOVÁ, J., BIČÍK, I., aj. (2005) Druhé bydlení v Česku. *Sociologický časopis*, 41 (2), s. 332-334.
- BEDIMO-RUNG, AL., MOWEN, A. and J., COHEN, DA. (2005). The Significance of Parks to Physical Activity and Public Health. A Conceptual Model. *Am. J. Prev. Med.*, 28(2S2), pp. 159-168.
- BENGOECHEA, EG., SPENCE, JC. and MCGANNON, KR. (2005). Gender differences in perceived environmental correlates of physical activity. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 12 (2).
- BEN-ZUR, H. (2003). Happy Adolescents: The Link between Subjective Well-Being, Internal Resources, and Parentel Factors. *Journal of Youth and Adolescence*, 32 (2), pp. 67-79.
- BERRIGAN, D., TROIANO, RP. (2002). The association between urban form and physical activity in U.S. adults. *Am. J. Prev. Med.*, 23, pp. 74-79.
- BIČÍK, I., aj. (2001). *Druhé bydlení v Česku*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje.
- Bílá kniha o sportu*. (2008). Praha: MŠMT.
- BLAHUŠ, P. (2000). Statistická významnost proti vědecké průkaznosti. *Česká kinantropologie*. 4 (2), s. 53-71.
- BLAHUŠ, P. (1996). *K systémovému pojetí statistických metod v metodologii empirického výzkumu*. Praha: Karolinum.

- BLAMEY, A., MUTRIE, N. and AITCHISON, T. (1995). Health promotion by encouraged use of stairs. *Br. Med. J.*, 311, pp. 289-290.
- BOUCHARD, C., SHEPARD, R. (1994). Physical activity, fitness and health: Model and key concepts. In C. Bouchard, R.J. Shepard and T. Stephens (editors). *Physical activity, Fitness and Health: International Proceedings and Consensus Statement*. 1st ed. Champaign (IL): Human Kinetics, pp. 77-78.
- BRADLEY, CB., McMURRAY, RG. and HARRELL, JS., et al. (2000). Changes in common activities of 3rd through 10th grades: the CHIC Study. *Medicine and Science in Sport and Exercise*, 32 (12), pp. 2071-2078.
- BREDEMEIER, BJ., SHIELDS, D. (1987). Moral growth through physical activity: A structural developmental approach. In D. Gould, MR. Weiss (editors), *Advances in pediatric sport sciences: Behavioral issues*. 2, pp. 143-156. Champaign (IL): Human Kinetics.
- BRETTSCHNEIDER, W-D. (1996). Youth sport in Germany. In P. De Knop, L-M. Engström and B. Skirstad, et al. (editors). *Worldwide trends in youth sport*, pp. 139-151. Champaign (IL): Human Kinetics.
- BROWNELL, KD., STUNKARD, A.J. and ALBAUM, JM. (1980). Evaluation and modification of exercise patterns in the natural environment. *Am. J. Psychiatry*, 137, pp. 1540-1545.
- BROWNSON, RC., CHANG, JJ. and EYLER, AA., et al. (2004). Measuring the Environment for Friendliness Toward Physical Activity: A Comparison of the Reliability of 3 Questionnaires. *American Journal of Public Health*, 94 (3), pp. 473-483.
- BROWNSON, RC., HOUSEMAN, RA. and BROWN, DR., et al. (2000). Promoting physical activity in rural communities: walking trail access, use, and effects. *American Journal of Preventive Medicine*, 18, pp. 235-241.
- BUNC, V. (1996). Nové pohledy na minimální množství pohybových činností. *Těl. Vých. Sport Mlád.* 62 (7), s. 2-7.
- BUREŠ, P., PLICHTA, J. (1931). *Sport a tělesná kultura v Čsl. republice a cizině*. Praha: Almanach sportu.
- BURIÁNEK, J. (2006). Dnešní mládež - důvěra, protest, hodnoty. In K. Večerka (editor), *Mládež a sociální patologie*. Praha: MČSS, s. 67-73.
- BYRNE, NM., HILLS, AP. and HUNTER, GH., et al. (2005). Metabolic equivalent: one size does not fit all. *J. Appl. Physiol.* 99, pp. 1112-1119.
- CARNEGIE, MA., BAUMAN, A. and MARSHALL, A., et al. (2002). Perceptions of the physical environment, stage of change for physical activity and walking among Australian adults. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 73, pp. 146-155.
- CAVNAR, MM., YIN, Z. and BARBEAU, P. (2004). *Children's Fitness and Access to Physical Activity Facilities: ESRI International Conference on Health and GIS*. Washington, D.C.
- CHANG, L. (1994). A Psychometric Evaluation of 4-Point and 6-Point Likert-Type Scales in relation to Reliability and Validity. *Applied Psychological Measurement*, 18 (3), pp. 205-215.
- CICCHETTI, DV., SHOINRALTER, D. and TYRER, PJ. (1985). The Effect of Number of Rating Scale Categories on Levels of interrater Reliability: A Monte Carlo Investigation. *Applied Psychological Measurement*, 9 (1), pp. 31-36.
- Council of European Union (2004). Council Conclusion of 2 December 2003 on healthy lifestyles: education, information and communication. *Official Journal C*

- 022, 27,01, 1-2. URL: <<http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52004XG012>> [cit. 2006-2-2].
- CRAIG, CL., BROWNSON, RS. and CRAGG, SE, et al. (2002). Exploring the Effect of the Environment on Physical Activity. A Study Examining Walking to Work. *Am. J. Prev. Med.*, 23 (2S), pp. 36-43.
- CSIKSZENTMIHALYI, M. (1975). *Beyond boredom and axienty*. San Francisco: Jossey Bass.
- ČERMÁK, V. (1980). *Výběrové statistické zjišťování*. Praha: SNTL.
- ČERVENKA, Z. (2000). Problematika sportovních a tělovýchovných zařízení. In P. Slepíčka, I. Slepíčková (editoři). *Sport, stát, společnost*. Praha: UK FTVS, s. 179-186.
- DAVIS, B., ROSCOE, J. and ROSCOE, D., et al. (2004). *Physical Education and the study of Sport* (Fifth Edition). London: Elsevier Mosby.
- DE BOURDEAUDHUIJ, I., PHILIPPAERTS, R. and CROMBEZ, G., et al. (2005). Stages of change for physical activity in a community sample of adolescents. *Health Education Research*, 20 (3), pp. 357-366.
- DE BOURDEAUDHUIJ, I., SALLIS, JF. and SAELENS, BE. (2003). Environmental Correlates of Physical Aktivity in a sample of Belgium Adults. *Američan Journal of Health Promotion*, 18 (1), pp. 89-92.
- DEFLANDRE, A., LORANT, J. and GAVARRY, O., et al. (2001). Determinants of physical activity and sports activities in French school children. *Perceptual and Motor Skills*, 92, pp. 399-414.
- DISHMAN, R., et al. (2001). Measurement of physical activity. *Quest*. 53, pp. 295-309.
- DISMAN, M. (2000). *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 3. vyd. Praha: Karolinum.
- DOHNAL, T. (2005). Komunální rekreace a urbanistika. In B. Hodaň, T. Dohnal (editoři). *Rekreologie*. Olomouc: Hanex, s. 128-159.
- DOHNAL, T., SKOUMAL, J. a HERZÁNOVÁ, R., et al. (2004). Environment analysis in the domain of communal sport activities. *Acta Univ. Palacki. Olomuc., Gymn.* 34 (1), pp. 31-36.
- DOHNAL, T. (2002). *Koncepce a metodika systému komunální rekreace na úrovni obce*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- DOVALIL, J. (2002). *Výkon a trénink ve sportu*. Praha: Olympia.
- DUDEK, L., POSPÍŠILOVÁ, M. a ŠTUMBAUER, J. (1986). *Výstavba tělovýchovných zařízení*. Praha: SPN.
- DUMAZEDIER, J. (1966a). Volný čas. *Sociologický časopis*, 2, s. 443-447.
- DUMAZEDIER, J. (1966b). Společenské proměny v dnešní Francii. Sociologický pohled na nové vztahy mezi volným časem a kulturním vývojem ve Francii v letech 1953-1955. *Sociologický časopis*, 3, s. 673-685.
- DUNCAN, M., MUMMERY, K. (2005). Psychosocial and environmental factors associated with physical activity among city dwellers in regional Queensland. *Preventive Medicine*, 40, pp. 363-372.
- DUNCAN, MJ., SPENCE, JC. and MUMMERY, WK. (2005). Perceived environment and physical activity: a meta-analysis of selected environmental characteristics. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 11 (2).
- EGER, L., JAKUBÍKOVÁ, D. a JEŽEK, J. (1998). *Komunální tělovýchova a sport*. Plzeň: ZČU FE.

- Encyclopedia of Adolescence* (2006). Arnett (editor). New York: Routledge.
- ERIKSON, EH. (2002). *Dětství a společnost*. Praha: Argo.
- EVENSON, KR., HERRING, AH. & HUSTON, SL. (2005). Evaluating Change in Physical Activity with the Building of a Multi-Use Trail. *Am. J. Prev. Med.*, 28(2S2), pp. 177-185.
- Evropská deklarace urbanistických práv* (1992). URL: <<http://www.veda.cz/findInSection.do?sectionId=1252&categoryId=3775>> [cit. 2006-8-8].
- Evropský manifest o mladých lidech a sportu* (1995). Praha: MŠMT.
- Evropská charta sportu* (1994). Praha: MŠMT.
- EWING, R., SCHMID, TL. and KILLINGSWORTH, R., et al. (2003). Relationship between urban sprawl and physical activity, obesity and morbidity. *Am. J. Health Promot.*, 18, pp. 47-57.
- EYLER, AA., BROWNSON, RC. and BACAK, S., et al. (2003). The epidemiology of walking for physical activity in the United States. *Med. Sci. Sports Exerc.*, 35, pp. 1529-1536.
- FIALOVÁ, L. (2001). Profese učitele tělesné výchovy v České republice. In J. Labudová, O. Majerský. *Perspektivy školskej telesnej výchovy a športu pre všetkých v SR*. Bratislava: ICM Agency, s. 71-76.
- FLEMR, L. (2007a). Urbanismus sportovních zařízení - historie a současnost. *Česká kinantropologie*, 11 (1), s. 93-105.
- FLEMR, L. (2007b). Podmínky pro aktivní životní styl dětí perspektivou pedagogů tělesné výchovy. In I. Slepíčková, L. Flemr (editoři). *Aktuální otázky sociologie sportu*. Praha: UK FTVS, s. 20-27.
- FLEMR, L. (2006). *Průzkum o znalosti a respektu urbanistických ukazatelů*. Nepublikováno.
- FLEMR, L. (2005a). *Prostorové a materiální podmínky pro sportovní aktivity dětí a mládeže*. IGA UK FTVS. Nepublikováno.
- FLEMR, L. (2005b). Zjišťování počtu tělovýchovných zařízení v ČR. In M. Nosek (editor). *Sborník příspěvků z mezinárodního vědeckého semináře „Pohybové aktivity a zdraví člověka“*. Ústí nad Labem: UJEP, s. 28-32.
- FRANK, LD., SCHMID, TL. and SALLIS, JF., et al. (2005). Linking Objectively Measured Physical Activity with Objectively Measured Urban Form. Finding from SMARTAQ. *Am. J. Prev. Med.*, 28 (2S2), pp. 117-125.
- FRIED, G. (2005). *Managing sport facilities*. Champaign (IL): Human Kinetics.
- FRÖMEL, K., CHMELÍK, F. et al. (2007). Pohybová aktivita české mládeže: koreláty intenzivní pohybové aktivity. *Česká kinantropologie*, 11 (4), s. 49-55.
- FRÖMEL, K., NYKODÝM, J. et al. (2002). *Celosvětová iniciativa zjišťování stavu pohybové aktivity dospělých*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. Referát na semináři v oboru kinantropologie dne 16.12.2002.
- FRÖMEL, K., NOVOSAD, J. a SVOZIL, Z. (1999). *Pohybová aktivita a sportovní zájmy mládeže*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- FRÖMEL, K. (1983). *Vyučovací jednotka tělesné výchovy*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- GEIST, B. (1992). *Sociologický slovník*. Praha: Victoria Publishing.
- GILES-CORTI, B., BROOMHALL, MH. and KNUIMAN, M., et al. (2005). Increasing Walking. How Important is Distance To, Attractiveness, and Size of Public Open Space? *Am. J. Prev. Med.*, 28 (2S2), pp. 169-176.

- GILES-CORTI, B., DONOVAN, R.J. (2002a). The relative influence of individual, social and physical environment determinants of physical activity. *Social Science & Medicine*, 54, pp. 1793-1812.
- GILES-CORTI, B., DONOVAN, R.J. (2002b). Socioeconomic Status Differences in Recreational Physical Activity Levels and Real and Perceived Access to a Supportive Physical Environment. *Preventive Medicine*, 35, pp. 601-611.
- GJURIČOVÁ, Š. (2006). *Adolescence*. URL: <<http://www.rodinnaterapie.cz/index.php?page=adolescence>> [cit. 2006-15-9].
- GJURIČOVÁ, Š. (2004). *Čas po bytostné ztrátě: Když se v přítomnosti nedá žít*. Sympozium rodinné terapie. Softforum.
- GLASGOW, RE., EAKIN, EG. and FISHER, EB., et al. (2001). Physician Advice and Support for Physical Activity. Results from a National Survey. *Am. J. Prev. Med.*, 21 (3), pp. 189-196.
- GORDON-LARSEN, P., GRIFFITHS, P. and BENTLEY, ME., et al. (2004). Barriers to Physical Activity. *Qualitative Data on Caregiver-Daughter Perceptions and Practices*, 27 (3), pp. 218-223.
- GRATTON, C., MORI, BR. (1999). *Sport Participation in Europe - COMPASS*. London: UK Sport.
- GREENDORFER, SL. (1992). Sport socialization. In T.S. Horn (editor), *Advances in sport psychology*, p. 201-218. Champaign (IL): Human Kinetics.
- GREENDORFER, SL., EWING, ME. (1981). Race and gender differences in children's socialization into sport. *Research Quarterly*, 52, pp. 301-310.
- HABERMAS, J. (2000). *Problémy legitimacy v pozdním kapitalismu*. Praha: Filosofia.
- HÁJEK, J. (2001). *Antropomotorika*. Praha: PeDF UK.
- HALL, P. (1993). *Urban and Regional Planning*. London: Routledge.
- HAMPL, M., MÜLLER, J. (1996). Komplexní organizace systému osídlení. In M. Hampl aj. (editoři). *Geografická organizace společnosti a transformační procesy v České republice*. Praha: PŘF UK, s. 53-89.
- HANIN, YL. (1997). Emotions and athletic performance: Individual zones of optimal functioning model. *European Yearbook of Sport Psychology*, 1, pp. 29-72.
- HASKELL, WL., LEON, AS. and CASPERSEN, CJ. (1992). Cardiovascular benefits and assessment of physical activity and physical fitness in adults. *Medicine and Science in Sports and Exercise*, 24 (6), pp. S201-S220.
- HAYASHI, T., TSUMURA, K. and SUEMATSU, C., et al. (1999). Walking to work and the risk of hypertension in men: The Osaka Health Survey. *Annals of Internal Medicine*, 130, pp. 21-26.
- HEATH, S., CLEAVER, E. (2003). *Young, Free and Single? Twenty-somethings and Household Change*. New York: Palgrave.
- HENDL, J. (2005). *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál.
- HENDL, J. (2004). *Přehled statistických metod zpracování dat. Analýza a metaanalýza dat*. Praha: Portál.
- HENDL, J. (1997). Metodologická triangulace v empirickém výzkumu. *Česká kinantropologie*, 1 (2), s. 75-88.
- HENDRY, LB. (1992). *Sport, Leisure and the Development of Adolescent Lifestyles*. Paper presented at the Olympic Scientific Congress, Malaga.
- HLADIL, J. (1978). *Tělovýchovná zařízení*. Praha: SPN.
- HLADKÁ, K. (1983). Dlouhodobý výhled výstavby a efektivního využívání tělovýchovných zařízení v ČSR. *Teor. Praxe Těl. Vých.*, 31 (7), s. 437-444.

- HODAŇ, B. (1996). Základní problémy rekreace. In J. Kössl (editor). *Stát, město, obec a pohybová rekreace*. Praha: ČOV, s. 4-10.
- HOFBAUER, B. (2004). *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál.
- HOGG, M., ABRAMS, D. (1988). *Social Identifications: A Social Psychology of Intergroup Relations*. London: Routledge.
- HORKÝ, I., JETEL, V. (2007). Strategie rozvoje veřejného vybavení pro zajištění funkce sídel a regionů. *Stavebnictví*, 1 (8), s. 20-24.
- HORN, T. S., WEISS, MR. (1991). A developmental analysis of children's self-ability judgements in the physical domain. *Pediatric Exercise Science*, 3, pp. 310-326.
- HOVELL, MF., HOFSTETTER, CR. and SALLIS, JF., et al. (1992). Correlates of change in walking for exercise: An exploratory analysis. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 63, pp. 425-434.
- HOVELL, MF., SALLIS, JF. and HOFSTETTER, CR., et al. (1989). Identifying correlates of walking for exercise: an epidemiologic prerequisite for physical activity promotion. *Prev. Med.*, 18, pp. 856-866.
- HRŮZA, J., ZAJÍC, J. (1997). *Vývoj urbanismu II*. Praha: FA ČVUT.
- HRŮZA, J., ZAJÍC, J. (1996). *Vývoj urbanismu I*. Praha: FA ČVUT.
- HUEBNER, A. (2000). *Adolescent growth and development*. Virginia Cooperative Extension, publication 350-850. URL: <<http://www.ext.vt.edu/pubs/family/350-850/350-850.html>> [cit. 2006-8-2].
- HUME, C., SALMON, J. and BALL, K. (2005). Children's perceptions of their home and neighbourhood environments, and their association with objectively measured physical activity: a qualitative and quantitative study. *Health Education Research*, 20 (1), pp. 1-13.
- HUMPEL, N., MARSHALL, A. and LESLIE, E., et al. (2004a). Perceived environmental attributes, residential location and walking for particular purposes. *Am. J. Prev. Med.*, 26, pp. 119-125.
- HUMPEL, N., OWEN, N. and IVERSON, D., et al. (2004b). Changes in neighborhood walking are related to changes in perceptions of environmental attributes. *Am. Behav. Med.*, 27, pp. 60-67.
- HUMPEL, N., OWEN, N. and LESLIE, E., et al. (2004c). Associations of location and perceived environmental attributes with walking in neighborhoods. *Am. J. Health Promot.*, 18, pp. 239-242.
- HUMPEL, N., OWEN, N. and LESLIE, E. (2002). Environmental Factors Associated with Adults' Participation in Physical Activity. A Review. *Am. J. Prev. Med.*, 22 (3), pp. 188-199.
- CHOUTKA, M., DOVALIL, J. (1991). *Sportovní trénink*. Praha: Olympia, Karolinum.
- CHOVANEC, J., ŠVEHLÍK, O. a VOLOŠIN, J., aj. (1964). *Technológia telovýchovných zariadení*. Bratislava: SPN.
- JANSA, P., KOCOUREK, J., VOTRUBA, J., aj. (2005). *Sport a pohybové aktivity v životě české populace*. Praha: UK FTVS.
- JANSA, P. (2002). Názory (postoje) a zájmy adolescentní mládeže o sport, tělesnou výchovu a jiné pohybové aktivity. *Česká kinantropologie*, 6 (2), s. 23-39.
- JANSA, P., FRANĚK, R. a VOTRUBA, J. (1996). Názory občanů na tělesnou výchovu a sport středně velkých měst. In P. TILINGER, T. PERIČ (editoři). *Tělesná výchova a sport na přelomu století*. Praha: UK FTVS, s. 183-186.
- JÍRA, O. (1997). *Děti, mládež a volný čas*. Praha: IDM MŠMT.

- JÖRESKOG, KG., SÖRBOM, D. (2007). *LISREL 8.80*. Chicago: Scientific Software International.
- HINTZE, J. (2007). *NCSS 7.1*. Kaysville, Utah.
- JOSEFÍK, Z., KORVAS, P. a NYKODÝM, J., aj. (2002). Vývoj, stav a rozvojové možnosti tělovýchovných a sportovních zařízení v ČR. *Těl. Vých. Sport*, 12 (1), s. 10-13.
- JÜRIMÄE, T., JÜRIMÄE, J. (2001). *Growth, physical activity, and motor development in prepubertal children*. 1st ed. Boca Reton: CRC Press.
- JUTRAS, S. (2003). Go outside and play! Contributions of an urban environment to the developing and wellbeing of children. *Canadian Psychology*. Vol. 44, No. 3, pp. 257-266. URL: <<http://isi4.isiknowledge.com/portal.cgi>> [cit. 2005-28-3].
- KAGAN, J., COLES, R. (Eds.) (1992). *Twelve to Sixteen: Early Adolescence*. New York: W. W. Norton & Co.
- KÁRNÍKOVÁ, R., VANÍČKOVÁ, E. (1994). Krize pohybového režimu školáků. *Těl. Vých.Sport Mlád.*, 60 (2), s. 35-40.
- KASA, J. (2000). *Športová antropomotorika*. Bratislava: Slovenská vedecká spoločnosť pre telesnú výchovu a šport.
- KAVALÍŘ, P. (2003). *Pozice sportu v hodnotových systémech a preferencích žáků středních škol*. Disertační práce; vedoucí P. Slepíčka. Praha: UK FTVS.
- KIMIECIK, JC., HORN, S. (1998). Parental Beliefs and Children's Moderate-to-Vigorous Physical Activity. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 69 (2), pp. 163-175.
- KING, W., BRACH, J. and BELLE, S., et al. (2003). The relationship between convenience of destinations and walking levels in older woman. *Am. J. Health Promot.*, 18, pp. 74-82.
- KIRTLAND, KA., PORTER, DE. and ADDY, CL., et al. (2003). Environmental Measures of Physical Activity Supports. Perception Versus Reality. *Am. J. Prev. Med.*, 24 (4), pp. 323-331.
- KOCAK, S., HARRIS, M. and ISLER, AK., et al. (2002). Physical activity level, sport participation, and parental education level in Turkish junior high school students. *Pediatric Exercise Science*, 14, pp. 147-154.
- KOIVULA, N. (2000). Children's gender-typing of physical activities and their parents' stereotyped expectations of femininity and masculinity. *Aktuell beteendevetenskaplig idrottsforskning. Svebi: S Årsbok.*, pp. 103-112.
- Koncepcie města Brna v oblasti tělovýchovy a sportu na léta 2004-2010*. URL: <<http://www.brno.cz/index.php?nav01=35&nav02=133&nav03=3067>> [cit. 2005-8-9].
- KOPŠO, E. (1985). Cestovní ruch a socialistický způsob života (Tourism and the socialist way of life). In: E. Kopšo, aj. (editoři). *Ekonomika cestovního ruchu (Tourism economics)*. Bratislava: SPN, s. 66-80.
- KOVÁŘ, K. (2008). Pedagogický pohled na monitorování pohybových aktivit dětí. *Studia Kinantropologica*, 9 (1), České Budějovice, s. 111-114.
- KÖSSL, J., ŠTUMBAUER, J. a VOREL, M. (1988). Příspěvek k vývoji tělovýchovných zařízení v českých zemích. *Acta Universitatis Carolinae. Gymnica*, 24 (1), s. 85-102.
- KÖSSL, J., ŠTUMBAUER, J. (1986). Příspěvek k historickému vývoji tělovýchovných zařízení. *Acta Universitatis Carolinae. Gymnica*, 22 (2), s. 33-44.

- KRÁLÍK, M. (2001). Sportovní legislativa na prahu třetího tisíciletí. In P. Tilinger, A. Rychtecký a T. Perič (editoři). *Sport v České republice na začátku nového tisíciletí I*. Praha: UK FTVS, s. 467-468.
- KRAUS, B. (2000). Mládež v postmoderní společnosti. In *Socialia 99. Mládež v postmoderní době. Sborník příspěvků z mezinárodní konference konané v Hradci Králové 12. a 13. října 1999*. Hradec Králové: Gaudeamus, s. 9-24.
- KREMER, J., SCULLY, D. (1998). *Psychology in Sport*. Hove: Psychology Press Ltd.
- LAUŠMAN, R. (1992). *Příspěvek k metodě kauzálního modelování a její aplikaci v tělesné výchově a sportu*. Disertační práce; vedoucí P. Blahuš. Praha: UK FTVS.
- LEE, C., MOUDON, A., V. (2006). Correlates of Walking for Transportation or Recreation Purposes. *Journal of Physical Activity and Health*, 3, Suppl 1, pp. 77-98.
- LEJČAROVÁ, A. (2007). Zapojení žáků základních škol praktických v Praze do mimoškolních pohybových aktivit. In I. Slepíčková, L. Flemr (editoři). *Aktuální otázky sociologie sportu*. Praha: UK FTVS, s. 56-62.
- LEWKO, JH., GREENDORFER, SL. (1988). Family influences in sport socialization of children and adolescents. In FL. Smoll, RA. Magili and MJ. Ash (editors). *Children in Sport*, 3rd ed., Champaign (IL): Human Kinetics.
- LHOTSKÁ, L., aj. (1995). *V. celostátní antropologický výzkum dětí a mládeže 1991 (České země) - Zpracování dotazníku pro rodiče*. 1. vyd. Praha: SZÚ.
- LINENGER, JM., CHESSON, CV. and NICE, DS. (1991). Physical fitness gains following simple environmental change. *Am. J. Prev. Med.*, 7 (5), pp. 298-310.
- LUKÁČOVÁ, H., SIGMUNDOVÁ, J., a ŠTURSOVÁ, T. (2006). *Volnočasové aktivity pro děti a mládež v Moravskoslezském a Středočeském kraji*. Praha: IDM MŠMT.
- MACEK, P. (2003). *Adolescence*. Praha: Portál.
- MACHONIN, P., TUČEK, M. (1996). *Česká společnost v transformaci. K proměnám sociální struktury*. Praha: SLON.
- MALINA, R., BOUCHARD, C. and BAR-OR, O. (2004). *Growth, maturation and physical activity*. 2st ed. Champaign (IL): Human Kinetics.
- MASTERS, JR. (1974). The Relationship between Number of Response Categories and Reliability of Likert-Type Questionnaires. *Journal of Education Measurement*, 11(1), pp. 49-53.
- MATOUŠEK, J. (1985). *Zařízení pro pohybovou rekreaci*. Praha: Olympia.
- MATOUŠEK, J. (1967). *Tělovýchovná zařízení jako občanské vybavení sídlišť*. Praha: SNTL.
- McGINNIS, L., CHUN, S. and McQUILLAN, J. (2003). A review of gendered consumption in sport and leisure. *Academy of Marketing Science Review*, 5. URL: <<http://www.vancouver.wsu.edu/otcgi/llccgi60>> [cit. 2006-18-3].
- MITÁŠ, J., SIGMUND, E. a FRÖMEL, K., aj. (2007). Zpracování dat a zpětná vazba ze záznamu pohybové aktivity pomocí akcelerometru ActiGraph v programu Actipa2006. *Česká kinantropologie*, 11 (4), s. 40-48.
- Modifikovaný návrh směrnic pro sport dětí a mládeže* (1998). Praha: ČSTV.
- Monitorování účasti mládeže ve sportu a pohybové aktivitě v České republice*. (2006). A. Rychtecký (editor). Praha: UK FTVS.
- MONTROYE, H., et al. (1996). *Measuring physical activity and energy expenditure*. 1.st ed. Champaign (IL): Human Kinetics.

- MORROW, V. (2001). Using qualitative methods to elicit young people's perspectives on their environments: some ideas for community health initiatives. *Health Education Research*, 17, (16), pp. 255-268.
- MOTA, J., ALMEIDA, M. and SANTOS, P., et al. (2005). Perceived Neighborhood Environments and physical activity in adolescents. *Preventive Medicine*, 41, pp. 834-836.
- MOŽNÝ, I. (1999). *Sociologie rodiny*. Praha: Slon.
- MULVIHILL, C., RIVERS, K. and AGGLETON, P. (2000). Views of young people towards physical activity: determinants and barriers to involvement. *Health Education*, 100 (5), pp. 190-199.
- MUSIL, J. (2001). Vývoj a plánování měst ve střední Evropě v období komunistických režimů. *Sociologický časopis*, 37 (3), s. 275-296.
- MUSIL, J. (1967). *Sociologie soudobého města*. Praha: Svoboda.
- NAGY, E. (2000). Permakultúrnny dizajn sídiel. In *Sídla tretieho tisícročia, mezinárodné sympóziium*. Nitra: SZKT.
- NAUL, R. TELAMA, R. and RYCHTECKÝ, A. (1997). Physical fitness and active lifestyle of Czech, Finnish and German youth. *Acta Univ. Carol. Kinanthropol.* 33 (2), pp. 5-15.
- NOVOTNÝ, J. (2001). Odlišnosti ekonomiky sportu v České republice od států Evropské Unie. In P. Tilinger, A. Rychtecký a T. Perič (editoři). *Sport v České republice na začátku nového tisíciletí 1*. Praha: UK FTVS, s. 472-476.
- NOVOTNÝ, J. (2000). *Ekonomika sportu*. Praha: ISV.
- NOVOTNÝ, J., BEČVÁŘ, J. a JANSKA, P., aj. (1992). *Kapacitní možnosti současné struktury tělovýchovných zařízení v ČR s emerzí na severočeský region*. Praha: MŠMT.
- NYKODÝM, J., JOSEFÍK, Z. a KNOTOVÁ, D., aj. (2001). *Vypracování metodiky pro koncepci vybavenosti sídel sportovními zařízeními. Závěrečná zpráva o řešení grantového projektu MŠMT ČR č. LS012303*.
- ONDREJKOVIČ, P. (1997). *Negativne stránky individualizácie mládeže*. Bratislava: Pedagogická fakulta UK.
- ONDRUŠKOVÁ, M. (1996). *Životní styl mladých lidí v ČR*. Praha: IDM MŠMT.
- OWEN, N., HUMPEL, N. and LESLIE, E., et al. (2004). Understanding Environmental Influence on Walking. Review and Research Agenda. *Am. J. Prev. Med.*, 27 (1), pp. 67-76.
- PATRIKSSON, G. (1979). *Socialisation och involvering i idrott*. Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.
- PATRIKSSON, G. (1994). *Sport and physical activity as a socialisation environment (A scientific review)*. Göteborg: Council of Europe.
- PÁVKOVÁ, J., aj. (2005). *Pedagogika volného času*. Praha: Portál.
- PELKA, F., aj. (2002). *Eurobarometr ČR 2002*. Praha: IDM MŠMT.
- PELKA, F. (2003). *Perspektivy mladých lidí, zpráva z polytematického výzkumu*. Praha: IDM MŠMT.
- PETŘÍČEK, V., MICHAL, I. (2000). Obhajoba volného přístupu do volné krajiny. *Fórum architektury & stavitelství*, 7 (9+10), s. 7-11.
- PIGEASSOU, C. (2000). Sport a integrace do společnosti - mezi mýty a realitou. In P. Slepíčka, I. Slepíčková (editoři). *Sport, stát, společnost - dodatek*. Praha: UK FTVS, 2000, s. 20-37.

- PIKORA, T., GILES-CORTI, B. and BULL, F., et al. (2003). Developing a framework for assessment of the environmental determinants of walking and cycling. *Social Science & Medicine*, 56, pp. 1693-1703.
- PIKORA, TJ., BULL, FL. and JAMROZIK, K., et al. (2002). Developing a Reliable Audit Instrument to Measure the Physical Environment for Physical Activity. *Am. J. Pev. Med.*, 23(3), pp. 187-194.
- Programy státní podpory práce s dětmi a mládeží pro nestátní neziskové organizace na léta 2007 až 2010. (2007). URL: <<http://www.msmt.cz/mladez/programy-statni-podpory-prace-s-detmi-a-mladezi-pro-nestatni>> [cit. 2008-3-7].
- Prostředí a kvalita života - dotazník*. (2005). International Physical Activity.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E. a MAREŠ, J. (2003). *Pedagogický slovník*. Praha: Portál.
- PURONAHO, K. (2000). Sport ve Finsku. In P. Slepíčka, I. Slepíčková (editoři). *Sport, stát, společnost*. Praha: UK FTVS, s. 52-61.
- RAUDSEPP, L., VIIRA, R. (2000). Socio-cultural correlates of physical activity in adolescents. *Pediatric Exercise Science*, 12, pp. 51-60.
- RÁŽOVÁ, J., CSÉMY, L. a PROVAZNÍKOVÁ, H., aj. (1998). *Mladí lidé a zdraví*. Praha: SZÚ.
- RENSON, R. (1990). From Physical Education to Kinantropology. *International Journal of Physical Education*, 27, pp. 10-24.
- RIDDOCH, CR., MATTOCKS, CM. and DEERE, K., et al. (2007). Objective measurement of levels and patterns of physical activity. *Arch. Dis. Child.*, 92, pp. 963-969.
- ROBERTS, K., DENCH, S. and MINTEN, J., et al. (1989). *Community response to leisure centre provision in Belfast*. London: UK Sport Council.
- ROGERS, C. (1995). *A Way of Being*. Boston: Houghton Mifflin.
- ROWLEY, S. (1986). The role of the parent in youth sports. In GR. Gleeson (editor), *The Growing Child in Competitive Sport*, pp. 92-99. London: Hoddon and Stoughton.
- RUTT, CD., COLEMAN, KJ. (2005). Examining the relationship among built environment, physical activity, and body mass index in El Paso, TX. *Preventive Medicine*, 40, pp. 831-841.
- RŮTTEN, A., ABU-OMAR, K. (2004). Perceptions of environmental opportunities for physical activity in the European Union. *Soz. - Präventivmed.* 49, pp. 310-317.
- RYCHTECKÝ, A. (2001). Monitorování účasti mládeže ve sportovních a pohybových aktivitách v České republice a v evropských zemích dle metody COMPASS. In P. Tilinger, A. Rychtecký a T. Perič (editoři). *Sport v České republice na začátku nového tisíciletí 2*. Praha: UK FTVS, s. 66-70.
- RYCHTECKÝ, A., aj. (2000). *Monitorování účasti ve sportu a pohybové aktivitě v České republice a v evropských zemích*. Závěrečná zpráva grantu MŠMT ČR. Praha: UK FTVS.
- ŘÍČAN, P. (2004). *Cesta životem*. Praha: Portál.
- SAELEN, BE., SALLIS, JF. and FRANK, LD. (2003). Environmental correlates of walking and cycling: Findings from the transportation, urban design, and planning literatures. *Annals of Behavioral Medicine*, 25, pp. 80-91.
- SAK, P. (2006a). Proměny volného času a zaostávání pedagogiky. URL: <<http://www.blisty.cz/2006/7/3/art29205.html>> [cit. 2006-2-9].

- SAK, P. (2006b). Revolta či virtuální existence. (Mediální konstrukce - náhražka přirozeného světa). In K. Večerka (editor). *Mládež a sociální patologie*. Praha: MČSS, s. 86-94.
- SAK, P., SAKOVÁ, K. (2004). *Mládež na křižovatce*. Praha: Svoboda Servis.
- SAK, P. (2000). *Proměny české mládeže*. Praha: Petrklíč.
- SALLIS, JF., FRANK, LD. and SAELENS, BE., et al. (2004). Active transportation and physical activity: opportunities for collaboration on transportation and public health research. *Transportation Research Part A*, 38, pp. 249-268.
- SALLIS, JF., PROCHASKA, JJ. and TAYLOR, WC. (2000). A review of correlates of physical activity of children and adolescents. *Medicine and Science in Sports and Exercise*, 32, pp. 963-975.
- SALLIS, JF., BAUMAN, A. and PRATT, M. (1998). Environmental and Policy Interventions to Promote Physical Activity. *Am. J. Prev. Med.* 15 (4), pp. 379-397.
- SALLIS, JF., JOHNSON, MF. and CALFAS, KJ., et al. (1997). Assessing Perceived Physical Environmental Variables That May Influence Physical Activity. *Research Quarterly for Exercise and Sport*. 68 (4), pp. 345-351.
- SANTOS, MP., MATOS, M. and MOTA, J. (2005). Seasonal variations in Portuguese adolescents in organised and unorganised activities. *Pediatric Exercise Science*, 17(4), pp. 390-398.
- SEKOT, A. (2008). *Sociologické problémy sportu*. Praha: Grada.
- SEKOT, A. (2003). Socializace sportem - nezastupitelná součást výchovného procesu. Referát prezentován na 11. konferenci ČAPV - Sociální a kulturní souvislosti výchovy a vzdělávání. URL: <http://www.ped.muni.cz/capv11/4sekce/4_CAPV_Sekot.pdf> [cit. 2005-18-10].
- SIEGEL, J. (1970). Koncepce sportovních zařízení pro Olympijské hry 1980 v Praze. In M. Šanda (editor). *Mezinárodní kongres - Výstavba sportovních, plaveckých a rekreačních zařízení*, s. 42-48. Praha: ČSTV.
- SIGMUND, E., LOKVENCOVÁ, P. a MITÁŠ, J., aj. (2007). Ověření možnosti celotýdenního monitorování pohybové aktivity dětí mladšího školního věku pomocí akcelerometru a pedometru pro tvorbu a kontrolu pohybových programů. *Česká kinantropologie*, 11 (4), s. 9-20.
- SIGMUNDOVÁ, D., FRÖMEL, K. a HAVLÍKOVÁ, D., aj. (2005). Qualitative analysis of opinions, conditions and educational environment in relation to physical behaviour of adolescents. *Acta Univ. Palacki. Olomouc., Gymn.*, 35 (2), pp. 27-33.
- SIGMUND, E., FRÖMEL, K. a SIGMUNDOVÁ, D. (2003). *Zastoupení chůze v životním stylu mládeže ve věku 14-19 let*. URL: <<http://www.ftvs.cuni.cz/knspolecnost/pedagogicka/1-eriksb2003D.doc>> [cit. 2008-5-2].
- SIMONS-MORTON, BG. (1994). Implementing Health-Related Physical Education. In RR. Pate, RC. Hohn (editors). *Health and Fitness Through Physical Education*. Champaign (Il): Human Kinetics, pp. 137-145.
- Situační zpráva ke Strategii udržitelného rozvoje ČR* (2007). Praha: Ministerstvo životního prostředí.
- SJOLIE, AN., THUEN, F. (2002). School journeys and leisure activities in rural and urban adolescents in Norway. *Health Promotion International*, 17 (1), pp. 21-30.
- SLEPIČKA, P., SLEPIČKOVÁ, I. (2002a). Sport z pohledu české společnosti - I. *Česká kinantropologie*, roč. 6 (1), s. 7-23.
- SLEPIČKA, P., SLEPIČKOVÁ, I. (2002b). Sport z pohledu české společnosti - II. *Česká kinantropologie*, 6 (2), s. 7-21.

- SLEPIČKA, P., JANSÁ, P. a RYCHTECKÝ, A., aj. (2001). *Společenská reflexe sportu*. Projekt MŠMT ČR LS012416. Praha: UK FTVS.
- SLEPIČKA, P. (2000). Sport a česká společnost. In P. Slepíčka, I. Slepíčková (editoři). *Sport, stát, společnost*. Praha: UK FTVS, s. 9-22.
- SLEPIČKOVÁ, I. (2005). *Sport a volný čas*. Praha: Karolinum.
- SLEPIČKOVÁ, I. (2001a). *Sport a volný čas adolescentů*. Praha: UK FTVS.
- SLEPIČKOVÁ, I. (2001b). Veřejný sektor v zajištění sportu - úloha obcí a měst v Evropské Unii a v České republice. In P. Tilinger, A. Rychtecký a T. Perič (editoři). *Sport v České republice na začátku nového tisíciletí 2*. Praha: UK FTVS, s. 75-78.
- SLEPIČKOVÁ, I. (2000). Zajištění sportu na úrovni obcí. In P. Slepíčka, I. Slepíčková (editoři). *Sport, stát, společnost*. Studijní materiály - dodatek. Praha: UK FTVS, s. 38-46.
- SLOVÁK, A. (2005). Moravskoslezský kraj: Urbanizační proces. *Veřejná správa*, 7, s. 22-23.
- Směry státní politiky na léta 2004–2006. URL: <http://www.msmt.cz/Files/TVS/Sport/2003/SMERY_STATNI_POLITIKY_R.doc> [cit. 2007-5-5].
- SMOLL, FL., SMITH, RE. (2002). *Children and Youth in Sport. A Biopsychosocial Perspective*. Dubuque (Iowa): Kendall/Hunt Publishing.
- SPSS Inc. (2004). *SPSS Base 13.0 for Windows User's Guide*. Chicago: SPSS.
- SUCHÝ, J., PYŠNÁ, D. a TOČÍKOVÁ, M. (2008). Postoje trenérů mládeže k problematice předčasné specializaci. *Exercitatio corporalis-motus-salus*, 4. (Banská Bystrica).
- SÝKORA, F., aj. (1995). *Telesná výchova a šport. Terminologický a výkladový slovník*. Bratislava: SPN.
- ŠAMAN, F. (1970). Plánování a výstavba sportovních zařízení v ČSR. In M. Šanda (editor). *Mezinárodní kongres - Výstavba sportovních, plaveckých a rekreačních zařízení*, s. 42-48. Praha: ČSTV.
- ŠPAČEK, O. (2007). Sport jako statusový symbol. In I. Slepíčková, L. Flemr (editoři). *Aktuální otázky sociologie sportu*. Praha: UK FTVS, s. 14-19.
- ŠTOCHL, J. (2008). *Structural of motor symptoms of Parkinson's disease*. Praha: Karolinum.
- ŠVESTKA, V. (1996). *Výzkum názoru dětí, mládeže a dospělé populace, region Kladno*. Praha: IDM MŠMT.
- TAXOVÁ, J. (1985). *Pedagogicko-psychologické problémy dospívání*. Praha: Univerzita Karlova.
- Technical Regulations 2009. (2008). Fédération Internationale de Gymnastique. URL: <www.sportcentric.com/vsite/vnavsite/page/directory/0,10853,5187-188050-205272-nav-list,00.html> [cit. 2008-20-10].
- TELAMA, R. (2002). *Physical Fitness, Sporting Lifestyles and Olympic Ideals: Cross-Cultural Studies on Youth Sport in Europe*. Pub. Hofmann.
- TELAMA, R., LAAKSO, L. and YANG, X. (1994). Physical activity and participation in sport of young people in Finland. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*, 4, pp. 65-74.
- TELAMA, R. (1970). *Secondary school pupils' physical activity and leisure-time sports; descriptive part*. Jyväskylä: Kasvatustieteiden tutkimuslaitoksen julkaisuja.

- TEMELOVÁ, J., SÝKORA, L. (2005). Segregace: definice, příčiny, důsledky, řešení. In L. Sýkora., J. Temelová (editoři). *Prevence prostorové segregace*. Praha: PŘF UK; MMR ČR, s. 5-20.
- TEPLÝ, Z. (1995). *Zdraví, zdatnost, pohybový režim. Ověřte si svoji kondici*. Praha: ČASPV.
- TEPLÝ, Z. (1990). *Pohybový režim dospělých*. Praha: Univerzita Karlova.
- TEPLÝ, Z. (1983). *Pohybový režim 15-29letých občanů ČSR*. Praha: ČÚV ČSTV a UK FTVS.
- THOMAS, JR., NELSON, JK. and SILVERMAN, SJ. (2005). *Research methods in physical activity*. 5th Edition. Champaign (IL): Human Kinetics.
- TIMPERIO, A., CRAWFORD, D. and TELFORD, A., et al. (2004). Perceptions about the local neighbourhood and walking and cycling among children. *Preventive Medicine*, 38, pp. 39-47.
- TRAYERS, T., DEEM, R. and FOX, KR., et al. (2006). Improving health through neighbourhood environmental change: are we speaking the same language? A qualitative study of views of different stakeholders. *Journal of Public Health*. 28 (1), pp. 49-55.
- TROCHIM, W., DONNELLY, JP. (2007). *Research methods knowledge base*. 3rd Edition, Atomic Dog.
- TROPEA, PJ., SAUNDERS, RP. and PATE, RR., et al. (2001). Associations between Self-Reported and Objective Physical Environmental Factors and Use of a Community Rail-Trail. *Preventive Medicine*, 32, pp. 191-200.
- TROUTMAN, SR., ALLOR, KM., HARTMANN, DC., et al. (1999). MINI-LOGGER - reliability and validity for estimating energy expenditure and heart rate in adolescents. *Research Quarterly for Exercise and Sport*. 70 (1), pp. 70-74.
- UMBERSON, D. (1992). Relationships between adult children and their parents: Psychological consequences for both generations. *Journal of Marriage and the Family*, 54, pp. 664-674.
- URL: <<http://iris.iriscrr.cz/index.php?m=1&l=cz>> [cit. 2007-2-1].
- URL: <<http://www.benesov-city.cz>> [cit. 2007-5-5].
- URL: <<http://www.celakovice-mesto.cz.vip.globe.cz>> [cit. 2007-7-5].
- URL: <<http://www.czso.cz/lexikon/>> [cit. 2007-2-1].
- URL: <<http://www.kr-stredocesky.cz/portal>> [cit. 2007-10-2].
- URL: <<http://www.kr-stredocesky.cz/portal/odbory/volny-cas/sport/sportoviste/sportoviste.htm>> [cit. 2008-8-2].
- URL: <<http://www.kutnahora.cz>> [cit. 2007-9-5].
- URL: <<http://www.mesto-beroun.cz>> [cit. 2007-6-5].
- URL: <<http://www.neratovice.cz>> [cit. 2007-11-5].
- URL: <<http://www.osn.cz/dokumenty-osn>> [cit. 2007-5-2].
- URL: <<http://www.uur.cz>> [cit. 2007-4-2].
- Usnesení vlády č. 673/2003 ke *Směrům státní politiky ve sportu na léta 2004 až 2006*.
- Usnesení vlády č. 17/2000, *Národní program rozvoje sportu pro všechny*.
- Usnesení vlády č. 2/1999, *Koncepce státní politiky v tělovýchově a sportu v České republice*.
- VÁGNEROVÁ, M. (2005). *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum.
- VÁLEK, Z. (1998). *DDM jako subjekt sociální prevence*. Praha: IDM MŠMT.
- VAN LENTHE, FJ., BRUG, J. and MACKENBACH, JP. (2004). Neighbourhood inequalities in physical inactivity: the role of neighbourhood attractiveness,

- proximity to local facilities and safety in the Netherlands. *Social Science & Medicine*, 60, pp. 763-775.
- VÁVROVÁ, Z. (2005). *Stimulace k pohybovým aktivitám dětí předškolního věku*. Diplomová práce; vedoucí H. Dvořáková. Praha: PedF UK.
- Velký sociologický slovník*. (1996). J. Linhart (editor). Praha: Karolinum.
- VOREL, M. (1991). *Stavby pro tělovýchovu a sport*. Praha: Karolinum.
- VUORI, IM., OJA, P. and PARONEN, O. (1994). Physically active commuting to work: testing its potential for exercise promotion. *Med. Sci. Sports. Exerc.*, 26, pp. 844-850.
- VYTLAČIL, J. (1969). *Výběrová šetření v praxi*. Praha: SEVT.
- WAGNER, A., SIMON, C. and DUCIMETIERE, P., et al. (2001). Leisure-time physical activity and regular walking or cycling to work are associated with adiposity and 5y weight gain in middle-aged man: The PRIME Study. *International Journal of Obesity and Related Metabolic Disorders*, 25, pp. 940-948.
- WEISS, MR. (1987). Self-esteem and achievement in children's sport and physical activity. In D. Gould and MR. Weiss (editors). *Advances in Paediatric Sports Science: Vol. 2, Behavioral issues*. Champaign (IL): Human Kinetics.
- WEISS, O. (2000). Faktory ovlivňující účast na sportovním dění v Rakousku. In P. Slepíčka, I. Slepíčková (editoři). *Sport, stát, společnost*. Praha: UK FTVS, s. 251-267.
- WELK, G., BLAIR, S. (2002). *Health benefits of physical activity and fitness in children*. 1st ed. Dallas (Tx): The Cooper Institute, pp. 10-27.
- World Manifesto of Physical Education* (FIEP, 2000).
- WURTELE, S., RITCHIE, J. (2005). Healthy Travel, Healthy Environments: Integrating Youth and Child Perspectives into Municipal Transportation Planning. *Children, Youth and Environments*, 15 (2), pp. 356-370.
- Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)*.
- Zákon č. 115/2001 Sb., o podpoře sportu, ve znění novely zákona č. 219/2005 Sb.* Sbírka zákonů České republiky, 2001.
- Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení)*. Sbírka zákonů České republiky, 2000.
- Zákon č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu*.
- Zákon č. 84/1958 Sb., o územním plánování*.
- Zákon č. 68/1956 Sb., o organizaci tělesné výchovy*.
- Zákon č. 71/1952 Sb., o organizaci tělesné výchovy a sportu*.
- Zákon č. 187/1949 Sb., o státní péči o tělesnou výchovu a sport*.
- Zákon č. 280/1949 Sb., o územním plánování a výstavbě obcí*.
- Zásady a pravidla územního plánování: Názvosloví*. (1983). Brno: VÚVA.
- ZDENĚK, D. (1964). *Stavby a zařízení pro tělesnou výchovu*. Praha: SPN.
- ZICH, F. (1978). *Co s volným časem?* Praha: Pressfoto.
- ZICH, F., UNGR, V. (1995). *Tělovýchovné a sportovní aktivity mládeže (Výsledky empirického sociologického výzkumu)*. Zpracováno v rámci grantu MŠMT ČR. Praha: Amasia.
- ZICH, F., FRANĚK, R. a VOTRUBA, J. (1995). *Sport ve středně velkém městě*. Grantový úkol MŠMT ČR.
- Zlatý plán pro východ*. Frankfurt am Mein: Německý sportovní svaz. Přel. M. Bašná.
- Zpráva o postupu prací na reformě veřejné správy za I. pololetí roku 2006*. (2006). Praha: Ministerstvo vnitra.

10 SEZNAM GRAFŮ A TABULEK

10.1 Seznam grafů

Graf 1	29
Vývoj volnočasových aktivit českých adolescentů mezi léty 1982–2005	
Graf 2	105
Celková spokojenost s podmínkami pro lokomoční aktivity v místě bydliště všech mladších adolescentů (číslo otázky 5)	
Graf 3	113
Celková spokojenost s podmínkami pro sport v místě bydliště všech mladších adolescentů (číslo otázky 7)	
Graf 4	116
Celková spokojenost se současným sportovním vybavením všech respondentů (číslo otázky 7)	
Graf 5	123
Počet aktivně navštívených sportovišť za poslední měsíc celkem (číslo otázky 13)	
Graf 6	126
Počet aktivně provozovaných disciplín za týden celkem všech respondentů (číslo otázky 23a)	
Graf 7	126
Počet aktivně provozovaných jednotek za týden celkem všech respondentů (číslo otázky 23b)	
Graf 8	127
Počet aktivně provozovaných hodin za týden celkem všech respondentů (číslo otázky 23c)	
Graf 9	129
Počet hodin za týden věnovaných neorganizovaným sportovním aktivitám všech respondentů (číslo otázky 22)	
Graf 10	130
Počet hodin za týden strávených pohybem venku všech respondentů (číslo otázky 24)	
Graf 11	131
Spokojenost respondentů s podmínkami pro lokomoci v místě bydliště pomocí faktorového skóru (z otázek 1–5)	
Graf 12	132
Lokomoční aktivita dle místa bydliště respondentů (z otázek 10–12)	
Graf 13	133
Path diagram: prostorové podmínky pro lokomoční aktivity (o1–o5) a lokomoční aktivita (o10–o12)	
Graf 14	138
Path diagram: materiální podmínky pro sport (o28–o30) a organizovaná sportovní aktivita (o23c)	
Graf 15 a, b	139
Path diagram: materiální podmínky pro sport (o28–o30) a neorganizovaná sportovní aktivita (o22, o24)	
Graf 16	141
Path diagram: materiální podmínky pro sport (o28–o30) a lokomoční aktivita (o10–o12)	

10.2 Seznam tabulek

Tabulka 1	53
Urbanistické ukazatele pro tělovýchovu a sport z roku 1960	
Tabulka 2	53
Procentuální plnění urbanistických ukazatelů v jednotlivých krajích Československa v roce 1961	
Tabulka 3	59
Urbanistické ukazatele pro tělovýchovu a sport z roku 1960	
Tabulka 4	59
Nové urbanistické ukazatele pro tělovýchovu a sport	
Tabulka 5	63
Přehled stavu tělovýchovných zařízení v ČR (dříve ČSR) v majetku nebo užívání ČSTV	
Tabulka 6	64
Přehled počtu sportovních zařízení dle krajů ČR s přepočtem na počet obyvatel	

Tabulka 7	65
Přehled sportovní plochy v m ² dle krajů ČR z roku 2002 s přepočtem na počet obyvatel a členů sportovních organizací	
Tabulka 8	81
Reliabilita vybraných položek dotazníku metodou stability v čase - test-retest	
Tabulka 9	88
Opora výběru - počty školních tříd a žáků/studentů dle jednotlivých měst	
Tabulka 10	94
Struktura zkoumaného souboru dle pohlaví	
Tabulka 11	94
Struktura zkoumaného souboru dle věku	
Tabulka 12	95
Struktura zkoumaného souboru dle místa bydliště	
Tabulka 13	95
Struktura souboru dle participujících měst a škol	
Tabulka 14	97
Vnímání rodiny dle věku respondentů (číslo otázky 35)	
Tabulka 15	97
Vzdělání matky dle věku respondentů (číslo otázky 39)	
Tabulka 16	98
Vzdělání otce dle věku respondentů (číslo otázky 39b)	
Tabulka 17	98
Dřívější sportování alespoň jednoho z rodičů dle pohlaví respondentů (číslo otázky 37)	
Tabulka 18	99
Dřívější sportování alespoň jednoho z rodičů dle věku respondentů (číslo otázky 37)	
Tabulka 19	99
Současné sportování alespoň jednoho z rodičů dle pohlaví respondentů (číslo otázky 38)	
Tabulka 20	99
Současné sportování alespoň jednoho z rodičů dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 38)	
Tabulka 21	100
Současné sportování alespoň jednoho z rodičů dle věku respondentů (číslo otázky 38)	
Tabulka 22	101
Snadno dostupná místa pro chůzi dle bydliště respondentů (číslo otázky 1)	
Tabulka 23	101
Snadno dostupná místa pro jízdu na kole v místě bydliště dle pohlaví respondentů (číslo otázky 2)	
Tabulka 24	101
Snadno dostupná místa pro jízdu na kole v místě bydliště dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 2)	
Tabulka 25	102
Snadno dostupná místa pro jízdu na kole v místě bydliště dle věku respondentů (číslo otázky 2)	
Tabulka 26	102
Snadno dostupná místa pro jízdu na skateboardu, kolečkových bruslích v místě bydliště dle pohlaví respondentů (číslo otázky 3)	
Tabulka 27	102
Snadno dostupná místa pro jízdu na skateboardu, kolečkových bruslích v místě bydliště dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 3)	
Tabulka 28	103
Snadno dostupná místa pro jízdu na skateboardu, kolečkových bruslích v místě bydliště dle věku respondentů (číslo otázky 3)	
Tabulka 29	103
Pocit bezpečí vůči dopravě v místě bydliště dle pohlaví respondentů (číslo otázky 4)	
Tabulka 30	104
Pocit bezpečí vůči dopravě v místě bydliště dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 4)	
Tabulka 31	104
Pocit bezpečí vůči dopravě v místě bydliště dle věku respondentů (číslo otázky 4)	
Tabulka 32	104
Celková spokojenost s podmínkami pro lokomoční aktivity v místě bydliště dle pohlaví respondentů (číslo otázky 5)	

Tabulka 33	104
Celková spokojenost s podmínkami pro lokomoční aktivity v místě bydliště dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 5)	
Tabulka 34	105
Celková spokojenost s podmínkami pro lokomoční aktivity v místě bydliště dle věku respondentů (číslo otázky 5)	
Tabulka 35	106
Volně přístupné školní hřiště ve všední dny odpoledne dle pohlaví respondentů (číslo otázky 8)	
Tabulka 36	106
Volně přístupné školní hřiště ve všední dny odpoledne dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 8)	
Tabulka 37	106
Volně přístupné školní hřiště ve všední dny odpoledne dle věku respondentů (číslo otázky 8)	
Tabulka 38	107
Volně přístupné školní hřiště o víkendu dle pohlaví respondentů (číslo otázky 9)	
Tabulka 39	107
Volně přístupné školní hřiště o víkendu dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 9)	
Tabulka 40	107
Volně přístupné školní hřiště o víkendu dle věku respondentů (číslo otázky 9)	
Tabulka 41	108
Postrádající sportoviště ve městě dle pohlaví respondentů (číslo otázky 16)	
Tabulka 42	108
Postrádající sportoviště ve městě dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 16)	
Tabulka 43	108
Postrádající sportoviště ve městě dle věku respondentů (číslo otázky 16)	
Tabulka 44	109
Případné omezení v návštěvě sportoviště dle pohlaví respondentů (číslo otázky 17)	
Tabulka 45	109
Případné omezení v návštěvě sportoviště dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 17)	
Tabulka 46	110
Případné omezení v návštěvě sportoviště - všichni respondentů (číslo otázky 17)	
Tabulka 47	110
Přání navštěvovat sportoviště, které dosud nenavštěvují dle pohlaví respondentů (číslo otázky 18)	
Tabulka 48	111
Přání navštěvovat sportoviště, které dosud nenavštěvují dle věku respondentů (číslo otázky 18)	
Tabulka 49	111
Cesta z domova na sportoviště dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 15)	
Tabulka 50	112
Cesta z domova na sportoviště dle pohlaví respondentů (číslo otázky 15)	
Tabulka 51	112
Spokojenost s podmínkami pro sport v místě bydliště dle pohlaví respondentů (číslo otázky 7)	
Tabulka 52	112
Spokojenost s podmínkami pro sport v místě bydliště dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 7)	
Tabulka 53	113
Spokojenost s podmínkami pro sport v místě bydliště dle věku respondentů (číslo otázky 7)	
Tabulka 54	114
Koupě sportovního vybavení rodiči dle pohlaví respondentů (číslo otázky 27)	
Tabulka 55	114
Koupě sportovního vybavení rodiči dle věku respondentů (číslo otázky 27)	
Tabulka 56	115
Přání nového sportovního vybavení dle věku respondentů (číslo otázky 28)	
Tabulka 57	115
Přání modernějšího sportovního vybavení dle pohlaví respondentů (číslo otázky 29)	
Tabulka 58	116
Přání modernějšího sportovního vybavení dle věku respondentů (číslo otázky 29)	
Tabulka 59	116
Spokojenost se současným sportovním vybavením dle pohlaví respondentů (číslo otázky 30)	

Tabulka 60	117
Spokojenost se současným sportovním vybavením dle věku respondentů (číslo otázky 30)	
Tabulka 61	118
Způsob dopravy do školy dle pohlaví respondentů (číslo otázky 10)	
Tabulka 62	118
Způsob dopravy do školy dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 10)	
Tabulka 63	118
Způsob dopravy do školy dle věku respondentů (číslo otázky 10)	
Tabulka 64	119
Způsob dopravy ze školy dle pohlaví respondentů (číslo otázky 11)	
Tabulka 65	119
Způsob dopravy ze školy dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 11)	
Tabulka 66	120
Způsob dopravy ze školy dle věku respondentů (číslo otázky 11)	
Tabulka 67	120
Způsob dopravy ve volném čase dle pohlaví respondentů (číslo otázky 12)	
Tabulka 68	121
Způsob dopravy ve volném čase dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 12)	
Tabulka 69	121
Způsob dopravy do sportovních zařízení celkem (číslo otázky 14)	
Tabulka 70	122
Častější sportování dle fáze týdne dle pohlaví respondentů (číslo otázky 25)	
Tabulka 71	122
Častější sportování dle fáze týdne dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 25)	
Tabulka 72	123
Častější sportování dle fáze týdne dle věku respondentů (číslo otázky 25)	
Tabulka 73	124
Počet aktivně navštívených sportovišť za poslední měsíc dle věku respondentů (číslo otázky 13)	
Tabulka 74	124
Způsob sportování dle pohlaví respondentů (číslo otázky 21)	
Tabulka 75	124
Způsob sportování dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 21)	
Tabulka 76	125
Způsob sportování dle věku respondentů (číslo otázky 21)	
Tabulka 77	127
Sportování doma v bytě nebo na zahradě dle pohlaví respondentů (číslo otázky 6)	
Tabulka 78	128
Sportování doma v bytě nebo na zahradě dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 6)	
Tabulka 79	128
Sportování doma v bytě nebo na zahradě dle věku respondentů (číslo otázky 6)	
Tabulka 80	133
Korelační matice: prostorové podmínky pro lokomoční aktivity (o1–o5) a lokomoční aktivita (o10–o12)	
Tabulka 81	134
Reziduální korelace: prostorové podmínky pro lokomoční aktivity (o1–o5) a lokomoční aktivita (o10–o12)	
Tabulka 82	135
Korelační matice: prostorové podmínky pro sport (o7–o9, o16–o18) a organizovaná sportovní aktivita (o20, o23a–o23c)	
Tabulka 83	136
Korelační matice: prostorové podmínky pro sport (o7–o9, o16–o18) a neorganizovaná sportovní aktivita (o6, o13, o22, o24)	
Tabulka 84	137
Korelační matice: materiální podmínky pro sport (o28–o30) a organizovaná sportovní aktivita (o23c)	
Tabulka 85	138
Reziduální korelace: materiální podmínky pro sport (o28–o30) a organizovaná sportovní aktivita (o23c)	

Tabulka 86 a, b	139
Korelační matice: materiální podmínky pro sport (o28–o30) a neorganizovaná sportovní aktivita (o23, o24)	
Tabulka 87 a, b	140
Reziduální korelace: materiální podmínky pro sport (o28–o30) a neorganizovaná sportovní aktivita (o22, o24)	
Tabulka 88	140
Korelační matice: materiální podmínky pro sport (o28–o30) a lokomoční aktivita (o10–o12)	
Tabulka 89	141
Reziduální korelace: materiální podmínky pro sport (o28–o30) a lokomoční aktivita (o10–o12)	
Tabulka 90	142
Korelační matice: socioekonomické zázemí respondentů (o35, o39, o39b) a sportovní aktivity (o20, o23a–c, o6, o13, o22, o24)	
Tabulka 91	158
Souhrnné závěry interview s pedagogy tělesné výchovy na podmínky pro pohybové aktivity mladších adolescentů	
Tabulka 92	161
Bariéry větší sportovní aktivity mladších adolescentů žijících ve městě dle jich samotných a učitelů tělesné výchovy	

11 PŘÍLOHY

Příloha A - tabulky	iv
Příloha B - obrázky	xviii
Příloha C - dotazník	xxiv
Příloha D - korelační matice otázek dotazníku	xxvii
Příloha E - semistrukturované interview	xxix

Příloha A - seznam tabulek

Tabulka I	iv
Vnímání rodiny dle pohlaví respondentů (číslo otázky 35)	
Tabulka II	iv
Vnímání rodiny dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 35)	
Tabulka III	iv
Vzdělání matky dle pohlaví respondentů (číslo otázky 39)	
Tabulka IV	iv
Vzdělání matky dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 39)	
Tabulka V	v
Vzdělání otce dle pohlaví respondentů (číslo otázky 39b)	
Tabulka VI	v
Vzdělání otce dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 39b)	
Tabulka VII	v
Životní podmínky dle pohlaví respondentů (číslo otázky 34)	
Tabulka VIII	v
Životní podmínky dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 34)	
Tabulka IX	v
Životní podmínky dle věku respondentů (číslo otázky 34)	
Tabulka X	vi
Sourozenci dle pohlaví respondentů (číslo otázky 36)	
Tabulka XI	vi
Sourozenci dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 36)	
Tabulka XII	vi
Sourozenci dle věku respondentů (číslo otázky 36)	
Tabulka XIII	vi
Dřívější sportování alespoň jednoho z rodičů dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 37)	
Tabulka XIV	vi
Snadno dostupná místa pro chůzi dle pohlaví respondentů (číslo otázky 1)	
Tabulka XV	vii
Snadno dostupná místa pro chůzi dle věku respondentů (číslo otázky 1)	
Tabulka XVI	vii
Celková spokojenost s podmínkami pro lokomoční aktivity v místě bydliště dle měst všech mladších adolescentů (číslo otázky 5)	
Tabulka XVII	vii
Celková spokojenost s podmínkami pro lokomoční aktivity v místě bydliště městských mladších adolescentů dle měst (číslo otázky 5)	
Tabulka XVIII	vii
Případné omezení v návštěvě sportoviště dle věku respondentů (číslo otázky 17)	
Tabulka XIX	viii
Přání navštěvovat sportoviště, které dosud nenavštěvují dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 18)	
Tabulka XX	viii
Celková spokojenost s podmínkami pro sport v místě bydliště dle měst všech mladších adolescentů (číslo otázky 7)	
Tabulka XXI	viii
Celková spokojenost s podmínkami pro sport v místě bydliště městských mladších adolescentů dle měst (číslo otázky 7)	
Tabulka XXII	ix
Důležitost sportování dle pohlaví respondentů (číslo otázky 26)	
Tabulka XXIII	ix
Důležitost sportování dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 26)	
Tabulka XXIV	ix
Důležitost sportování dle věku respondentů (číslo otázky 26)	
Tabulka XXV	ix
Koupě sportovního vybavení rodiči dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 27)	
Tabulka XXVI	ix
Přání nového sportovního vybavení dle pohlaví respondentů (číslo otázky 28)	
Tabulka XXVII	x
Přání nového sportovního vybavení dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 28)	

Tabulka XXVIII	x
Přání modernějšího sportovního vybavení dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 29)	
Tabulka XXIX	x
Spokojenost se současným sportovním vybavením dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 30)	
Tabulka XXX	x
Způsob dopravy ve volném čase dle věku respondentů (číslo otázky 12)	
Tabulka XXXI	xi
Cesta z domova na sportoviště dle věku respondentů (číslo otázky 15)	
Tabulka XXXII	xi
Počet aktivně navštívených sportovišť za poslední měsíc dle pohlaví respondentů (číslo otázky 13)	
Tabulka XXXIII	xi
Počet aktivně navštívených sportovišť za poslední měsíc dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 13)	
Tabulka XXXIV	xi
Lokomoční aktivita dle pohlaví respondentů (z otázek 10–12)	
Tabulka XXXV	xii
Lokomoční aktivita dle věku respondentů (z otázek 10–12)	
Tabulka XXXVI	xii
Počet aktivně provozovaných disciplín za týden dle pohlaví respondentů (číslo otázky 23a)	
Tabulka XXXVII	xii
Počet aktivně provozovaných disciplín za týden dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 23a)	
Tabulka XXXVIII	xii
Počet aktivně provozovaných disciplín za týden dle věku respondentů (číslo otázky 23a)	
Tabulka XXIX	xiii
Počet aktivně provozovaných jednotek za týden celkem dle pohlaví respondentů (číslo otázky 23b)	
Tabulka XL	xiii
Počet aktivně provozovaných jednotek za týden celkem dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 23b)	
Tabulka XLI	xiii
Počet aktivně provozovaných jednotek za týden celkem dle věku respondentů (číslo otázky 23b)	
Tabulka XLII	xiv
Počet aktivně provozovaných hodin za týden celkem dle pohlaví respondentů (číslo otázky 23c)	
Tabulka XLIII	xiv
Počet aktivně provozovaných hodin za týden celkem dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 23c)	
Tabulka XLIV	xv
Počet aktivně provozovaných hodin za týden celkem dle věku respondentů (číslo otázky 23c)	
Tabulka XLV	xv
Počet hodin za týden věnovaných neorganizovaným sportovním aktivitám dle pohlaví respondentů (číslo otázky 22)	
Tabulka XLVI	xv
Počet hodin za týden věnovaných neorganizovaným sportovním aktivitám dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 22)	
Tabulka XLVII	xvi
Počet hodin za týden věnovaných neorganizovaným sportovním aktivitám dle věku respondentů (číslo otázky 22)	
Tabulka XLVIII	xvi
Počet hodin za týden strávených pohybem venku dle pohlaví respondentů (číslo otázky 24)	
Tabulka XLIX	xvi
Počet hodin za týden strávených pohybem venku dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 24)	
Tabulka L	xvi
Počet hodin za týden strávených pohybem venku dle věku respondentů (číslo otázky 24)	
Tabulka LI	xvii
Lokomoční aktivita dle místa bydliště respondentů (z otázek 10–12)	

Příloha B - seznam obrázků

Obrázek I	xviii
Středočeský kraj	
Obrázek II	xix
Benešov a okolí	
Obrázek III	xx
Beroun a okolí	
Obrázek IV	xxi
Čelákovice a okolí	
Obrázek V	xxii
Kutná Hora a okolí	
Obrázek VI	xxiii
Neratovice a okolí	

Příloha A

Tabulka I

Vnímání rodiny dle pohlaví respondentů (číslo otázky 35)

VNÍMÁNÍ RODINY										
Pohlaví	bohatou		spíše bohatou		střední		spíše chudou		chudou	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Dívky	80	6,7	838	70,6	107	9,0	149	12,6	13	1,1
Chlapci	103	8,8	814	69,5	79	6,7	159	13,6	17	1,5
Celkem	183	7,8	1 652	70,0	186	7,9	308	13,1	30	1,3

Tabulka II

Vnímání rodiny dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 35)

VNÍMÁNÍ RODINY										
Bydliště	bohatou		spíše bohatou		střední		spíše chudou		chudou	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Město	117	7,4	1 116	71,0	118	7,5	203	12,9	17	1,1
Venkov	65	8,3	530	68,0	64	8,2	105	13,5	15	1,9
Celkem	182	7,7	1 646	70,0	182	7,7	308	13,1	32	1,4

Tabulka III

Vzdělání matky dle pohlaví respondentů (číslo otázky 39)

VZDĚLÁNÍ MATKY										
Pohlaví	vysokoškolské		střední s maturitou		středoškolské		základní		nejsou si jisti	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Dívky	204	16,3	534	42,6	250	19,9	41	3,3	225	17,9
Chlapci	224	18,2	517	42,0	212	17,2	51	4,1	228	18,5
Celkem	428	17,2	1 051	42,3	462	18,6	92	3,7	453	18,2

Tabulka IV

Vzdělání matky dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 39)

VZDĚLÁNÍ MATKY										
Bydliště	vysokoškolské		střední s maturitou		středoškolské		základní		nejsou si jisti	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Město	254	15,4	686	41,5	329	19,9	65	3,9	319	19,3
Venkov	171	20,9	362	44,3	133	16,3	25	3,1	126	15,4
Celkem	425	17,2	1 048	42,4	462	18,7	90	3,6	445	18,0

Tabulka V

Vzdělání otce dle pohlaví respondentů (číslo otázky 39b)

VZDĚLÁNÍ OTCE										
Pohlaví	vysokoškolské		střední s maturitou		středoškolské		základní		nejsou si jisti	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Dívky	265	21,3	406	32,6	266	21,3	34	2,7	275	22,1
Chlapci	244	20,0	381	31,2	269	22,0	52	4,3	275	22,5
Celkem	509	20,6	787	31,9	535	21,7	86	3,5	550	22,3

Tabulka VI

Vzdělání otce dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 39b)

VZDĚLÁNÍ OTCE										
Bydliště	vysokoškolské		střední s maturitou		středoškolské		základní		nejsou si jisti	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Město	333	20,4	514	31,5	356	21,8	57	3,5	374	22,9
Venkov	175	21,4	274	33,6	173	21,2	25	3,1	169	20,7
Celkem	508	20,7	778	32,2	529	21,6	82	3,3	543	22,2

Tabulka VII

Životní podmínky dle pohlaví respondentů (číslo otázky 34)

ŽIJÍ						
Pohlaví	s oběma rodiči		s jedním rodičem		jinak	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Dívky	915	72,4	321	25,4	28	2,2
Chlapci	944	77,5	248	20,4	26	2,1
Celkem	1 859	74,9	569	22,9	54	2,2

Tabulka VIII

Životní podmínky dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 34)

ŽIJÍ						
Bydliště	s oběma rodiči		s jedním rodičem		jinak	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Město	1 227	74,1	392	23,7	36	2,2
Venkov	618	76,0	178	21,9	17	2,1
Celkem	1 845	74,8	570	23,1	53	2,1

Tabulka IX

Životní podmínky dle věku respondentů (číslo otázky 34)

ŽIJÍ						
Věk	s oběma rodiči		s jedním rodičem		jinak	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
12	375	77,5	96	19,8	13	2,7
13	489	74,3	155	23,6	14	2,1
14	488	73,9	159	24,1	13	2,0
15	512	74,2	162	23,5	16	2,3
Celkem	1 864	74,8	572	23,0	56	2,2

Tabulka X

Sourozenci dle pohlaví respondentů (číslo otázky 36)

SOUROZENCI				
Pohlaví	ano		ne	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Dívky	1 128	89,2	137	10,8
Chlapci	1 103	88,4	145	11,6
Celkem	2 231	88,8	282	11,2

Tabulka XI

Sourozenci dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 36)

SOUROZENCI				
Bydliště	ano		ne	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Město	1 473	88,1	199	11,9
Venkov	740	89,5	87	10,5
Celkem	2 213	88,6	286	11,4

Tabulka XII

Sourozenci dle věku respondentů (číslo otázky 36)

SOUROZENCI				
Věk	ano		ne	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
12	436	88,1	59	11,9
13	590	88,9	74	11,1
14	590	89,3	71	10,7
15	615	88,0	84	12,0
Celkem	2 231	88,6	288	11,4

Tabulka XIII

Dřívější sportování alespoň jednoho z rodičů dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 37)

DŘÍVĚJŠÍ SPORTOVÁNÍ RODIČŮ								
Bydliště	ano		spíše ano		spíše ne		ne	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Město	1 237	75,2	221	13,4	115	7,0	73	4,4
Venkov	619	75,8	104	12,7	54	6,6	40	4,9
Celkem	1 856	75,4	325	13,2	169	6,9	113	4,6

Tabulka XIV

Snadno dostupná místa pro chůzi dle pohlaví respondentů (číslo otázky 1)

MÍSTA PRO CHŮZI								
Pohlaví	ano		spíše ano		spíše ne		ne	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Dívky	587	46,3	473	37,3	171	13,5	36	2,8
Chlapci	564	45,2	447	35,8	179	14,3	59	4,7
Celkem	1 151	45,7	920	36,6	350	13,9	95	3,8

Tabulka XV

Snadno dostupná místa pro chůzi dle věku respondentů (číslo otázky 1)

MÍSTA PRO CHŮZI								
Věk	ano		spíše ano		spíše ne		ne	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
12	234	47,8	183	37,3	54	11,0	19	3,9
13	301	45,2	243	36,5	92	13,8	30	4,5
14	308	46,1	230	34,4	110	16,5	20	3,0
15	308	44,1	268	38,4	95	13,6	27	3,9
Celkem	1 151	45,5	924	36,6	351	13,9	96	3,8

Tabulka XVI

Celková spokojenost s podmínkami pro lokomoční aktivity v místě bydliště dle měst všech mladších adolescentů (číslo otázky 5)

SPOKOJENOST S PODMÍNKAMI PRO LOKOMOCI								
Město	ano		spíše ano		spíše ne		ne	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Benešov	167	30,3	207	37,5	126	22,8	52	9,4
Beroun	213	38,6	167	30,3	116	21,0	56	10,1
Čelákovice	176	46,4	103	27,2	69	18,2	31	8,2
Kutná Hora	139	27,7	151	30,1	119	23,8	92	18,4
Neratovice	211	37,6	186	33,2	104	18,5	60	10,7
Celkem	906	35,6	814	32,0	534	21,0	291	11,4

Tabulka XVII

Celková spokojenost s podmínkami pro lokomoční aktivity v místě bydliště městských mladších adolescentů dle měst (číslo otázky 5)

SPOKOJENOST S PODMÍNKAMI PRO LOKOMOCI								
Město	ano		spíše ano		spíše ne		ne	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Benešov	98	27,9	134	38,2	88	25,1	31	8,8
Beroun	107	35,9	91	30,5	64	21,5	36	12,1
Čelákovice	108	46,4	67	28,8	39	16,7	19	8,2
Kutná Hora	101	25,7	119	30,3	98	24,9	75	19,1
Neratovice	154	38,3	133	33,1	76	18,9	39	9,7
Celkem	568	33,9	544	32,4	365	21,8	200	11,9

Tabulka XVIII

Případné omezení v návštěvě sportoviště dle věku respondentů (číslo otázky 17)

OMEZENÍ V NÁVŠTĚVĚ SPORTOVIŠTĚ								
Věk	ne		jedno		dvě		tři	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
12	344	69,5	132	26,7	13	2,6	6	1,2
13	438	65,5	189	28,3	32	4,8	10	1,5
14	430	64,3	189	28,3	41	6,1	9	1,3
15	471	67,0	193	27,5	32	4,6	7	1,0
Celkem	1 683	66,4	703	27,7	118	4,7	32	1,3

Tabulka XIX

Přání navštěvovat sportoviště, které dosud nenavštěvují dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 18)

RÁDI BY NAVŠTĚVOVALI DALŠÍ SPORTOVIŠTĚ								
Bydliště	ne		jedno		dvě		tři a více	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Město	884	52,4	677	40,2	102	6,0	23	1,3
Venkov	410	49,5	340	41,1	68	8,2	10	1,2
Celkem	1 294	51,5	1 017	40,5	170	6,8	33	1,3

Tabulka XX

Celková spokojenost s podmínkami pro sport v místě bydliště dle měst všech mladších adolescentů (číslo otázky 7)

SPOKOJENOST S PODMÍNKAMI PRO SPORT								
Město	ano		spíše ano		spíše ne		ne	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Benešov	171	30,9	198	35,8	130	23,5	54	9,8
Beroun	180	32,4	196	35,3	103	18,6	76	13,7
Čelákovice	146	38,8	114	30,3	76	20,2	40	10,6
Kutná Hora	135	26,9	136	27,1	138	27,5	93	18,5
Neratovice	221	39,5	157	28,1	118	21,1	63	11,3
Celkem	853	33,5	801	31,5	565	22,2	326	12,8

Tabulka XXI

Celková spokojenost s podmínkami pro sport v místě bydliště městských mladších adolescentů dle měst (číslo otázky 7)

SPOKOJENOST S PODMÍNKAMI PRO SPORT								
Město	ano		spíše ano		spíše ne		ne	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Benešov	104	29,5	132	37,5	80	22,7	36	10,2
Beroun	93	31,1	106	35,5	54	18,1	46	15,4
Čelákovice	90	39,0	73	31,6	44	19,0	24	10,4
Kutná Hora	94	24,1	101	25,9	111	28,5	84	21,5
Neratovice	154	38,7	116	29,1	80	20,1	48	12,1
Celkem	535	32,0	528	31,6	369	22,1	238	14,3

Tabulka XXII

Důležitost sportování dle pohlaví respondentů (číslo otázky 26)

DŮLEŽITOST SPORTOVÁNÍ								
Pohlaví	ano		spíše ano		spíše ne		ne	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Dívky	614	48,2	415	32,5	183	14,4	62	4,9
Chlapci	719	57,2	306	24,4	135	10,8	96	7,6
Celkem	1 333	52,7	721	28,5	318	12,6	158	6,2

Tabulka XXIII

Důležitost sportování dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 26)

DŮLEŽITOST SPORTOVÁNÍ								
Bydliště	ano		spíše ano		spíše ne		ne	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Město	881	52,3	475	28,2	218	12,9	112	6,6
Venkov	446	53,9	240	29,0	97	11,7	45	5,5
Celkem	1 327	52,8	715	28,5	315	12,5	157	6,2

Tabulka XXIV

Důležitost sportování dle věku respondentů (číslo otázky 26)

DŮLEŽITOST SPORTOVÁNÍ								
Věk	ano		spíše ano		spíše ne		ne	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
12	310	62,7	119	24,0	42	8,5	24	4,8
13	370	55,3	182	27,2	79	11,8	38	5,7
14	339	50,7	196	29,3	91	13,6	43	6,4
15	322	45,8	217	30,9	108	15,3	56	8,0
Celkem	1 341	52,9	718	28,2	320	12,6	161	6,3

Tabulka XXV

Koupě sportovního vybavení rodiči dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 27)

KOUPE SPORTOVNÍHO VYBAVENÍ								
Bydliště	ano		spíše ano		spíše ne		ne	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Město	280	16,6	771	45,7	413	24,5	195	11,6
Venkov	148	17,9	378	45,7	196	23,7	97	11,7
Celkem	428	17,0	1 149	45,7	609	24,2	292	11,6

Tabulka XXVI

Přání nového sportovního vybavení dle pohlaví respondentů (číslo otázky 28)

PŘÁNÍ NOVÉHO SPORTOVNÍHO VYBAVENÍ								
Pohlaví	ano		spíše ano		spíše ne		ne	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Dívky	436	34,2	268	21,0	125	9,8	430	33,8
Chlapci	469	37,3	235	18,7	105	8,4	427	34,0
Celkem	905	35,8	503	19,9	230	9,1	857	33,9

Tabulka XXVII

Přání nového sportovního vybavení dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 28)

PŘÁNÍ NOVÉHO SPORTOVNÍHO VYBAVENÍ								
Bydliště	ano		spíše ano		spíše ne		ne	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Město	593	35,2	352	20,9	152	9,0	562	33,3
Venkov	308	37,2	146	17,6	76	9,2	291	35,1
Celkem	901	35,8	498	19,8	228	9,1	853	33,9

Tabulka XXVIII

Přání modernějšího sportovního vybavení dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 29)

PŘÁNÍ MODERNĚJŠÍHO SPORTOVNÍHO VYBAVENÍ								
Bydliště	ano		spíše ano		spíše ne		ne	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Město	745	44,2	356	21,1	150	8,9	401	23,8
Venkov	358	43,2	168	20,3	69	8,3	224	27,1
Celkem	1 103	43,9	524	20,8	219	8,7	625	24,9

Tabulka XXIX

Spokojenost se současným sportovním vybavením dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 30)

SPOKOJENOST SE SPORTOVNÍM VYBAVENÍM								
Bydliště	ano		spíše ano		spíše ne		ne	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Město	809	48,0	635	37,7	138	8,2	79	4,7
Venkov	386	46,6	342	41,3	62	7,5	26	3,1
Celkem	1 195	47,5	977	38,9	200	8,0	105	4,2

Tabulka XXX

Způsob dopravy ve volném čase dle věku respondentů (číslo otázky 12)

ZPŮSOB DOPRAVY VE VOLNÉM ČASE										
Způsob dopravy	věk								celkem	
	12		13		14		15			
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Pěšky	301	49,1	412	49,8	408	48,1	435	50,8	1 556	49,5
Kolo	142	23,2	180	21,8	188	22,1	179	20,9	689	21,9
Autobus	57	9,3	94	11,4	111	13,1	86	10,0	348	11,1
Automobil	64	10,4	84	10,2	87	10,2	76	8,9	311	9,9
Vlak	15	2,4	19	2,3	20	2,4	35	4,1	89	2,8
Kol. brus.	22	3,6	16	1,9	18	2,1	9	1,1	65	2,1
Skate.	1	0,2	10	1,2	8	0,9	9	1,1	28	0,9
Motocykl	1	0,2	2	0,2	4	0,5	20	2,3	27	0,9
Koloběžka	9	1,5	7	0,8	2	0,2	1	0,1	19	0,6
Tram/metro	1	0,2	1	0,1	0	0,0	2	0,2	4	0,1

Tabulka XXXI

Cesta z domova na sportoviště dle věku respondentů (číslo otázky 15)

JAK DLOUHO DO SPORTOVNÍCH ZAŘÍZENÍ		
Věk [roky]	Průměr [minuty]	Směrodatná odchylka
12	14,11	8,94
13	15,95	13,16
14	15,39	10,69
15	15,96	11,87
Celkem	15,43	11,42

Tabulka XXXII

Počet aktivně navštívených sportovišť za poslední měsíc dle pohlaví respondentů (číslo otázky 13)

POČET AKTIVNĚ NAVŠTÍVENÝCH SPORTOVIŠŤ ZA MĚSÍC						
Počet zařízení	dívky		chlapci		celkem	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Žádné	162	12,7	167	13,3	329	13,0
Jedno	323	25,4	347	27,6	670	26,5
Dvě	355	27,9	330	26,3	685	27,1
Tři	226	17,7	216	17,2	442	17,5
Čtyři	110	8,6	111	8,8	221	8,7
Pět a více	98	7,7	85	6,8	183	7,2

Tabulka XXXIII

Počet aktivně navštívených sportovišť za poslední měsíc dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 13)

POČET AKTIVNĚ NAVŠTÍVENÝCH SPORTOVIŠŤ ZA MĚSÍC						
Počet zařízení	město		venkov		celkem	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Žádné	213	12,6	117	14,1	330	13,1
Jedno	448	26,6	216	26,1	664	26,4
Dvě	456	27,0	228	27,5	684	27,2
Tři	293	17,4	145	17,5	438	17,4
Čtyři	144	8,5	76	9,2	220	8,8
Pět a více	132	7,9	46	5,5	178	7,1

Tabulka XXXIV

Lokomoční aktivita dle pohlaví respondentů (z otázek 10–12)

LOKOMOČNÍ AKTIVITA						
Úroveň aktivity	dívky		chlapci		celkem	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Pasivní	45	3,8	45	3,9	90	3,9
Spíše pasivní	260	21,8	258	22,6	518	22,2
Spíše aktivní	102	8,5	80	7,0	182	7,8
Aktivní	786	65,9	66,4	66,4	1 543	66,1

Tabulka XXXV

Lokomoční aktivita dle věku respondentů (z otázek 10–12)

LOKOMOČNÍ AKTIVITA										
Úroveň aktivity	věk								celkem	
	12		13		14		15			
	Počet	Podíl[%]	Počet	Podíl[%]	Počet	Podíl[%]	Počet	Podíl[%]	Počet	Podíl[%]
Pasivní	16	3,5	30	4,9	17	2,7	28	4,3	91	3,9
S.pasivní	97	21,4	139	22,8	156	25,0	128	19,6	520	22,2
S.aktivní	39	8,6	53	8,7	44	7,0	46	7,1	182	7,8
Aktivní	302	66,5	387	63,5	408	65,3	450	69,0	1 547	66,1

Tabulka XXXVI

Počet aktivně provozovaných disciplín za týden dle pohlaví respondentů (číslo otázky 23a)

POČET DRUHŮ AKTIVNĚ PROVOZOVANÝCH DISCIPLÍN ZA TÝDEN						
Počet disciplín	dívky		chlapci		celkem	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Žádná	568	44,6	501	39,9	1 069	42,3
Jedna	438	34,4	519	41,3	957	37,8
Dvě	196	15,4	152	12,1	348	13,8
Tři	51	4,0	67	5,3	118	4,7
Čtyři	21	1,6	17	1,4	38	1,5

Tabulka XXXVII

Počet aktivně provozovaných disciplín za týden dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 23a)

POČET DRUHŮ AKTIVNĚ PROVOZOVANÝCH DISCIPLÍN ZA TÝDEN						
Počet disciplín	město		venkov		celkem	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Žádná	703	41,7	356	43,0	1 059	42,1
Jedna	652	38,7	300	36,2	952	37,9
Dvě	224	13,3	126	15,2	350	13,9
Tři	77	4,6	38	4,6	115	4,6
Čtyři	30	1,8	8	1,0	38	1,5

Tabulka XXXVIII

Počet aktivně provozovaných disciplín za týden dle věku respondentů (číslo otázky 23a)

POČET DRUHŮ AKTIVNĚ PROVOZOVANÝCH DISCIPLÍN ZA TÝDEN										
Počet disciplín	věk								celkem	
	12		13		14		15			
	počet	podíl [%]	počet	podíl[%]	počet	podíl[%]	počet	podíl[%]	počet	podíl[%]
Žádná	172	34,7	254	38,0	293	43,8	359	51,1	1078	42,5
Jedna	212	42,8	250	37,4	260	38,9	235	33,4	957	37,7
Dvě	76	15,4	113	16,9	81	12,1	77	11,0	347	13,7
Tři	26	5,3	41	6,1	25	3,7	24	3,4	116	4,6
Čtyři	9	1,8	11	1,6	10	1,5	8	1,1	38	1,5

Tabulka XXIX

Počet aktivně provozovaných jednotek za týden celkem dle pohlaví respondentů (číslo otázky 23b)

POČET AKTIVNĚ PROVOZOVANÝCH JEDNOTEK ZA TÝDEN						
Kolikrát za týden	dívký		chlapeč		celkem	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Ani jednou	592	46,5	528	42,1	1 120	44,3
Jednou	123	9,7	69	5,5	192	7,6
Dvakrát	209	16,4	175	13,9	384	15,2
Třikrát	123	9,7	154	12,3	277	11,0
Čtyřikrát	84	6,6	122	9,7	206	8,1
Pětkrát	51	4,0	85	6,8	136	5,4
Šestkrát	33	2,6	46	3,7	79	3,1
Sedmkrát	23	1,8	21	1,7	44	1,7
Osmkrát	16	1,3	15	1,2	31	1,2
Devětkrát	11	0,9	11	0,9	22	0,9
Desetkrát a více	9	0,8	29	2,4	38	1,5

Tabulka XL

Počet aktivně provozovaných jednotek za týden celkem dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 23b)

POČET AKTIVNĚ PROVOZOVANÝCH JEDNOTEK ZA TÝDEN						
Kolikrát za týden	město		venkov		celkem	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Ani jednou	745	44,2	365	44,1	1 110	44,2
Jednou	131	7,8	60	7,3	191	7,6
Dvakrát	269	16,0	115	13,9	384	15,3
Třikrát	190	11,3	86	10,4	276	11,0
Čtyřikrát	133	7,9	71	8,6	204	8,1
Pětkrát	82	4,9	49	5,9	131	5,2
Šestkrát	53	3,1	27	3,3	80	3,2
Sedmkrát	25	1,5	21	2,5	46	1,8
Osmkrát	19	1,1	12	1,5	31	1,2
Devětkrát	15	0,9	8	1,0	23	0,9
Desetkrát a více	24	1,5	13	1,4	37	1,4

Tabulka XLI

Počet aktivně provozovaných jednotek za týden celkem dle věku respondentů (číslo otázky 23b)

POČET AKTIVNĚ PROVOZOVANÝCH JEDNOTEK ZA TÝDEN										
Kolikrát za týden	věk								celkem	
	12		13		14		15		počet	podíl [%]
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]		
Ani jednou	185	37,4	263	39,3	312	46,6	368	52,3	1128	44,5
Jednou	39	7,9	51	7,6	54	8,1	45	6,4	189	7,5
Dvakrát	90	18,2	117	17,5	86	12,9	94	13,4	387	15,3
Třikrát	58	11,7	84	12,6	73	10,9	60	8,5	275	10,8
Čtyřikrát	46	9,3	49	7,3	59	8,8	55	7,8	209	8,2
Pětkrát	22	4,5	41	6,1	38	5,7	34	4,8	135	5,3
Šestkrát	22	4,5	26	3,9	15	2,2	15	2,1	78	3,1
Sedmkrát	10	2,0	15	2,2	9	1,3	12	1,7	46	1,8
Osmkrát	6	1,2	12	1,8	8	1,2	3	0,4	29	1,1
Devětkrát	6	1,2	6	0,9	4	0,6	6	0,9	22	0,9
10 a více	10	2,0	5	0,6	11	1,6	11	1,3	37	1,4

Tabulka XLII

Počet aktivně provozovaných hodin za týden celkem dle pohlaví respondentů (číslo otázky 23c)

POČET AKTIVNĚ PROVOZOVANÝCH HODIN ZA TÝDEN						
Kolik hodin za týden	dívký		chlapci		celkem	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Žádná	595	46,7	528	42,0	1 123	44,4
Jedna	54	4,2	24	1,9	78	3,1
Dvě	146	11,5	79	6,3	225	8,9
Tři	103	8,1	73	5,8	176	7,0
Čtyři	94	7,4	114	9,1	208	8,2
Pět	56	4,4	74	5,9	130	5,1
Šest	64	5,0	111	8,8	174	6,9
Sedm	30	2,4	44	3,5	74	2,9
Osm	32	2,5	44	3,5	76	3,0
Devět	16	1,3	28	2,2	44	1,7
Deset	21	1,6	36	2,9	57	2,3
Jedenáct	4	0,3	18	1,4	22	0,9
Dvanáct	14	1,1	15	1,2	29	1,1
Třináct	5	0,4	6	0,5	11	0,4
Čtrnáct	5	0,4	12	1,0	17	0,7
Patnáct	4	0,3	8	0,6	12	0,5
Šestnáct	9	0,7	6	0,5	15	0,6
Sedmnáct a více	22	1,7	36	2,9	58	2,3

Tabulka XLIII

Počet aktivně provozovaných hodin za týden celkem dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 23c)

POČET AKTIVNĚ PROVOZOVANÝCH HODIN ZA TÝDEN						
Kolik hodin za týden	město		venkov		celkem	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Žádná	745	44,2	368	44,4	1 113	44,3
Jedna	57	3,4	21	2,5	78	3,1
Dvě	156	9,3	67	8,1	223	8,9
Tři	125	7,4	53	6,4	178	7,1
Čtyři	140	8,3	66	8,0	206	8,2
Pět	87	5,2	43	5,2	130	5,2
Šest	117	7,0	57	6,9	173	6,9
Sedm	45	2,7	27	3,2	72	2,8
Osm	53	3,1	23	2,8	76	3,0
Devět	27	1,6	17	2,1	44	1,8
Deset	33	2,0	19	2,3	52	2,1
Jedenáct	12	0,7	11	1,3	23	0,9
Dvanáct	17	1,0	13	1,6	30	1,2
Třináct	10	0,6	1	0,1	11	0,4
Čtrnáct	11	0,7	9	1,1	20	0,8
Patnáct	8	0,5	4	0,5	12	0,5
Šestnáct	10	0,6	5	0,6	15	0,6
Sedmnáct a více	33	1,7	24	2,9	57	2,2

Tabulka XLIV

Počet aktivně provozovaných hodin za týden celkem dle věku respondentů (číslo otázky 23c)

POČET AKTIVNĚ PROVOZOVANÝCH HODIN ZA TÝDEN										
Kolik hodin za týden	věk								celkem	
	12		13		14		15		počet	podíl[%]
	počet	podíl [%]	počet	podíl[%]	počet	podíl[%]	počet	podíl[%]		
Žádná	186	37,6	265	39,6	311	46,5	369	52,5	1131	44,6
Jedna	16	3,2	20	3,0	20	3,0	20	2,8	76	3,0
Dvě	55	11,1	68	10,2	52	7,8	51	7,3	226	8,9
Tři	43	8,7	47	7,0	38	5,7	47	6,7	175	6,9
Čtyři	48	9,7	61	9,1	52	7,8	47	6,7	208	8,2
Pět	27	5,5	37	5,5	41	6,1	25	3,6	130	5,1
Šest	34	6,9	48	7,1	52	7,8	41	5,8	175	6,9
Sedm	12	2,4	20	3,0	22	3,1	19	2,7	73	2,8
Osm	22	4,4	18	2,7	15	2,2	23	3,3	78	3,1
Devět	9	1,8	14	2,1	10	1,5	11	1,6	44	1,7
Deset	6	1,2	20	3,0	18	2,7	12	1,7	56	2,2
Jedenáct	3	0,6	8	1,2	3	0,4	8	1,1	22	0,9
Dvanáct	7	1,4	9	1,3	5	0,7	8	1,1	29	1,1
Třináct	5	1,0	1	0,1	3	0,4	2	0,3	11	0,4
Čtrnáct	6	1,2	4	0,6	4	0,6	5	0,7	19	0,8
Patnáct	1	0,2	7	1,0	2	0,3	2	0,3	12	0,5
Šestnáct	4	0,8	6	0,9	2	0,3	2	0,3	14	0,6
17 a více	11	2,3	16	2,6	19	3,1	11	1,5	57	2,3

Tabulka XLV

Počet hodin za týden věnovaných neorganizovaným sportovním aktivitám dle pohlaví respondentů (číslo otázky 22)

POČET HODIN NEORGANIZOVANÝCH SPORTOVNÍCH AKTIVIT ZA TÝDEN						
Počet hodin	dívky		chlapci		celkem	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
0-0,9	175	15,7	151	13,9	326	14,8
1-2,9	272	24,4	177	16,3	449	20,4
3-6,9	414	37,2	373	34,3	787	35,8
7-12,9	140	12,6	204	18,8	344	15,6
13 a více	112	10,1	181	16,7	293	13,4

Tabulka XLVI

Počet hodin za týden věnovaných neorganizovaným sportovním aktivitám dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 22)

POČET HODIN NEORGANIZOVANÝCH SPORTOVNÍCH AKTIVIT ZA TÝDEN						
Počet hodin	město		venkov		celkem	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
0-0,9	234	16,2	92	12,5	326	14,9
1-2,9	289	20,0	156	21,1	445	20,4
3-6,9	517	35,7	266	36,1	783	35,8
7-12,9	218	15,1	119	16,1	337	15,4
13 a více	189	13,0	105	14,2	294	13,5

Tabulka XLVII

Počet hodin za týden věnovaných neorganizovaným sportovním aktivitám dle věku respondentů (číslo otázky 22)

POČET HODIN NEORGANIZOVANÝCH SPORTOVNÍCH AKTIVIT ZA TÝDEN										
Počet hodin	věk								celkem	
	12		13		14		15		počet	podíl[%]
	počet	podíl [%]	počet	podíl[%]	počet	podíl[%]	počet	podíl[%]		
0–0,9	65	15,0	94	16,4	80	13,8	93	15,1	332	15,1
1–2,9	81	18,7	125	21,8	113	19,5	126	20,4	445	20,2
3–6,9	154	35,6	173	30,1	215	37,0	243	39,4	785	35,6
7–12,9	67	15,5	97	16,9	95	16,4	84	13,6	343	15,6
13 a více	66	15,2	85	14,8	77	13,3	71	11,5	299	13,5

Tabulka XLVIII

Počet hodin za týden strávených pohybem venku dle pohlaví respondentů (číslo otázky 24)

POČET HODIN TRÁVENÝCH VENKU POHYBEM ZA TÝDEN						
Počet hodin	dívky		chlapci		celkem	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
0–1,9	28	2,5	25	2,3	53	2,4
2–5,9	202	17,8	187	17,0	389	17,5
6–12	265	23,4	280	25,5	545	24,4
13–26	293	25,9	286	26,1	579	26,0
27 a více	344	30,4	319	29,1	663	29,7

Tabulka XLIX

Počet hodin za týden strávených pohybem venku dle místa bydliště respondentů (číslo otázky 24)

POČET HODIN TRÁVENÝCH VENKU POHYBEM ZA TÝDEN						
Počet hodin	město		venkov		celkem	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
0–1,9	40	2,7	12	1,6	52	2,3
2–5,9	237	16,1	147	19,6	384	17,3
6–12	371	25,1	170	22,7	541	24,3
13–26	374	25,3	205	27,4	579	26,0
27 a více	454	30,8	215	28,7	669	30,1

Tabulka L

Počet hodin za týden strávených pohybem venku dle věku respondentů (číslo otázky 24)

POČET HODIN TRÁVENÝCH VENKU POHYBEM ZA TÝDEN										
Počet hodin	věk								celkem	
	12		13		14		15		počet	podíl[%]
	počet	podíl [%]	počet	podíl[%]	počet	podíl[%]	počet	podíl[%]		
0–1,9	14	3,2	14	2,4	12	2,1	14	2,3	54	2,4
2–5,9	105	23,9	98	16,6	93	16,0	90	14,4	386	17,3
6–12	92	20,9	153	25,9	136	23,3	161	25,8	542	24,2
13–26	119	27,0	150	25,4	150	25,7	169	27,1	588	26,3
27 a více	110	25,0	175	29,7	192	32,9	190	30,4	667	29,8

Tabulka LI

Lokomoční aktivita dle místa bydliště respondentů (z otázek 10–12)

LOKOMOČNÍ AKTIVITA						
Úroveň aktivity	město		venkov		celkem	
	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]	počet	podíl [%]
Pasivní	27	1,7	65	8,6	92	4,0
Spíše pasivní	57	3,6	452	59,9	509	22,0
Spíše aktivní	37	2,4	140	18,6	177	7,6
Aktivní	1 443	92,3	97	12,9	1 540	66,4

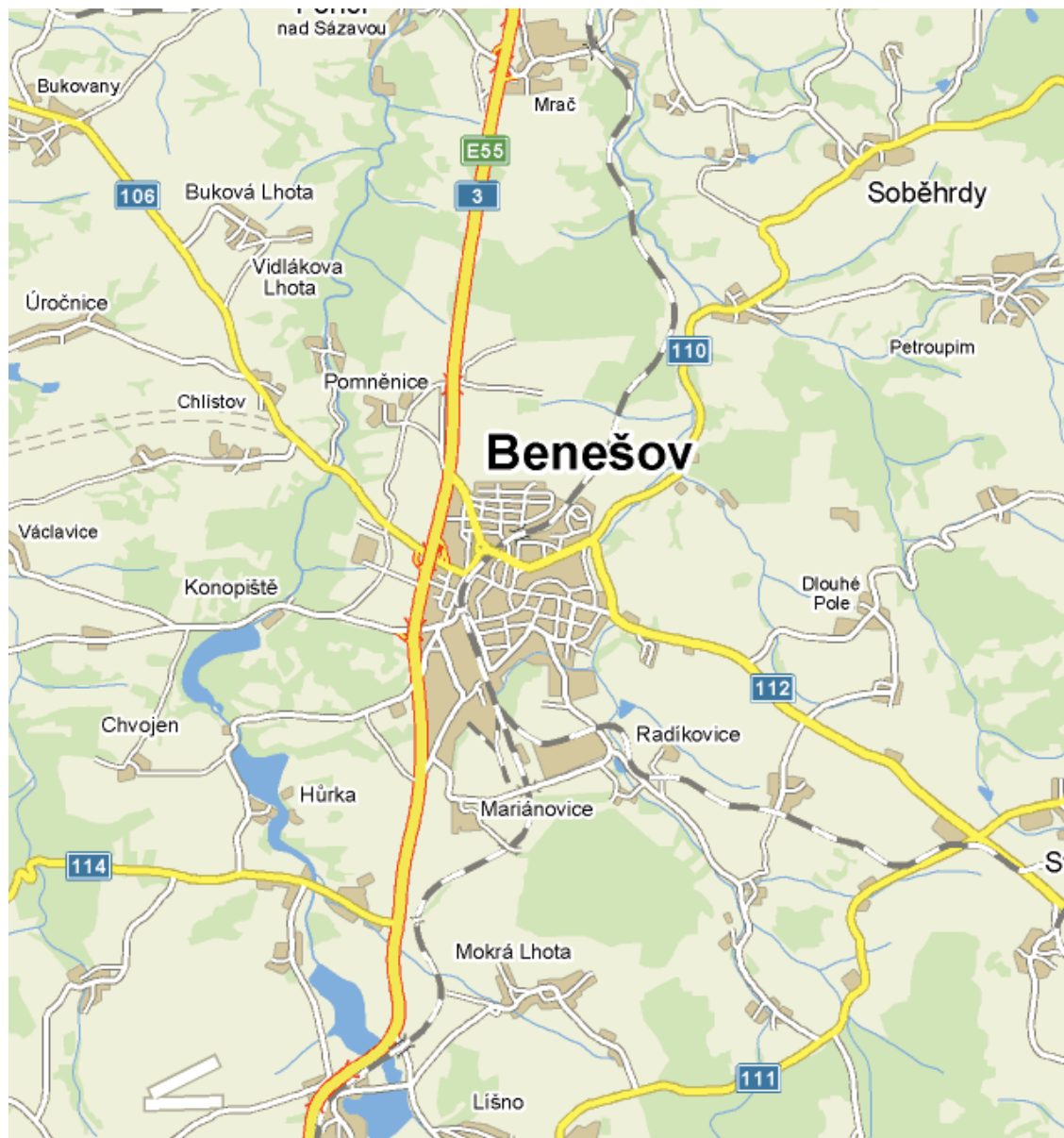
Příloha B

Obrázek I

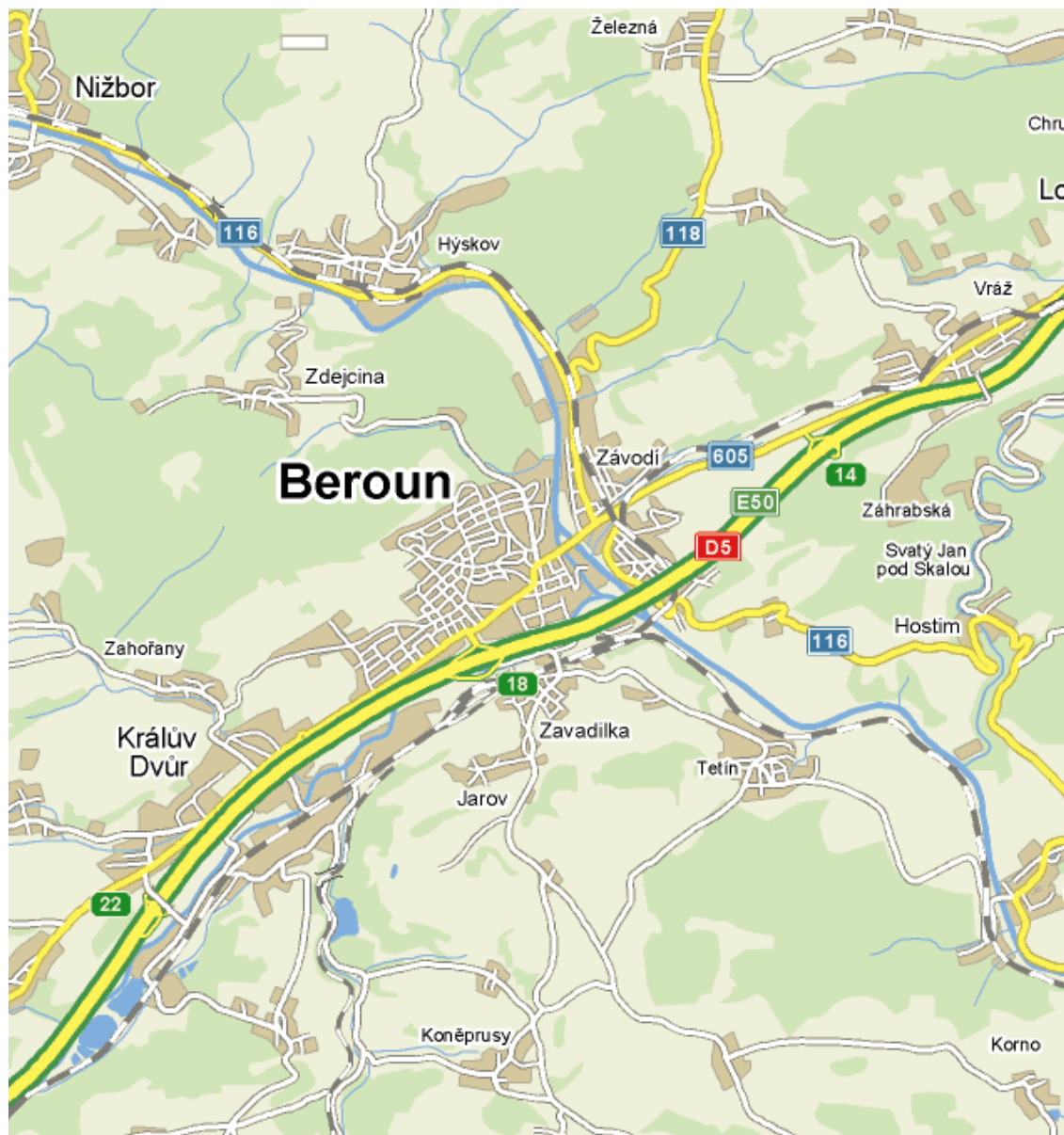
Středočeský kraj (<http://spravnimapa.topograf.cz/stredocesky-kraj>, 2008)

Obrázek II
Benešov a okolí (www.mapy.cz, 2008)

Obrázek III
Beroun a okolí (www.mapy.cz, 2008)

Obrázek IV
Čelákovice a okolí (www.mapy.cz, 2008)

Obrázek V
Kutná Hora a okolí (www.mapy.cz, 2008)

Obrázek VI
Neratovice a okolí (www.mapy.cz, 2008)

Příloha C - dotazník¹

---

¹ Formát byl upraven pro potřeby disertační práce z důvodu nutných větších okrajů na stránce.

Příloha D - korelační matice otázek dotazníku

Příloha E

Dotazy na učitele Tv ohledně neorganizovaného sportování dětí (12-15 let) ve Vašem městě²

Kdo by měl mít dle Vás hlavní zodpovědnost za sportoviště (podmínky) pro neorganizovaný-spontánní sport dětí (12-15 let)?

Jakou úlohu by v tom měla hrát Vaše škola?

Je místní školní hřiště volně přístupné veřejnosti?

Co podle Vás obecně (v ČR) brání větší sportovní aktivitě dětí (12-15 let)?

Co podle Vás brání větší sportovní aktivitě dětí (12-15 let) v tomto městě?

Která sportoviště podle Vás nejvíce schází v tomto městě pro děti (12-15 let)?

Jaké jsou podle Vás podmínky pro sportování a pohybové aktivity pro děti (12-15 let) v tomto městě?

Myslíte si, že je v tomto městě dostatek volně přístupných sportovišť pro děti (12-15 let)?

Co by se podle Vás mělo v tomto městě zlepšit pro větší pohybovou aktivitu dětí (12-15 let)?

Jaké sporty ve Vašem městě převládají?

Existují ve Vašem městě specifické, problémové skupiny dětí (12-15 let)? Co byste pro ně navrhoval(a) v oblasti sportu?

Připomínky, vyjádření, poznámky k tématu (neorganizované sportování dětí 12-15 let):

Věk:

Pohlaví:

Aprobován pro Tv:

Délka praxe v Tv:

---

² Formát byl upraven pro potřeby disertační práce z důvodu užší stránky.

Pohlaví: a) dívka b) chlapec Třída:..... Věk:.....

Místo bydliště – název obce:..... Ulice:.....

1. V místě mého bydliště jsou snadno dostupná místa pro chůzi - chodníky, pěší zóny, parky apod.:
a) ano b) spíše ano c) spíše ne d) ne

2. V místě mého bydliště jsou snadno dostupná místa, kde lze jezdit na kole:
a) ano b) spíše ano c) spíše ne d) ne

3. V místě mého bydliště jsou snadno dostupná místa, kde lze jezdit na skateboardu, kolečkových bruslích:
a) ano b) spíše ano c) spíše ne d) ne

4. V místě mého bydliště se při chůzi, na kole, skateboardu či kolečkových bruslích apod. co se týče dopravy cítím bezpečně:
a) ano b) spíše ano c) spíše ne d) ne

5. V místě mého bydliště jsem spokojen s podmínkami pro lokomoční aktivity (kolo, běh, chůze, kolečkové bruslení, skateboarding apod.):
a) ano b) spíše ano c) spíše ne d) ne

6. Sportuji doma v bytě nebo na zahradě:
a) ano b) spíše ano c) spíše ne d) ne

7. Jsem spokojen(a) s podmínkami pro sport v místě mého bydliště:
a) ano b) spíše ano c) spíše ne d) ne

8. Je možné sportovat na místním školním hřišti v době mimo vyučování – ve všední den odpoledne?
a) ano b) spíše ano c) spíše ne d) ne

9. Je možné sportovat na místním školním hřišti v době mimo vyučování – o víkendu?
a) ano b) spíše ano c) spíše ne d) ne

10. Jakým způsobem se nejčastěji za poslední měsíc dopravuješ do školy?.....

11. Jakým způsobem se nejčastěji za poslední měsíc dopravuješ ze školy?.....

12. Jak se nejčastěji za poslední měsíc dopravuješ ve volném čase (na kroužky, za kamarády apod.)?.....

13. Vypiš všechna sportoviště, která v současné době aktivně navštěvuješ - alespoň 1x za poslední měsíc:

--	--	--	--	--

14. Jakým způsobem se do těchto sportovišť dopravuješ:

--	--	--	--	--

15. Jak dlouho Ti na tato sportoviště trvá cesta z domova v minutách:

--	--	--	--	--

16. Napiš, která sportoviště Ti nejvíce schází v tomto městě (kde chodíš do školy):.....

17. Napiš, zda Tě něco omezuje v návštěvě sportovního zařízení, sportoviště a pokud ano, tak co:.....
.....

18. Jaká sportoviště, která dosud nenavštěvuješ, bys rád navštěvoval(a)?.....

19. Kolik máš vyučovacích hodin povinné školní tělesné výchovy za týden? .....

20. Kolik máš vyučovacích hodin nepovinné, volitelné školní tělesné výchovy (sportovní hry apod.) za týden? .....

21. Jakým způsobem sportuješ? (můžeš zakroužkovat i více možností)

a) závodně za klub b) závodně za školu c) nesoutěžně-organizovaně d) nesoutěžně-neorganizovaně e) nesportuji

22. Kolik hodin za týden věnuješ neorganizovaným sportovním aktivitám (tzn. bez vedení trenérem apod.)? .....

23. Kolikrát a kolik hodin za týden sportuješ v organizované formě (oddíle, klubu, kroužku apod.)?

Sport, disciplína:.....	Kolikrát za týden:.....	Hodin za týden:.....
Sport, disciplína:.....	Kolikrát za týden:.....	Hodin za týden:.....
Sport, disciplína:.....	Kolikrát za týden:.....	Hodin za týden:.....
Sport, disciplína:.....	Kolikrát za týden:.....	Hodin za týden:.....

24. Kolik hodin za týden celkově trávíš pohybem venku (chůzí, jízdou na kole atd.)?.....

25. Sportuješ více ve všední dny nebo o víkendech (mimo školní TV)?

a) ve všední dny   b) o víkendech v místě bydliště   c) o víkendech mimo bydliště   d) stejně   e) nesportuji

26. Je pro mě důležité sportovat: a) ano   b) spíše ano   c) spíše ne   d) ne

27. Rodiče mi koupí všechno sportovní vybavení, které si přeji:

a) ano   b) spíše ano   c) spíše ne   d) ne

28. Přeji si něco **nového - co ještě nemám** - ze sportovního vybavení:

a) ano   b) spíše ano   c) spíše ne   d) ne
Co? .....

29. Přeji si něco **modernějšího - co již mám** - ze sportovního vybavení:

a) ano   b) spíše ano   c) spíše ne   d) ne
Co? .....

30. Jsem spokojen(a) se svým současným sportovním vybavením:

a) ano   b) spíše ano   c) spíše ne   d) ne

31. Vypiš všechno svoje vlastní sportovní vybavení či které máš vždy možnost využít:

.....
.....
.....

32. U předchozí otázky prosím zakroužkuj to vybavení, které jsi alespoň jednou použil za poslední měsíc.

33. Na posledním pololetním vysvědčení jsem měl(a) známky:

a) jen 1   b) nějakou 2   c) nějakou 3   d) nějakou 4   e) nějakou 5

34. Žiji: a) s oběma rodiči   b) s jedním rodičem   c) jinak (jak?.....)

35. Svoji rodinu vnímám jako: a) bohatou   b) spíše bohatou   c) spíše chudou   d) chudou

36. Mám sourozence: a) ano (kolik?.....)   b) ne

37. Sportoval dříve alespoň jeden z Tvých rodičů?   a) ano   b) spíše ano   c) spíše ne   d) ne

38. Sportuje v současnosti alespoň jeden z Tvých rodičů?   a) ano   b) spíše ano   c) spíše ne   d) ne

39. Vzdělání matky: a) základní   b) střední   c) střední s maturitou   d) vysokoškolské   e) nejsem si jistý(á)

39b. Vzdělání otce: a) základní   b) střední   c) střední s maturitou   d) vysokoškolské   e) nejsem si jistý(á)

40. Současné zaměstnání matky:.....

40b. Současné zaměstnání otce:.....

	o1	o2	o3	o4	o5	o6	o7	o8	o9	o10	o11	o12	o13	o14	o15	o16	o17	o18	o19	o20	o22	o23a	o23b	o23c	o24	o26	o27	o28	o29	o30	o33	o35	o36	o37	o38	o39	o39b		
o1	1,00																																						
o2	0,36	1,00																																					
o3	0,39	0,46	1,00																																				
o4	0,23	0,38	0,28	1,00																																			
o5	0,37	0,50	0,49	0,51	1,00																																		
o6	0,01	0,14	0,04	0,06	0,12	1,00																																	
o7	0,35	0,41	0,36	0,42	0,64	0,13	1,00																																
o8	0,08	0,09	0,09	0,11	0,17	-0,03	0,18	1,00																															
o9	0,09	0,05	0,09	0,10	0,14	-0,01	0,14	0,86	1,00																														
o10	0,20	-0,26	0,13	-0,08	-0,06	-0,09	0,00	0,02	0,09	1,00																													
o11	0,23	-0,27	0,14	-0,11	-0,06	-0,11	-0,04	0,09	0,14	0,86	1,00																												
o12	0,16	-0,13	0,13	0,01	0,05	-0,04	0,09	0,10	0,15	0,56	0,63	1,00																											
o13	0,11	0,05	0,12	0,04	0,10	0,17	0,08	0,13	0,12	0,05	0,03	0,01	1,00																										
o14	0,13	0,03	0,12	0,02	0,07	0,10	0,08	0,14	0,15	0,24	0,24	0,28	0,76	1,00																									
o15	-0,04	-0,02	-0,06	-0,02	-0,06	0,05	-0,07	-0,01	-0,01	-0,05	-0,06	-0,14	0,26	0,16	1,00																								
o16	0,00	0,12	0,06	0,17	0,17	-0,04	0,22	0,00	-0,02	-0,18	-0,21	-0,08	-0,17	-0,15	-0,11	1,00																							
o17	0,10	0,08	0,11	0,10	0,16	-0,06	0,19	0,04	0,04	0,10	0,13	0,04	-0,17	-0,11	-0,05	0,25	1,00																						
o18	-0,01	-0,02	-0,04	0,04	-0,04	-0,13	0,01	-0,05	-0,03	-0,01	0,01	0,04	-0,12	-0,10	-0,07	0,31	0,25	1,00																					
o19	-0,03	0,00	-0,06	0,01	0,02	0,07	0,03	-0,05	-0,04	0,02	-0,02	-0,03	0,12	0,07	0,05	0,01	-0,06	-0,03	1,00																				
o20	0,01	0,02	-0,01	-0,02	0,05	0,07	0,05	-0,03	-0,04	0,08	0,07	-0,01	0,14	0,09	0,04	0,00	0,02	0,04	0,12	1,00																			
o22	0,03	0,08	0,10	0,10	0,10	0,11	0,07	-0,04	-0,03	0,04	0,05	0,12	0,13	0,10	0,00	-0,11	-0,06	-0,03	-0,05	0,05	1,00																		
o23a	0,04	-0,02	0,06	0,03	0,07	0,14	0,05	0,05	0,02	0,03	-0,01	-0,04	0,41	0,26	0,15	-0,10	-0,09	-0,08	0,08	0,17	0,01	1,00																	
o23b	0,03	-0,01	0,02	0,03	0,04	0,11	0,01	0,02	0,01	-0,02	-0,06	-0,08	0,37	0,24	0,18	-0,09	-0,07	-0,06	0,06	0,14	0,03	0,81	1,00																
o23c	0,02	-0,01	0,02	0,04	0,02	0,09	0,01	0,02	0,00	-0,01	-0,06	-0,10	0,31	0,21	0,19	-0,09	-0,07	-0,06	0,06	0,11	0,05	0,69	0,89	1,00															
o24	0,07	0,08	0,04	-0,01	0,03	0,04	-0,03	0,00	0,01	0,07	0,10	0,07	0,06	0,09	-0,01	-0,11	-0,04	-0,06	0,00	0,01	0,40	0,03	0,05	0,05	1,00														
o26	0,11	0,13	0,09	0,10	0,14	0,39	0,17	0,07	0,08	0,00	-0,02	-0,05	0,34	0,26	0,16	-0,10	-0,06	-0,15	0,06	0,14	0,17	0,42	0,44	0,39	0,06	1,00													
o27	0,10	0,07	0,05	0,11	0,16	0,14	0,16	0,04	0,09	-0,04	-0,08	-0,10	0,17	0,09	0,07	0,01	0,09	0,03	0,06	0,09	0,04	0,21	0,23	0,20	-0,02	0,30	1,00												
o28	-0,02	-0,06	-0,02	-0,02	0,02	-0,08	0,07	-0,04	-0,05	-0,04	-0,03	0,00	-0,19	-0,17	-0,07	0,24	0,24	0,27	-0,05	-0,04	-0,09	-0,14	-0,10	-0,09	-0,04	-0,20	0,09	1,00											
o29	0,00	-0,07	-0,05	-0,02	0,00	-0,11	0,05	-0,01	-0,02	-0,03	-0,03	-0,04	-0,18	-0,14	-0,05	0,17	0,23	0,15	-0,11	-0,09	-0,13	-0,12	-0,11	-0,09	-0,06	-0,27	-0,04	0,45	1,00										
o30	0,14	0,04	0,06	0,14	0,21	0,12	0,25	0,03	0,06	-0,03	-0,04	-0,07	0,08	0,03	0,04	0,11	0,22	0,12	0,02	0,06	0,07	0,18	0,22	0,20	0,06	0,25	0,40	0,37	0,29	1,00									
o33	-0,04	-0,08	-0,08	0,01	-0,02	0,09	0,03	-0,05	-0,10	-0,09	-0,04	-0,04	0,09	0,03	0,03	-0,06	-0,05	-0,05	0,01	-0,05	-0,06	0,11	0,08	0,03	-0,06	0,07	0,08	0,03	0,01	0,02	1,00								
o35	0,07	0,14	0,10	0,04	0,13	0,14	0,11	0,06	0,06	-0,06	-0,04	-0,05	0,02	-0,04	0,01	0,04	0,08	-0,01	0,01	0,08	0,01	0,05	0,08	0,07	0,00	0,09	0,37	0,09	0,02	0,24	0,01	1,00							
o36	-0,01	0,04	0,00	-0,02	0,00	-0,02	-0,03	-0,04	-0,02	0,02	-0,01	0,00	0,00	-0,02	-0,03	-0,05	-0,04	-0,03	0,03	0,01	0,06	0,01	0,00	-0,01	0,06	0,00	-0,04	-0,08	-0,05	-0,07	-0,17	-0,10	1,00						
o37	0,10	0,03	0,00	-0,02	0,02	0,21	0,05	0,08	0,04	0,02	-0,03	0,02	0,22	0,15	0,14	-0,07	-0,01	-0,11	0,05	0,07	0,07	0,25	0,23	0,23	0,03	0,38	0,19	-0,06	-0,12	0,19	0,01	0,16	-0,01	1,00					
o38	0,10	0,04	0,04	0,02	0,03	0,10	0,08	0,09	0,06	0,02	0,03	0,07	0,11	0,07	0,07	-0,03	-0,05	-0,06	0,01	0,04	-0,03	0,13	0,09	0,07	0,00	0,19	0,19	0,01	-0,08	0,12	0,13	0,21	-0,06	0,54	1,00				
o39	-0,07	-0,01	-0,08	0,06	-0,06	0,04	-0,04	-0,02	-0,02	-0,11	-0,10	0,01	0,08	0,04	0,10	0,01	-0,16	0,09	0,01	-0,01	-0,02	0,07	0,07	0,04	-0,04	-0,01	0,06	-0,06	-0,06	-0,05	0,24	0,07	-0,01	0,07	0,16	1,00			
o39b	-0,03	-0,04	-0,08	-0,04	-0,07	0,01	0,01	0,00	-0,05	-0,04	-0,03	0,02	0,08	0,03	0,11	-0,01	-0,12	0,05	0,04	-0,03	-0,07	0,07	0,06	0,02	-0,04	0,01	0,11	-0,03	-0,05	-0,03	0,25	0,13	-0,01	0,15	0,20	0,62	1,00		

